

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ВІННИЦЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ МИХАЙЛА КОЦЮБИНСЬКОГО
ФАКУЛЬТЕТ МИСТЕЦТВ І ХУДОЖНЬО-ОСВІТНІХ ТЕХНОЛОГІЙ
КАФЕДРА ОБРАЗОТВОРЧОГО, ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА,
ТЕХНОЛОГІЙ ТА БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ
МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ

*Збірник наукових праць
V Всеукраїнської науково-практичної конференції*

ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ І ТЕХНОЛОГІЙ
ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ (СТУДЕНТІВ) І МОЛОДИХ УЧЕНИХ

Випуск IV

ВІННИЦЯ – 2026

УДК 378.016:74/76(06)

Н 1

Рекомендовано до друку

Вченою радою факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій
Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського
(протокол №9 від 15 квітня 2026 р.)

Зареєстровано Національною радою України з питань телебачення і радіомовлення (Рішення № 351 від 05.02.2026 року, Протокол № 4, ідентифікатор медіа R40-06793).

Редакційна колегія:

Цвілик С.Д. – канд. пед. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (голова редакційної колегії).

Марущак О.В. – канд. пед. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (співголова редакційної колегії).

Зузяк Т.П. – док. пед. наук, проф., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (заступник голови редакційної колегії).

Соловей В.В. – канд. пед. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця (відповідальний редактор).

Цина А.Ю. – док. пед. наук, проф., Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г. Короленка, м. Полтава.

Гаркушевський В.С. – канд. техн. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Глуханюк В.М. – канд. пед. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Голінська Т.М. – канд. пед. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Іванчук А.В. – канд. пед. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Красильникова І.В. – канд. пед. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Подольчук С.В. – канд. фіз.-мат. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Шимкова І.В. – канд. пед. наук, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Шинін О.С. – Заслужений діяч мистецтв України, доц., Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Бабчук Ю.М. – док. філософії (PhD), Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця.

Н 1 НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ: збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених» (27 березня 2026 р., м. Вінниця) / С.Д. Цвілик (голова) та ін. [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2026. Вип. 4. (PDF, 184 с.).

У збірнику наукових праць представлено сучасні підходи до розв'язання наукових проблем художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти, фахівців образотворчого та декоративного мистецтва, а також теоретичні й методичні аспекти формування інтегральної та художньо-графічної компетентностей та їхніх складових у майбутніх фахівців, застосування інформаційно-комунікаційних та інноваційних технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти; сучасні технології формування в учнів закладів загальної середньої та професійної освіти, дитячих спеціалізованих художніх і мистецьких навчальних закладів ключових і предметних компетентностей у контексті технологічної, професійної та мистецької освіти. Збірник буде корисним науковцям, викладачам, аспірантам і студентам педагогічних закладів вищої освіти, вчителям, педагогам професійної і мистецької освіти, слухачам системи підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Основний матеріал доповідей подано в авторській редакції. Повну відповідальність за достовірність та якість поданого матеріалу несуть автори публікацій.

УДК 378.016:74/76(06)

ISSN

© Колектив авторів, 2026

© Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, 2026

РОЗДІЛ 1 ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.01>

Глуханюк В.М., Будикіна Д. С.
м. Вінниця, Україна
vitalijgluhanuk5@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ

Анотація. У статті здійснено теоретико-методологічне обґрунтування проблеми формування проєктної культури майбутнього вчителя технологій у контексті сучасних освітніх трансформацій. Розкрито сутність проєктної культури як інтегративної професійно-особистісної якості, що забезпечує здатність педагога до проєктування, моделювання та реалізації інноваційних рішень. Визначено структуру проєктної культури, її функції та педагогічні умови формування. Обґрунтовано ефективність сучасних освітніх підходів (проєктно-орієнтоване навчання, STEM/STEAM, дизайн-мислення, цифрові технології). Представлено результати педагогічного експерименту, що підтверджують доцільність запропонованої моделі.

Ключові слова: проєктна культура, майбутній учитель технологій, проєктування, STEM-освіта, дизайн-мислення, професійна підготовка.

Abstract. The article provides a theoretical and methodological justification of the problem of forming a project culture of a future technology teacher in the context of modern educational transformations. The essence of project culture as an integrative professional and personal quality that ensures the teacher's ability to design, model and implement innovative solutions is revealed. The structure of project culture, its functions and pedagogical conditions of formation are determined. The effectiveness of modern educational approaches (project-based learning, STEM/STEAM, design thinking, digital technologies) is substantiated. The results of a pedagogical experiment are presented, confirming the feasibility of the proposed model.

Keywords: design culture, future technology teacher, design, STEM education, design thinking, professional training.

Сучасний розвиток суспільства відбувається в умовах стрімкого технологічного прогресу, цифровізації та зростання ролі інноваційної діяльності. Це зумовлює трансформацію освітньої системи, яка має забезпечити підготовку фахівців, здатних до адаптації, творчого мислення та активного впливу на навколишній світ. Особливої актуальності набуває проблема формування у майбутніх педагогів здатності до проєктної діяльності як основи їх професійної компетентності.

У контексті Нової української школи акцент зміщується з передачі знань на формування ключових компетентностей, серед яких важливе місце займає здатність

до проектування, розв'язання проблем та міждисциплінарної взаємодії. Саме вчитель технологій відіграє ключову роль у формуванні цих якостей у здобувачів освіти, оскільки його діяльність безпосередньо пов'язана з практичним застосуванням знань.

Водночас аналіз підготовки майбутніх учителів технологій свідчить про недостатній рівень сформованості їхньої проектної культури, що проявляється у труднощах планування діяльності, обмеженій здатності до творчого вирішення завдань та недостатньому рівні рефлексії. Це зумовлює необхідність розробки ефективних підходів до формування проектної культури в процесі професійної підготовки.

Проблема проектної діяльності активно досліджується у педагогічній науці. Значний внесок у її розробку зробили Н. Матяш, Н. Пахомова, М. Ахметова, які розглядають проект як ефективний засіб розвитку творчості, самостійності та професійної компетентності.

У сучасних дослідженнях особлива увага приділяється інтеграції проектної діяльності з компетентнісним підходом, що передбачає формування здатності до застосування знань у практичних ситуаціях. Також підкреслюється роль STEM-освіти як засобу міждисциплінарної інтеграції та розвитку інженерного мислення.

Разом з тим, питання формування проектної культури майбутнього вчителя технологій як цілісного феномену залишається недостатньо розробленим, що зумовлює необхідність подальших досліджень у цьому напрямі.

Метою статті є обґрунтування теоретичних засад формування проектної культури майбутнього вчителя технологій, визначення її структури, педагогічних умов та експериментальна перевірка ефективності запропонованої моделі.

Проектна культура майбутнього вчителя технологій розглядається як інтегративна якість особистості, що поєднує знання, уміння, досвід і цінності, необхідні для здійснення проектної діяльності. Вона передбачає здатність до аналізу ситуації, постановки цілей, планування діяльності, реалізації проекту та оцінювання результатів.

У структурі проектної культури доцільно виокремити кілька взаємопов'язаних компонентів: когнітивний компонент охоплює знання теорії проектування, технологій та методів діяльності; діяльнісний компонент включає вміння планувати, організовувати та реалізовувати проекти; мотиваційний компонент визначає готовність до інноваційної діяльності та професійного розвитку; рефлексивний компонент забезпечує здатність до аналізу власної діяльності та її корекції; креативний компонент характеризує здатність до генерації нових ідей.

Формування проектної культури відбувається в процесі активної діяльності здобувачів освіти, що передбачає виконання практичних завдань, участь у проектах та використання сучасних технологій.

Запропонована нами модель включає чотири блоки: цільовий, змістовий, процесуальний та результативний.

Цільовий блок визначає мету – формування проектної культури як складової професійної компетентності. Змістовий блок передбачає інтеграцію знань з технологій, педагогіки та проектування. Процесуальний блок реалізується через використання сучасних методів навчання, зокрема проектно-орієнтованого навчання, STEM-підходу та дизайн-мислення. Результативний блок відображає рівень сформованості проектної культури.

Для перевірки ефективності запропонованої моделі було проведено педагогічний експеримент, у якому взяли участь здобувачі освіти спеціальності А4

Середня освіта (за спеціальностями), предметної спеціальності А4.10 Технології. Учасники були поділені на контрольну та експериментальну групи.

На констатувальному етапі визначено початковий рівень сформованості проєктної культури. Формувальний етап передбачав впровадження інноваційних підходів: проєктно-орієнтованого навчання, використання цифрових інструментів, виконання практичних завдань. На контрольному етапі проведено повторну діагностику.

Результати показали значне зростання рівня сформованості проєктної культури в експериментальній групі, що підтверджує ефективність запропонованої моделі (таб. 1).

Таблиця 1

Результати експериментального дослідження рівнів сформованості проєктної культури

Рівень	КГ (до)	КГ (після)	ЕГ (до)	ЕГ (після)
Високий	12	18	14	38
Середній	46	50	44	48
Низький	42	32	42	14

Висновки. Формування проєктної культури майбутнього вчителя технологій є важливою складовою його професійної підготовки. Запропонована модель та результати експерименту підтверджують ефективність використання сучасних освітніх підходів у цьому процесі. Подальші дослідження доцільно спрямувати на розробку методик інтеграції цифрових технологій у проєктну діяльність.

Список використаних джерел:

1. Глуханюк В.М., Соловей В.В., Цвілик С.Д. Педагогічне проєктування екологічно-технологічної діяльності учнів закладів загальної середньої освіти. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи: Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: Візаві, 2020. вип. 2(4). С. 15-25.

2. Кремень В. Г., Гальченко М. С., Ільїн В. В. Філософія як засіб розвитку дитини: обдарованість, знання, творчість : навчальний посібник. Київ : Інститут обдарованої дитини НАПН України, 2023. 104 с.

3. Теорія і методика навчання технологій : навчальний посібник для здобувачів освіти ступеня молодший бакалавр та бакалавр за спеціальністю А4 Середня освіта (за спеціальностями) / І.П. Андрощук, І.В. Андрощук, В.В. Бербец, Т.М.Бербец та ін. /за заг. ред. О. М. Коберника. Вінниця :2025. 692 с.

4. Проєктна діяльність у системі професійної (професійно-технічної) освіти: практичний посібник / В. О. Радкевич, О. В. Бородієнко, Л. П. Пуховська, О. А. Самойленко, Н. В. Базелюк. Житомир: «Полісся», 2020. 236 с.

5. Сучасні технології навчання : наук.-допом. бібліогр. покажч. Вип. 2 / НАПН України, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського ; [упоряд.: Філімонова Т. В., Тарнавська С. В., Орищенко І. О. та ін. ; наук. консультант Антонова О. Є. ; наук. ред. Березівська Л. Д.]. Київ, 2015. 377 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.02>

Кудря О. В.
м. Полтава, Україна
pnpu174@gmail.com

ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОЗРОБКИ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНИХ ПРОЄКТІВ

Анотація. У статті розкрито сутність практико-орієнтованої підготовки майбутніх учителів технологій до розробки і реалізації дидактичних проєктів. Уточнено зміст поняття дидактичного проєкту, визначено педагогічні умови та етапи підготовки студентів до такої діяльності. Наголошено на значенні інтеграції теоретичної, методичної й практичної складових професійної освіти для формування професійної компетентності майбутнього вчителя технологій.

Ключові слова: майбутній вчитель технологій, дидактичний проєкт, проєктна діяльність, професійна підготовка, технологічна освіта, професійна компетентність.

Abstract. The article reveals the essence of practice-oriented training of future technology teachers for the development and implementation of didactic projects. The content of the concept of a didactic project is clarified, and the pedagogical conditions and stages of preparing students for such activity are identified. The importance of integrating the theoretical, methodological, and practical components of professional education for the formation of the professional competence of the future technology teacher is emphasized.

Keywords: future technology teacher, didactic project, project activity, professional training, technological education, professional competence.

Розвиток освіти в Україні на сучасному етапі характеризується зростанням ролі проєктної діяльності та необхідністю підготовки майбутніх учителів технологій до розробки і реалізації дидактичних проєктів. Майбутня професійна діяльність вчителя НУШ характеризується поєднанням теоретичних знань, професійно-практичних умінь, педагогічної творчості та готовності до інноваційної діяльності [1; 3]. Підготовка такого фахівця вимагає спрямованості на засвоєння методичних основ викладання технологій та формування здатності проєктувати освітній процес, добирати ефективні форми і методи навчання, організовувати діяльність учнів на засадах активної взаємодії, самостійності, дослідницького пошуку та створення практично значущого продукту.

Питання підготовки майбутніх учителів технологій до професійної діяльності розкривалися різноаспектно у працях І. Андрощук, І. Андрощука, І. Голіяд, Д. Кільдерова О. Кобернка, М. Корця, Є. Кулика, Л. Оршанського, О. Марущак, В. Стешенка, А. Терещука, С. Ткачука, А. Цини, Л. Чистякової та ін.

Метою статті є обґрунтування сутності, педагогічних умов і етапів практико-орієнтованої підготовки майбутніх учителів технологій до розробки і реалізації дидактичних проєктів.

Проблема практико-орієнтованої підготовки майбутнього вчителя технологій зумовлена потребою закладів загальної середньої освіти у педагогах, які вміють професійно організовувати дидактичні проєкти. Реальна професійна діяльність

учителя технологій потребує здатності швидко адаптуватися до освітніх ситуацій, інтегрувати знання з педагогіки, психології, методики навчання, технічної творчості, дизайну, цифрових інструментів і менеджменту освітніх проєктів [2]. Саме тому практико-орієнтований підхід у професійній підготовці майбутніх учителів технологій слід розглядати як методологічну основу формування готовності до розробки й реалізації дидактичних проєктів.

Сутність практико-орієнтованої підготовки полягає в цілеспрямованому включенні студентів у моделювання й розв'язання професійних ситуацій, виконання практичних завдань, створення власних методичних продуктів, проведення фрагментів уроків, розробку дидактичних матеріалів, аналіз педагогічних кейсів та рефлексію результатів своєї діяльності.

Ключовим результатом такої підготовки є сформованість здатності майбутнього вчителя до дидактичного проєктування. Дидактичний проєкт у системі технологічної освіти доцільно розглядати як цілісно спроектовану модель організації освітньої діяльності учнів, спрямовану на досягнення конкретного освітнього результату (навчального, розвивального, виховного) через розв'язання практично або соціально значущої проблеми. Його структура охоплює визначення мети, завдань, очікуваних результатів, змісту, етапів реалізації, методів, форм організації діяльності, засобів навчання, критеріїв оцінювання та способів презентації кінцевого продукту. Для майбутнього вчителя технологій уміння створювати та реалізовувати дидактичні проєкти є однією з ключових складових професійної компетентності, адже саме проєктна діяльність дозволяє інтегрувати знання з різних освітніх галузей, формувати в учнів компетентності, розвивати критичне мислення, творчість, відповідальність і навички співпраці.

Готовність майбутнього вчителя технологій до розробки і реалізації дидактичних проєктів є інтегративною професійно-особистісною якістю, що виявляється у наявності мотивації до проєктно-педагогічної діяльності, системи фахових, психолого-педагогічних і методичних знань, комплексу проєктувальних, організаційних, комунікативних, рефлексивних умінь, а також досвіду практичного створення і впровадження дидактичних проєктів. У структурі такої готовності доцільним є виокремлення мотиваційного, когнітивного, діяльнісного і рефлексивного компонента. Саме їх цілісне формування забезпечує здатність майбутнього вчителя технологій ефективно здійснювати дидактичне проєктування в умовах сучасного освітнього процесу.

Ефективність практико-орієнтованої підготовки майбутніх учителів технологій значною мірою залежить від педагогічних умов її організації. Першою важливою умовою є професійне спрямування змісту освітніх компонентів; дисципліни психолого-педагогічного, методичного та предметного спрямування мають бути взаємопов'язаними і зорієнтованими на розв'язання конкретних професійних завдань, пов'язаних із дидактичним проєктуванням. Другою умовою є активне використання діяльнісних та інтерактивних методів навчання, серед яких особливе місце займають метод проєктів, кейс-метод, ділові й рольові ігри, педагогічне моделювання, мікровикладання, тренінгові форми роботи, проблемно-пошукові та дослідницькі завдання. Третьою умовою виступає системне залучення студентів до реальної або максимально наближеної до реальної педагогічної практики, під час якої вони можуть самостійно планувати, проводити та аналізувати фрагменти занять, апробувати власні дидактичні проєкти. Четвертою умовою є створення рефлексивного освітнього середовища, у якому студенти мають можливість оцінювати результати своєї діяльності, обговорювати труднощі, отримувати фаховий зворотний зв'язок і вдосконалювати власні професійні дії.

Особливого значення у практико-орієнтованій підготовці набуває поетапність формування готовності до розробки і реалізації дидактичних проєктів. На початковому етапі доцільно забезпечити формування стійкої професійної мотивації та базового уявлення про сутність дидактичного проєктування в технологічній освіті. На цьому етапі важливо ознайомити студентів із сучасними вимогами до вчителя технологій, нормативними засадами організації технологічного навчання, прикладами успішних дидактичних проєктів, специфікою інтеграції навчального змісту й практичної діяльності учнів. На наступному етапі відбувається формування системи знань і первинних умінь, пов'язаних із плануванням, структуризацією та методичним забезпеченням проєктної діяльності. Студенти вчать визначати тему проєкту, обґрунтовувати його актуальність, формулювати мету, очікувані результати, розробляти етапи реалізації, критерії оцінювання та способи презентації кінцевого продукту. Практично-діяльнісний етап передбачає самостійне створення дидактичних проєктів, їх апробацію під час навчальних занять, педагогічної практики або неформальної практики за фахом. Завершальний етап пов'язаний із розвитком рефлексивної культури майбутнього вчителя, здатності до самооцінки, самокорекції та творчого переосмислення отриманого досвіду.

Важливим засобом практико-орієнтованої підготовки є виконання студентами комплексних професійно спрямованих завдань. Їх зміст має відображати типові й нестандартні ситуації, з якими вчитель технологій стикається у професійній діяльності. Наприклад, студентам можна пропонувати розробити дидактичний проєкт для учнів певного класу з урахуванням вікових особливостей, матеріально-технічних можливостей закладу освіти, міжпредметних зв'язків і конкретного освітнього результату. Такі завдання доцільно ускладнювати додатковими умовами: необхідністю використання цифрових інструментів, організації групової роботи, адаптації проєкту для інклюзивного середовища, врахуванням принципів сталого розвитку або підприємницького мислення. Завдяки цьому студенти відпрацьовують окремі вміння, навчаються бачити дидактичний проєкт як цілісну педагогічну систему.

Таким чином, практико-орієнтована підготовка майбутніх учителів технологій до розробки і реалізації дидактичних проєктів має здійснюватися поетапно, на основі інтеграції теоретичної, методичної та практичної складових професійної освіти. Саме за таких умов майбутній учитель технологій набуває здатності створювати дидактичні проєкти як методичні продукти, успішно реалізовувати їх в освітньому процесі, забезпечуючи розвиток особистості учня, його творчого потенціалу, практичних умінь і ключових компетентностей.

Список використаних джерел:

1. Елькін М. В. Метод проєктів у фаховій підготовці вчителів Нової української школи. Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах. 2020. № 68, т. 1. С. 249–252.

2. Коберник О. М. Проектна технологія: можливості застосування в освіті. Педагогіка вищої та середньої школи. 2012. Вип. 36. С. 11-18.

3. Москальова Л. Ю. Проектна діяльність як засіб формування професійної компетентності майбутніх вчителів Нової української школи. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 5 : Педагогічні науки: реалії та перспективи. 2019. Вип. 72(2). С. 50-54

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.03>

Ковальчук В.О.
м. Полтава, Україна
vezkovalchuk@gmail.com

ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ

Анотація. У тезах розкрито значення художньо-графічної діяльності як складової підготовки майбутніх учителів технологій до забезпечення принципів сталого розвитку. Визначено її роль у формуванні проєктного мислення, візуальної культури, професійної відповідальності та здатності інтегрувати ідеї сталого розвитку в освітній процес.

Ключові слова: художньо-графічна діяльність, майбутні учителі технологій, сталий розвиток, професійна підготовка, проєктне мислення, візуальна культура.

Abstract. The thesis reveals the significance of artistic and graphic activity as a component of training future technology teachers to ensure the principles of sustainable development. Its role in shaping project thinking, visual culture, professional responsibility, and the ability to integrate the ideas of sustainable development into the educational process is determined.

Keywords: artistic and graphic activity, future technology teachers, sustainable development, professional training, project thinking, visual culture.

Сучасний розвиток освіти дедалі виразніше пов'язується з необхідністю переосмислення її ролі у формуванні особистості, здатної діяти відповідально в умовах суспільних, технологічних та екологічних трансформацій. У цьому контексті особливого значення набуває орієнтація освітнього процесу на принципи сталого розвитку, що передбачають поєднання соціальної відповідальності, екологічної свідомості, культури раціонального ресурсокористування та готовності до конструктивного перетворення середовища. Освіта в такому розумінні перестає бути лише сферою передачі знань і розглядається як простір формування світоглядних орієнтирів, цінностей і моделей поведінки. Саме тому підготовка майбутніх учителів технологій потребує розширення змістових акцентів і включення тих компонентів, які забезпечують не лише фахову, а й ціннісно-смыслову готовність до професійної діяльності. Одним із таких компонентів виступає художньо-графічна діяльність, потенціал якої в контексті забезпечення принципів сталого розвитку потребує окремого теоретичного осмислення.

Наукові дослідження, присвячені проблематиці сталого розвитку та професійної підготовки педагогів, створюють необхідне теоретичне підґрунтя для аналізу означеної проблеми. Зокрема, у праці П. Воробієнка підкреслюється визначальна роль освіти у досягненні Цілей сталого розвитку, оскільки саме через освітню систему формуються знання, ціннісні орієнтири та поведінкові установки, необхідні для відповідальної взаємодії людини із соціальним і природним середовищем [2]. У свою чергу, дослідження С. Кучер акцентує на значенні неперервної дизайн-підготовки майбутніх учителів технологій як цілісної педагогічної системи, спрямованої на формування дизайн-технологічної компетентності та розвиток творчого мислення [3]. Важливі положення щодо педагогічного проектування змісту художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти подано у статті В. Титаренко

та В. Ковальчук, де наголошується на інтеграції графічних, дизайнерських, педагогічних і цифрових компонентів підготовки майбутнього фахівця [4]. Методичний аспект художньо-графічної підготовки розкрито в дослідженні Л. Чистякової, Л. Гриценко та Т. Саєнко, які підкреслюють необхідність поєднання традиційних художніх технік із сучасними цифровими засобами та проектними методами навчання [5]. Інноваційний і міждисциплінарний вимір мистецько-педагогічної підготовки представлено в роботі В. Бойчука, В. Уманця та Фу Гуан, де обґрунтовано значення інтеграції мистецтва, технологій і науки в межах STEAM-підходу для розвитку творчої особистості педагога [1].

Аналіз зазначених наукових підходів дозволяє зробити висновок, що художньо-графічна діяльність розглядається дослідниками як важливий складник професійної підготовки майбутніх учителів технологій. Вона забезпечує розвиток просторового мислення, формування візуальної культури, опанування проектних умінь та здатності до творчої інтерпретації предметного середовища. Разом із тим проблема її ролі саме у формуванні готовності майбутнього педагога до реалізації принципів сталого розвитку залишається розкритою лише опосередковано, що зумовлює необхідність подальшого теоретичного осмислення цього питання.

У цьому зв'язку художньо-графічна діяльність доцільно розглядати не лише як сферу формування спеціальних умінь, а як педагогічний простір, у межах якого відбувається інтеграція естетичного, технологічного, проектного та ціннісного компонентів професійної підготовки. Такий підхід дозволяє розширити традиційне розуміння її ролі в системі технологічної освіти та розглядати її як важливий чинник формування цілісного професійного світогляду майбутнього вчителя.

Однією з ключових характеристик художньо-графічної діяльності є її здатність формувати проектний тип мислення. У процесі виконання графічних і дизайнерських завдань майбутні вчителі технологій навчаються аналізувати форму, функцію, матеріал, композицію та доцільність створюваних об'єктів. Така діяльність передбачає не лише технічне відтворення зображення або створення ескізу, а й комплексне осмислення проектного рішення. Саме в цьому процесі формується здатність оцінювати технологічні рішення з позиції їх функціональності, естетичної виразності, практичної доцільності та впливу на середовище. Подібний спосіб мислення безпосередньо пов'язаний із цінностями сталого розвитку, оскільки передбачає врахування довготривалих наслідків людської діяльності та орієнтацію на гармонізацію взаємодії людини з природним і соціальним середовищем.

Важливою є також світоглядна функція художньо-графічної діяльності. Вона залучає здобувачів освіти до активного осмислення реальності через форму, образ, композицію та проектування. На відміну від пасивного засвоєння інформації, така діяльність передбачає інтерпретацію, вибір, оцінювання та творче переосмислення об'єктів і процесів. У результаті принципи сталого розвитку можуть інтегруватися у структуру професійного мислення майбутнього педагога не лише як теоретичні положення, а як практичні орієнтири діяльності.

Особливого значення набуває здатність художньо-графічної діяльності забезпечувати візуалізацію змісту навчання. У професійній діяльності вчителя технологій візуальні засоби відіграють важливу роль у поясненні складних технологічних процесів, моделюванні конструкцій, демонстрації принципів функціонування об'єктів. Використання ескізів, схем, моделей, макетів та інших графічних форм представлення інформації сприяє підвищенню наочності навчання та створює умови для ефективного включення тематики сталого розвитку в освітній процес. Через графічні образи, навчальні проекти та дизайнерські завдання можуть бути представлені питання відповідального споживання, раціонального використання

матеріалів, культури ремонту, повторного використання ресурсів та екологічно орієнтованого проектування.

Не менш важливим є практикоорієнтований характер художньо-графічної діяльності. У процесі виконання навчальних проєктів здобувачі освіти набувають досвіду аналізу матеріалів, оцінювання конструктивних рішень, визначення функціональних характеристик об'єктів і прогнозування результатів проєктної діяльності. Такий досвід сприяє усвідомленню взаємозв'язку між технологічною діяльністю людини та станом навколишнього середовища, формує відповідальне ставлення до результатів праці та сприяє розвитку здатності приймати обґрунтовані професійні рішення.

В умовах сучасної цифровізації освіти художньо-графічна діяльність доповнюється використанням цифрових інструментів, графічних редакторів, програм моделювання та засобів візуалізації. Це розширює можливості підготовки майбутніх учителів технологій, дозволяє поєднувати традиційні художні техніки з сучасними технологічними засобами та створює нові форми представлення навчального матеріалу. Водночас важливим залишається збереження ціннісної спрямованості підготовки, оскільки використання технологічних інструментів має супроводжуватися формуванням відповідального ставлення до результатів технологічної діяльності та її впливу на довкілля.

Таким чином, художньо-графічна діяльність постає як багатовимірною складовою підготовки майбутніх учителів технологій, що поєднує розвиток спеціальних умінь із формуванням проєктного мислення, візуальної культури, творчої ініціативи та професійної відповідальності. Її значення в контексті забезпечення принципів сталого розвитку полягає в тому, що вона створює умови для інтеграції естетичного, технологічного та ціннісного компонентів освіти та сприяє формуванню здатності до усвідомленого й відповідального проектування предметного середовища.

Отже, художньо-графічна діяльність може розглядатися як важлива складова підготовки майбутніх учителів технологій до забезпечення принципів сталого розвитку. Вона сприяє формуванню цілісного професійного мислення, розвитку здатності до творчого аналізу й проектування, а також створює передумови для впровадження ідей сталого розвитку в майбутню педагогічну діяльність. Перспективним напрямом подальших досліджень є визначення педагогічних умов та методичних підходів до організації художньо-графічної діяльності, що найбільш ефективно сприятимуть формуванню готовності майбутніх учителів технологій до реалізації принципів сталого розвитку в освітньому процесі.

Список використаних джерел:

1. Бойчук В. М., Уманець В. М., Fu Guan. Підготовка майбутніх викладачів художньо-мистецьких дисциплін засобами інноваційних технологій в освіті. *Інноваційна педагогіка*. 2023. Вип. 63. С. 32–36.

2. Воробієнко П. П. Освіта і Цілі сталого розвитку ООН. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*. 2020. № 2 (2). С. 1–4.

3. Кучер С. Л. Неперервна дизайн-підготовка майбутніх учителів технологій до проектування виробів : автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04. Полтава, 2021. 20 с.

4. Титаренко В. П., Ковальчук В. О. Педагогічне проектування художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Педагогіка. Соціальна робота*. 2023. Вип. 2 (53). С. 218–223.

5. Чистякова Л. О., Гриценко Л. О., Саєнко Т. В. Методичний складник художньо-графічної підготовки здобувачів вищої освіти. *Педагогічні науки: теорія та практика*. 2021. № 1. С. 140–147.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.04>

Шимкова І.В., Камінський В.В.
м. Вінниця, Україна
irina.shym22@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПРИЙОМІВ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У тезах розглянуто теоретичні засади розвитку критичного мислення старшокласників у процесі проєктної діяльності на уроках технологій. Уточнено сутність поняття «критичне мислення» в контексті технологічної освітньої галузі. Обґрунтовано класифікацію методичних прийомів розвитку критичного мислення за етапами проєктної діяльності та доведено їх педагогічну доцільність.

Ключові слова: критичне мислення, проєктна діяльність, уроки технологій, старшокласники, методичні прийоми, технологічна освіта.

Abstract. The theses examine the theoretical foundations of critical thinking development in high school students through project-based activities in technology lessons. The essence of the concept of «critical thinking» is clarified in the context of the technological educational branch. The classification of methodological techniques for developing critical thinking according to the stages of project activity is substantiated and their pedagogical expediency is proved.

Keywords: critical thinking, project activity, technology lessons, high school students, methodological techniques, technological education.

Розвиток критичного мислення учнів визначено одним із пріоритетних завдань сучасної школи. Концепція Нової української школи та Державний стандарт профільної середньої освіти (2024) закріплюють критичне мислення як наскрізну компетентність, що має формуватися в межах кожної освітньої галузі [2]. У технологічній освітній галузі це завдання набуває особливого значення, оскільки проєктно-технологічна діяльність за своєю природою передбачає аналіз, оцінювання альтернатив і прийняття обґрунтованих рішень.

Аналіз наукової літератури свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення поняття «критичне мислення». С.О. Терно обґрунтував систему взаємопов'язаних положень про властивості, функції та засоби формування критичного мислення [6]. О.В. Белкіна-Ковальчук, Л. Усанова та ін. розглядають його як рефлексивне, усвідомлене, обґрунтоване мислення — «мислення вищого порядку», що передбачає аналіз способів мислення та їх коригування [1; 7]. Для цілей нашого дослідження ми визначаємо критичне мислення старшокласників як здатність самостійно визначати проблему, генерувати й оцінювати варіанти її розв'язання та рефлексувати власні дії в контексті проєктно-технологічної діяльності [5].

Методичні рекомендації МОН щодо викладання технологій у 2024/2025 навчальному році наголошують на практико-орієнтованому характері технологічної освіти і рекомендують активне застосування методу проєктів як основної форми організації навчальної діяльності [3]. Проєктна діяльність є природним середовищем

для розвитку критичного мислення, оскільки кожен її етап передбачає здійснення мисленнєвих операцій вищого порядку за таксономією Блума: аналіз, синтез, оцінювання.

На основі аналізу наукової літератури та специфіки технологічної освіти ми пропонуємо класифікацію методичних прийомів розвитку критичного мислення відповідно до чотирьох етапів проектної діяльності (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація методичних прийомів розвитку критичного мислення за етапами проектної діяльності

Етап проектної діяльності	Методичні прийоми	Операції за таксономією Блума
1. Організаційно-проблемний	«Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Кубування»	Аналіз, синтез
2. Дослідницько-аналітичний	«Таблиця ЗХД», «Читання з позначками», «Діаграма Венна»	Аналіз, оцінювання
3. Конструктивно-технологічний	«Шість капелюхів де Боно», «SWOT-аналіз», «Оцінювання за критеріями»	Оцінювання, синтез
4. Презентаційно-рефлексивний	«Два зірки і побажання», «Сенкан», «Незакінчені речення»	Оцінювання, рефлексія

На організаційно-проблемному етапі (визначення теми і проблеми проекту) доцільними є прийоми, що активізують аналітичне мислення: «Мозковий штурм», «Дерево рішень», «Кубування». Ці прийоми спонукають учнів генерувати ідеї, виявляти суперечності та формулювати проблему власними словами.

На дослідницько-аналітичному етапі (збір та аналіз інформації) ефективними є прийоми, спрямовані на критичну роботу з джерелами: «Таблиця ЗХД (Знаю — Хочу дізнатися — Дізнався)», «Читання з позначками», «Діаграма Венна». Вони формують уміння відрізнити факт від думки, порівнювати різні точки зору [4].

На конструктивно-технологічному етапі (розробка і виготовлення проектного виробу) пріоритетними є прийоми прийняття рішень в умовах невизначеності: «Метод шести капелюхів де Боно», «SWOT-аналіз», «Оцінювання за критеріями». Ці прийоми вчать учнів зважувати переваги й недоліки технологічних рішень, обирати оптимальний варіант та обґрунтовувати свій вибір.

На презентаційно-рефлексивному етапі (захист проекту і рефлексія) ключовими є прийоми, що розвивають здатність до самооцінювання та конструктивної критики: «Два зірки і побажання», «Сенкан», «Незакінчені речення». Вони забезпечують зворотний зв'язок і стимулюють усвідомлення учнями власного навчального досвіду [5].

Важливою теоретичною засадою є розуміння того, що наведені прийоми не є ізольованими техніками, а утворюють цілісну методичну систему. Їх послідовне застосування забезпечує поступовий перехід від репродуктивних до продуктивних мисленнєвих операцій у процесі виконання проєкту. При цьому критичне мислення розвивається не як самоціль, а як інструмент розв'язання реальних технологічних задач — що відповідає компетентнісній парадигмі НУШ.

Запропонована теоретична класифікація є підґрунтям для розроблення конкретного методичного забезпечення — системи завдань і дидактичних матеріалів для уроків технологій у старшій школі. Перспективами подальших досліджень є експериментальна перевірка ефективності означених прийомів та розроблення діагностичного інструментарію для оцінювання рівнів сформованості критичного мислення старшокласників у процесі проєктної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Белкіна-Ковальчук О. В. Роль критичного мислення в сучасній освіті. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2018. Вип. 52. С. 219-224.
2. Державний стандарт профільної середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.03.2026).
3. Методичні рекомендації щодо викладання навчального предмета «Технології» у 2024/2025 навчальному році. URL: <https://www.schoollife.org.ua/metodychni-rekomendatsiyi-shhodo-vykladannya-u-2024-2025-navchalnomu-rotsi-navchalnogo-predmeta-tehnologiyi/> (дата звернення: 01.03.2026).
4. Пометун О. Урок, що розвиває критичне мислення: структура і методи. *Нова українська школа*. 2020. URL: <https://nus.org.ua/articles/urok-shho-rozvyvaye-krytychne-myslennya-struktura-i-metody-chastyna-i/> (дата звернення: 01.03.2026).
5. Пометун О. Як розвивати критичне мислення в учнів (з прикладом уроку). *Нова українська школа*. 2017. URL: <https://nus.org.ua/articles/krytychne-myslennya-2/> (дата звернення: 01.03.2026).
6. Терно С. О. Розвиток критичного мислення старшокласників у процесі навчання історії. Запоріжжя : Запорізький національний університет, 2011. 275 с.
7. Усанова Л., Усанов І., Штепа О. Формування критичного мислення в системі компетентнісної підготовки фахівців. *Українська професійна освіта*. 2024. № 16. С. 48–55. <https://doi.org/10.33989/2519-8254.2024.16.314293>
8. Шимкова І.В., Камінський В.В., Рахманов А.А. Дидактичний потенціал проєктної діяльності для формування критичного мислення старшокласників на уроках технологій. *Науковий альманах мистецтва та освіти: збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми»* (30 жовтня 2025 р., м. Вінниця) / О.В. Марущак (голова) та ін. [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 1. С. 132-135 <https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.38>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.05>

Цісарук І. В., Валігура Ю.В.
м. Кременець, Україна
tsisarukiryna@gmail.com

МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТВОРЧИХ УЧНІВСЬКИХ ПРОЄКТІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАТИКИ

Анотація. У статті розглянуто методику організації творчих учнівських проєктів на засадах інтеграції змісту освітніх галузей «Технології» та «Інформатика». Обґрунтовано доцільність міжпредметного підходу у підготовці учнів до самостійної творчої діяльності. Розроблено структурно-методичну модель інтегрованого проєкту, що включає мотиваційно-орієнтувальний, проєктувально-дослідницький, технологічно-реалізаційний та рефлексивно-презентаційний етапи. Описано педагогічні умови ефективного впровадження методики.

Ключові слова: проєкт, проєктна діяльність, інтеграція знань, технології, інформатика, міжпредметні зв'язки, методика навчання.

Abstract. The article examines the methodology for organizing creative student projects based on the integration of the content of the educational fields «Technology» and «Computer Science». The expediency of an interdisciplinary approach in preparing students for independent creative activity is substantiated. A structural and methodological model of an integrated project has been developed, encompassing motivational-orientational, design-research, technological-implementation, and reflective-presentation stages. The pedagogical conditions for the effective implementation of the methodology are described.

Keywords: project, project-based learning, knowledge integration, Technology, Computer Science, interdisciplinary connections, teaching methodology.

Сучасний етап розвитку освіти характеризується активним впровадженням компетентнісного підходу, що зумовлює необхідність оновлення змісту, форм і методів навчання. Особливої актуальності набуває проблема організації творчої діяльності учнів, яка сприяє формуванню їхньої самостійності, ініціативності, критичного мислення та здатності до практичного застосування знань. У цьому контексті важливим є використання проєктної діяльності як ефективного педагогічного інструменту, зокрема на засадах інтеграції технологій та інформатики.

Аналізуючи освітній процес закладів загальної середньої освіти, можемо стверджувати, що навчальні предмети «Технології» та «Інформатика» мають значний інтеграційний потенціал, оскільки обидва спрямовані на розвиток технічного й критичного мислення, практичних умінь і здатності до творчості. Проте в реальній шкільній практиці ці предмети здебільшого існують відокремлено, що знижує ефективність навчання і не дозволяє учням відчути цілісність технологічних знань.

Метою нашого дослідження є обґрунтування та розробка методики організації творчих учнівських проєктів на засадах інтеграції змісту технологічної та інформатичної освіти.

Проблема міжпредметної інтеграції в освіті не є новою. Ще К. Ушинський наголошував на необхідності встановлення зв'язків між навчальними предметами

для забезпечення системності знань учнів [3]. Теоретичні засади інтегрованого навчання розроблені у працях В. Ільченко, К. Гуза, І. Козловської, тоді як специфіку інтеграції технологій та інформатики висвітлено в дослідженнях Н. Нагорної, Л. Оршанського, Ю. Срібної, В. Титаренко, В. Цісарука та інших.

Метод проєктів як педагогічна технологія бере початок у працях Дж. Дьюї та В. Кілпатрика і ґрунтується на принципі «навчання через діяльність». У вітчизняній педагогіці його розвивали О. Пометун, Л. Пироженко, Н. Волкова. Дослідники вказують, що проєктна діяльність є оптимальною формою для реалізації інтегративного підходу, оскільки реальна задача вимагає застосування знань із різних предметних галузей одночасно [5].

Аналіз державного стандарту базової середньої освіти [1] свідчить про те, що освітні галузі «Технологічна» та «Інформатична» мають значні точки перетину: обидві передбачають розвиток алгоритмічного мислення, проєктного підходу, здатності до моделювання та практичного втілення ідей. Це створює міцне нормативне підґрунтя для розробки інтегрованих проєктів.

У процесі нашого дослідження нами була розроблена структурно-методична модель інтегрованого творчого проєкту, яка складається з чотирьох взаємопов'язаних етапів (мотиваційно-орієнтувальний, проєктувально-дослідницький, технологічно-реалізаційний та рефлексивно-презентаційний). Розглянемо названі етапи детальніше.

На *мотиваційно-орієнтувальному етапі* вчитель формує в учнів розуміння практичної значущості майбутнього проєкту та його зв'язку з реальним життям. Ключові завдання: постановка проблемної ситуації (наприклад, «Як автоматизувати полив рослин удома?»), виявлення суб'єктного досвіду учнів, формування команд і розподіл ролей (конструктор, програміст, дизайнер, дослідник). Особливе значення має усвідомлення учнями того, що задача потребує одночасного застосування знань із технологій (конструювання, матеріалознавство) та інформатики (програмування, алгоритмізація, комп'ютерне моделювання).

Під час *проєктувально-дослідницького етапу* учні проводять дослідження, формулюють технічне завдання, обирають матеріали та програмні засоби. Інтеграція проявляється у паралельному розробленні конструктивної схеми виробу (знання з технологій) та алгоритму його роботи (знання з інформатики). На цьому етапі активно використовуються цифрові інструменти (CAD-програми для 3D-моделювання конструкції) та середовища блочного програмування (Scratch, Arduino IDE) для розробки програмного коду.

На *технологічно-реалізаційному етапі* здобувачі освіти виготовляють фізичний або цифровий продукт проєкту: збирають конструкцію, пишуть і налагоджують програмний код, тестують прототип. Роль учителя на цьому етапі більш фасилітаторська (він не дає готових відповідей, а спрямовує пошук, ставить навідні запитання, допомагає у разі технічних труднощів). Інтеграція знань досягає найвищого прояву, адже, неможливо налагодити роботу пристрою, не враховуючи одночасно технічних характеристик деталей і логіки програмного коду.

На *рефлексивно-презентаційному етапі* команди презентують результати проєкту, демонструють роботу виробу, обґрунтовують прийняті рішення. обов'язковим елементом є колективна рефлексія (що вийшло добре, що можна покращити, які знання виявились найважливішими). Оформлення портфоліо проєкту з використанням текстових редакторів, програм для презентацій та хмарних сервісів є ще одним практичним застосуванням знань з інформатики.

На основі аналізу науково-педагогічних джерел [2–7] та власного досвіду нами визначено такі педагогічні умови ефективної реалізації методики інтегрованих творчих проєктів:

1) координація змістового наповнення між учителями технологій та інформатики (необхідно забезпечити узгодженість навчальних програм так, щоб тематичні блоки, які потрібні для проєктів, вивчались паралельно або з незначним випередженням з одного предмета);

2) матеріально-технічне забезпечення (реалізація інтегрованих проєктів потребує наявності як обладнання шкільної майстерні (верстати, інструменти, витратні матеріали), так і комп'ютерного класу з відповідним програмним забезпеченням, або єдиного навчального простору);

3) підготовленість учителя (педагог, який організовує інтегровані проєкти, має базові компетентності в обох галузях або може виступати в тандемі з колегою, уміє управляти груповою динамікою, застосовувати технології фасилітації, організовувати рефлексію);

4) поступовість ускладнення проєктів (доцільно дотримуватися принципу поступового переходу від простих інтегрованих завдань (5–6 клас) до складних проєктів із елементами автоматизації та програмування (8–9 клас), що відповідає логіці розвитку пізнавальних можливостей учнів);

5) позитивна психологічна атмосфера (творчий проєкт передбачає право на помилку та можливість повернутися до попереднього етапу, учитель формує середовище психологічної безпеки, де невдала спроба є частиною освітнього процесу, а не приводом для негативної оцінки).

Інтеграція технологій та інформатики відкриває широкі можливості для реалізації різноманітних творчих проєктів. Наприклад, учні можуть розробляти дизайн виробів із використанням комп'ютерних програм, створювати інтерактивні моделі, програмувати прості пристрої, виготовляти прототипи з використанням цифрових інструментів. Така діяльність сприяє формуванню ключових компетентностей, зокрема інформаційно-цифрової, технологічної, підприємницької та інноваційної.

Важливим аспектом є також розвиток критичного мислення учнів, що проявляється у здатності аналізувати інформацію, оцінювати її достовірність, приймати обґрунтовані рішення. Проєктна діяльність створює умови для формування цих умінь, оскільки передбачає активну участь учнів у всіх етапах роботи.

Таким чином, методика організації творчих учнівських проєктів на засадах інтеграції технологій та інформатики є ефективним засобом підвищення якості освіти. Вона сприяє розвитку творчих здібностей учнів, формуванню їхніх компетентностей, підготовці до життя в умовах інформаційного суспільства. Використання проєктної діяльності дозволяє зробити освітній процес більш цікавим, практично спрямованим і наближеним до реальних життєвих ситуацій.

Отже, інтеграція технологій та інформатики у процесі організації творчих проєктів забезпечує не лише засвоєння знань, але й розвиток особистості учня, його готовність до самореалізації і професійного самовизначення. Це відповідає сучасним вимогам освіти та сприяє формуванню конкурентоспроможного випускника, здатного ефективно діяти в умовах швидких змін і технологічного прогресу.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki->

[pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898](https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.06) (дата звернення: 19.03.2026).

2. Ільченко В. Р., Гуз К. Ж. Освітня програма «Довкілля». Концептуальні засади інтеграції змісту природничо-наукової освіти. Полтава : Довкілля, 1999. 123 с.

3. Козловська І. М. Теоретико-методологічні аспекти інтеграції знань учнів професійно-технічної школи: дидактичні основи : монографія. Львів : Євросвіт, 1999. 302 с.

4. Оршанський, Л. В., Цісарук, В. Ю. Концептуальна модель STEM-підготовки вчителів технологій та інформатики на основі міждисциплінарного підходу. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. №78. 2026. С. 109–117.

5. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

6. Титаренко В. П., Срібна Ю. А., Нагорна Н. О. Адаптація та інтеграція міждисциплінарних підходів у навчальний процес для формування у майбутніх фахівців професійно-технологічної освіти комплексних практичних навичок згідно з концепцією НУШ. *Scientific notes of Junior Academy of Sciences of Ukraine*. Вип. 1 (29). 2024. С. 102-110.

7. Morze N., Strutynska O. Digital transformation in education. *Information Technologies and Learning Tools*. 2021. Vol. 85, № 5. P. 1–20.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.06>

Глуханюк В.М., Руцький І.Г.
м. Вінниця, Україна
vitalijgluhanuk5@gmail.com

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У тезах розкрито сутність і теоретичні основи міжпредметної інтеграції змісту навчання на уроках технологій у закладах загальної середньої освіти. Обґрунтовано актуальність інтегративного підходу в умовах модернізації сучасної освіти, реалізації концепції Нової української школи та компетентної парадигми навчання. Визначено, що міжпредметна інтеграція сприяє подоланню фрагментарності знань здобувачів освіти, забезпечує цілісне сприйняття явищ і процесів, підвищує практичну спрямованість навчання та ефективність формування ключових і предметних компетентностей. Охарактеризовано методологічні підходи, що становлять основу інтеграції змісту навчання на уроках технологій, зокрема системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований та інтегративний. Акцентовано увагу на дидактичних функціях, принципах і рівнях реалізації міжпредметної інтеграції. Доведено, що уроки технологій мають значний потенціал для поєднання знань із математики, природничих наук, інформатики, мистецтва, економіки та екології в процесі проєктно-технологічної діяльності. Наголошено, що міжпредметна інтеграція є важливою умовою формування системного мислення, технологічної культури, творчої активності та готовності здобувачів освіти до практичного розв'язання комплексних завдань.

Ключові слова: міжпредметна інтеграція, зміст навчання, уроки технологій, технологічна освіта, компетентнісний підхід, проектно-технологічна діяльність, Нова українська школа, здобувачі освіти.

Abstract. *The theses reveal the essence and theoretical foundations of interdisciplinary integration of learning content in Technology lessons in general secondary education institutions. The relevance of the integrative approach is substantiated in the context of modern education modernization, implementation of the New Ukrainian School concept, and the competency-based paradigm of learning. It is determined that interdisciplinary integration helps overcome the fragmentation of learners' knowledge, ensures a holistic perception of phenomena and processes, increases the practical orientation of education, and improves the effectiveness of forming both key and subject-specific competencies. The methodological approaches underlying the integration of learning content in Technology lessons are characterized, including systemic, competency-based, activity-based, personality-oriented, and integrative approaches. Attention is focused on the didactic functions, principles, and levels of implementation of interdisciplinary integration. It is proved that Technology lessons have significant potential for combining knowledge from mathematics, natural sciences, computer science, art, economics, and ecology in the process of project-based technological activity. It is emphasized that interdisciplinary integration is an important condition for the formation of systemic thinking, technological culture, creative activity, and learners' readiness for the practical solution of complex tasks.*

Keywords: *interdisciplinary integration, learning content, Technology lessons, technological education, competency-based approach, project-based technological activity, New Ukrainian School, learners.*

Сучасний етап розвитку загальної середньої освіти в Україні характеризується посиленням уваги до якості навчання, його практичної спрямованості, цілісності та відповідності актуальним потребам особистості й суспільства. В умовах реформування освіти, реалізації концептуальних положень Нової української школи, компетентнісного підходу та оновлення змісту технологічної освітньої галузі особливого значення набуває проблема міжпредметної інтеграції змісту навчання. Її актуальність зумовлена необхідністю подолання фрагментарності знань здобувачів освіти, формування в них цілісного уявлення про навколишній світ, здатності застосовувати набуті знання, уміння й способи діяльності у різних навчальних і життєвих ситуаціях.

Уроки технологій мають значний потенціал для реалізації інтегративного підходу, оскільки сам зміст цієї освітньої галузі є поліфункціональним і міждисциплінарним за своєю природою. Він поєднує технічні, природничі, математичні, художньо-естетичні, екологічні, економічні та соціокультурні компоненти. Виготовлення виробів, проектування, моделювання, конструювання, добір матеріалів, обґрунтування технологічних рішень, аналіз результатів праці – усе це вимагає актуалізації знань із різних навчальних предметів. Саме тому міжпредметна інтеграція на уроках технологій є не лише методичним прийомом, а й важливою дидактичною умовою підвищення ефективності навчального процесу.

Проблема інтеграції знань має глибокі теоретичні витоки й розглядалася в педагогіці, психології, дидактиці та методиці навчання в контексті забезпечення єдності освітнього процесу. В наукових дослідженнях інтеграція трактується як процес і результат взаємодії окремих елементів змісту освіти, що забезпечує їх об'єднання в єдину систему на основі спільних ідей, понять, закономірностей та

способів діяльності. У педагогічному вимірі інтеграція спрямована не на механічне поєднання навчального матеріалу з різних дисциплін, а на створення цілісного освітнього простору, в якому здобувач освіти сприймає явища та процеси у взаємозв'язку, комплексності й практичній значущості.

Міжпредметна інтеграція змісту навчання передбачає встановлення змістових, логічних, функціональних і діяльнісних зв'язків між різними навчальними предметами з метою узгодження знань, формування комплексних умінь і розвитку системного мислення. На відміну від епізодичних міжпредметних зв'язків, які можуть виникати ситуативно, інтеграція має більш глибокий і системний характер. Вона передбачає цілеспрямоване проектування змісту, добір інтегративних тем, узгодження понять, методів, видів діяльності та очікуваних результатів навчання.

У контексті технологічної освіти міжпредметна інтеграція є закономірною, оскільки технологічна діяльність людини завжди пов'язана з використанням знань із різних галузей. Так, під час вивчення властивостей конструкційних матеріалів учні звертаються до знань із фізики, хімії, біології; у процесі проектування виробу – до математики, креслення, інформатики; при художньому оздобленні – до образотворчого мистецтва, історії культури, народознавства; під час економічного обґрунтування виробу – до основ підприємництва, фінансової грамотності, екологічної доцільності. Відтак уроки технологій можуть виступати ефективним середовищем синтезу знань і практичного застосування навчального досвіду.

Теоретичні основи міжпредметної інтеграції змісту навчання на уроках технологій доцільно розглядати через низку взаємопов'язаних підходів: системний, компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований та інтегративний. Системний підхід дає можливість розглядати зміст навчання як цілісну педагогічну систему, у якій окремі компоненти взаємопов'язані та взаємозумовлені. У такому разі урок технологій виступає не ізольованою одиницею навчального процесу, а складником ширшого освітнього контексту, де знання з різних предметів поєднуються навколо спільної проблеми, завдання чи практичного результату.

Компетентнісний підхід посилює значення міжпредметної інтеграції, оскільки формування ключових і предметних компетентностей неможливе в межах суто однієї навчальної дисципліни. Здатність розв'язувати практичні завдання, критично мислити, проектувати, взаємодіяти в команді, використовувати цифрові інструменти, дбати про безпеку та екологічну доцільність діяльності формується саме на перетині різних знань і видів діяльності. На уроках технологій це проявляється особливо виразно, адже здобувачі освіти не просто засвоюють інформацію, а діють, планують, порівнюють, створюють, оцінюють, презентують результати власної праці.

Діяльнісний підхід дозволяє розкрити сутність міжпредметної інтеграції через організацію активної навчально-пізнавальної та проектно-технологічної діяльності. Інтеграція в цьому випадку реалізується не лише на рівні змісту, а й на рівні способів дій. Наприклад, учень, виконуючи технологічний проект, одночасно використовує вміння аналізувати інформацію, здійснювати вимірювання, будувати креслення, працювати з цифровими ресурсами, добирати матеріали, дотримуватися правил безпеки праці, обґрунтовувати власні рішення та оцінювати якість готового виробу. Така діяльність формує цілісний практичний досвід, що виходить за межі одного предмета.

Особистісно орієнтований підхід акцентує увагу на тому, що міжпредметна інтеграція має враховувати індивідуальні інтереси, потреби, здібності та освітні запити здобувачів освіти. Інтегрований зміст є більш мотивувальним, оскільки дозволяє побачити реальну значущість навчального матеріалу, його зв'язок із життям, побутом, майбутньою професійною діяльністю. Для уроків технологій це

особливо важливо, адже практична діяльність, можливість створити конкретний продукт, реалізувати творчий задум чи розв'язати прикладну проблему підвищують пізнавальний інтерес і сприяють глибшому засвоєнню знань.

Інтегративний підхід як спеціальний методологічний орієнтир передбачає цілеспрямоване поєднання змістових ліній, понять, фактів, методів і засобів навчання з різних предметних галузей. Він орієнтує педагога на пошук спільних тематичних полів, змістових домінант і універсальних навчальних дій. Наприклад, теми, пов'язані з матеріалознавством, енергозбереженням, екодизайном, народними ремеслами, побутовою технікою, 3D-моделюванням, проектуванням середовища, можуть бути реалізовані на основі змістової інтеграції технологій із природничими науками, математикою, інформатикою, мистецтвом, історією та громадянською освітою.

Теоретичне осмислення міжпредметної інтеграції на уроках технологій неможливе без уточнення її дидактичних функцій. Передусім вона виконує світоглядну функцію, оскільки формує у здобувачів освіти цілісне бачення світу, розуміння взаємозв'язку природи, техніки, людини й суспільства. Пізнавальна функція інтеграції полягає в поглибленні та систематизації знань, попередженні дублювання навчального матеріалу, забезпеченні усвідомленого засвоєння понять і закономірностей. Розвивальна функція виявляється у формуванні системного, критичного, конструктивного та творчого мислення, розвитку уяви, ініціативності, самостійності та рефлексії. Практична функція пов'язана із здатністю застосовувати знання в реальних або змодельованих життєвих ситуаціях, а виховна – із формуванням працелюбності, відповідальності, культури праці, екологічної свідомості та поваги до результатів людської діяльності.

Важливим аспектом проблеми є визначення рівнів реалізації міжпредметної інтеграції змісту навчання. На концептуальному рівні вона відображається в державних стандартах, освітніх програмах, модельних навчальних програмах, де закладено орієнтацію на компетентнісне та інтегроване навчання. На змістовому рівні інтеграція виявляється у доборі тем, понять, завдань і навчального матеріалу, який має спільні смислові основи з іншими дисциплінами. На процесуальному рівні вона реалізується через інтегровані уроки, міжпредметні проекти, проблемно-пошукові завдання, дослідницьку діяльність, STEM- та STEAM-підходи. На результативному рівні йдеться про сформованість здатності здобувачів освіти переносити знання та вміння з однієї галузі в іншу, бачити проблему комплексно та знаходити практично доцільні способи її розв'язання.

Особливої уваги заслуговують принципи, на яких має ґрунтуватися міжпредметна інтеграція змісту навчання на уроках технологій. До них належать принцип науковості, що забезпечує достовірність і логічну узгодженість інтегрованого змісту; принцип системності, який передбачає послідовне й цілеспрямоване встановлення зв'язків між предметами; принцип доступності, згідно з яким інтегрований матеріал має відповідати віковим та пізнавальним можливостям учнів; принцип практичної спрямованості, що орієнтує навчання на застосування знань у діяльності; принцип варіативності, який дає можливість добирати різні моделі інтеграції залежно від теми, мети уроку та освітнього контексту; принцип творчої активності, який стимулює самостійний пошук рішень, конструювання та експериментування.

На уроках технологій міжпредметна інтеграція найбільш ефективно реалізується в умовах проектно-технологічної діяльності. Саме проект створює природне поле для синтезу знань і способів дій, оскільки передбачає постановку мети, аналіз проблеми, пошук інформації, розроблення ідей, вибір оптимального

варіанта, планування технологічного процесу, виготовлення виробу, його оцінювання та презентацію. У ході такої діяльності учні інтегрують математичні розрахунки, знання про властивості матеріалів, дизайнерські принципи, цифрові навички, екологічні міркування та комунікативні вміння. Таким чином, міжпредметна інтеграція не зводиться до формального згадування іншого предмета, а стає реальним механізмом організації змістовного, практико орієнтованого навчання.

Разом із тим ефективна реалізація міжпредметної інтеграції вимагає належного методичного забезпечення. Учитель технологій має володіти не лише предметними знаннями, а й умінням бачити міжпредметні смисли, добирати інтегровані завдання, координувати зміст із колегами, прогнозувати освітні результати та оцінювати сформованість інтегрованих умінь. Важливого значення набуває також використання сучасних освітніх технологій: проектного навчання, проблемного навчання, дослідницьких методів, кейс-методу, цифрових інструментів моделювання, візуалізації та презентації результатів. Це сприяє посиленню прикладного характеру уроків технологій і розкриває широкий потенціал міжпредметної інтеграції.

Варто зазначити, що міжпредметна інтеграція змісту навчання на уроках технологій має не лише дидактичне, а й соціокультурне значення. Вона сприяє формуванню в учнів сучасного типу мислення, здатності орієнтуватися у складному світі техніки, інформації, екологічних викликів і соціальних змін. Інтегроване навчання допомагає усвідомити, що будь-яка технологічна діяльність має людський, природний, економічний та культурний вимір. Саме тому уроки технологій можуть стати важливим середовищем виховання відповідального ставлення до праці, ресурсів, довкілля, традицій і власного життєвого вибору.

Отже, теоретичні основи міжпредметної інтеграції змісту навчання на уроках технологій визначаються сучасними методологічними підходами до освіти, логікою розвитку компетентнісного навчання та специфікою самої технологічної освітньої галузі. Міжпредметна інтеграція постає як важлива дидактична умова формування цілісної системи знань, розвитку практичного мислення, творчих здібностей і готовності здобувачів освіти до розв'язання комплексних життєвих і навчальних завдань. Вона забезпечує зв'язок навчання з реальним життям, посилює мотивацію до пізнання, сприяє формуванню компетентної, активної, технологічно грамотної особистості. Перспективи подальшого науково-методичного пошуку вбачаються у розробленні ефективних моделей, методик і дидактичних засобів реалізації міжпредметної інтеграції на уроках технологій у різних вікових групах та освітніх контекстах.

Список використаних джерел:

1. Глуханюк В.М., Буга О.І., Соловей В.В. Принципи організації ділових ігор . *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* Зб. наук. пр. Випуск 51. / редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. С. 198-201.
2. Державний стандарт базової середньої освіти : затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898.
3. Коновальчук І. М., Використання інтерактивних технологій у формуванні фахових компетентностей майбутніх учителів початкових класів. *Специфіка фахової підготовки майбутніх учителів на засадах компетентнісного підходу: досвід, реалії, перспективи. Збірник матеріалів Всеукраїнської з міжнародною участю науково-практичної конференції (29 листопада 2022 року) / за заг. ред. І.В. Голубовської.* Житомир: ФОП «Н.М.Левковець», 2022. С 162-166.

4. Концепція Нової української школи / Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.

5. Теорія і методика навчання технологій : навчальний посібник для здобувачів освіти ступеня молодший бакалавр та бакалавр за спеціальністю А4 Середня освіта (за спеціальностями) / І.П. Андрущук, І.В. Андрущук, В.В. Бербец, Т.М.Бербец та ін. /за заг. ред. О. М. Коберника. Вінниця :2025.692 с.

6. Пометун О. І., Пироженко Л. В. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання : наук.-метод. посіб. Київ : А.С.К., 2004. 192 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.07>

Грінченко О.В., Титаренко В.П.
м. Полтава, Україна
lenagrin@meta.ua

МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБИ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація: У роботі розглянуто сутність графічної компетентності майбутніх учителів трудового навчання та технологій. Визначено її складові: знання, уміння, навички, естетичний розвиток і мотивацію. Проаналізовано структуру компетентності, яка включає смисловий, діяльнісний, мотиваційно-ціннісний та індивідуально-особистісний компоненти. Розкрито вплив цифрових технологій, зокрема комп'ютерної графіки та 3D-моделювання, на сучасну графічну освіту. Підкреслено необхідність поєднання традиційних і сучасних підходів у підготовці вчителів. Зроблено висновок про важливість розвитку творчих здібностей і мотивації здобувачів освіти.

Ключові слова: художньо-графічна компетентність, учитель технологій, виставкова діяльність, здобувач вищої освіти, особистість.

Abstract: The paper examines the essence of graphic competence of future teachers of labor training and technologies. Its components are determined: knowledge, skills, aesthetic development and motivation. The structure of competence, which includes semantic, activity, motivational-value and individual-personal components, is analyzed. The influence of digital technologies, in particular computer graphics and 3D modeling, on modern graphic education is revealed. The need to combine traditional and modern approaches in teacher training is emphasized. The conclusion is made about the importance of developing creative abilities and motivation of education seekers.

Keywords: artistic and graphic competence, technology teacher, exhibition activity, higher education student, personality.

Графічна компетентність включає знання, вміння, навички малювання та графіки, а також розвинений естетичний смак, необхідні для ідеального вирішення професійних завдань. Графічна компетентність учителя трудового навчання та технологій характеризується усвідомленою потребою та вміннями фахівця використовувати графічні засоби для вирішення професійно орієнтованих завдань на основі системи графічних знань, умінь і навичок, а також досвіду графічної діяльності та індивідуально-особистісних якостей викладачів, сукупності зовнішніх та внутрішніх стимулів.

Основні взаємопов'язані компоненти у структурі графічної компетентності майбутнього вчителя трудового навчання та технологій: смисловий; діяльнісний; мотиваційно-ціннісний; індивідуально-особистісний. При цьому графічні завдання набувають принципово іншого характеру відносно інформаційного розвитку суспільства. Розвиток інформаційних технологій (у тому числі цифрових) дав новий поштовх і відкрив новий напрям у професійно-графічній діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій, що призвело до перегляду змісту їх графічної освіти.

Так, крім оволодіння традиційними (класичними) графічними дисциплінами (нарисна геометрія, креслення), сучасний викладач трудового навчання та технологій на відповідному професійному рівні повинен володіти засобами комп'ютерної графіки, переважно в галузі автоматизованого проектування. Професійно орієнтована діяльність майбутнього вчителя трудового навчання та технологій спрямована переважно на проектування об'єктів праці учнів. Використання цифрових технологій тривимірного моделювання призводить до перегляду ролі та значення традиційного процесу проектування. Нині найбільш повним, точним і наочним джерелом інформації про об'єкт є його цифрова тривимірна модель, на основі якої можна створити всю необхідну проектну документацію на електронному або паперовому носії.

Графіка як самостійний вид дизайну має значний педагогічний вплив на культурно-професійний розвиток особистості майбутнього вчителя трудового навчання та технологій, зокрема, розвиток його творчих здібностей. Рівень суспільного життя, зростання матеріальних і духовних потреб особистості, потреба в гармонізації людських взаємин і довілля вимагають розвитку майбутніх професійних творчих сил і бажання будувати своє життя за законами добра і прекрасного. Проте мотивація майбутніх учителів трудового навчання та технологій до розвитку власних графічних компетентностей залишається низькою [2: 30].

Графічна діяльність здобувачів вищої освіти зумовлюється особливостями трьох рівнів знань. Перший – сприйняття, другий – уява як ознака психологічних дій, третій – як практичний спосіб техніко-технологічного відображення картини на умовному рівні у вигляді графічної композиції [3: 159]

Для підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій є вимоги, що мають виконуватися для досягнення необхідного рівня графічної компетентності: основою формування прийомів графічної грамоти повинні бути не природна обдарованість особистості, а раціональне знання способів виконання графічних дій та операцій, правил ефективного виконання зображень, у тому числі технологічних; крім теоретичних знань (геометрія, перспектива тощо), важливо спиратися на знання на рівні відчуттів і сприйняття образів, які можна назвати образними чи чуттєвими знаннями; шляхи розвитку творчих здібностей майбутніх учителів трудового навчання та технологій слід шукати в оптимальному балансі репродуктивної та продуктивної діяльності учнів; однією з основних складових графічної компетентності є мотивація до її реалізації; лише у процесі активної діяльності та в онтогенетичному розвитку особистості виникають і розвиваються навички графічної діяльності, які виявляються у швидкості, глибині та силі оволодіння методами і прийомами цієї діяльності.

Отже, сукупність знань, умінь і навичок, якими необхідно оволодіти майбутнім учителям трудового навчання та технологій під час формування графічної компетентності передбачає вирішення низки специфічних методичних завдань, зокрема: вивчення зображальних засобів – олівців, туші, гуаші, акварелі та інших, найбільш поширених у професійній діяльності, оволодіння особливими графічними

та художніми прийомами, навичками впевненого відтворення ліній різної конфігурації без креслярських інструментів, розвиток твердості й точності рухів під час малювання та креслення, розвиток окоміру тощо. Для цього доцільно запровадити у професійно орієнтовну підготовку майбутніх учителів трудового навчання та технологій вивчення основ графічних зображень та способів їх виконання. При цьому здобувачі вищої освіти мають оволодіти типовими засобами креслення та розв'язувати задачі на створення зображень різних елементів усіх технологічних профілів, що вивчаються в педагогічному університеті. Тому в процесі графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у закладі вищої освіти важливо поєднувати графічну діяльність з мистецтвом. Такий методичний підхід сприяє розвитку творчого потенціалу майбутніх учителів трудового навчання та технологій, при цьому підвищує їх мотивацію до вдосконалення графічної компетентності.

Список використаних джерел:

1. Олєфіренко Т. О. Формування графічної компетентності у майбутніх учителів технологій: автореферат дисертації на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: 13.00.04. Київ, 2012. 20 с.
2. Отич О. Особливості художньо-естетичного розвитку особистості у системі професійної освіти. *Професійно-художня освіта України : збірник наукових праць / редкол. : І. А. Зязюн (голова), В. О. Радкевич (заступник голови), Р. Т. Шмагало (заступник голови) та ін.* Київ, Черкаси : Вид-во «Черкаський ЦНТЕІ», 2005. Вип. III. С. 25–32.
3. Твердохлібова Я. М. Графіка як предмет пізнання та художньо-творчої діяльності студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей : зб. матеріалів X Міжнар. педагогічно-мистецьких читань пам'яті проф. О. П. Рудницької / голов. ред. : І.А. Зязюн.* Вип. 4 (8). Чернівці : Зелена Буковина, 2013. С. 158–160.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.08>

Шимкова І. В., Дуднік В. В., Мокрогуз М. О.
м. Вінниця, Україна
irina.shym22@gmail.com

ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У тезах розглядається потенціал художньо-творчої діяльності з вторинними матеріалами як засобу екологічного виховання учнів 5 класу в процесі проектно-технологічної освіти. Теоретично обґрунтовано три виміри екологічної свідомості (когнітивний, емоційно-ціннісний, діяльнісно-поведінковий) та показано, як художньо-творча діяльність забезпечує їх цілісний розвиток. Розкрито педагогічний зміст концепції апсайклінгу як методу творчого перетворення непотрібних речей на мистецькі вироби вищої художньої цінності. Описано триетапну структуру навчального проекту: екологічно-дослідницька, художньо-проектувальна та виконавсько-рефлексивна фази. Визначено роль учительської фасилітації у стимулюванні самостійного творчого пошуку учнів та формуванні навичок аргументованої рефлексії.

Ключові слова: екологічне виховання, художньо-творча діяльність, апсайклінг, вторинні матеріали, проєктно-технологічна діяльність, екологічна свідомість, дизайн-мислення, основна школа.

Abstract. *The paper explores the potential of artistic and creative activity with secondary materials as a means of environmental education for 5th-grade students within project-based technology education. The three dimensions of environmental awareness (cognitive, emotional-value, and behavioural) are theoretically substantiated, and the role of artistic activity in their integrated development is demonstrated. The pedagogical content of the upcycling concept – as a method of creatively transforming discarded objects into artworks of higher artistic value – is revealed. A three-phase structure of the educational project is described: ecological-research, artistic-design, and performance-reflective phases. The role of teacher facilitation in stimulating students' independent creative search and developing skills of reasoned reflection is defined.*

Keywords: *environmental education, artistic and creative activity, upcycling, secondary materials, project-based technology education, environmental awareness, design thinking, secondary school.*

Глобальні екологічні виклики сучасності – надмірне споживання, проблема побутових відходів, виснаження природних ресурсів – актуалізують потребу у формуванні екологічної свідомості особистості вже на етапі базової середньої освіти. Водночас художньо-творча діяльність як один із провідних видів навчальної діяльності в основній школі має значний виховний потенціал, який у контексті екологічної освіти залишається недостатньо реалізованим. Концепція сталого розвитку, відображена в Державному стандарті базової середньої освіти (2020), передбачає формування в учнів екологічно відповідальної поведінки та вміння критично осмислювати моделі споживання [1]. Художньо-творча робота з вторинними матеріалами є унікальним педагогічним засобом, що поєднує екологічне виховання, розвиток художнього смаку та формування технологічних умінь учнів 5 класу, що підтверджується сучасними педагогічними дослідженнями [5].

У педагогічній науці екологічне виховання розглядається як процес формування екологічної свідомості, що охоплює три взаємопов'язані виміри: *когнітивний* (знання про стан довкілля, проблеми відходів, принципи сталого розвитку), *емоційно-ціннісний* (ставлення до природи як до цінності, естетичне сприйняття природного середовища), *діяльнісно-поведінковий* (екологічно відповідальні практики в повсякденному житті) [2]. Художньо-творча діяльність із вторинними матеріалами ефективно розвиває всі три виміри: учень одночасно осмислює проблему відходів, відкриває красу в «непотрібних» речах і набуває практичного досвіду відповідального ставлення до ресурсів.

Термін «апсайклінг» (англ. *upcycling*) означає творче перетворення використаних або непотрібних матеріалів на вироби вищої якості та художньої цінності – на відміну від рециклінгу, який зазвичай знижує якість матеріалу. У контексті художньої освіти апсайклінг набуває значення повноцінного творчого методу, що спирається на принципи дизайн-мислення: виявлення проблеми (надлишок непотрібних речей), генерування ідей (пошук нових смислів і функцій), прототипування (ескізування та макетування) і реалізації (виготовлення мистецького виробу) [3; 4]. Педагогічна цінність цього методу полягає в тому, що обмеженість матеріалу стимулює нестандартне мислення, розвиває творчу уяву та формує вміння знаходити художній образ у буденному об'єкті. Дослідження

формування технологічних умінь учнів у процесі створення виробів з вторинних матеріалів підтверджує ефективність такого підходу [5].

Розробка системи уроків із екологічно орієнтованої художньо-творчої діяльності для учнів 5 класу ґрунтується на поєднанні проектно-технологічного та художньо-педагогічного підходів [3; 4]. Кожен навчальний міні-проект охоплює три послідовні фази.

Фаза 1 – екологічно-дослідницька. Учні аналізують обраний вторинний матеріал (картонна упаковка, скляна пляшка, тканинні залишки, металева консервна банка тощо) з двох позицій: екологічної (яку шкоду завдає цей матеріал довкіллю, скільки часу розкладається) та художньої (які формальні якості він має – фактура, пластичність, колір, форма). Такий подвійний погляд формує в учнів звичку бачити в речі не лише утилітарний об'єкт, а й матеріал із художніми потенціями [2].

Фаза 2 – художньо-проектувальна. Учні розробляють ескізи майбутнього виробу, визначають художній образ, обирають декоративні техніки (розпис, декупаж, плетіння, ліплення, конструювання). На цьому етапі особливого значення набуває вчительська фасилітація: педагог не диктує рішення, а ставить запитання, що спонукають до самостійного пошуку образу. Учні знайомляться зі зразками арт-об'єктів із вторинних матеріалів у сучасному дизайні та народному мистецтві, що розширює їхній художній кругозір [4; 5].

Фаза 3 – виконавсько-рефлексивна. Учні виготовляють виріб, а завершальним етапом слугує колективне обговорення: кожен автор презентує свій задум, пояснює художні рішення і відповідає на запитання. Особливе місце займає рефлексія «екологічного сенсу» – учні формулюють, яку нову функцію та цінність набула річ, яка раніше вважалась відходом. Такий підхід формує не лише художні вміння, а й навички аргументованої комунікації та критичного мислення [3].

Художньо-творча діяльність із вторинними матеріалами є дієвим і методично обґрунтованим засобом екологічного виховання учнів 5 класу в процесі проектно-технологічної освіти. Концепція апсайклінгу органічно поєднує екологічну, художню та технологічну складові навчання, формуючи цілісний досвід відповідального й творчого ставлення до матеріального світу. Триетапна структура навчального проекту (екологічно-дослідницька, художньо-проектувальна, виконавсько-рефлексивна фази) забезпечує послідовне формування всіх компонентів екологічної свідомості учнів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-p> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Іванчук С. А. Теоретико-методологічні засади професійної підготовки майбутніх вихователів до формування екологічно доцільної поведінки дітей дошкільного віку: монографія. Дніпро : Вид-во ЛІРА, 2022. 466 с.
3. Коберник О. М., Ящук С. М. Методика організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках трудового навчання. Умань, 2001. 80 с.
4. Мачача Т. С. *Теоретико-методологічні засади проектування змісту технологічної освіти. Український педагогічний журнал.* 2016. № 3. С. 105–114.
5. Шимкова І. В., Дзісь Т. М., Остапенко Н. В. Формування технологічних умінь старшокласників у процесі створення виробів з вторинних матеріалів. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій,*

педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць / О. В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 7. С. 191–193.

<https://doi.org/110.31652/3083-7871-2026-4.09>

Гриценко Л. О., Лаврик С.Л.
м. Полтава, Україна
grycenko_l@ukr.net
sergejlogo032@gmail.com

РОЛЬ РОБОТОТЕХНІКИ У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ

Анотація. У статті обґрунтовано роль освітньої робототехніки у розвитку креативності та художнього мислення здобувачів освіти. Визначено її потенціал у формуванні інженерно-дизайнерських компетентностей.

Ключові слова: робототехніка, креативність, художнє мислення, STEM, технологічна освіта.

Abstract. The article substantiates the role of educational robotics in developing creativity and artistic thinking of students. Its potential in forming engineering and design competencies is defined.

Keywords: robotics, creativity, artistic thinking, STEM, technology education.

Сучасна освіта розвивається в умовах цифровізації та технологізації суспільства, що зумовлює потребу у формуванні творчої, ініціативної та інноваційно мислячої особистості. Особливої актуальності набуває проблема розвитку креативності та художнього мислення здобувачів освіти, які навчаються за технологічними спеціальностями. Одним із ефективних засобів вирішення цього завдання є освітня робототехніка.

Як зазначає О. Струтинська, робототехніка виступає потужним інструментом інтеграції знань із різних галузей та сприяє розвитку ключових компетентностей особистості [5]. Вона поєднує технічну, інформаційну та творчу складові навчання, що створює умови для формування цілісного мислення.

Креативність у педагогічній науці розглядається як здатність до створення нових ідей, нестандартного мислення та вирішення проблем. В. Ворожбіт-Горбатюк підкреслює, що розвиток креативності потребує спеціально організованого освітнього середовища, яке стимулює творчу активність здобувачів освіти [2]. Саме таким середовищем виступає робототехніка.

У процесі роботи з робототехнічними системами студенти не лише виконують технічні завдання, а й розробляють власні проекти, конструюють моделі, програмують алгоритми їх функціонування. Це сприяє розвитку дивергентного мислення, уяви та здатності до експериментування.

Особливе значення має вплив робототехніки на формування художнього мислення. Художнє мислення передбачає здатність до естетичного сприйняття, образного уявлення та творчого конструювання. У контексті технологічної освіти воно проявляється у процесі дизайну виробів, моделювання об'єктів і створення візуально привабливих конструкцій.

За дослідженнями К. Ільницької, робототехніка як навчальний напрям має міждисциплінарний характер і поєднує елементи технічної творчості, дизайну та мистецтва [3]. Це створює умови для розвитку художньо-проектної діяльності студентів.

Важливим аспектом є використання цифрових технологій, зокрема 3D-моделювання, комп'ютерної графіки та візуалізації. Вони дозволяють здобувачам освіти реалізовувати власні творчі ідеї, створювати цифрові моделі та прототипи майбутніх виробів. Як зазначають Пагута М. і Підгородецька І., цифрові технології значно підвищують рівень технічної творчості та інноваційності навчальної діяльності [4].

Інтеграція робототехніки з мистецькими компонентами реалізується в межах STEAM-підходу, який передбачає поєднання науки, технологій, інженерії, мистецтва та математики. Такий підхід сприяє розвитку комплексного мислення та формуванню інтегральних компетентностей.

Крім того, робототехніка забезпечує активне залучення студентів до навчального процесу через проектну діяльність. Проектно-технологічна діяльність сприяє розвитку самостійності, відповідальності та творчої ініціативи. Вона також формує навички командної роботи та комунікації.

Педагогічний потенціал робототехнічних платформ дозволяє враховувати індивідуальні особливості здобувачів освіти, їх інтереси та рівень підготовки. Це сприяє підвищенню мотивації до навчання та розвитку творчих здібностей.

Зязюн І. А. підкреслює, що формування творчої особистості є одним із головних завдань сучасної педагогіки [1]. На нашу думку, у цьому контексті робототехніка виступає ефективним засобом реалізації цього завдання, оскільки поєднує навчання і творчість.

Важливим доповненням до зазначеного є розгляд практико-орієнтованих форм організації навчання з використанням робототехніки, які забезпечують безпосереднє залучення здобувачів освіти до творчої діяльності. Зокрема, ефективними є такі форми, як хакатони, STEM-проекти, конкурси технічної творчості, воркшопи та міждисциплінарні майстерні. Їхня цінність полягає не лише у формуванні технічних умінь, а й у створенні умов для самовираження студентів, розвитку їх креативного потенціалу та художнього мислення.

Так, під час проведення хакатонів студенти працюють у командах над розробкою прототипів робототехнічних систем — наприклад, «розумного будинку», автоматизованої теплиці або роботів-помічників для освітнього середовища. Важливою складовою таких заходів є не лише функціональність розробки, а й її дизайн: учасники презентують власні проекти, обґрунтовують вибір форми, кольорової гами, матеріалів, що стимулює розвиток естетичного мислення та візуальної культури.

Проекти, які реалізуються в межах освітніх компонентів, передбачають поетапне виконання завдань: від постановки проблеми до створення готового продукту. Наприклад, студентам може бути запропоновано розробити навчального робота для демонстрації фізичних явищ або інтерактивну модель для уроків технологій. У цьому випадку вони не лише програмують і конструюють пристрій, а й продумують його зовнішній вигляд, ергономіку, зручність використання, що безпосередньо пов'язано з художньо-проектною діяльністю.

Воркшопи та міждисциплінарні майстерні дозволяють інтегрувати знання з різних галузей — технологій, дизайну, мистецтва, інформатики. Наприклад, під час таких занять студенти можуть створювати роботизовані арт-об'єкти, інтерактивні інсталяції або прототипи освітніх пристроїв із використанням елементів декоративно-

ужиткового мистецтва. Це сприяє формуванню цілісного бачення процесу проектування як поєднання технічної та художньої складових.

У процесі виконання таких завдань студенти проходять усі етапи творчої діяльності: від зародження ідеї до її практичної реалізації. На початковому етапі відбувається генерація ідей, де важливими є оригінальність і нестандартність мислення. Далі здійснюється відбір оптимального варіанту, створення ескізів і технічних схем, що дозволяє поєднати логічне та образне мислення.

Особливу роль відіграє етап ескізування та візуалізації, де найбільш яскраво проявляється художнє мислення. Створення ескізів майбутніх робототехнічних моделей може здійснюватися як традиційними засобами (олівець, папір), так і за допомогою цифрових інструментів (графічні редактори, САД-системи). На цьому етапі студенти визначають форму об'єкта, пропорції, кольорову гаму, фактуру матеріалів, продумують композицію та стиль виробу.

Крім того, використання 3D-моделювання дозволяє перейти від ескізу до створення цифрового прототипу виробу. Це дає змогу оцінити його вигляд у різних ракурсах, внести корективи у конструкцію та дизайн, а також підготувати модель до виготовлення за допомогою 3D-друку. Такий підхід сприяє розвитку просторового мислення, уяви та здатності до візуалізації.

Отже, практико-орієнтовані форми навчання з використанням робототехніки забезпечують не лише формування технічних компетентностей, а й розвиток художнього мислення, дизайнерських здібностей та креативності здобувачів освіти, що є важливим складником їхньої професійної підготовки.

Перспективи подальших досліджень полягають у розробці ефективних методик інтеграції робототехніки з художньо-графічною підготовкою студентів та впровадженні інноваційних педагогічних технологій у навчальний процес.

Список використаних джерел:

1. Зязюн І. А., Педагогічна майстерність : підручник. Київ : Вища шк., 1997. 349 с.
2. Ворожбіт-Горбатюк В. В. Техніки розвитку креативності особистості: історія, тенденції, досвід. *Молодь і ринок*. 2022. №6/204. 2022. С. 55-59.
3. Ільніцька К. С. Робототехніка як засіб формування технічної компетентності майбутніх учителів фізики та загальнотехнічних дисциплін. *Сучасні інформаційні технології в освіті і науці : матеріали II Всеукраїнської наукової Інтернет-конференції, 27–28 березня 2019 р.* Умань : Візаві, 2019. С. 60–62.
4. Пагута М., Підгородецька І. Використання цифрових освітніх ресурсів як важлива умова професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Молодь і ринок*. 2025. №10/242. С. 92-96.
5. Доценко С. М. Використання цифрових технологій у розвитку технічної творчості студентів. *Молодь і ринок*. 2025. № 1. С. 78–82.
6. Струтинська О. Використання робототехніки та 3d технологій в умовах розвитку STEM освіти. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2019. Вип. 7. С. 96-109.

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ТА ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЇХНІХ СКЛАДОВИХ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.10>

Марущак О.В., Павлик С.О., Недовес М.В.
м. Вінниця, Україна

oksana.marushchak@vspu.edu.ua

sophya.pavlyk@gmail.com

КОМПОЗИЦІЙНІ ПРИНЦИПИ У ТРАДИЦІЙНОМУ ПЕТРИКІВСЬКОМУ РОЗПИСІ

Анотація. У статті здійснено комплексний мистецтвознавчий аналіз композиційних принципів традиційного петриківського розпису як цілісної художньої системи. Обґрунтовано взаємозв'язок між теоретичними законами композиції (цілісність, співвідпорядкованість, акцентування) та їх практичним втіленням у канонічних схемах, зокрема у структурі «петриківського букета». Особливу увагу приділено технологічному базису розпису – системі фундаментальних мазків, які розглянуто як першоелементи матеріалізації художнього задуму. Деталізовано праксеологічний алгоритм творчого процесу, що охоплює етапи від натурних спостережень до глибокої стилізації та ескізування. Доведено, що системне поєднання традиційного канону з індивідуальною творчою інтерпретацією є запорукою збереження національного художнього коду в сучасному соціокультурному просторі.

Ключові слова: декоративне мистецтво, петриківський розпис, художня композиція, орнаментальна структура, стилізація природних форм.

Abstract. The article provides a comprehensive art historical analysis of the compositional principles of traditional Petrykivka painting as a holistic artistic system. The relationship between the theoretical laws of composition (integrity, co-subordination, emphasis) and their practical implementation in canonical schemes, in particular in the structure of the «Petrikivka bouquet», is substantiated. Particular attention is paid to the technological basis of painting – a system of fundamental strokes, which are considered as the primary elements of the materialization of an artistic idea. The praxeological algorithm of the creative process, which covers the stages from natural observations to deep stylization and sketching, is detailed. It is proven that the systematic combination of the traditional canon with individual creative interpretation is the key to preserving the national artistic code in the modern socio-cultural space.

Keywords: decorative art, Petrykivka painting, artistic composition, ornamental structure, stylization of natural forms.

Петриківський розпис, назва якого походить від села Петриківка (заснованого у 1772 р.), посідає особливе місце в системі українського народного мистецтва. Історично він виконував не лише естетичну, а й сакральну функцію, виступаючи

оберегом оселі. Захисна роль втілювалася через специфічні орнаментальні мотиви: фантастичних птахів, квіти та архаїчний символ «дерева життя» [1; 15]. Беручи свій початок із настінного малювання, цей вид мистецтва поступово еволюціонував, поширившись на оздоблення побутових речей, меблів та дерев'яних виробів, що дозволило йому зберегти актуальність у сучасному соціокультурному просторі [6; 10].

Водночас, життєздатність і художня ідентичність петриківського розпису в умовах тривалих трансформацій ґрунтуються на сталій системі внутрішніх законів організації візуального простору. Стабільність традиції забезпечується не лише незмінністю мотивів, а й специфічним структурним кодом, який адаптує символічний зміст до будь-якої площини. Відтак, для розуміння природи цього явища необхідним є звернення до його внутрішньої архітекtonіки.

Теоретичний аналіз композиційної побудови петриківського розпису дає підстави розглядати його як цілісну структуру, де окремі деталі суворо підпорядковані загальному художньому задуму. За своєю морфологією вона належить до фронтальної площинної композиції, що розгортається на площині стіни, паперу чи дерева [7]. Гармонійна єдність твору досягається через дотримання низки фундаментальних правил. Зокрема, принцип цілісності забезпечує неподільність усіх компонентів розпису, тоді як співпідпорядкованість вибудовує чітку ієрархію, де другорядні деталі підкреслюють значимість головних елементів. Особливу роль відіграє композиційний акцент – домінування центрального вузла, що першим привертає увагу глядача, а також урівноваженість, яка створює відчуття візуального балансу та внутрішнього спокою [9].

Зазначені теоретичні принципи організації художнього простору знаходять своє найповніше та канонічне втілення у конкретних схемах орнаментальної побудови, що стали фундаментом традиції. Провідною формою такої реалізації, де закони ієрархії та акцентування проявляються максимально виразно, є традиційний квітковий вузол.

Окремої уваги заслуговує структура класичного «петриківського букета». Його характерною ознакою є наявність у центрі трьох домінуючих квіток, від яких плавно відходять дрібніші деталі – листя, пуп'янки та тендітні «травички» [2; 3]. У процесі побудови майстри дотримуються принципу деградації розміру, зокрема, найбільші елементи зосереджуються в центрі, а до периферії вони поступово дрібнішають. Порожнечі між головними вузлами заповнюються листочками, що з'єднуються хвилястою лінією-стебельцем, створюючи щільну декоративну тканину [14; 5; 6]. Важливою умовою є колористична врівноваженість: домінантний колір одного боку обов'язково дублюється в дрібних деталях іншого, що забезпечує цілісність сприйняття [8].

Водночас практичне втілення окреслених архітекtonічних принципів і відтворення складної морфології рослинних форм вимагають від майстра досконалого володіння специфічним техніко-технологічним інструментарієм. Саме одиничний мазок виступає тим першоелементом, через який абстрактний композиційний задум трансформується у візуально відчутний художній образ. Це зумовлює необхідність розгляду виконавської техніки як засобу матеріалізації творчої ідеї.

Технологічною основою для реалізації композиційних задумів є володіння специфічними типами мазків. Фундаментальну «абетку» розпису складають чотири технічні прийоми: «гребінчик» (мазок з потовщенням, що переходить у тонкий вусик), «зернятко» (краплеподібний мазок), «горішок» (сполучення двох «гребінчиків») та складний «перехідний мазок», що передбачає одночасне

використання двох кольорів на пензлі для створення м'яких градієнтів [4; 6].

Разом з тим, наявність досконалої технічної бази є лише необхідною передумовою для розгортання цілісного художнього акту. Синтез розрізнених технічних прийомів у гармонійну композицію вимагає від автора дотримання чіткої праксеологічної послідовності. Це зумовлює необхідність розгляду алгоритму творчої діяльності, який забезпечує трансформацію натурних спостережень у декоративний образ через систему етапів – від аналітичного вивчення форми до її фінальної стилізації.

Методика творчого процесу в петриківському розписі поєднує безпосереднє спостереження за природою та її подальшу творчу інтерпретацію. Алгоритм роботи розпочинається зі збору матеріалу та вивчення природних форм. Наступним етапом є стилізація – внесення змін у природний об'єкт задля досягнення максимальної декоративної виразності [11; 12]. Наступним кроком є ескізування, під час якого здійснюється пошук композиційного рішення та колориту в малому масштабі. Завершується процес виконанням твору в кольорі з дотриманням законів ритму та контрасту [13]. Таким чином, майстри не просто копіюють довкілля, а трансформують його крізь призму традиційного канону та власної художньої фантазії.

Результати проведеного аналізу дають підстави стверджувати, що петриківський розпис постає не лише як автентичний вид народного малярства, а як цілісна, науково обґрунтована мистецька система з чіткою внутрішньою ієрархією та закономірностями. Життєздатність цієї традиції в сучасному просторі зумовлена унікальним поєднанням сталого композиційного канону та гнучкості художньої мови, що дозволяє трансформувати архаїчні символи у складні декоративні структури.

Основним чинником художньої виразності петриківки є нерозривний зв'язок між мікро- та макрорівнями твору – від первинного технологічного елемента (мазка) до складної архітектонічної побудови (букета чи орнаментальної стрічки). Дослідження підтверджує, що дотримання принципів цілісності, ієрархічності та колористичного балансу є необхідною умовою збереження ідентичності розпису при переході на нові матеріальні носії. Водночас методологічна послідовність творчого процесу – від аналітичного вивчення природи до глибокої художньої стилізації – демонструє високий інтелектуальний потенціал традиції. Це дозволяє розглядати принципи петриківського розпису не лише як об'єкт мистецтвознавчої рефлексії, а й як методологічну базу для сучасної художньо-графічної підготовки, що сприяє розвитку проектного мислення та збереженню національного коду в сучасному візуальному мистецтві.

Список використаних джерел:

1. Богун А.М., Лисенко Н.В. Інтер'єр українського житла. *Українське народознавство в дошкільному закладі*. 1994. С. 377-384.
2. Глухенька Н. Нев'янучий квіт Петриківки. *Культура і життя*. 1980. 11 грудня.
3. Глухенька Н. Петриківські декоративні розписи. К.: Мистецтво, 1965. 64 с.
4. Глухенька Н. Петриківські майстри декоративного розпису. К.: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1959. С. 63.
5. Глухенька Н. Петриківські розписи. К.: Мистецтво, 1973.
6. Кравець В.М., Романенко С.В., Русавська Ю.О., Марущак О.В. Індивідуальне мистецтво талановитих майстрів петриківки. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: збірник наукових праць /

С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 2. С. 32-37.

7. Марущак О.В., Висоцька О.В., Павлик С.О. Декоративний рисунок як методологічна основа стилізації, архітектоники та принципів композиції у просторових мистецтвах. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 8.

8. Марущак О.В., Ільчук К.С., Висоцький Д.В. Психологічний та символічний потенціал кольору як інструменту емоційної комунікації у мистецтві. *Науковий альманах мистецтва та освіти*: зб. наук. праць VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (30 жовтня 2025 р., м. Вінниця) / О.В. Марущак (голова) та ін. [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 1. (PDF, 223 с.). С. 181-184.

9. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.

10. Марущак О.В., Микитюк Д.В., Павелко А.В. Еволюція декоративного рисунка в українському народному мистецтві. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 45-50.

11. Марущак О.В., Осіпчук Т.О., Павловська Є.А. Стилізація природних форм у декоративному мистецтві. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 90-96.

12. Марущак О.В., Павлик С.О., Томчук В.В. Етнічні мотиви в стилізації сучасного декоративного мистецтва. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 13-18.

13. Методичні вказівки до проведення занять з дисципліни «Робота в матеріалі». Петриківський розпис / Уклад.: Т.І. Французенко. Івано-Франківськ, 2018. URL: <http://194.44.152.155/elib/local/3803.pdf>

14. Петриківка: мальовничий дивосвіт / уклад. О.О. Скаченко; редкол.: Ю.І. Горбань, О.О. Каракоз, Ю.М. Ключко, С.Г. Винокурова, Л.А. Рибка; Київ. нац. ун-т культури і мистецтв, Наук. б-ка. Київ: Вид. центр КНУКіМ, 2017. 96 с.: іл. (Серія «Скарби нації»; Вип. 1).

15. Петриківський розпис як відображення світогляду мешканців півдня України. URL: <https://osvita.ua.com/2018/04/63741/>

16. Соболева О. Петриківський розпис – українське декоративно-орнаментальне малярство XIX–XXI ст. URL: <https://authenticukraine.com.ua/blog/petrikivskij-rozpis>

17. Теліженко О. Символ благословення життя. *Народне мистецтво*. № 3-4. 1999.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.11>

Романюк К.П.
м. Хмельницький, Україна
romanuk200326@gmail.com

ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ СИМВОЛІКУ КВІТКОВИХ МОТИВІВ У ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. Декоративне мистецтво посідає важливе місце у формуванні художньої культури суспільства та розвитку творчої особистості. Одним із найпоширеніших елементів орнаментального мистецтва є рослинні та квіткові мотиви, що протягом століть використовувалися в різних видах художньої діяльності. Вони відображають естетичні ідеали народу, світоглядні уявлення та символічні образи, пов'язані з природою.

Ключові слова: декоративне мистецтво, символіка, освіта, художньо-технологічні компетентності, проектна діяльність, естетичне виховання.

Abstract. Decorative arts play an important role in shaping a society's artistic culture and fostering creative individuality. One of the most common elements of ornamental art is plant and floral motifs, which have been used in various forms of artistic activity for centuries. They reflect the aesthetic ideals of the people, their worldview, and symbolic images associated with nature.

Keywords: decorative arts, symbolism, education, artistic and technological competencies, project-based learning, aesthetic education.

У традиційній українській культурі квітка займає особливе місце завдяки своєму глибокому символічному значенню. Вона втілює красу, відродження, гармонію та духовну чистоту. Саме тому рослинні мотиви настільки широко представлені в українській вишивці, писанці, декоративному розписі, ткацтві, кераміці та інших видах народного мистецтва.

У сучасній мистецькій освіті декоративні елементи розглядають не лише як візуальний компонент, але й як потужний інструмент для педагогіки. Їх дослідження та глибоке вивчення сприяє формуванню естетичного бачення, творчого мислення і підвищує рівень культурної обізнаності здобувачів освіти. Особливу роль відіграє поєднання традиційних символічних образів із сучасними освітніми технологіями. Це дозволяє зробити навчальний процес більш ефективним та допомагає формувати у молоді широкий спектр художньо-технологічних навичок.

В українському декоративному мистецтві мотив квітки об'єднує естетичну красу із глибоким філософським змістом, що робить його ідеальним засобом формування та розвитку ключових і предметних компетентностей, зокрема естетичних і культурологічних.

Українська традиція наділяє кожну рослину своїм унікальним значенням. Наприклад, калина символізує продовження роду, життєву силу та національну ідентичність. Мак асоціюється з пам'яттю, красою і захистом від злих сил. Лілія уособлює чистоту та духовність, тоді як соняшник є утіленням життєдайної енергії сонця та благополуччя [1, с. 26].

Використання символічних образів квіткових мотивів у декоративному орнаменті в процесі здобуття мистецької освіти відіграє важливу роль в

усвідомленні значущості культурної спадщини та глибини народної художньої традиції. Аналіз орнаментальних композицій, зокрема й з квіткових мотивів, сприяє формуванню образного мислення здобувачів освіти, а також набуття ними навичок художнього аналізу та здатності інтерпретувати й розуміти символи, які закладені в цих мотивах.

Сучасні освітні стандарти орієнтовані не лише на передання знань, але й на їх усвідомлення та розвиток у здобувачів мистецької освіти тих компетентностей, які забезпечуватимуть їхню творчу самореалізацію та культурно-мистецький розвиток. У цьому аспекті декоративне мистецтво має значний потенціал як інструмент освітнього процесу.

Робота з декоративними композиціями допомагає здобувачам мистецької освіти удосконалювати художньо-естетичні здібності, розвивати творчий підхід, а також опанувати різні матеріали і техніки. Особливо важливим є формування технологічної компетентності, що охоплює знання про властивості матеріалів, принципи роботи з інструментами і технології створення декоративних виробів.

У межах мистецької освіти здобувачі освіти починають з опанування основ предметних компетентностей, зокрема розуміння мови орнаменту та символіки. Наприклад, квіткові мотиви, як-от «ружа» чи барвінок, виступають не просто декоративними елементами, а носіями глибоких культурних значень – від оберегів до символів життєвого циклу. Аналіз таких аспектів сприяє розвитку аналітичного мислення та естетичного сприйняття народного мистецтва та культури.

Для забезпечення інтенсивного навчального процесу необхідно гармонійно поєднувати теоретичну підготовку з практичною діяльністю. Сучасна мистецька освіта активно впроваджує інноваційні педагогічні методи, які стимулюють творчу активність здобувачів освіти. Одним із найрезультативніших підходів у здобутті освіти є проєктне навчання, яке дозволяє комплексно розвивати знання та компетентності здобувачів освіти через практичну реалізацію, у нашому випадку, мистецьких завдань [2].

Слід сказати, що через проєкти розвиваються ініціативність і підприємливість, де здобувачі освіти створюють дизайн-продукти, наприклад, серію сувенірів з квітковими орнаментами для продажу на благодійних ярмарках чи аукціонах, навчаючись основам маркетингу та самопрезентації.

Згодом сьгоднішні здобувачі освіти освоюють як традиційні мистецькі техніки, як-от вишивка, розпис чи ткацтво, й водночас вчать застосовувати сучасні цифрові інструменти, такі як графічні редактори (Adobe Illustrator чи GIMP). Цифрові компетентності посилюються роботою з графічними редакторами, штучним інтелектом для генерації варіацій мотивів [3, с. 101].

Інтеграція цифрових технологій в освітній процес робить вивчення символіки національної культури, зокрема й квіткових мотивів, більш динамічним і практичним, що визначають, хоча й частково, культурні коди нації.

Особливу роль у цьому відіграє векторна стилізація, яка виступає своєрідним мостом між навичками академічного малювання та професійного дизайну. Використання графічних редакторів дає учням змогу миттєво експериментувати і з мотивами, і з кольорами, і з композицією.

Такі цифрові методи значно прискорюють творчий процес порівняно з традиційними техніками, які потребують тижнів ретельної праці. Більше того, володіння цифровими технологіями сприяє розвитку творчої впевненості й глибшому осмисленню побудови композиції орнаменту – його структури (ритму, симетрії, пропорційності та колористики).

Окремої уваги заслуговує використання технологій доповненої (AR) і віртуальної (VR) реальності в мистецькій освіті. Їх впровадження відкриває принципово нові можливості для взаємодії з культурною спадщиною. Замість статичного перегляду репродукцій у підручниках здобувачі освіти можуть інтерактивно взаємодіяти з «живими» орнаментами. Такий формат навчання стимулює розвиток естетичного сприйняття, композиційного мислення, технічної майстерності й здатності до творчого переосмислення культурних надбань нашого народу.

Зауважимо, що культурна та соціальна складова освіти проявляється в усвідомленні національної ідентичності через символи. Вивчаючи орнаментальні мотиви й, зокрема символіку квіткових мотивів, здобувачі освіти починають розуміти культурні коди, які широко закорінені в українському народному мистецтві, звичаях та національній філософії, сприяючи формуванню як патріотизму так і толерантності в мультикультурному контексті.

Символіка квіткових мотивів у декоративному мистецтві є важливим елементом культурної спадщини та ефективним засобом художньо-естетичного, культурологічного й патріотичного виховання.

Отже, вивчення символіки квіткових мотивів та використання цих знань у навчальному процесі на заняттях з декоративного мистецтва, сприятиме формуванню естетичного смаку здобувачів освіти, розвитку їхнього творчого мислення та усвідомленого сприйняття символічних значень національних мистецьких традицій.

Список використаних джерел:

1. Захарчук-Чугай Р. В., Антонович Є. А. Українське народне декоративне мистецтво: навч. посіб. Київ: Знання, 2012. 342 с.
2. Інтегроване навчання: зміна сенсу освіти та виклик для вчителів. URL: <https://osvita.ua/school/method/85062/> (дата звернення: 14.03.2026).
3. Марущак О.М. Поняття компетентності у педагогічній діяльності. *Креативна педагогіка: [наук.-метод. журнал]* / Академія міжнародного співробітництва з креативної педагогіки «Полісся». Житомир, 2016. Вип. 11. С. 97–108.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.12>

Голінська Т.М., Каплична К.С. Перевознюк А.І.
м. Вінниця, Україна
Holinska.Tetiana@vspu.edu.ua
k.kaplychna@gmail.com
perevo3niuk@gmail.com

ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ МУРАЛУ В СУЧАСНОМУ ІНТЕР'ЄРІ

Анотація. Стаття присвячена аналізу основних функцій муралу (сучасної форми монументального живопису) в інтер'єрному дизайні. Розглянуто естетичну, емоційну, візуально-коригуючу, персоналізаційну, брендингову, інформаційно-навчальну та соціально-культурну функції. На основі сучасних

тенденцій доведено, що мурал перетворюється з декоративного елемента на потужний інструмент формування художнього образу простору, оптико-ілюзорної корекції та створення емоційно насиченого середовища. Особлива увага приділена українським прикладам та трендам 2025–2026 років.

Ключові слова: мурал, монументальний живопис, інтер'єрний дизайн, функції муралу, візуальна корекція, персоналізація, стріт-арт.

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the main functions of the mural (a modern form of monumental painting) in interior design. Aesthetic, emotional, visual-corrective, personalization, branding, informational-educational and social-cultural functions are considered. On the basis of modern trends, it has been proven that the mural turns from a decorative element into a powerful tool for forming an artistic image of space, optical illusion correction, and creating an emotionally rich environment. Special attention is paid to Ukrainian examples and trends of 2025-2026.*

Keywords: *mural, monumental painting, interior design, mural functions, visual correction, personalization, street art.*

Мурал (від лат. *mūrālis* — «стіна») є сучасною інтерпретацією монументального живопису — масштабним настінним зображенням, що створюється безпосередньо на вертикальній поверхні інтер'єру чи екстер'єру. На відміну від традиційних шпалер, картин чи панно, мурал становить єдине ціле з архітектурою приміщення, має самостійне художнє значення та здатний трансформувати простір.

У сучасному інтер'єрному дизайні мурал виходить далеко за межі декору. Він стає ключовим елементом концепції проекту, особливо в умовах трендів на автентичність, персоналізацію та емоційну наповненість середовища. За даними досліджень, мистецтво на стінах позитивно впливає на психологічний стан людини, зменшує стрес і підвищує комфорт. У 2025–2026 роках мурали часто порівнюють з «татуванням на стіні» — вони додають креативності, кольору та «рукотворності», якої бракує масовим рішенням.

Актуальність теми зумовлена поверненням до максималізму з акцентом на handmade, інтеграцією стріт-арту в luxury-інтер'єри та використанням муралів як альтернативи традиційним шпалерам. Мета статті — комплексно розкрити основні функції муралу в сучасному інтер'єрі, проаналізувати їх взаємодію та надати приклади застосування.

Основні функції муралів в сучасному інтер'єрі:

1. Історичний контекст і еволюція муралу в інтер'єрі

Монументальний живопис відомий з палеоліту (наскельні малюнки). У Стародавньому Єгипті, Греції, Римі та Відродженні (фрески Мікеланджело) він слугував для розповіді історій і прославлення влади. Сучасний мурал бере початок від мексиканського муралізму ХХ століття (Дієго Рівера та інші), де став інструментом соціального протесту.

В Україні монументальний живопис має глибокі традиції — від Київської Русі та барокових розписів до робіт майстрів бойчукістської школи (М. Бойчук, І. Падалка). У радянський період розвивалася спеціалізація художника-монументаліста. Сьогодні мурал поєднує класичні техніки (фреска, темпера) з некласичними (аерозоль, акрил, цифровий друк) і активно переходить з вулиці в інтер'єр.

2. Естетична та емоційна функція

Естетична функція полягає в перетворенні нейтральної стіни на художній акцент. Мурал збагачує простір кольором, композицією, фактурою та ритмом. Він створює настрій: спокійні ботанічні або пейзажні мотиви сприяють релаксації в

спальні чи зоні відпочинку, динамічні абстрактні чи урбаністичні композиції — енергії в офісі чи вітальні.

Емоційний вплив особливо потужний. Мурал викликає певні почуття — від гармонії та спокою до натхнення та креативності. Дослідження показують, що присутність мистецтва на стінах знижує рівень стресу, покращує концентрацію та загальне самопочуття. У трендах 2025–2026 років акцент на «рукотворності»: видно слід пензля чи аерозолю, що додає автентичності та тепла. Мурал діє як фокусна точка, притягуючи погляд і роблячи приміщення «живим».

3. Візуально-коригуюча (оптико-ілюзорна) функція

Одна з найпрактичніших функцій — візуальна корекція простору. За допомогою перспективного малюнку, анаморфози, гри світла й тіні мурал може:

- розширити невелике приміщення;
- візуально підняти низьку стелю;
- «зламати» глуху стіну, створивши ілюзію вікна чи глибокого простору;
- зонувати кімнату без фізичних перегородок.

Ця функція особливо цінна в типових квартирах, невеликих кафе чи офісах. Наприклад, серія архітектурно-пейзажних муралів у банкетній залі може створити ефект «відкритості» стін по периметру, розширюючи сприйняття простору.

4. Функція персоналізації та індивідуалізації

У житлових інтер'єрах мурал — потужний засіб персоналізації. Він відображає смаки, цінності, хобі чи життєвий шлях власників: тропічні мотиви для мандрівників, абстракції для творчих людей, сімейні історії чи портрети. На відміну від масових елементів декору, авторський мурал робить простір по-справжньому унікальним.

У 2026 році тренд на індивідуальність посилюється: ручні розписи, поєднання з вінтажними елементами та натуральними матеріалами створюють багат шаровий, «живий» інтер'єр.

5. Брендингова та ідентифікаційна функція

У комерційних інтер'єрах (готелі, ресторани, коворкінги, офіси) мурал виконує роль візуального ідентифікатора бренду. Він передає філософію компанії, створює впізнаваний образ і підвищує емоційну лояльність відвідувачів.

Приклади з українських готелів Києва («Прем'єр Палац», «Поділ Плаза», «Мир»): монументальні розписи з українськими мотивами («Ніч на Івана Купала»), філософськими композиціями («Вітрувіанська людина у безмежжі часу») чи античними сюжетами створюють неповторну атмосферу і привертають увагу гостей.

У новобудовах мурали в арт-холах формують перше враження про комплекс, підкреслюючи його стиль і філософію.

6. Інформаційна, навчальна та соціально-культурна функція

Мурал може нести інформаційне або освітнє навантаження. У вищих навчальних закладах він транслює тематичну та освітянську інформацію, формує естетичні уявлення та викликає заплановані емоції. Функції: інформаційна, навчальна, демонстраційна, тематична, ідентифікаційна та естетична.

В Україні мурали часто виконують соціально-культурну роль: патріотичні сюжети, теми війни та опору, екологічні меседжі, вшанування національної пам'яті. Приклади — мурал Андрія Єрмоленка в Охматдиті (2025) з котом, що захищає дитину, або великий мурал Валерія Залужного (2024). Такі твори сприяють збереженню ідентичності та формуванню культурного ландшафту.

7. Техніко-технологічні аспекти та інтеграція з іншими елементами інтер'єру

Мурал гармонійно поєднується з освітленням, меблями, текстилем і матеріалами оздоблення. Сучасні техніки: ручний розпис акрилом (найцінніший),

цифровий друк на шпалерах чи текстилі, мозаїка, поєднання з підсвіткою. Матеріали стійкі до вологи, світла та механічних пошкоджень.

Принципи інтеграції:

- відповідність масштабу та пропорціям приміщення;
- врахування природного та штучного освітлення;
- стильове узгодження з загальною концепцією;
- зонування простору.

Популярні стилі 2025–2026: геометричні (структура), абстрактні (емоції), ботанічні (зв'язок з природою), графіті/урбаністичні (енергія), мінімалістичні (стриманість). Тренд — мурали як «нова шпалера» з гігантськими мотивами, що поширюються на стелю чи арки.

Сучасні мурали виконуються різними техніками, кожна з яких має свої переваги, матеріали та сфери застосування. Вибір техніки залежить від бюджету, стилю інтер'єру, розміру стіни та бажаного ефекту.

1. Класичний ручний розпис акрилом Найпоширеніша техніка в інтер'єрах. Акрилові фарби наносяться пензлями, валиками або спонжами на підготовлену поверхню (ґрунтовану стіну). Переваги: висока деталізація, стійкість до світла та вологи, можливість створення текстури та шарів. Приклади застосування: абстрактні композиції в вітальнях або ботанічні мотиви в спальнях. У трендах 2026 року — багатошарові розписи з ефектом «рукотворності». Недоліки: вимагає часу та професійного художника.

2. Аерографія (аерозольні фарби та аерограф) Фарба розпилюється під тиском, створюючи плавні переходи кольорів і реалістичні ефекти. Переваги: швидкість нанесення, ідеальні градієнти, можливість створення 3D-ілюзій. Приклади: урбаністичні або фантастичні мурали в громадських зонах (кафе, коворкінги). Часто поєднується з трафаретами для чітких контурів. Недоліки: потребує хорошої вентиляції та захисту навколишніх поверхонь.

3. Фреска (традиційна або сучасна адаптація) Малювання на свіжому шарі штукатурки (вапняному або гіпсовому). Пігменти проникають у поверхню і стають нерозчинними. Переваги: надзвичайна довговічність, матовий «античний» вигляд. Приклади: історичні або класичні мотиви в ресторанах і готелях. Сучасні варіанти використовують акрилові аналоги для прискорення процесу. Недоліки: складна технологія, обмежена можливість виправлень.

4. Цифровий друк (на шпалерах, текстилі або безпосередньо на стіні) Зображення друкується на спеціальному обладнанні (вертикальні принтери або рулонні матеріали з лляною текстурою). Переваги: швидкість, точне відтворення складних деталей, доступна ціна для великих площ, можливість імітації ручного розпису. Приклади: великі пейзажні або абстрактні мурали в офісах і житлових інтер'єрах. У 2026 році популярні матові текстурні шпалери з делікатною лляною фактурою. Недоліки: менша «живість» порівняно з ручним розписом.

5. Трафаретна техніка та комбіновані методи Використання готових або авторських трафаретів для нанесення шарів фарби. Часто поєднується з ручним доопрацюванням. Переваги: точність повторюваних елементів, зручність для геометричних або орнаментальних композицій. Приклади: мінімалістичні геометричні мурали або декоративні панно в сучасних інтер'єрах.

6. Текстурні та гібридні техніки (Venetian plaster, limewash, 3D-ефекти) Нанесення штукатурки з подальшим розписом або створення рельєфу. Додаються металеві пігменти чи кольороперехідні ефекти. Переваги: тактильність, гра світла, люксовий вигляд. Приклади: текстурні абстрактні мурали в luxury-інтер'єрах 2026 року.

7. Генеративне та цифрове мистецтво Використання алгоритмів і програмування для створення патернів з подальшим перенесенням на стіну. Приклади: сучасні мурали в стилі генеративного мистецтва (як у Чернігові).

Техніки часто комбінуються: ручний розпис + цифровий принт, аерографія + текстура. Підготовка поверхні (очищення, ґрунтування) є обов'язковою для всіх методів.

8. Переваги, виклики та перспективи: Переваги: унікальність і неповторність; потужний емоційний та психологічний вплив; візуальна трансформація без перепланування; підвищення вартості об'єкта; довговічність сучасних матеріалів. Виклики: потреба в професійному художнику; ризик перевантаження простору; залежність від якості поверхні та освітлення; складність зміни (порівняно зі знімними шпалерами). Перспективи: гібридні техніки (ручний розпис + цифровий), екологічні матеріали, інтеграція AR-технологій, подальше використання в освітніх і медичних закладах. У 2026 році мурали продовжать поєднувати декоративність з глибоким смислом, особливо в контексті турботи про ментальне здоров'я та індивідуальність.

Таким чином, основні функції муралу в сучасному інтер'єрі — естетична, емоційна, візуально-коригуюча, персоналізаційна, брендингова, інформаційно-навчальна та соціально-культурна — роблять його одним із найефективніших інструментів дизайну. Різноманітність технік — від класичного акрилового розпису до цифрового друку — дозволяє адаптувати мурал під будь-який бюджет і стиль. Сьогодні мурал перестає бути лише «прикрасою стіни» і стає повноцінним учасником формування простору, що відповідає потребам сучасної людини в унікальності, автентичності та емоційній наповненості.

В українському контексті мурали набувають особливого значення як носії культурної пам'яті та стійкості. Перспективи розвитку пов'язані з синтезом традицій і сучасних технологій, що дозволить дизайнерам створювати по-справжньому живі, запам'ятовувані в інтер'єрі.

Список використаних джерел:

1. Бітаєва Г. Український мурал: імплементація світового художнього досвіду та національна специфіка втілення // *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2025. № 21(1). С. 217–226. – DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.21\(1\).2025.333505](https://doi.org/10.31500/1992-5514.21(1).2025.333505) . (hudkult.mari.kyiv.ua)

2. Бітаєва Г. Мистецтво муралу як динамічне художнє явище сучасного українського соціуму. *Художня культура. Актуальні проблеми*. 2022. №18(1). DOI: [https://doi.org/10.31500/1992-5514.18\(1\).2022.260428](https://doi.org/10.31500/1992-5514.18(1).2022.260428)

3. Кротевич О. Мурал як сучасна дизайнерська практика та засіб формування внутрішнього простору вищого навчального закладу. *Актуальні питання гуманітарних наук*. Київ. 2024. С. 178.

4. Смоляр О. Сучасний монументально-декоративний живопис у дизайні громадського інтер'єру готелів. Київ, 2025. С. 246.

5. Мунтян С., Спасскова О. Тематичні композиції в монументальному живописі: зв'язок між інтер'єром та екстер'єром // *Fine Art and Culture Studies*. 2025. № 4. С. 280–286. <https://doi.org/10.32782/facs-2025-4-35> . (journals.vnu.volyn.ua)

6. Гаврилюк Б. Український мурал-арт у контексті світового мистецтва // *Вісник Львівської національної академії мистецтв*. 2018. №37. С. 241–254.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.13>

Соловей В.В., Іванова Е.В., Зух М.О.
м. Вінниця, Україна
victor.solovei@vspu.edu.ua

ГЕНЕЗИС ТА ХУДОЖНЬО-СТИЛЬОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РУЧНОГО РОЗПИСУ ТЕКСТИЛЮ В ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. У статті досліджено генезис та еволюцію ручного розпису тканин як складного соціокультурного явища в системі декоративного мистецтва. Проаналізовано історичний шлях текстильного оздоблення – від традиційних східних технік до сучасних професійних практик. Запропоновано наукову класифікацію провідних технік ручного розпису текстилю, де кожна розглядається крізь призму взаємодії технологічного процесу та естетичного результату. Особливу увагу зосереджено на засобах художньої виразності, зокрема ролі кольору як емоційної домінанти, специфіці лінійної ритміки та фактурних трансформаціях, що виникають за допомогою додаткових реагентів (солі, сечовини). Висвітлено процеси стилізації та декоративної інтерпретації природних форм як інструментів створення художнього символу. Окремий акцент зроблено на розвитку української школи батіку ХХ–ХХІ ст. і внеску вітчизняних митців у формування сучасної візуальної мови текстилю.

Ключові слова: декоративне мистецтво, ручний розпис текстилю, батик, генезис, художня виразність, стилізація, холодний батик, гарячий батик, українська школа розпису, художній образ.

Abstract. The article explores the genesis and evolution of hand-painted fabrics as a complex socio-cultural phenomenon in the system of decorative art. The historical path of textile decoration is analyzed - from traditional oriental techniques to modern professional practices. A scientific classification of the leading techniques of hand-painted textiles is proposed, where each is considered through the prism of the interaction of the technological process and the aesthetic result. Special attention is paid to the means of artistic expression, in particular the role of color as an emotional dominant, the specificity of linear rhythm and textural transformations that arise with the help of additional reagents (salt, urea). The processes of stylization and decorative interpretation of natural forms as tools for creating an artistic symbol are highlighted. A special emphasis is placed on the development of the Ukrainian school of batik in the 20th-21st centuries. and the contribution of domestic artists to the formation of the modern visual language of textiles.

Keywords: decorative art, hand-painted textiles, batik, genesis, artistic expression, stylization, cold batik, hot batik, Ukrainian school of painting, artistic image.

Мистецтво оздоблення тканин є одним з найдавніших проявів людської культури, що пройшло тривалий шлях від утилітарного ремесла до високого професійного мистецтва. Генезис цього виду творчості тісно пов'язаний з розвитком текстильного виробництва – від первинних ткацьких візерунків, що створювалися шляхом складного переплетення ниток, до виникнення ручного способу нанесення малюнка на готову поверхню полотна [5; 16]. Значним етапом еволюції технологій стало використання у XVIII ст. металевих вибивних дошок, що згодом трансформувалося у механізований друк за допомогою гравійованих металевих валів. Проте, попри технічний прогрес, ручний розпис зберіг свою автентичність,

часто синтезуючи різні методи, наприклад, у китайських тканинах «кесе», де тканий візерунок органічно доповнювався живописними елементами [3].

Ключове місце в історії ручного розпису посідає техніка «батик», батьківщиною якої традиційно вважається Індонезія. Класичний гарячий батик характеризується надзвичайною трудомісткістю, де підготовка тканини (вимочування, прання, крохмалення рисовим клейстером і відбивання дерев'яним валиком) могла тривати кілька днів [3]. Технологічний прорив відбувся у XVII ст. з винаходом «чантингу» – мідної посудини з носиком для нанесення розтопленого воску. Процес фарбування відбувався шляхом багаторазового занурення полотна у барвник (від світлих тонів до темних), що вимагало від майстра високої точності, аби запобігти розтріскуванню резерву.

Згодом індустріалізація внесла корективи у творчий процес. Упровадження металевих штампів (типів) дозволило значно прискорити виробництво, скоротивши термін виготовлення одного відрізу тканини з кількох місяців до одного дня [3]. Паралельно в Індії розвивалося мистецтво вибійки – «ситців», де малюнок наносився ударами штампа по тканині. Еволюція цього методу пройшла шлях від монохромних відбитків до складної «білоземельної» вибійки. На відміну від Східної Азії, де розпис слугував переважно для одягу, в Японії та Китаї техніка широко застосовувалася в інтер'єрі (ширми, сувої), що свідчить про глибоку інтеграцію декоративного мистецтва в життєвий простір [6; 11].

У сучасному мистецтвознавчому дискурсі художній розпис текстилю розглядається як унікальний синтез ремесла та індивідуальної творчості [4]. Сучасні версії розпису, хоч і спираються на традиції, активно використовують нові технології, зокрема акрилові сполуки та поліпшені резервуючі склади.

У сучасному мистецтвознавстві та технології художнього текстилю класифікація технік розпису базується на способі взаємодії барвника з волокном і методах обмеження його розтікання. Кожна з провідних технік має власну логіку побудови художнього образу, де технологічний процес безпосередньо детермінує естетичний результат.

Аналізуючи холодний батик, слід наголосити на його вираженій графічності. Ця техніка базується на принципі створення замкнених контурів за допомогою резервуючого складу (гути), що не потребує подальшого виварювання. Основною художньою домінантою тут є лінія, яка виконує роль фізичного бар'єра для рідкого барвника. Обґрунтуванням використання цієї техніки є необхідність отримання чітких, деталізованих зображень з контрольованою колористикою в межах кожної окремої ділянки. Прикладом слугує класичний розпис шовкових хусток з квітковими або геометричними орнаментами, де кожна пелюстка чи елемент візерунка має чітку кольорову межу, що запобігає дифузії фарби та дозволяє створювати складні тональні переходи в межах одного сегмента [4; 15].

На противагу графічності холодного методу, гарячий батик пропонує значно ширший спектр живописних можливостей завдяки багатшаровому нанесенню розтопленого воску. У цій техніці віск виступає тимчасовим протектором, що послідовно консервує ділянки кольору – від найсвітлішого до найтемнішого. Наукова доцільність такого підходу полягає у можливості досягнення глибини та насиченості колориту, які неможливо відтворити в один етап. Характерним візуальним ефектом гарячого батику є «кракле» – сітка дрібних тріщин на воску, крізь які проникає темна фарба, створюючи ефект благородної патини або старовини [3; 13; 17]. Прикладом є монументальні декоративні панно, де за рахунок нашарування виникає складна фактура, що надає виробу унікальної матеріальності.

Окрему категорію становить вузликовий розпис, відомий у світовій практиці як

«сібори». Його технологічне обґрунтування полягає у механічному опорі тканини проникненню барвника через стискання, перев'язування або прошивання. На відміну від батикових технік, де малюнок наноситься інструментом, у сіборі образ виникає внаслідок деформації самої площини текстилю. Це створює м'які, акварельні межі та ритмічні повтори, що мають природне, органічне походження. Прикладом є традиційний японський одяг або сучасний інтер'єрний текстиль, де динаміка візерунка підкреслюється грою світла на нерівномірно пофарбованих складках [6; 12; 17].

Вільний розпис за своєю природою є найбільш наближеним до станкового живопису, оскільки мінімізує використання резерву або зовсім відмовляється від нього. Художник працює безпосередньо по тканині (часто попередньо ґрунтованій сольовим розчином або желатином для зменшення капілярності волокон), що дозволяє використовувати техніку «по вологому». Естетична цінність вільного розпису полягає в експресивності штриха та непередбачуваності ефектів розтікання, що створює неповторну емоційну атмосферу [7; 8]. Типовим прикладом є авторські пейзажні композиції на шовку, де тонкі нюанси кольору передають стани природи, повітряність і світло.

Завершує класифікацію трафаретний розпис, який обґрунтовується потребою у чіткій повторюваності та модульності зображення. Використання трафарету дозволяє локально наносити фарбу (найчастіше акрилову) через відкриті ділянки форми, що забезпечує ідентичність елементів у межах великої композиції. Ця техніка є незамінною при створенні бордюрних орнаментів або заповнювальних паттернів у дизайні сучасного одягу та предметів побуту [10; 17]. Основна художня перевага трафаретного методу – можливість поєднання чіткої геометричної структури з живим ручним нанесенням шарів, що додає виробу індивідуальності навіть за умови використання готових шаблонів.

Таким чином, вибір конкретної техніки розпису завжди зумовлений художнім завданням – від суворої графічної логіки холодного батика до емоційної свободи вільного живопису, що в сукупності формує багату палітру сучасного декоративного мистецтва.

Художньо-образна мова ручного розпису тканин є складною системою, де естетичний результат досягається через синергію технологічного процесу та творчого задуму. Засоби художньої виразності в цьому контексті виступають не просто інструментами декорування, а фундаментальними категоріями, що формують концептуальну цілісність твору.

Фундаментальним компонентом виразності текстильного твору є колір, який, згідно з концепцією Йоганнеса Іттена, виступає головним джерелом емоційного впливу на глядача [2]. У художньому розписі вибір барвника безпосередньо детермінує візуальне сприйняття фактури. Використання анілінових барвників дозволяє зберегти природний блиск і пластику шовку, створюючи ефект внутрішнього світіння та глибини за рахунок прозорості накладених шарів. Натомість акрилові сполуки, завдяки своїй здатності до нашарування та вираженій покривній здатності, дозволяють працювати з щільними, пастозними мазками, що наближає текстиль до станкового живопису. Обґрунтуванням такого вибору є психологічний потенціал кольору, зокрема, яскраві, чисті тони в аніліновій техніці підсилюють динаміку композиції, тоді як приглушені акрилові відтінки сприяють створенню статичних, монументальних образів [7; 13].

Важливим аспектом художньої мови є трансформація реальних об'єктів у художні символи через механізми стилізації та декоративної інтерпретації. Цей процес базується на свідомому спрощенні або гіперболізації природних форм, що

дозволяє митцеві акцентувати увагу на ритмічній побудові та пластиці ліній [6; 11]. Лінія в розписі (особливо в техніці холодного батику) виконує не лише функцію контуру, а й виступає самостійним графічним елементом, що організовує простір полотна. Наприклад, при стилізації рослинних мотивів природна форма квітки перетворюється на складний орнаментальний вузол, де кожна лінія підпорядкована загальному ритму композиції. Це дозволяє досягти високого ступеня умовності, що є характерною ознакою професійного декоративного мистецтва [8; 10].

Особливе місце в палітрі засобів виразності посідають специфічні фактурні ефекти, що виникають внаслідок фізико-хімічних реакцій барвника з додатковими реагентами. Використання кристалічної солі або сечовини на вологому розписі дозволяє створювати унікальні нерукотворні візерунки – «зірочки», ореоли та витіюваті розгалуження. Наукове обґрунтування цього методу полягає в абсорбуючій здатності солі, яка притягує пігмент, деструктурує колірну пляму та створює динамічну фактуру, що нагадує природні структури (іній, мармур, космічний пил) [6; 9]. Такі ефекти додають виробу неповторної матеріальності та розширюють межі традиційного площинного зображення.

Сучасна тенденція до синтезу мистецтв виводить художній розпис за межі двовимірної площини. Поєднання батику з вишивкою, аплікацією, бісером або текстильною пластикою дозволяє створювати складні мультимедійні об'єкти. Таке нашарування різних технік обґрунтовується прагненням до тактильності та створення додаткового об'ємного виміру в текстильному творі. Наприклад, додавання вишивки поверх вільного розпису не лише підкреслює деталі, а й створює гру світлотіні, що збагачує художній образ і робить його унікальним [9; 13; 17].

Таким чином, цілісність художнього образу в розписі тканини забезпечується не лише володінням технічними прийомами, а й глибоким розумінням логіки взаємодії кольору, лінії та фактури як засобів трансляції авторської ідеї.

В Україні розвиток батику отримав потужний імпульс у 30-х роках ХХ ст. Вагомий внесок у становлення вітчизняної школи внесли В. Лимаренко, а пізніше – художники текстильних підприємств, такі як М. Грибань, Т. Мороз, Л. Довженко та ін. [1; 3]. У сучасний період техніка батику продовжує еволюціонувати в творчості М. Токара, О. Крип'якевич, О. Минька, які розглядають декоративний розпис як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу [1; 8].

Отже, художній розпис текстилю на сучасному етапі є динамічною системою, що поєднує глибокі етнічні традиції з інноваційними технологіями. Це не лише спосіб декорування поверхонь, а особлива мова формування художнього образу, де кожен технологічний етап – від підготовки тканини до фіксації кольору – є частиною єдиного творчого акту.

Список використаних джерел:

1. Історія декоративного мистецтва України. Мистецтво ХХ – початку ХХІ ст. Т.5. К.: Вид-во ІМФЕ, 2016. 546 с.
2. Йоганнес Іттен. Мистецтво кольору. ArtHuss, 2022. 96 с.
3. Кара-Васильєва Т., Чегусова З. Декоративне мистецтво України ХХ століття. К.: Либідь, 2005. 280 с.
4. Крупник Б. Світло та композиція. ArtHuss, 2023. 176 с.
5. Луцан Н.І. Декоративно-прикладне мистецтво та основи дизайну: навч. посіб. Київ: Слово, 2010. 170 с.
6. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилiзацiя та декоративна iнтерпретацiя як особливий вид художньої творчостi. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: збірник наукових праць / С.Д.

Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.

7. Марущак О.В., Ільчук К.С., Висоцький Д.В. Психологічний та символічний потенціал кольору як інструменту емоційної комунікації у мистецтві. *Науковий альманах мистецтва та освіти: зб. наук. праць VI Всеукр. наук.-практ. інтернет-конф. «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (30 жовтня 2025 р., м. Вінниця) / О.В. Марущак (голова) та ін. [Електронний ресурс].* Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 1. (PDF, 223 с.). С. 181-184.

8. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч.* Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.

9. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.

10. Марущак О.В., Микитюк Д.В., Павелко А.В. Еволюція декоративного рисунка в українському народному мистецтві. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.].* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 45-50.

11. Марущак О.В., Осіпчук Т.О., Павловська Є.А. Стилізація природних форм у декоративному мистецтві. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.].* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 90-96.

12. Марущак О.В., Павлик С.О., Томчук В.В. Етнічні мотиви в стилізації сучасного декоративного мистецтва. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.].* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 13-18.

13. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications. Proceedings of the VII International scientific and practical conference. (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity.* 2024. Pp. 57-61.

14. Никифоров А.М., Гулей О.В. Декоративне мистецтво: навч.-метод. посіб. Одеса: Олді+, 2021. 364 с.

15. Пічкур М.О. Теорія і практика композиції: навч. посіб. Київ: Ліра-К, 2022. 238 с.

16. Плазовська Л.В. Декоративне мистецтво: навч. посіб. Київ: Кондор, 2024. 308 с.

17. Соловей В.В., Марущак О.В., Давидюк А.В., Хуан Чжічунь, Заєць Л.В. Створення художнього образу виробів декоративно-ужиткового мистецтва у проєктно-художній діяльності. *Innovative development of science, technology and education. Proceedings of the 4th International scientific and practical conference. Perfect Publishing. Vancouver, Canada. 2024. Pp. 466-476.*

18. Чегусова З. Професійне декоративне мистецтво України доби глобалізації. Київ: ArtHuss, 2024. 556 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.14>

Голінська Т.М., Миколук О.О.
м. Вінниця, Україна
Holinska.Tetiana@vspu.edu.ua

ОСОБЛИВОСТІ ПЛАСТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОСЛИННИХ ФОРМ У ВІТРАЖНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. Рослинні форми є одним із найпоширеніших і найстійкіших мотивів у вітражному мистецтві протягом усієї його історії. Вони поєднують декоративну, символічну та просторово-пластичну функції, активно взаємодіючи зі світлом, архітектурою та естетикою епохи. У статті розглядається еволюція пластичної інтерпретації рослинних мотивів від готики до сучасності, особливості стилізації в ключових стилях (ар-нуво, ар-деко), вплив техніки виконання на пластичне вирішення, а також символічне навантаження.

Ключові слова: вітраж, рослинні мотиви, пластична інтерпретація, стилізація, ар-нуво, ар-деко, декоративне скло.

Abstract. Plant forms are one of the most common and enduring motifs in stained glass art throughout its history. They combine decorative, symbolic and spatial-plastic functions, actively interacting with the light, architecture and aesthetics of the era. The article examines the evolution of the plastic interpretation of plant motifs from Gothic to modern times, the peculiarities of stylization in key styles (Art Nouveau, Art Deco), the influence of execution techniques on the plastic solution, as well as the symbolic load.

Keywords: stained glass, plant motifs, plastic interpretation, stylization, art nouveau, art deco, decorative glass.

Вітраж — унікальний вид монументально-декоративного мистецтва, де скло, світло та колір створюють динамічний художній образ. Рослинні форми (квіти, листя, лози, дерева, пальми, лотоси) з'являються в ньому з раннього Середньовіччя і залишаються актуальними до сьогодні. Їх пластична інтерпретація змінювалася відповідно до стилістичних вимог епохи: від символічної схематичності до органічної текучості, геометричної конструктивності та сучасної абстракції.

Актуальність теми зумовлена відродженням інтересу до традиційних технік у дизайні інтер'єрів, реставрації та сучасному мистецтві скла. Аналіз пластичної трансформації рослинних мотивів дозволяє зрозуміти закономірності розвитку вітражного мистецтва як синтетичного виду.

1. Рослинні мотиви у вітражах Середньовіччя та Відродження

У готичному вітражі (XII–XV ст.) рослинні форми переважно виконували символічну функцію. Виноградна лоза символізувала Христа та Євхаристію, лілія — чистоту Богородиці, дубове листя — силу та стійкість. Пластика була підпорядкована вертикальній динаміці соборної архітектури: витончені вигини, динамічний ритм, контурність. Класичний свинцевий набір підкреслював площинність і високу світлопровідність. Яскраві приклади — вітражі соборів Шартра, Нотр-Дам де Парі та Сен-Шапель, де рослинні орнаменти обрамляють біблійні сцени, створюючи ефект «райського саду».

У Відродженні та бароко (XVI–XVIII ст.) рослинні мотиви набувають більшої натуралістичності та об'ємності. З'являються акантове листя, фруктові гірлянди, реалістичні квіти. Пластика стає м'якшою, з елементами ілюзорності завдяки живопису по склу. Рослини підпорядковуються архітектурній конструкції, посилюючи декоративну пишність інтер'єру.

2. Вершина органічної пластики — стиль ар-нуво (модерн)

Кінець XIX — початок XX століття став золотою добою для рослинних мотивів у вітражі. Ар-нуво (сецесія) проголосив повернення до природи, тому рослинні форми стали головним емоційно-образним елементом.

Характерні особливості пластичної інтерпретації:

- Органічна текучість і асиметрія («удари батога»);
- Вишукані вигини стебел, пелюсток, листя;
- Натуралістичні зображення орхідей, лілій, маків, ірисів, виноградних лоз;
- Плавні, хвилеподібні лінії, що імітують рух.

Техніка Луїса Комфорта Тіффані (опалесцентне скло, мідна фольга) дозволила створювати градації кольорів, ефекти глибини та природні переливи. Скло імітувало грубе листя, пелюстки квітів, стебла. Яскраві приклади — вітражі «Дівчина з квітками вишні», серії з магноліями та деревами.

Інші майстри: Еміль Галле (Школа Нансі), Чарльз Ренні Макінтош («Троянда Макінтоша» — стилізована геометризована троянда). Рослинні мотиви в ар-нуво втрачають суто символічне значення і стають вираженням філософії гармонії людини з природою.

3. Геометризація рослинних форм у стилі ар-деко

У 1920–1930-ті роки ар-деко радикально змінює пластичну мову. Рослинні форми «механізуються»: втрачають м'якість і набувають чітких геометричних структур. Основні риси: Симетрія, ритм, ступінчастість; Перетворення пальм, лотосів, папороті на повторювані модулі (зірки, шеврони, ромби, віяла); Конструктивність і вертикальний ритм.

Техніки: прес-формоване скло, спікання, мозаїчний набір, *dalle de verre*. Насичені контрастні кольори (золото, рубін, чорний, смарагд) підкреслюють декоративність.

Відомі майстри:

- Рене Лалік — створював масивні скляні панелі, двері, люстри для лайнерів («Нормандія», «Іль де Франс»), палаців і громадських будівель. Рослинні мотиви стилізовані, поєднані з матовим і прозорим склом.
- Луї Барільє — теоретик сучасного вітража, поєднував геометризовані рослини з кубістичними елементами.

4. Сучасний вітраж: синтез традицій і нових технологій

У XX–XXI століттях рослинні форми стають вільнішими. З'являються реалістичні ботанічні зображення, повна абстракція, екологічні мотиви. Нові технології (фьюзинг, ламинація, цифровий друк, рельєф) дозволяють створювати об'ємні, світлодинамічні композиції. В Україні рослинні мотиви часто поєднуються з національними орнаментами (гуцульські, подільські елементи, вишиванка).

Порівняння з іншими стилями та вплив на сучасність:

- Готика: символічна вертикальність, підпорядкування наративу.
- Модерн: органічна текучість, чуттєвість.
- Ар-деко: геометрична динаміка. Вплив: сучасні ретроспективні інтер'єри, модульні панно, поєднання з LED та текстурами в змішаних техніках.

Таким чином, пластична інтерпретація рослинних форм у вітражі є дзеркалом стилістичних трансформацій мистецтва. Від символічної схеми готики через органічну поетику ар-нуво до конструктивної геометрії ар-деко й технологічної свободи сучасності рослини залишаються універсальним засобом вираження гармонії, краси та зв'язку людини з природою.

Цей досвід надзвичайно цінний для сучасного дизайну інтер'єрів, реставрації та художньої практики, адже рослинні мотиви здатні наповнювати простір світлом, емоціями та сенсом.

Список використаних джерел:

1. Власюк О. С., Кудрицький А. В. Історія декоративно-прикладного мистецтва. Київ: Либідь, 2005.
2. Кара-Васильєва Т. В. (ред.). Декоративне мистецтво України IX–XXI століть. Київ: ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2019.
3. Коман Г. Експонати декоративно-прикладного мистецтва в стилі ар-деко // Актуальні проблеми гуманітарних наук. 2023. № 69. Ч. 2. С. 45–52.
4. Масол Л. Мистецтво: Підручник для 5 класу. Київ: Освіта, 2023. 192 с.
5. Prakaykaewth. Dazzling Decadence: A Look into Art Deco Stained Glass [Електронний ресурс]. 2024. URL: <https://www.prakaykaewth.com/post/dazzling-decadence-a-look-into-art-deco-stained-glass> (дата звернення: 15.03.2026).
6. Stained Glass in Art Deco Style: Patterns and Motifs [Електронний ресурс] // Dover Publications. URL: <https://store.doverpublications.com/products/9780486235509> (дата звернення: 15.03.2026).
7. The Rebirth of Stained Glass: From Medieval to Modern [Електронний ресурс] // American Ceramic Society. 2024. URL: <https://ceramics.org/ceramic-tech-today/the-rebirth-of-stained-glass-from-medieval-religious-art-to-modern-architectural-design-part-3> (дата звернення: 15.03.2026).

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.15>

Марчак Е.К.
м. Хмельницький, Україна
evelinamarchak@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПЛАСТИКИ

Анотація. У доповіді розглянуто роль текстильної пластики у формуванні художньо-графічної компетентності майбутніх фахівців декоративного мистецтва. Проаналізовано історичний розвиток художнього текстилю, художньо-технологічні принципи створення текстильних об'єктів та їх значення у сучасній мистецькій освіті.

Ключові слова: текстильна пластика, художній текстиль, декоративне мистецтво, художньо-графічна компетентність, мистецька освіта, просторове мислення, текстильне мистецтво.

Abstract. The report examines the role of textile sculpture in the formation of artistic and graphic competence of future decorative art specialists. The historical development of artistic textiles, artistic and technological principles of creating textile objects, and their importance in modern art education are analyzed.

Keywords: textile sculpture, artistic textile, decorative art, artistic and graphic competence, art education, spatial thinking, textile art.

Сучасна мистецька освіта спрямована на формування всебічно розвиненої особистості майбутнього фахівця, здатного поєднувати теоретичні знання, художне

мислення та практичні навички творчої діяльності. Особливо важливим у цьому процесі є формування художньо-графічної компетентності студентів спеціальностей образотворчого і декоративного мистецтва, що передбачає глибоке розуміння художніх матеріалів, технологій та концептуальних основ творчості.

Одним із перспективних напрямів розвитку сучасного декоративного мистецтва є текстильна пластика – мистецька практика, що виникла на перетині текстильного мистецтва, скульптури та об'ємно-просторової композиції. Вона відкриває нові можливості для художнього експерименту, формування просторового мислення та розвитку індивідуальної творчої мови митця.

Текстиль належить до найдавніших культурних винаходів людства. З моменту появи тканин люди використовували їх не лише для створення одягу чи побутових предметів, а й як носіїв символічних і культурних значень. Тканини виготовляються з волокон рослинного або тваринного походження, а основою їх створення є процес переплетення ниток у структуру матеріалу [1].

На ранніх етапах розвитку текстиль виконував не лише практичну, а й декоративну функцію. Орнамент, колір і структура тканини формували цілісні естетичні системи, які відображали світогляд, традиції та соціальні відносини певної спільноти [2].

У різних культурах світу текстильні вироби виконували роль соціальних маркерів. Вони могли позначати статус людини, її належність до певної громади або використовувались у ритуалах та святкових подіях. Таким чином, тканина поступово перетворилася на важливий носій культурної пам'яті [3].

У XX столітті відбулося переосмислення ролі текстилю в мистецтві. Художники почали використовувати тканину не лише як декоративно-утилітарний матеріал, а як самостійний засіб художнього висловлювання. Саме у цей період виникає напрям «fiber art», або мистецтво волокна, у якому текстиль стає повноцінним об'єктом сучасного мистецтва [4].

Важливим етапом у розвитку цього напрямку стала виставка «Wall Hangings», що відбулася у 1969 році в Музеї сучасного мистецтва в Нью-Йорку. Представлені на ній роботи демонстрували нове бачення текстильних матеріалів як просторових об'єктів, що виходять за межі традиційної двовимірності [5].

Текстиль почали підвішувати у просторі, використовувати як об'ємні композиції та інтегрувати в сучасні інсталяції. Це призвело до формування нового художнього напрямку – текстильної пластики, у якому тканина стає матеріалом для створення тривимірних форм [5].

Текстильна пластика поєднує властивості різних мистецьких практик – скульптури, декоративного мистецтва, інсталяції та просторової композиції. На відміну від традиційного текстилю, що орієнтований на площину, вона взаємодіє з простором і глядачем [6].

У таких творах тканина перестає виконувати утилітарну функцію та перетворюється на засіб художнього вираження, здатний передавати складні емоційні й філософські ідеї [6].

Фактура відіграє важливу роль у формуванні художнього образу. Шорсткі, гладкі або багат шарові поверхні створюють особливі тактильні асоціації, що впливають на емоційне сприйняття твору [6].

Для формування об'єму художники використовують різноманітні техніки: драпірування, згортання, скручування, нашарування тканини, натягування матеріалу, підвішування конструкцій. Іноді для стабілізації форми застосовуються внутрішні каркаси з металу, дерева або дроту [7].

Колір у текстильній пластиці також виконує важливу концептуальну функцію. Монохромні композиції дозволяють зосередити увагу на формі та фактурі матеріалу, тоді як яскраві кольори підсилюють емоційний і символічний зміст твору.

Важливим елементом композиції є взаємодія текстилю зі світлом. Напівпрозорі тканини та багатошарові структури створюють складну гру світлотіні, що змінює сприйняття об'єкта залежно від освітлення.

Сучасне мистецтво часто використовує текстиль як засіб осмислення соціальних і філософських тем. Текстильна пластика може звертатися до питань пам'яті, ідентичності, тілесності, часу, матеріальності і взаємодії людини з довкіллям [6].

Вивчення текстильної пластики у закладах вищої художньо-мистецької освіти має важливе значення для формування художньо-графічної компетентності здобувачів. Робота з текстильними матеріалами сприяє розвитку просторового мислення, творчої уяви та здатності експериментувати з різними формами і технологіями.

Крім того, текстильна пластика поєднує традиційні ремісничі техніки з сучасними художніми підходами, що дозволяє студентам усвідомити зв'язок між культурною спадщиною та актуальними мистецькими практиками [8].

Особливу роль у цьому процесі відіграють мистецькі навчальні заклади вищої освіти, де формуються професійні навички роботи з текстилем. Наприклад, у Львівській національній академії мистецтв, Київській державній академії декоративно-прикладного мистецтва і дизайну імені Михайла Бойчука, Харківській державній академії дизайну і мистецтв, в яких освітні програми з художнього текстилю поєднують традиційні техніки ткацтва, гобелену та розпису тканин із сучасними експериментальними практиками [8].

На кафедрі технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету на спеціалізації «Художній текстиль» ОП «Декоративне мистецтво» здобувачі мають змогу оволодівати різними традиційними техніками художньої обробки текстильних матеріалів, а також експериментувати з їх сучасним втіленням, надаючи нового звучання творам текстильного мистецтва. Такий підхід дозволяє студентам сприймати текстиль не лише як матеріал для декоративних виробів, а як повноцінний засіб художнього висловлення.

Отже, текстильна пластика є важливим напрямом сучасного декоративного мистецтва, який поєднує традиційні техніки текстилю з новими художніми формами та концептуальними ідеями.

Її розвиток пов'язаний із переосмисленням ролі текстилю в мистецтві, переходом від утилітарного використання тканини до створення самостійних художніх об'єктів.

У системі мистецької освіти вивчення текстильної пластики сприяє формуванню художньо-графічної компетентності майбутніх фахівців, розвиває їхню творчу індивідуальність і здатність працювати з різними матеріалами та технологіями.

Таким чином, інтеграція теоретичних знань про історію та художні принципи текстильного мистецтва з практичною діяльністю здобувачів вищої мистецької освіти є важливим елементом підготовки сучасних митців і педагогів у сфері декоративного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Simeon S. Magliveras. Hmong Textiles, Symmetries, Perception and Culture. Department of Global & Social Studies, King Fahd University of Petroleum & Minerals, Dhahran 31261, Saudi Arabia. 2020. URL: <https://www.mdpi.com/2073-8994/12/11/1829> (дата звернення: 13.03.2026).

2. Ткацтво в Україні: історія виникнення, розвиток, сучасні майстри. ОСВІТА.UA. 29.10.2010. URL: <https://osvita.ua/vnz/reports/culture/11399> (дата звернення: 13.03.2026).

3. Lily Hulatt. Textiles in Anthropology. Studysmarter. 13.01.2025. URL: <https://www.studysmarter.co.uk/explanations/anthropology/african-civilisation/textiles/> (дата звернення: 13.03.2026).

4. Catherine Amidon. Textile and Mid-Century Fiber Art : A Movement or a Transitional Mode. Researchgate. 2008. URL: https://www.researchgate.net/publication/352717224_Textile_and_Mid-Century_Fiber_Art_A_Movement_or_a_Transitional_Mode (дата звернення: 13.03.2026).

5. Wall Hangings. MoMA. 25.03.1969 – 04.05.1969. URL: <https://www.moma.org/calendar/exhibitions/1800> (дата звернення: 13.03.2026).

6. Priscilla Edwards, Hannah Lamb. Mixed media. *Textile Artist*. URL: <https://www.textileartist.org/technique/mixed-media/page/4/> (дата звернення: 13.03.2026).

7. Recycled textile art: More to love. *Textile Artist*. URL: <https://www.textileartist.org/technique/mixed-media/page/4/> (дата звернення: 13.03.2026).

8. Iva M. Leković. From structure to texture: the change of function in textile media since the 1960s. University of Arts in Belgrade, Faculty of Dramatic Arts, Belgrade, Serbia. URL: <https://smartart-conference.rs/wp-content/uploads/2023/01/SmartArt-2021-2-131.pdf> (дата звернення: 13.03.2026).

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.16>

Голінська Т.М., Борсук В.М.
м. Вінниця, Україна
Holinska.Tetiana@vspu.edu.ua
violetaborsuk33@gmail.com

ДЕКОРАТИВНИЙ РОЗПИС В ПОЄДНАННІ З НОВІТНІМИ ТЕХНІКАМИ

Анотація: Дане дослідження розглядає особливості декоративного розпису, як інструменту оздоблення сучасного інтер'єру. В дослідженні аналізуються інноваційні методи поєднання різних технік, їхній вплив на сучасне мистецтво та ефективність в оздобленні житлового простору. Як результат, дослідження має довести значимість впровадження новітніх технік і матеріалів, їх реалізацію в сучасному українському мистецтві.

Ключові слова: петриківський розпис, декоративно-прикладне мистецтво, інноваційні технології, оздоблення інтер'єру, епоксидна смола.

Abstract: This study examines the features of decorative painting as a tool for decorating modern interiors. The research analyzes innovative methods of combining different techniques, their influence on contemporary art, and their effectiveness in the decoration of residential spaces. As a result, the study aims to demonstrate the significance of implementing new techniques and materials and their realization in contemporary Ukrainian art.

Keywords: Petrykivka painting, decorative and applied arts, innovative technologies, interior decoration, epoxy resin.

Декоративний розпис завжди був важливою складовою українського народного мистецтва, поєднанням традицій, естетики та народних цінностей. Наша культура багата на види декоративного розпису, різноманіття яких варіюється від кожного регіону. У сучасних реаліях, коли відновлення народної ідентичності стає важливим, але разом з тим непростим шляхом, адже всі відомі тропи вже пройдені багату кількість разів. В цьому випадку майстрам сьогодення лишається шукати та створювати нові, ще нікому невідомі форми інтерпретації народного мистецтва.

Наступні покоління мають усвідомлювати необхідність збереження, відродження та популяризації народних художніх традицій у сучасному арт-просторі. Одним із таких просторів для реалізації нових форм може стати оздоблення інтер'єру. Петриківський розпис вирізняється виразністю кольорових рішень, гармонійністю композицій в поєднанні з витонченими мазками та глибокою символікою. Для наших предків це був універсальний художній засіб оздоблення різноманітних предметів побуту та елементів інтер'єру. Цей вид розпису вважається найбільш популярним та вишуканим в оздобленні виробів декоративно-прикладного призначення.

Популярності в наш час набуває інноваційність, а саме та, що стосується житлового простору. Обираючи сучасний виріб для декорування інтер'єрного простору, більшість хоче отримати довговічний, стилістично виразний варіант, що здатний створити універсальну, для більшості приміщень, атмосферу затишку.

Новітні матеріали стають доступнішими, що дозволяє майстрам вийти за межі пласкої площини, додати роботам глибини. Саме тому особливої уваги заслуговує використання епоксидної смоли. Це синтетичний матеріал з винятковими естетичними та функціональними властивостями, який активно впроваджується в сучасну арт-практику. Епоксидна смола дозволяє створювати як декоративні, так і практичні об'єкти з виразним ефектом об'єму, що візуально привертає увагу та викликає відчуття масштабності роботи у глядача. В художньому просторі однією з найбільш складних і незвичних технік є створення 3D картин з поступовим нанесенням фарби на кожен наступний шар смоли. Такі роботи вражають глибиною та подекуди реалістичністю.

Поєднання епоксидної смоли з декоративним розписом не лише розширює межі художнього самовираження, але й активно використовується у виготовленні функціональних арт-об'єктів. Наприклад столів, панно, ювелірних виробів тощо. Дана технологія потребує високої точності, знання фізико-хімічних властивостей матеріалу, дотримання технічних умов і правил зберігання. Епоксидна смола є не дешевим, однак міцним полімером, який дозволить зберегти вашу роботу на віка. Оволодіння технікою роботи з епоксидною смолою безумовно є актуальним для митця-декоратора з технічної точки зору.

Метою дослідження є розкриття та систематизація історичних фактів, композиційних особливостей, технології петриківського розпису. Практичною метою є опанування техніки роботи з епоксидною смолою, створення серії робіт інтер'єрного призначення в техніці Resin Art.

Петриківський розпис – це не просто барвисті візерунки, а саме та магія яка полонила серця не тільки народних майстрів, а й багатьох шанувальників з усього світу. Цей розпис у 2013 році був внесений до списку нематеріальної спадщини ЮНЕСКО.

Наші пращури прикрашали оселю, стіни та предмети побуту ще до приходу християнства. Це був своєрідний оберіг, яким розписували навіть зброю. Петриківка, в тому вигляді що вона зараз, сформувалась як стиль у XVII ст. Осередком її розвитку вважається Дніпропетровщина, селище Петриківка. Що

цікаво, розпис ніколи не зазнавав кріпацтва, бо Петриківка була заснована як козацьке поселення, яке входило до складу земель Війська Запорізького. Люди здебільшого працювали на себе, що давало змогу на вільний розвиток як господарства так і творчості [2, с. 12; 4, с. 7].

Розпис має чіткі сюжетні мотиви, зумовлені як історичним контекстом, так і звичайним бажанням прикрасити простір домівок. Його символізм сягає корінням язичницьких традицій дохристиянських часів, що глибоко повиливало на саму його суть, оспівує зв'язок з природою як божественним, досконалим та циклічним. Рослинні, майже живописні мотиви, обов'язковий елемент стилю – візитна картка впізнаваності, а саме казкова квітка «цибулінка», якої не існує в реальності, хоча вона є універсальним стилістичним інструментом і може виглядати абсолютно по різному в багатьох інтерпретаціях.

Оптимістичні кольори та життєствердність сюжетів поєднані з грацією ліній виглядають довільними в своєму виконанні на перший погляд. Насправді, кожен малюнок та елемент має свою чітку послідовність, композиційні закони розміщення тих чи інших елементів. Основним прийомом є безперервний плин, який дає відчуття ніби всі елементи виростають одне з одного, зв'язуючись у єдиний живий організм. Без цієї особливості, петриківка втратить свою впізнаваність та цілісність. Недопускається також статичних деталей [3, с. 15].

Досконально знаючи принципи композиційних особливостей декоративного розпису та послідовності роботи, актуальним стає впровадження нових технік в розвиток декоративно-прикладного мистецтва.

Робота з епоксидною смолою потребує ґрунтовних знань про особливості даного матеріалу. Варто враховувати, що кожна смола має свої обмеження та особливості змішування, незважаючи на загальні властивості полімеру. Щоб уникнути помилок, варто дотримуватися правил безпеки, ознайомитись з інструкцією до конкретної обраної марки смоли, а саме з пропорціями змішування, часом застигання, температурним режимом та вологістю [1, 5].

Поєднання сучасного зі старожитним, що дозволяє створити унікальні самобутні вироби та техніки майбутнього. Таким чином, дослідження особливостей петриківського розпису є актуальним як в мистецькому так і в практичному плані. Використання епоксидної смоли в створенні багатошарового декоративного розпису, виступає новітнім вкладом у розвиток і переосмислення сучасного українського мистецтва, презентуючи актуальність в оздобленні інтер'єру та формуванні дизайну житлового середовища. Таке поєднання працює, збагачуючи сучасне декоративне мистецтво новими інтерпретаціями традиційних форм.

Список використаних джерел:

1. Epoxy resin: a complete guide for beginners // **Resin Obsession**. URL: <https://resinobsession.com/> (дата звернення: 10.03.2026).
2. Гарькава Т. Петриківський народний розпис: шлях до визнання (кінець XVIII – початок XX ст.). *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль, 2019. № 1. С. 10–16.
3. Сучасне декоративно-прикладне мистецтво: тенденції та перспективи / за ред. Т. Іванової. Харків: ХДАДМ, 2019. С. 15–18.
4. Шестакова О. Петриківський розпис. Джерела / *Petrykivsky painting. Beginning*. Київ: Мистецтво, 2018. С. 6–10.
5. Як користуватися епоксидною смолою: трюки та загальна інструкція. Epoxy Mart. <https://www.epoxymart.com.ua/yak-korustuvatisay-epoksidnuyo-smoloyo-troki-ta-zagalna-instruziya/> (дата звернення: 10.03.2026)

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.17>

Марущак О.В., Висоцький Д.В., Лиховид Є.С.
м. Вінниця, Україна
oksana.marushchak@vspu.edu.ua

ЕВОЛЮЦІЯ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ОЛІЙНОГО ЖИВОПИСУ ЯК СКЛАДНИК ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ

Анотація. У тезах розглянуто розвиток олійного живопису від його перших задокументованих проявів у XIII-XIV ст. до сучасного стану техніки. Проаналізовано основні трансформації матеріальної бази (пігменти, зв'язувальні речовини, основи, ґрунти), еволюцію технічних прийомів нанесення фарби, а також роль провідних мистецьких шкіл і персоналій у розвитку олійного малярства. Особливу увагу зосереджено на проблематиці довговічності живописних творів і появі конкурентних матеріалів у XX ст.

Ключові слова: фахівці мистецького профілю, графічна компетентність, технологія живопису, олійний живопис, еволюція художніх засобів, художньо-технічні засоби, матеріальна база живопису.

Abstract. The theses consider the development of oil painting from its first documented manifestations in the 13th-14th centuries to the modern state of technology. The main transformations of the material base (pigments, binders, bases, soils), the evolution of technical methods of applying paint, as well as the role of leading art schools and personalities in the development of oil painting are analyzed. Special attention is paid to the issues of the durability of paintings and the emergence of competitive materials in the 20th century.

Keywords: art professionals, graphic competence, painting technology, oil painting, evolution of artistic means, artistic and technical means, material base of painting.

Олійний живопис є однією з найбільш тривалих і впливових технік у світовій мистецькій традиції. Упродовж кількох століть він визначав обличчя європейського та світового образотворчого мистецтва, формував стандарти художньої майстерності та слугував основою для розвитку численних живописних шкіл і напрямів. Незважаючи на появу нових матеріалів і конкурентних технік у XX ст., олійний живопис зберігає свої позиції і досі залишається затребуваним як серед професійних митців, так і серед художників-початківців.

Питання про час і місце виникнення олійного живопису тривалий час залишалося дискусійним у мистецтвознавчій науці. Сучасна дослідницька позиція зводиться до того, що перші свідчення застосування олійних фарб у живописі датуються XIII-XIV ст. і пов'язані з нідерландською художньою традицією. Особлива роль у становленні цієї техніки належить братам Хуберту та Яну ван Ейкам – видатним нідерландським майстрам, чия діяльність припадає на першу половину XV ст. Зазначені художники не лише активно використовували олійні фарби, а й здійснили суттєвий внесок у розроблення рецептур і технологічних прийомів роботи з ними. Необхідно, однак, наголосити на принципових відмінностях між тогочасними та сучасними олійними фарбами. Склад і структура матеріалів, якими послуговувалися брати ван Ейк, суттєво відрізнялися від нинішніх аналогів як за хімічним складом пігментів, так і за властивостями зв'язувальних речовин. Крім того, художники цього

часу не використовували полотно як основу для живопису. Їхні твори виконувалися на дерев'яних панелях, покритих шаром ґрунту. Деревна основа забезпечувала достатню жорсткість і рівність робочої поверхні, однак водночас мала суттєві вади – вона реагувала на зміни вологості й температури, що з плином часу призводило до деформації та розтріскування твору.

Таким чином, початковий етап розвитку олійного живопису характеризувався формуванням принципових технічних засад техніки при одночасному збереженні низки конструктивних обмежень, які стимулювали подальший технологічний пошук. Новаторство нідерландської школи полягало передусім у відкритті унікальних оптичних властивостей – здатності фарби до прозорого нашарування, що давало змогу досягати небаченої раніше глибини живописної поверхні.

Якісні характеристики олійних фарб на будь-якому історичному етапі визначалися передусім складом і походженням використовуваних пігментів. У ранній період розвитку техніки художники послуговувалися двома основними групами барвників – рослинними та мінеральними. Рослинні пігменти, одержувані з різноманітних природних джерел, відрізнялися широким колірним спектром, однак нерідко поступалися мінеральним у світлостійкості та хімічній стабільності. Мінеральні пігменти, у свою чергу, характеризувалися більшою довговічністю, але обмеженішою палітрою відтінків. З розвитком хімічної науки, особливо починаючи з XVIII-XIX ст., поступово впроваджувалися синтетичні хімічні барвники, що суттєво розширили доступну художникам колірну гаму та підвищили стабільність фарб. Паралельно з еволюцією пігментної бази вдосконалювалися й зв'язувальні речовини. Художники емпіричним шляхом встановили, що найефективніше поєднання з пігментами забезпечує лляна олія. Вона рівномірно розподіляє пігмент, утворює міцну плівку після висихання та надає фарбі характерного блиску й прозорості.

Революційним кроком в еволюції матеріальної бази олійного живопису стало поширення полотна як основи для живопису, що зафіксоване з XV ст. Натягнуте на дерев'яний підрамник полотно забезпечувало рівну, пружну робочу поверхню і водночас було значно легшим і компактнішим порівняно з дерев'яними панелями. Проте, як і деревна основа, полотно потребувало попередньої підготовки – нанесення ґрунту, яке ізолювало волокна тканини від агресивного впливу лляної олії та забезпечувало необхідне зчеплення фарбового шару. Перші досліди з ґрунтуванням полотна гіпсовою основою виявилися невдалими через схильність гіпсу до розтріскування. Вирішення проблеми було знайдено з появою клейових і лакових ґрунтів, які продемонстрували значно кращу сумісність з полотняною основою і не завдавали шкоди структурній цілісності живописного твору.

Становлення та розвиток олійного живопису супроводжувалося активним пошуком оптимальних технік нанесення фарби, здатних реалізувати весь потенціал нового матеріалу. Найбільш розробленою та систематизованою технікою, що набула широкого поширення в епоху Відродження, став метод лісування. Технологічна послідовність цього методу передбачала кілька етапів: спочатку художник у підготовчому малюнку визначав загальні контури композиції та основні світлотіньові відношення, позначав фігури й предмети; після цього на підготовлену поверхню наносили кілька послідовних шарів прозорої або напівпрозорої фарби, кожен з яких просихав перед нанесенням наступного.

Принциповою перевагою методу лісування були його виняткові оптичні ефекти. Завдяки прозорості окремих фарбових шарів світло проникало крізь них до основи і відбивалося назад, проходячи через нашарування різних кольорів, що породжувало ефект глибокого колірного переливу, недосяжного при одношаровому нанесенні непрозорих фарб. Саме ця техніка стала основою для живописних досягнень

майстрів Ренесансу – Леонардо да Вінчі, Рафаеля, Тіціана, Альбрехта Дюрера та Сандро Боттічеллі, у творчості яких олійний живопис досяг небаченої раніше глибини, колірної насиченості й пластичної виразності. Метод лісування не втратив актуальності й у сучасній художній практиці. Його застосовують нині для досягнення тонких колірних переходів і характерного внутрішнього «світіння» живописної поверхні.

Поряд з лісуванням у живописній практиці активно використовувалися й інші прийоми роботи з олійними фарбами. Техніка імпасто, що передбачає нанесення густої, пастою фарби з виразною фактурою мазка, набула особливого розвитку, починаючи з XVII ст., і досягла піку популярності у XIX-XX ст. у творчості таких майстрів, як Вінсент ван Гог, Клод Моне та ін. На відміну від лісування, імпасто акцентує матеріальність і фізичну присутність фарбового шару, надаючи живописній поверхні скульптурної рельєфності. Співіснування й взаємодія цих двох полярних підходів у довгій історії олійного живопису свідчить про надзвичайну технічну гнучкість техніки та її здатність слугувати різноманітним художнім завданням.

Протягом XX ст. олійний живопис продовжував розвиватися в межах широкого спектра напрямів і стилів – від фігуративного реалізму до абстрактного експресіонізму. Разом з тим саме в цей період техніка зіткнулася з найсерйознішим конкурентом за всю свою історію – акриловими фарбами. Синтетичні полімерні фарби на акриловій основі, що набули масового поширення в середині XX ст., мали низку практичних переваг: швидке висихання, стійкість до пожовтіння, можливість розведення водою та широку доступність. Ці характеристики зробили акрил привабливою альтернативою насамперед для художників, що цінують мобільність і оперативність творчого процесу.

Незважаючи на конкуренцію з боку акрилу та інших сучасних матеріалів, олійний живопис зберіг і зберігає стійкі позиції у світовій художній практиці. Фундаментальні переваги техніки – тривалий час роботи, що дозволяє вносити корективи та змішувати фарби безпосередньо на полотні, унікальні оптичні якості фарбового шару, виняткова колірна глибина та насиченість, столітня традиція, усе це не має повного аналога в жодному іншому матеріалі. Олійні фарби успішно застосовуються в усіх провідних жанрах живопису – від портрета й пейзажу до натюрморту, сюжетно-тематичної картини й абстракції.

Список використаних джерел:

1. Голінська Т., Соловей В. Роль кольору у формуванні емоційного сприйняття у живописі. *Мистецтво в культурі сучасності: теорія та практика навчання*, 2025, № 5, Том 1, С. 107-112. [https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025\(5-1\)-13](https://doi.org/10.31652/3041-1017-2025(5-1)-13)
2. Марущак О.В., Білоносова А.О., Касько Я.А. Художнє сприйняття як психологічний феномен у професійній підготовці майбутніх художників декоративного мистецтва. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 6. С. 18-23.
3. Марущак О.В., Біль Т.О. Традиції українського живопису та декоративно-прикладного мистецтва в художньо-естетичному вихованні здобувачів вищої освіти мистецьких спеціальностей. *Науковий альманах мистецтва та освіти: збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми»* (30 жовтня 2025 р., м. Вінниця) / О.В. Марущак (голова) та ін. [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 1. (PDF, 219

с.).

4. Марущак О.В., Заблоцька В.А., Лиховид Є.С. Пленерна практика як засіб розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх художників декоративного мистецтва. *Current Issues of Science: Materials of the V International Research and Practical Internet Conference (April, 29, 2024): collection of abstracts [for the general ed. Ph.D Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou: «DEL s.z.»*, 2024. P. 19-21.

5. Марущак О.В., Ільчук К.С., Висоцький Д.В. Психологічний та символічний потенціал кольору як інструменту емоційної комунікації у мистецтві. *Науковий альманах мистецтва та освіти: збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми» (30 жовтня 2025 р., м. Вінниця) / О.В. Марущак (голова) та ін. [Електронний ресурс].* Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 1. (PDF, 219 с.).

6. Марущак О.В., Мудрак Н.В., Мельник Ю.І. Особливості створення стилізованої композиції з елементами архітектури та пейзажу. *Modern Systems of Science and Education in the European Union and World: Materials of the V International Research and Practical Internet Conference (January, 27, 2024): collection of abstracts [for the general ed. Ph.D Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou: «DEL s.z.»*, 2024. P. 18-20.

7. Марущак О.В., Шовкалюк А.В., Мельник Ю.І. Формотворення як основа художньої виразності в образотворчому мистецтві. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.].* Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 75-80.

8. Шинін О.С., Кулак А.М. Збереження традицій і пошук нових форм в оздобленні творів сакрального мистецтва в Україні (живопис, соломоплетіння). *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті / Т.П. Зузяк (голова) та [ін.].* Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 25-27. <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.05>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.18>

Голінська Т.М., Жеребцова О.С.
м. Вінниця, Україна
Holinska.Tetiana@vspu.edu.ua

ВІДОМІ МАЙСТРИ САМЧИКІВСЬКОГО РОЗПISY

Анотація. Стаття присвячена аналізу внеску відомих майстрів самчиківського розпису — унікального виду українського народного декоративного мистецтва, що походить із села Самчики Старокостянтинівського району Хмельницької області. Розглянуто історію зародження та занепаду традиції наприкінці XIX – початку XX ст., процес її відродження у 1960-х роках та роль ключових митців у збереженні й популяризації самчиківки. Особлива увага приділяється діяльності Олександра Пажимського, Віктора Раковського, Михайла Юзвук, Сергія Касьянова та їхніх послідовників. Доведено, що завдяки зусиллям цих майстрів самчиківський розпис трансформувався з локальної стінописної традиції в самостійний станковий декоративний живопис, який сьогодні активно розвивається, популяризується в Україні та за кордоном.

Ключові слова: самчиківський розпис, самчиківка, народне декоративне мистецтво, майстри Поділля, Олександр Пажимський, Віктор Раковський, культурна спадщина України.

Abstract. *The article is devoted to the analysis of the contribution of famous masters of Samchikiv painting — a unique type of Ukrainian folk decorative art originating from the village of Samchiki, Starokostyantynivsky District, Khmelnytskyi Oblast. The history of the birth and decline of the tradition at the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries, the process of its revival in the 1960s, and the role of key artists in the preservation and popularization of samchikivka are considered. Special attention is paid to the activities of Oleksandr Pazhivskyi, Viktor Rakovskyi, Mykhailo Yuzvuk, Serhii Kasyanov and their followers. It has been proven that thanks to the efforts of these masters, the Samchikiv painting was transformed from a local wall-painting tradition into an independent easel decorative painting, which today is actively developing and popularized in Ukraine and abroad.*

Keywords: *Samchikiv painting, Samchikivka, folk decorative art, masters of Podillia, Oleksandr Pazhivskyi, Viktor Rakovskyi, cultural heritage of Ukraine.*

Самчиківський декоративний розпис є самобутнім явищем українського народного мистецтва, що сформувався на Хмельниччині у селі Самчики. Його початок пов'язаний з традицією настільного хатнього малювання Поділля. Однак впродовж ХХ століття розпис набув виразної стилістики, що дозволяє говорити про нього як про окремий осередок декоративного малярства. Значну роль у збереженні та розвитку цієї традиції відіграли народні майстри, які передавали знання наступним поколінням. Носії художнього досвіду адаптували декоративний розпис до нових культурних умов.

У другій половині ХХ століття самчиківський розпис пережив період занепаду. Він був пов'язаний зі змінами способу життя, зникненням традиційної селянської хати як основного простору для настінного малювання та загальною уніфікацією культурного середовища. саме в цей час особливого значення набуває діяльність окремих митців. Вони усвідомили цінність локальної традиції та розпочали її цілеспрямоване відродження [2, с.2].

Однією з ключових постатей в цьому процесі став Віктор Раковський - народний майстер традиційного самчиківського розпису, член національної спілки майстрів народного мистецтва України. Дослідник і популяризатор самчиківського розпису. Був директором дитячої школи мистецтв у Самчиках і вчителем молодих майстрів. Його творчість поєднує глибоке знання традиційних композиційних схем з авторським баченням декоративної форми. У роботах митця простежуються характерні ознаки самчиківської стилістики. Він чітко окреслював контур обирав насичені кольори робив зображення площинним, а також його композиції були симетричними або врівноважено асиметричними. Особливе місце у творчості майстра займають мотиви «дерева життя», фантастичних птахів, стилізованих квітів, що формують ритмічну, орнаментальну структуру. Він приймав участь у виставках, фестивалях народного мистецтва, майстер-класах, завдяки яким самчиківський розпис отримав ширше визнання.

Продовжувачем традиції став Василь Раковський. Він заснував родинну школу декоративного розпису, розвинувши її завдяки новим композиційним рішенням. В його роботах спостерігається більша динаміка рослинних форм, варіації квіткових мотивів, експерименти з кольоровим поєднанням при збереженні традиційної декоративної мови. Майстер активно працює у сфері монументального розпису

громадських просторів, що сприяє інтеграції народного мистецтва в сучасне середовище.

Володимир Раковський - представник мистецької родини Раковських, який працює у напрямі декоративного розпису та бере участь у фестивалях народного мистецтва. У його роботах поєднується традиційна орнаментальна структура з більш сучасним композиційним мисленням [4, с.45].

Серед сучасних носіїв традиції важливе місце посідає Олександр Пажимський - художник і педагог, етнограф і історик, який поєднує творчу та освітню діяльність. Член національної спілки майстрів народного мистецтва України, активний учасник виставок і фестивалів. Його внесок полягає не лише у створенні декоративних композицій, а й у систематичному навчанні молоді техніці самчиківського розпису. Таким чином він формує нове покоління майстрів і забезпечує безперервність традиції. Його творчість важлива для відродження самчиківки.

Олена Пажимська – майстриня, яка активно займається викладацькою діяльністю, проводить майстер-класи та долучається до популяризації самчиківського розпису серед молоді [3, с. 99].

Анатолій Шпак – художник, який досліджував та інтерпретував подільські декоративні традиції, зокрема самчиківські мотиви у власній творчості.

Сергій Касьянов - художник, член національної спілки майстрів народного мистецтва України, викладач у художній школі села Самчики.

Михайло Юзвук - художник і один із активних майстрів традиції, засновник творчої студії «Просвіт» у Самчиках.

Борис Шнайдер - художник та майстер декоративного мистецтва, член національної спілки майстрів народного мистецтва України, працював у стилі самчиківського розпису.

Наталія Луценко є відомою сучасною майстринею декоративного розпису, зокрема в техніці самчиківського. Членкиня національної спілки майстрів народного мистецтва України та національної спілки художників України. Навчалася самчиківського розпису у В. Раковського. Працює з традиційними народними орнаментами зокрема самчиківськими та подільськими. Створює авторські композиції на основі народних мотивів - рослинних символів, вазонів, птахів, тварин та інших образів із декоративною традицією. Учасниця обласних та всеукраїнських виставок з 2019 року. Персональна виставка «Моя самчиківка» у Вінниці демонструвала роботи в техніці самчиківського розпису, зокрема виконані «фунтиком» (без використання пензля). Наталія Луценко належить до сучасних майстрів які не лише практикують самчиківську декоративну техніку, а й активно популяризують її через виставки, освітні проекти та авторські підходи, поєднуючи традицію з власною художньою мовою [1, с. 56].

Вікторія Радочина - сучасна художниця яка вивчала техніку самчиківського розпису у В. Раковського і сьогодні проводить майстер-класи, виставки та популяризує техніку в Україні та за кордоном.

Анна Михальчук - українська художниця, яка також працює у стилі самчиківського розпису і проводить майстер-класи часто за кордоном.

Художня система самчиківського розпису, представлена у творчості зазначених митців, ґрунтується на кількох основоположних принципах. По-перше це орнамент як домінуюча риса композиції. По-друге, декоративна узагальненість форм передбачає відмову від натуралістичної деталізації на користь стилізації. По-третє, символічність образів – квіти, птахи, рослинні пагони виступають носіями традиційних уявлень про гармонію, родючість, захист оселі. Майстри не лише відтворюють ці принципи, а й творчо їх інтерпретують, розширюючи сферу

застосування розпису – від хатніх інтер'єрів до полотна, паперу, громадських будівель.

Визнання значущості діяльності майстрів відбулося на державному рівні: у 2019 році самчиківський розпис було включено до національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України. Це рішення засвідчило, що традиція існує завдяки майстрам, які зберігають технологію, композиційні схеми та художню мову розпису [5, с. 412-413].

Отже, майстри самчиківського розпису виступають не лише виконавцями декоративних композицій а й культурними трансляторами традиції. Їхня діяльність забезпечує збереження автентичних рис розпису, водночас відкриваючи можливості для його розвитку у сучасному мистецькому просторі. Саме завдяки поєднанню традиції й авторської інтерпретації самчиківський розпис продовжує існувати як жива та актуальна форма українського декоративного мистецтва.

Список використаних джерел:

1. Луценко Наталія Іванівна. Енциклопедія сучасної України / редкол.: І.М. Дзюба (голова) та ін. Київ : Ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2023. Т. 35. С. 215.
2. Міністерство культури Україна. Про внесення елемента «Самчиківський розпис» до національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України : наказ від 15.10.2019. №766. Київ : МКУ, 2019. 3 с.
3. Пажимський О. М. Самчиківський розпис: традиція та сучасність. *Мистецтвознавчі записки : зб. наук. пр.* Київ : ІМФЕ ім. М. Т. Рильського НАН України, 2021. Вип. 39. С. 98 - 104.
4. Раковський В. В. Особливості композиції самчиківського розпису. *Народне мистецтво.* 2019. № 3. С. 45 – 48.
5. Самчиківський розпис // Енциклопедія сучасної України / ред.кол.: І. М. Дзюба (голова) та ін. Київ: ін-т енциклопедичних досліджень НАН України, 2020. Т. 30. С. 412 – 413.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.19>

Іванчук А. В., Коропатов С. В.
м. Вінниця, Україна
anatolii.ivanchuk@vspu.edu.ua

ПОЄДНАННЯ АНАЛОГІЙ ТА ГРАФІЧНИХ ОБРАЗІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СКЛАДНИХ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РОБОЧІ МАШИНИ»

Анотація. У статті розглянуто варіант вирішення навчальної проблеми сприйняття майбутніми вчителями трудового навчання та технологій технічних явищ та використання елементів графічної грамотності. Її ядром була суперечність між потребою формування основ технічної грамотності в студентів та недостатніми рівнями розвитку їхнього технічного і просторово-образного мислення. Запропоновано використовувати міжпредметні зв'язки, інтегровані з евристикою.

Ключові слова: резонанс валу; навчальний стенд ДМ-34; функціональна аналогія; графічні образи; міжпредметні зв'язки.

Abstract. *The article considers the solution of the educational problem of perception by future teachers of labor training and technologies of technical phenomena and the use of elements of graphic literacy. Its core was the contradiction between the need to form the foundations of technical literacy in students and the insufficient levels of development of their technical and spatial-figurative thinking. It is proposed to use interdisciplinary connections integrated with heuristics.*

Keywords: *shaft resonance; DM-34 training stand; functional analogy; graphic images; interdisciplinary connections.*

Загальнотехнічна підготовка є складовою фахової підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій. У відповідності з концепцією компетентнісного підходу навчальна дисципліна «Робочі машини» спрямована на розкриття особливостей використання загальнотехнічних знань із курсів фізики, теорії механізмів і машин, опору матеріалів в практичній діяльності майбутнього вчителя технологій. Однак їхня фактична графічна підготовка недостатня, а також недостатня природничо-наукової грамотність, що призводить до зростання рівня складності навчального матеріалу з робочих машин. Причиною вказаних фактів є відсутність початкової графічної підготовки у випускників закладів загальної середньої освіти та низький рівень їхньої природничо-наукової підготовки. «... абітурієнти ... характеризуються здебільшого низьким рівнем графічної підготовки, не володіють у достатній мірі сформованими просторовим й образним мисленням, що ускладнює, з одного боку, засвоєння інженерно-графічних дисциплін, а з іншого – використання традиційних методик навчання» [8, с. 75].

Розкриваючи сутність освіти майбутнього, В. Ламанаускас наголошував, що вона повинна розв'язати життєву колізію, за якої одночасно співіснує наукове пізнання з опорою на факти, логіку, дослідження та життєве емоційне пізнання з опорою на індивідуальний досвід, емоційне відношення, індивідуальний світогляд [11]. Завдання вчителя майбутнього, на його думку, інтегрувати дві сторони цієї колізії шляхом допомоги учням в розумінні причин і наслідків процесів у навколишній дійсності, формування здатності системного мислення та критичного аналізу ситуацій. Іншими словами, вчитель майбутнього розвиватиме в учнях здатність бачити ціле, мислити системно і критично та діяти творчо.

Ми здійснили спробу усунути зазначені недоліки на прикладі лабораторної роботи на тему: «Визначення критичної частоти обертання валу» з курсу «Робочі машини». Зміст цієї теми має чіткі міжпредметні зв'язки технічних знань із природничо-науковими та графічними знаннями.

Метою дослідження було поєднання елементів наукового пізнання із елементами евристичного пізнання для формування зацікавленого і свідомого сприйняття майбутніми вчителями трудового навчання та технологій явища резонансу валів у технічних системах.

Елементами наукового пізнання будуть технічні, природничо-наукові і графічні знання [1; 3; 5], об'єднанні міжпредметними зв'язками, а елементами евристичного пізнання буде функціональна аналогія, що полегшує сприйняття складних технічних явищ в умовах недостатнього рівня сформованості в студентів наукового світогляду [2].

Розглянемо зміст функціональної аналогії [2] як дидактичного засобу для полегшення сприйняття майбутніми вчителями технологій графічної інформації, яка ілюструє технічне явище резонансу валу [10; 12; 13] (табл.1).

З аналізу змісту таблиці 1 слідує, що майбутніх учителів трудового навчання та технологій за допомогою функціональної аналогії підводять до усвідомлення ключової умови виникнення явища резонансу – збігання частот вимушених і власних коливань у природних технічних системах.

Таблиця 1

Приклади функціональної аналогії

Вид звуку (вібрації)	Спосіб утворення звуку (вібрації)	Механізм утворення резонансу
Барабанний дріб дятла	Серія ударів по резонатору (сухій гілці)	<ol style="list-style-type: none"> 1. Вибір сухої порожнистої гілки. 2. Нанесення дятлом серії із 15-25 по гілці. 3. Утворення в порожнині гілки власних коливань повітря. 4. Збіг частоти ударів дятла (вимушених коливань) із частотою власних коливань повітря в порожнині гілки.
Спів зеленого коника	Тертя надкрилля по надкриллю	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інструменти: жилка (смичок) на лівому надкриллі (зубчаста пилочка); кант (гострий край) розміщений на краю правого надкрилля; резонатор дзеркальце (тонка мембрана) на правому надкриллі. 2. Високочастотне тертя жилки по канту. 3. Утворення власних коливань мембрани. 4. Збіг частот тертя жилки по канту (вимушених коливань) із частотою коливань мембрани.
Спів цвіркуна	Тертя надкрилля по надкриллю	<ol style="list-style-type: none"> 1. Інструменти: жилка на лівому надкриллі; кант на краю правого надкрилля (подібний до медіатора в гітариста); резонатор арфа (трикутна мембрана) на правому надкриллі. 2. Високочастотне тертя канта по жилці та його коливання. 3. Утворення власних коливань арфи. 4. Збіг частот тертя канта по жилці (вимушених коливань) із частотою коливань арфи.
Навчальний стенд ДМ-34 для демонстрації коливань валу та фіксації моменту резонансу	Обертання валу з диском, в якого центр ваги не збігається з геометричною віссю валу	<ol style="list-style-type: none"> 1. При обертанні незбалансованого диска виникає відцентрова сила інерції, що згинає вал. 2. Частота обертання валу є частотою його вимушених коливань (частотою прикладання відцентрової сили інерції). 3. Утворення власних коливань валу (в проміжках прикладання відцентрової сили інерції внутрішня сила опору деформованого валу намагається відновити його початкову недеформовану форму). 3. Дорезонансний усталений режим роботи вала. 4. Збіг частот вимушених і власних коливань валу. 5. Позарезонансний усталений режим роботи валу завдяки явищу самоцетрування.

Крім того пояснюється складне для сприйняття студентів поняття причини утворення власних коливань у технічних системах. Однак, при використанні навчального стенду ДМ-34 робота штучної технічної системи характеризується неусталеним та усталеним режимами роботи валу, а між ними знаходить режим резонансу валу [4]. Орієнтиром для резонансу є умова $0,7 \omega_{кр} > \omega > 1,3 \omega_{кр}$, в якій $\omega_{кр}$ – кутова швидкість валу при резонансі [4]. Для розуміння того, що відбувається на різних режимах роботи валу необхідна, на нашу думку, графічна інформація. У літературних джерелах вона має вигляд розрахункових або кінематичних схем [4].

На рис. 1 зображено вал у вигляді балки на двох опорах (ліва шарнірно нерухома, а права шарнірно рухома), штрих-пунктирною лінією зображено його геометричну вісь, суцільною основною лінією зображено деформований вал, з лівим консольним кінцем піднятим над геометричною віссю завдяки наявності шарнірно-рухомою опори (має технічне рішення у вигляді радіально-упорного підшипника кочення) [4]. З розрахункової схеми слідує, що напрями прикладання сили інерції F_v і сили пружності в матеріалі валу F_y є протилежними. Отже, за допомогою графічного зображення вдається порівняно просто пояснити сутність двох видів коливань валу – вимушеного і власного.

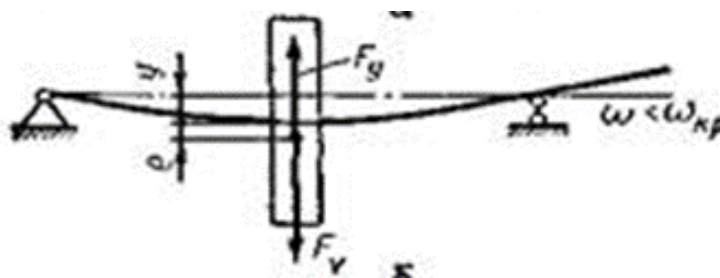

Рис. 1. Дорезонансний режим роботи валу:
 e – ексцентриситет, мм; y – прогин валу, мм; F_v – відцентрова сила інерції; F_y – сила пружності в матеріалі валу.

На рис.2. зображено розрахункову схему валу після проходження резонансного діапазону частот обертання. Хоча вал поки ще деформований та на розрахунковій схемі не зображені напрями діючих сил, але видно факт розміщення центру ваги диска між деформованим валом та його геометричною віссю. У позарезонансному режимі роботи валу через зростання сили пружності в його матеріалі розташування центру ваги, як на рис.2 не лише зберігається, але й він починає наблизитися до геометричної осі валу, призводячи до появи технічного явища самоцентрування [4]. При самоцентруванні валу сила пружності в його матеріалі зростає настільки, що геометрична вісь починає обертатися по невеликому колу навколо центру ваги. Іншими словами протилежно до того, що було на рис.1, коли цент ваги обертався навколо геометричної осі. У результаті практично зникає прогин валу та його вібрація.

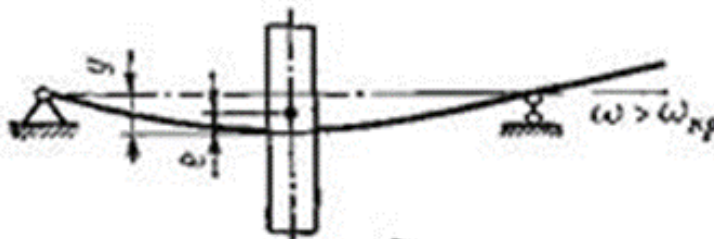

Рис. 2. Позарезонансний режим роботи валу (центр ваги диска наближається до геометричної осі валу).

За результатами проведеного теоретичного дослідження та реалізації його основних положень у реальному навчальному процесі підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій у Вінницькому державному педагогічному університеті імені Михайла Коцюбинського було підтверджено припущення В. Курок та ін., що міжпредметні зв'язки допомагають синтезувати та інтегрувати знання [7]. Відповідає дійсності наступна цитата В. Сидоренка та ін.: «... часто дії людини в різних сферах пов'язані не з реальними об'єктами, а з їх заміниками у вигляді схематичних зображень реальних процесів і явищ. Схематичні і знакові моделі дозволяють принципово змінювати способи вирішення просторових та інших задач» [6, с. 3]. Міжпредметні зв'язки між кресленням та іншими навчальними предметами доцільно використовувати в контексті використання задачного підходу для формування конкретного виду мислення: «... учні розв'язують різнопланові графічні задачі, що цілеспрямовано розвиває у них технічне, логічне, абстрактне, просторове і образне мислення» [9, с. 477].

Таким чином, графічні зображення є обов'язковим компонентом технічного мислення майбутніх учителів трудового навчання та технологій. У процесі формування кейсів із технічних навчальних дисциплін необхідно передбачити можливість інтеграції евристики з міжпредметними зв'язками. Подальші дослідження доцільно спрямувати на системне використання міжпредметного зв'язку при структуруванні змісту технічних дисциплін.

Список використаних джерел:

1. Бондаренко Ю. О., Людва О. В., Іванчук А. В. Використання графічних зображень для розкриття змісту технічних рішень. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*. 2018. Вип. 1. С. 25–28.
2. Іванчук А. В. Основи винахідницької діяльності : навч. посіб. Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2012. 170 с.
3. Іванчук А. В., Бондаренко Ю. О. Формування машинознавчих знань школярів у процесі розв'язання графічних задач. Актуальні проблеми математики, інформатики, фізики і технологій. 2017. Вип.14. С.100–107.
4. Іванчук А. В., Гаркушевський В. С., Цвілик С. Д. Лабораторний практикум із навчальної дисципліни «Робочі машини»: навч.-метод. посіб. Вінниця: ПП «ТД Едельвейс і К», 2018. 116 с.
5. Іванчук А. В., Апасов О. В., Городюк Я. В. Графічна основа для вивчення сутності робочої машини майбутніми вчителями технологій. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*. 2024. Вип. 3. С. 48–51.
6. Креслення : програма курсу за вибором / упоряд. В. К. Сидоренко, С. М. Дятленко, А. М. Гедзик : Лист МОН України від 19.11. 2013 №1/11-17679.
7. Курок В., Воїтелева Г., Литвин О. Підготовка вчителів технологій до реалізації міжпредметних зв'язків трудового навчання і креслення. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2016. № 5. С. 129–138.
8. Нищак І. Д. Методична система навчання інженерно-графічних дисциплін майбутніх учителів технологій : дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.02. Київ, 2016. 568 с.
9. Цвілик С.Д. Методологічні аспекти наступності графічної підготовки вчителя трудового навчання у педагогічних вищих навчальних закладах. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. 2005. Вип. 7. С. 473–480.

10. Bennet-Clark H. C., Bailey W. J Ticking of the clockwork cricket: the role of the escapement mechanism. *Journal of Experimental Biology*. 2002. Vol. 205, no. 5. P. 613–625.

11. Lamanauskas V. Educator's mission in forming a future human: A systematic attitude to knowledge, values, and technologies. *Problems of Education in the 21st Century*. 2025. Vol. 83, no 4. P. 456–460. <https://doi.org/10.33225/pec/25.83.456>

12. Mhatre N., Montealegre-Z F., Balakrishnan R., Robert D. Changing resonator geometry to boost sound power decouples size and song frequency in a small insect. *Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America*. 2012. Vol.109, no 22. P.1444–1452.

13. Schuppe ER, Cantin L, Chakraborty M, Biegler MT, Jarvis ER, Chen C-C, et al. Forebrain nuclei linked to woodpecker territorial drum displays mirror those that enable vocal learning in songbirds. *PLoS Biol*. 2022. Vol. 20, no 9. Art. e3001751

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.20>

Голінська Т.М., Кузнець Ю.О.
м. Вінниця, Україна
tgolinska71@gmail.com
juliaukrainekarikyznets@gmail.com

КОМПОЗИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛІВ ТА ТЕХНІК У СТИЛІСТИЦІ ҐУСТАВА КЛІМТА

Анотація. У статті здійснено комплексний мистецтвознавчий аналіз та досліджено композиційні особливості матеріалів та технік у стилістиці Ґустава Клімта, що є одним із ключових представників Віденського модерну, сецесії та декоративного живопису початку ХХ століття. Розглянуто формування художньої мови митця в контексті віденського модерну та Віденського сецесіону, а також вплив монументально-декоративних практик на його композиційне мислення.

Проаналізовано художні засоби, що використовував Клімт: золочення, емаль, мозаїку, декоративні орнаменти, а також їх вплив на композиційну структуру творів. Особливу увагу приділено ролі орнаменту, площинності, ритмічної організації композиції та використанню нетрадиційних матеріалів, зокрема золота, фактурних паст і декоративних елементів. Розглянуто взаємозв'язок між матеріальною фактурою та декоративною символікою у живописі, а також сучасні інтерпретації його стилістики в змішаних техніках, серіях пейзажів та поліптихах.

Розглянуто та проаналізовано «золотий період» творчості Клімта як кульмінацію синтезу матеріалу й композиції. Доведено, що матеріально-технічні засоби у творчості митця виконують не лише декоративну, а й концептуальну функцію, формуючи символічний простір художнього образу.

У статті проголошується важливість комплексного та всебічного аналізу матеріалів та технік для розуміння художньої унікальності Клімта та їх впливу на сучасний декоративний живопис.

Ключові слова: Ґустав Клімт, композиція, декоративне мистецтво та живопис, модерн, орнамент, символізм, золочення, емаль, орнаментика, сучасна інтерпретація, поліптих, пейзаж, медіарт, культуротворчість.

Abstract. *The article carries out a comprehensive art historical analysis and investigates the compositional features of materials and techniques in the style of Gustav Klimt, who is one of the key representatives of Viennese Art Nouveau, Secession and decorative painting of the early 20th century. The formation of the artist's artistic language in the context of Viennese Art Nouveau and the Vienna Secession is considered, as well as the influence of monumental and decorative practices on his compositional thinking*

The artistic means used by Klimt are analyzed: gilding, enamel, mosaic, decorative ornaments, as well as their influence on the compositional structure of the works. Special attention is paid to the role of ornament, flatness, rhythmic organization of the composition and the use of non-traditional materials, in particular gold, textured pastes and decorative elements. The relationship between material texture and decorative symbolism in painting is considered, as well as modern interpretations of his style in mixed techniques, series of landscapes and polyptychs.

The "golden period" of Klimt's work is considered and analyzed as the culmination of the synthesis of material and composition. It is proven that the material and technical means in the artist's work perform not only a decorative, but also a conceptual function, forming the symbolic space of the artistic image.

The article proclaims the importance of a comprehensive and comprehensive analysis of materials and techniques for understanding Klimt's artistic uniqueness and their influence on modern decorative painting.

Keywords: *Gustav Klimt, composition, decorative art and modern painting, ornament, symbolism, gilding, enamel, ornamentation, modern interpretation, polyptych, landscape, media art, cultural creativity.*

Стиль Густава Клімта є унікальним явищем у розвитку декоративного живопису та модерну початку ХХ століття. Його твори поєднують високу художню майстерність із використанням декоративних матеріалів, що створює неповторну композиційну структуру та символічну насиченість. Сучасні мистецтвознавці відзначають, що розуміння композиційних особливостей матеріалів та технік Клімта є ключем до дослідження його впливу на сучасні практики декоративного живопису та інтерпретації його стилістики у поліптихах, пейзажах та змішаних техніках.

Нажаль творчості Густава Клімта традиційно проаналізована переважно через позицію стильової еволюції та іконографії, тоді як композиційні особливості матеріалів і технік як самостійна художня проблема залишаються недостатньо опрацьованим та відкритим острівцем у творчості Клімта.

Водночас саме матеріально-технічні рішення відіграють основну роль у створенні декоративної площинності, орнаментального ритму та символічної насиченості композицій митця. Це спричиняє необхідність ґрунтовного аналізу композиційних особливостей матеріалів і технік у стилістиці Клімта, як цілісної художньої системи.

Проаналізувавши проблему та з'ясували, що занадто мало дослідження матеріально – технічних особливостей творчості, адже вони відіграють важливу роль у формуванні стилю Клімта. І актуальність дослідження полягає в тому, що вагомо необхідно дослідити систематизацію знань про техніки Клімта, потім адаптації їх до сучасного декоративного мистецтва, а також розробки методологічних підходів у медіапросторі.

У світовій та українській науковій літературі дослідження творчості Клімта зосереджуються на наступних напрямках:

Творчість Густава Клімта ґрунтовно досліджена у працях Г. Флідла, Т. Наттера, Ф. Вітфорда, де розкрито етапи його творчої еволюції та роль у Віденському сецесіоні.

Культурно-історичний контекст віденського модерну проаналізовано у дослідженнях К. Шорске та П. Верґо.

Питання декоративності, орнаментального мислення та синтезу мистецтв висвітлюються у працях П. Грінгалга та К. Джонсона.

У також творчість Густава Клімта досліджується через актуальність даної проблеми через історико – художній аспект, технічні дослідження та сучасні інтерпретації:

1. **Історико - художній аспект:** роботи Е. Лодерера, Г. Бадера аналізують ранні експерименти Клімта із золотом, мозаїкою та декоративними елементами.

2. **Технічні дослідження:** Р. Шмідт та Л. Пікарді досліджують використання Клімтом емалі та комбінованих матеріалів для створення рельєфної поверхні та унікальної фактури.

3. **Сучасні інтерпретації:** роботи С. Гільмера, М. Вольфа показують, як художники ХХІ століття застосовують декоративні техніки Клімта у змішаних техніках, поліптихах та серіях пейзажів.

В українському мистецтвознавстві проблеми композиції та матеріалів у декоративному живописі Клімта досліджували:

- О.В. Марущак та О.В. Висоцька – інтеграція декоративних технік у сучасну поліхудожню освіту;

- Л. Масол – використання декоративних композицій у художньому вихованні;

- Т. Поплінська – аналіз матеріалів та технік у декоративному мистецтві початку ХХ століття.

Ці дослідження дають змогу систематизувати знання про композиційні прийоми Клімта та сучасні інтерпретації його стилістики. Але в водночас актуальність дослідження має великий внесок, адже спеціальні дослідження, присвячені взаємодії композиції, матеріалу й техніки у творчості Клімта, залишаються фрагментарними і недостатньо вивченими і дослідженими.

Мета статті полягає в обґрунтуванні теорії, проаналізувати композиційні особливості матеріалу в технічній стилізації Густава Клімта. Дослідити їх як вплив на сучасні декоративні практики та визначення ключового чинника формування декоративної художньої мови через творчість Густава Клімта.

Композиційне мислення Густава Клімта формувалося під впливом академічної освіти та ранньої діяльності в галузі монументально-декоративного мистецтва.

Площинність є ключовою композиційною ознакою у стилістиці Клімта. Простір картини створено, як декоративний каркас, який слугував щоб ритм лінії, плями і фактури змінили динаміку своєї творчості на традиційну перспективу, та вів погляд глядача невідривно фіксуючи погляд на полотні. Орнамент тут виступає не, як допоміжний а виконує конструктивну функцію у мистецтві. А повторюваність декоративних елементів, контраст матових і блискучих поверхонь та фактурний контраст використовується для підсилення символічного значення декоративного сприйняття твору, динаміки композиції та збагачення візуального сприйняття.

У творчості Густава Клімта матеріал вже не являється простим засобом зображення, а трансформувався у ключовий елемент композиційного рішення. Використання різноманітних матеріалів таких як — олія, темпера, сусальне золото, декоративні пасти — через, які можна досягти ефекту багатозначності, яскравості та багатозаровості у стилістиці митця.

Золото, у творчості Клімта, символізується сакральністю та трансцендентністю. Техніка золочення має такі особливості: тонкі листи золота та срібла, наносять на полотно або дерев'яні панелі, які потім прикрашали фігури та орнаментальні поля задля підкреслення сакральності образу, композиційної ієрархії та ритмічність у творі. Золото та металеві вставки слугували акцентами, які були спрямовані, щоб захопити погляд глядача, та утворюючи композиційні лінії.

Мозаїка та смальта: використовували скляну або керамічну мозаїку для створення панно та стінових композицій, щоб досягти ефекту блиску та освітлення, все залежало від блискучості поверхонь та падіння сонячного освітлення мозаїки.

Темпера та олія: користувалася великим попитом через поєднання різних технік, адже створювала ефект контрасту між матовими і глянцевиими поверхнями.

Емаль та мозаїка: слугувала елементом створення насиченості текстури, рельєфності та декоративності ефекту і додавала глибини площинній композиції у декоративних роботах.

Орнаментика та декоративні мотиви: декоративні елементи Клімта використовуються не тільки, як оздоблення а естетично прикрашають твір, а ще й несуть символічне значення. Геометричні форми - символи гармонії, космічних законів, рослинні мотиви - символ природи та життєвого циклу і золоті вставки – знак божественності та трансцендентності слугували не лише естетичним задоволення, а й частинкою художньої семантики та підсилюють центр уваги спостерігача. А також інтегрують фігуру людини, розчиняючи її у декоративному тлі, що зумовлює відмову від ілюзорної глибини на користь площинної композиції.

Сучасні автори використовують декоративні мотиви, як код для культурних та соціальних повідомлень, подібно до символізму Клімта, але з актуалізацією тем: екологія, технології, гендер. В сучасному світосприйнятті орнамент набував ролі не лише, як декоративний елемент, а залишався вагомою частинкою композиційного навантаження. Поєднання живопису та колажу для створення рельєфної композиції впливають на сприйняття простору: блискучі вставки «виринають», матові – створюють глибину. Декоративні елементи ,які повторюються формулюють ритм, який об'єднує композиційні частини. і сприйняття цілісної композиції підсилюється. Контраст матеріалів формує «декоративну ієрархію»: в якій використання контрасту (матові–блискучі, прозорі–непрозорі) дозволяє створювати композиційне «світло-тінь», де матеріал відіграє важливу роль, адже стає елементом емоційного ритму, що зумовлює композицію стати більш емоційно забарвленою та зрозумілою для сприйняття. Використання золота, сучасних акрилових фарб, смоли, металеві фольги, перламутру, декоративних пігментів, металевих вставок використовують сучасні митці для виділення акцентів, керування поглядом глядача. У сучасних пейзажах та абстрактних роботах цей прийом дозволяє створювати глибину та ритм без використання традиційної перспективи а у змішаних техніках це дозволяє художнику контролювати увагу глядача, підкреслюючи композиційні центри та вторинні елементи.

Також сучасні художники інтегрують творчість Клімта створивши с поліптихи, де кожна частина виступає як окремий декоративний елемент, але об'єднується через колір, золочення та орнаментуку.

Таким чином, Густав Клімт поєднав традиції декоративного мистецтва Центральної Європи, австрійський модерн та символізм у власній унікальній стилістиці. Композиційні особливості матеріалів та технік у його стилістиці тісно пов'язані з декоративністю та символізмом і є головними чинниками його художньої системи. Вивчення матеріалів та композиційних прийомів Клімта є важливим та визначним аргументом, тому що виступають для розвитку декоративного живопису

та методології художньої освіти. Його творчість справила значний вплив на розвиток європейського декоративного мистецтва, сучасного дизайну та живопису.

Список використаних джерел:

1. Bader, G. *Klimt: Life and Work*. Munich: Taschen, 2003. URL: https://www.taschen.com/pages/en/catalogue/art/all/04639/facts.gustav_klimt.htm
2. Silverman, D. *The Decorative and the Symbolic in Klimt's Work*. New York: Routledge, 2014. URL: <https://www.routledge.com/The-Decorative-and-the-Symbolic-in-Klimts-Work/Silverman/p/book/9780415733229>
3. Mathews, T. *Klimt's Legacy in Contemporary Art*. London: Reaktion Books, 2016. URL: <https://reaktionbooks.co.uk/work/klimts-legacy-in-contemporary-art>
4. Natter, T. *Klimt and the Vienna Secession*. Vienna: Österreichische Galerie Belvedere, 2000. URL: <https://www.belvedere.at/en/klimt-and-vienna-secession>
5. Vergo, P. *Art in Vienna 1898–1918: Klimt, Kokoschka, Schiele*. London: Phaidon, 1997. URL: <https://www.phaidon.com/store/art/art-in-vienna-1898-1918-9780714833255/>
6. Gombrich, E. H. *The Story of Art*. London: Phaidon Press, 2006. URL: <https://www.phaidon.com/store/art/the-story-of-art-9780714832470/>
7. Smith, R. *Material Experimentation in Art Nouveau Painting*. Oxford: Oxford University Press, 2011. URL: <https://academic.oup.com/book/35345>
8. Kallir, J. *Surface and Symbol: Decorative Language in Viennese Modernism*. New York: Abrams, 2010. URL: https://www.abramsbooks.com/product/surface-and-symbol_9780810993989/
9. Гнатюк, С. Матеріальність і символ у мистецтві віденської сецесії. Львів: Арт Освіта, 2021. URL: <https://artosvita.com.ua/secession-materiality>
10. Гройс Б. Про сучасне мистецтво. Київ: IST Publishing, 2015. 256 с. URL: <https://istpublishing.org/books/about-contemporary-art>
11. Сидоренко, М. Орнамент як композиційний чинник у живописі модерну. Харків: ХДАДМ, 2019. URL: <https://www.khadam.edu.ua/science/publications>
12. Падалка Г.М. Мистецька освіта: сучасні проблеми розвитку. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 14: *Теорія і методика мистецької освіти: Матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. «Гуманістичні орієнтири мистецької освіти», 22-24 квітня 2009 р.: до 175-річчя Нац. пед. ун-ту ім. М.П. Драгоманова*. К.: Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2009. Вип. 7(12): С. 3-9. URL: <http://enpuir.npu.edu.ua/bitstream/123456789/5722/1/Padalka.pdf>
13. Луценко, О. *Декоративна площинність у мистецтві модерну*. Київ: Мистецтво, 2018. URL: <https://www.mystetstvo.ua/books/dekoratyvna-ploshchynnist>
14. Поплінська, Т. Матеріали і техніки в декоративному мистецтві ХХ століття. *Науковий вісник мистецтв*. 2019, №1(33), с. 14–29. URL: <https://artscience.com.ua/journal/2019-1>
15. Марущак, О.В., Висоцька, О.В. Декоративні техніки в сучасній художній освіті. *Вісник мистецтвознавства*. 2020, №3(45), с. 55–70. URL: <https://www.boscience.org/visnyk-mystetstvoznavstva>
16. Коваль, І. *Живопис і декоративність у європейському модерні*. Київ: Академвидав, 2017. URL: <https://akademvyd.com.ua/modern-art-decor>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.21>

Подолянчук С.В., Коропатов С. В., Мельник І. В.
м. Вінниця, Україна
psv017@i.ua
sergip708@gmail.com
tapicsonnn@gmail.com

ЛИТТЯ ЗА МОДЕЛЯМИ, ЩО ВИПЛАВЛЯЮТЬСЯ, ЯК СКЛАДНИК ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. Стаття присвячена питанням підготовки майбутніх учителів технологій. Проаналізовані особливості лиття за моделями, що виплавляються. Показана важливість їхнього вивчення як складника технічної підготовки майбутніх учителів технологій.

Ключові слова: учителі технологій, технічна підготовка, лиття, моделі, що виплавляються.

Abstract. The article is devoted to the issues of training future teachers of technology. The features of casting from melted models are analyzed. The importance of their study as a component of the technical training of future teachers of technology is shown.

Keywords: teachers of technology, technical training, casting, melted models.

Практична педагогічна діяльність учителя технологій передбачає необхідність вирішення цілої низки різноманітних задач технічного характеру. Такі задачі можуть бути пов'язані з використанням тих чи інших розрахункових алгоритмів [7; 9], знанням основ сучасного промислового виробництва [4; 5], зокрема різних способів обробки металів [6], промислової робототехніки [8], приводу робочих машин [11] тощо.

Змістовне наповнення таких дисциплін може бути різним. У більшості закладів вищої освіти цикл навчальних дисциплін з основ виробництва та обробки конструкційних матеріалів викладають в автономному вигляді [1, с. 116]. При цьому знання з основ виробництва передбачають технічну й організаційно-економічну підготовку виробничої діяльності [3, с. 103] та забезпечують професійну мобільність майбутніх фахівців [10, с. 14].

Загалом існує чимало способів виробництва заготовок. Серед цих способів особливе місце займає ливарне виробництво, яке являє собою галузь машинобудування, основним завданням якої є виготовлення заготовок або деталей шляхом заливання розплавленого металу в ливарну форму, порожнина якої за розмірами та конфігурацією ідентична заготовці (деталі) [2, с. 9]. У сучасному ливарному виробництві застосовують такі основні способи одержання виливків: у піщано-глинистих формах з ручним та машинним формуванням; у металевих формах (кокілях); під тиском; за моделями, які виплавляють; в оболонкових формах; відцентровим виливанням [2, с. 11–12].

Суть лиття за моделями, що виплавляються, полягає в отриманні високоточних виливків шляхом заливки металу у вогнетривку форму, з якої попередньо виплавлено модель. При вивченні такого способу лиття у процесі підготовки майбутніх учителів технологій особливу увагу слід звернути на його багатоетапний характер. Цей процес розпочинається власне виготовленням

моделей із легкоплавкого матеріалу, в якості якого зазвичай обирають віск або парафін, рідше – стеарин, церезин, торф'яний бітум, озокерит.

Наступним етапом є нанесення на моделі вогнетривкого покриття, яке зазвичай має форму суспензії та містить два основні компоненти: наповнювач (цирконовий пісок, кремнезем, оксид алюмінію) та сполучну речовину. Процес створення форми відбувається шляхом багаторазового занурення моделі у суспензію з подальшим ретельним висушуванням кожного шару. Якщо на початковому етапі для ідеальної передачі форми деталі використовують найдрібніші фракції, то надалі для надання оболонці необхідної товщини та механічної міцності можуть застосовувати спеціальний вогнетривкий пісок.

Потім керамічну форму нагрівають, модельна суміш плавиться та витікає з оболонки, утворюючи таким чином порожнину. Зазвичай для нагрівання керамічної форми використовують гарячу воду. Іноді у працівників може виникнути спокуса прискорити процес плавлення моделі шляхом збільшення температури. Проте такий шлях є доволі ризикованим. Так, наприклад, в цілому безпечний парафіновий віск при перегріві може виділяти бензол та толуол – канцерогени, які негативно впливають на нервову та дихальну системи людини.

На наступному етапі керамічну форму прожарюють (зазвичай при температурі 800-1000°C), що забезпечує її достатню міцність. Заливка металу, з якого виготовляється деталь (чавун, сталь, латунь, бронза та інші сплави кольорових металів), зазвичай здійснюється в гарячу форму. Після охолодження керамічну форму руйнують, а виливки відрізають від ливникової системи.

Використання технологій лиття за моделями, що виплавляються, має достатньо широку сферу застосування. У випадку серійного виробництва моделі можуть виготовлятися у спеціальних пресформах, а потім збиратися у достатньо великі секції. Очевидно, що такий підхід суттєво підвищує ефективність виробництва та знижує собівартість готової продукції. З іншого боку моделі можуть мати унікальний характер та виготовлятися індивідуально, що зазвичай відбувається при створенні виробів декоративного мистецтва.

Оскільки для виготовлення оболонок використовують керамічний матеріал, з'являється можливість забезпечити достатньо високу точність виробу та низьку шорсткість його поверхні. Це означає, що потреби в додатковій механічній обробці в більшості випадків немає.

Водночас багатоетапна технологія формування оболонок з подальшим охолодженням кожного шару робить цей процес доволі тривалим та трудомістким, а в поєднанні з тим, що модель та оболонка використовуються лише один раз – ще й дорого вартісним.

Таким чином, вивчення технології лиття за моделями, що виплавляються, є важливою частиною технічної підготовки майбутніх учителів технологій. Таке змістовне наповнення відповідної навчальної дисципліни дозволяє скласти уявлення у здобувачів вищої освіти про основні закономірності ливарного виробництва та використати набуті знання у процесі подальшої практичної педагогічної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Курок В. Інженерна підготовка майбутніх учителів трудового навчання у ВНЗ: реалії та перспективи. Педагогічний дискурс. 2015. №18. С. 114–118.
2. Літовченко П. І, Іванова Л. П. Технологія конструкційних матеріалів: навч. посіб. Харків : НА НГУ, 2016. 306 с.
3. Матяшова Д. В. Удосконалення змісту основних груп компетентностей

майбутнього вчителя трудового навчання. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 5: Педагогічні науки: реалії та перспективи*. 2016. Вип. 54. С. 101–107.

4. Подолянчук С. В. Актуалізація вивчення основ промислового виробництва при підготовці майбутніх учителів технологій. *Глобальні виклики та інновації : шляхи розвитку сучасної науки* : збірник наукових праць з матеріалами V Міжнародної наукової конференції, м. Одеса, 16 січня, 2026р. Міжнародний центр наукових досліджень. Вінниця: ТОВ «УКРЛОГОС Груп». 2026. С. 484–487.

5. Подолянчук С. В. Вивчення основ промислового виробництва як важливої складової технічної підготовки майбутніх фахівців. *Інформаційне суспільство: технологічні, економічні та технічні аспекти становлення* : матеріали Міжнародної наукової інтернет-конференції, 8–9 червня 2023 р. Тернопіль : ФОП Шпак, 2023. С. 189–191.

6. Подолянчук С. В. Особливості вивчення технологій пластичного деформування металів при підготовці вчителів трудового навчання та технологій. *Наука і техніка сьогодні*. 2022. №6. С. 245–257.

7. Подолянчук С. В. Вивчення закономірностей розрахунку деталей на зсув (зріз) під час підготовки вчителів трудового навчання та технологій. *Наука і техніка сьогодні*. 2023. №8. С. 244–254.

8. Подолянчук С. В. Особливості вивченні основ промислової робототехніки при підготовці вчителів трудового навчання та технологій. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: педагогіка і психологія*. 2020. Вип. 62. С. 113–119.

9. Подолянчук С. В. Особливості технічної підготовки учителів трудового навчання та технологій. *Збірник наукових праць «Педагогічні науки» Херсонського державного університету*. 2024. №107. С. 44–49.

10. Юрженко В. В. Формування системи знань про основи сучасного виробництва у майбутніх вчителів трудового навчання : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2004. 19 с.

11. Ivanchuk A., Podolyanchuk S., Marushchak O. Feature of engineering training for future technology teachers. *Environment. Technology. Resources. Proceedings of the International Scientific and Practical Conference*. 2025. Vol.3. P. 145–150.

РОЗДІЛ 3. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.22>

Марущак О.В., Гончар А.С., Мельник І.В.
м. Вінниця, Україна
oksana.marushchak@vspu.edu.ua

ДИЗАЙНЕРСЬКЕ МИСЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИНЕРГІЇ МИСТЕЦТВА ТА ІНЖЕНЕРІЇ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті досліджено роль дизайнерського мислення як методологічної основи для інтеграції мистецького та інженерного компонентів у процесі технологічної підготовки учнів. Проаналізовано концептуальну модель «Подвійних коліс», що забезпечує взаємодію Art Thinking та Design Thinking для створення інноваційних, людиноцентричних продуктів. Обґрунтовано ефективність ітераційних етапів дизайнерського мислення у формуванні когнітивної гнучкості та навичок творчого інжинірингу в межах парадигми STEAM-освіти. Визначено основні інноваційні техніки, що сприяють трансформації уроків технологій у динамічне середовище розроблення життєздатних та естетично досконалих рішень.

Ключові слова: технологічна освіта, STEAM-освіта, дизайнерське мислення, синергія мистецтва та інженерії, людиноцентричний підхід.

Abstract. The article explores the role of design thinking as a methodological framework for integrating artistic and engineering components within students' technological training. The conceptual «Double Wheels» model is analyzed, ensuring the interaction of Art Thinking and Design Thinking to create innovative, human-centered products. The effectiveness of the iterative stages of design thinking in developing cognitive flexibility and creative engineering skills within the STEAM education paradigm is substantiated. The author identifies key innovative techniques that facilitate the transformation of technology lessons into a dynamic environment for developing viable and aesthetically refined solutions.

Keywords: technology education, STEAM education, design thinking, synergy of art and engineering, human-centered approach.

Сучасна освітня парадигма XXI ст. переживає фундаментальну трансформацію, зумовлену стрімким розвитком високих технологій, цифровізацією та глобальними викликами, що потребують від фахівців майбутнього не лише вузькопрофільних знань, а й високого рівня адаптивності, критичного мислення та креативності [5; 6; 8; 15]. В умовах України ці виклики підсилюються необхідністю розбудови потужного інтелектуального капіталу для післявоєнного відновлення та зміцнення національної безпеки, що робить упровадження інноваційних методик у STEM-освіту (Science, Technology, Engineering, Mathematics) стратегічним пріоритетом [16]. Проте традиційна STEM-модель поступово еволюціонує у STEAM, де компонент «Art» (мистецтво) виступає не просто як естетичне доповнення, а як каталізатор інноваційного пошуку та цілісного розуміння світу [2; 7; 11; 13; 15].

Ключовим інструментом, що забезпечує органічну синергію між художньою творчістю та інженерним розрахунком на уроках технологій, є дизайнерське мислення – методологія вирішення складних проблем, орієнтована на потреби людини та створення життєздатних інноваційних рішень.

Дизайнерське мислення в освітньому середовищі визначається як людиноцентричний підхід, що базується на поетапному задоволенні потреб користувача та створенні продуктів, які мають не лише функціональну цінність, а й емоційне наповнення. На відміну від класичного методу проєктів, де основний акцент робиться на реалізації чітко визначеного завдання в межах заданих ресурсів, дизайнерське мислення стимулює учнів до глибокого дослідження проблеми, емпатії та багаторазового тестування ідей. Це дозволяє перетворити урок технологій з процесу репродуктивного виготовлення виробу на процес творчого інжинірингу.

Саме така трансформація навчальної діяльності створює необхідні пререквізити для імплементації сучасних освітніх парадигм, оскільки концепція інженерного творчого пошуку тісно корелює з загальнодержавними стратегіями технологізації навчання. Зокрема, розвиток STEM-освіти в Україні, як зазначають дослідники, безпосередньо залежить від застосування інноваційних технік, таких як проєктне навчання (PBL), симуляції, гейміфікація та штучний інтелект [12; 14; 15]. Дизайнерське мислення інтегрує ці техніки, створюючи динамічне середовище, де учень виступає співавтором освітнього процесу, а вчитель технологій – дизайнером освітнього простору.

Таблиця 1

Аналіз інноваційних технік для імплементації дизайнерського мислення в STEM/STEAM освіті

Техніка навчання	Ключові характеристики та вплив на розвиток компетенцій	Роль у синергії мистецтва та інженерії
Проєктне навчання (PBL)	Залучає учнів до вирішення реальних проблем, стимулює командну роботу та управління проєктами	Забезпечує структуру для втілення інженерного задуму в естетично завершений продукт
Симуляційно-базоване навчання	Створює безпечне середовище для експериментів, дозволяє візуалізувати складні процеси	Дозволяє тестувати візуальну гармонію та технічну функціональність без витрат матеріалів
Гейміфікація	Підвищує мотивацію засобами ігрових елементів, сприяє критичному мисленню та креативному розв'язанню завдань	Додає емоційний аспект до інженерних розрахунків, роблячи процес розробки захопливим
Кейс-стаді	Аналіз конкретних сценаріїв, ілюструє релевантність концепцій професійній практиці	Допомагає зрозуміти, як відомі дизайнери знаходили баланс між красою та конструкцією
Віртуальна реальність (VR)	Забезпечує імерсивний досвід, дозволяє досліджувати 3D-моделі та віртуальні лабораторії	Дає змогу відчувати масштаб і пропорції макетів виробів, моделей споруд чи елементів інтер'єру
Підтримка штучного інтелекту (AI)	Персоналізує навчання, допомагає в генерації ідей та автоматизації оцінювання	Виступає як інструмент для швидкого створення ескізів та оптимізації технічних параметрів

Водночас ефективність такої інтеграції зумовлюється специфікою кожної окремої методики та її здатністю забезпечувати синергію між технічним

розрахунком і художньою експресією. Для глибшого розуміння функціонального потенціалу конкретних інструментів у контексті формування дизайнерських компетенцій варто розглянути їхні порівняльні характеристики. У табл. 1 наведено узагальнений аналіз ключових інноваційних технік, що сприяють розвитку дизайнерського мислення в сучасній системі технологічної освіти.

Отже, системне поєднання методології дизайнерського мислення з інноваційними освітніми техніками дозволяє змістити акцент із суто технічного відтворення об'єктів на комплексний розвиток особистості. Такий підхід забезпечує формування не лише профільних інженерно-технологічних навичок (hard skills), а й надпрофесійних компетенцій (soft skills) – критичного мислення, емоційного інтелекту та адаптивності. У підсумку, інтеграція цих інструментів у технологічну освіту створює фундамент для підготовки майбутніх фахівців, здатних генерувати інноваційні рішення на перетині науки, технологій та мистецтва.

Синергія мистецтва та інженерії на уроках технологій не є випадковим поєднанням різних дисциплін, а відображає цілісну природу людського пізнання [3]. Історичним прецедентом такої взаємодії є школа Баугауз, яка ще у 1919 р. проголосила принцип об'єднання художника та ремісника для створення функціональних об'єктів масового вжитку. Філософія Баугаузу – «форма слідує за функцією» – стала фундаментом сучасного промислового дизайну, де естетика предмета диктується його призначенням та ергономікою.

У контексті STEAM-освіти дизайнерське мислення дозволяє учням реалізувати модель «Подвійних коліс», де мистецьке бачення (Art Thinking) та дизайнерська логіка (Design Thinking) функціонують як взаємодоповнюючі механізми. Мистецьке мислення відповідає за глибинні перспективи, здатність ставити нові запитання та виражати індивідуальність, тоді як дизайнерське мислення спрямовує цю енергію на створення оптимальних відповідей на виклики суспільства.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика мистецького та дизайнерського типів мислення в освітньому процесі

Параметр	Мистецьке мислення (Art Thinking)	Дизайнерське мислення (Design Thinking)
Мета	Створення власних відповідей на внутрішні запитання	Створення оптимальних рішень для проблем інших
Вихідна точка	Глибоке переосмислення особистого досвіду та емоцій	Спостереження за користувачем і виявлення емпатії
Роль обмежень	Вільний політ фантазії, заперечення рамок	Використання бюджету, часу та технологій як палива для творчості
Результат	Твір, що викликає нові запитання та інсайти	Прототип, що покращує життя та вирішує конкретне завдання

Зазначена синергія є критично важливою для підготовки сучасних інженерів, оскільки світ нині потребує не просто прагматичних рішень, а досвіду, який є екологічним, емоційним та естетично привабливим [3]. Обґрунтуванням такої інтеграції постає концепція «гуманізації технологій» – технічна досконалість виробу втрачає сенс, якщо вона не резонує з антропологічними потребами користувача.

Яскравим прикладом реалізації моделі «Подвійних коліс» у глобальній індустрії є стратегія компанії Apple, де інженерна архітектура процесорів безшовно поєднується з філософією мінімалізму, перетворюючи обчислювальну техніку на предмет цифрового мистецтва. Аналогічний підхід простежується у розробках Fitbit або Apple Watch, де складні біометричні датчики інтегровані в ергономічні форми,

що враховують психологію сприйняття кольору та фактури.

У галузі медицини подібна синергія дозволила здійснити прорив у проектуванні дитячих МРТ-сканерів. Завдяки мистецькому переосмисленню простору, лякаюча медична процедура була трансформована у захопливу подорож піратським кораблем або космічною станцією. Тут дизайнерське мислення вирішило функціональну проблему (зменшення тривожності та нерухомість пацієнта), а мистецьке – створило емоційний контекст.

Ще одним вагомим прикладом є сучасна «зелена» архітектура, зокрема проєкт Bosco Verticale у Мілані. Це не просто житловий комплекс, а інженерна екосистема, де розрахунки статичних навантажень і систем поливу (інженерія) підпорядковані художній концепції вертикального лісу (мистецтво), що розв'язує проблему урбаністичного перегріву та дефіциту біорізноманіття. Таким чином, поєднання Art та Design Thinking дозволяє майбутнім фахівцям виходити за межі стандартних алгоритмів, створюючи продукти, що мають високу додану вартість як у технічному, так і в соціокультурному вимірах.

Реалізація окресленого синергетичного потенціалу в межах шкільної технологічної освіти вимагає чіткої алгоритмізації творчого процесу, що втілюється у гнучкій структурі дизайнерського мислення. Перехід від глобальних інженерних зразків до учнівського проектування реалізується у контексті послідовного проходження п'яти етапів, кожен з яких спрямований на формування специфічних компетенцій та глибоке занурення в логіку створення інноваційного продукту.

Процес концептуалізації майбутнього виробу детермінується *етапом емпатії*, що закладає фундамент людиноцентричного підходу. На цій стадії учні опановують методи соціологічного спостереження, аналізуючи емоційні та фізичні запити користувача, що дозволяє вийти за межі суто технічних параметрів проєкту. Отриманий масив суб'єктивної інформації підлягає ретельному аналізу на *етапі фокусування*. Тут відбувається критичне переосмислення проблеми, тобто замість традиційної репродуктивної установки «виготовити виріб за зразком», учень формулює конструктивний запит, спрямований на вирішення конкретної суперечності, наприклад, оптимізація ергономіки особистого простору чи підвищення функціональності побутових речей.

Центральною ланкою, де мистецька складова STEAM-освіти набуває найбільшої ваги, є *фаза генерації ідей*. На цьому рівні забезпечується когнітивна синергія знань з матеріалознавства, фізики та образотворчого мистецтва. Використання технік латерального мислення дозволяє учням створювати проєктні рішення, що є водночас технічно реалізовуваними та естетично оригінальними. Наступна матеріалізація творчого задуму відбувається під час *прототипування*, де теоретичний інженерний розрахунок стикається з візуальною та фізичною формою. Створення швидких макетів з доступних матеріалів або застосування цифрових інструментів 3D-моделювання дає учням змогу наочно оцінити пропорції, масштаб і функціональну життєздатність об'єкта.

Логічним завершенням і водночас стимулом для нового циклу розвитку проєкту постає *етап тестування та ітерації*. Демонстрація прототипу реальним користувачам забезпечує критично важливий зворотний зв'язок, що трансформує сприйняття помилки з ознаки невдачі на цінне джерело даних для вдосконалення. Таким чином, циклічність дизайнерського мислення привчає учнів до безперервного поліпшення результатів своєї праці, що є базовою рисою сучасного інженерно-дизайнерського світогляду.

Проведене дослідження дозволяє констатувати, що дизайнерське мислення виступає не лише прикладним методологічним інструментом, а й фундаментальною

когнітивною стратегією, здатною забезпечити органічну конвергенцію технічних та естетичних аспектів у сучасній технологічній освіті. Доведено, що перехід від традиційних репродуктивних моделей навчання до творчого інжинірингу базується на зміщенні акцентів з об'єктоцентричності на людиноцентричність, де емоційний інтелект та емпатія стають релевантними складниками інженерного пошуку. Синергетичний ефект моделі «Подвійних коліс» підтверджує, що сталий розвиток STEAM-освіти потребує гармонізації раціональної логіки дизайну та інтуїтивної експресії мистецтва, що в сукупності дозволяє створювати інтелектуальні продукти з високою соціокультурною та екологічною цінністю.

Узагальнення теоретичних засад і практичних прикладів проектування вказує на стратегічну значущість такої підготовки для зміцнення національного інтелектуального капіталу. Формування у здобувачів освіти здатності до генерування життєздатних інновацій є важливим чинником у контексті післявоєнної відбудови України та її глобальної конкурентоспроможності. Таким чином, імплементація дизайнерського мислення в освітній простір остаточно трансформує роль педагога у фасилітатора-дизайнера, а учня – у свідомого суб'єкта інноваційної діяльності, здатного виходити за межі стандартних алгоритмів задля вирішення складних викликів цифрової епохи.

Список використаних джерел:

1. Зоря Ю., Качкар Є. STEM: основні поняття та підходи. Черкаси, 2020. 18 с. URL: https://oipop.ed-sp.net/public/attached_files/metod_mat_zk.pdf
2. Марущак О. Інноваційні підходи до інтеграції STEAM технологій у професійну підготовку майбутніх учителів технологій: Матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського «Технологічна освіта: сучасні реалії та перспективи розвитку» 28 лютого 2025 року). XI Міжнар. наук.-практ.ї конф. «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку», присвяченої пам'яті член кореспондента НАПН України Віктора Сидоренка (1 березня 2025 року) / за заг. ред. Д. Кільдерова, В. Харламенко. Київ, 2025. С. 189-194.
3. Марущак О.В. Інтеграція декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну: синергія традицій та інновацій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 277-280.
4. Марущак О.В. Проектно-технологічна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів технологій з дизайну костюма. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Ч. 3. С. 165-172.
5. Марущак О.В., Горбенко І.В., Клоченок Д.К. Дизайн як проектна складова підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. Вип. 38. С. 339-344.
6. Марущак О.В., Король В.П. Дизайн як змістовна основа формування у майбутнього вчителя технологій технологічної компетентності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки*: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 9. С. 42-46.

7. Марущак О.В., Терещенко Р.М., Зубленко Д.М. Методики STEAM-навчання у формуванні компетентностей майбутніх учителів технологій. *Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти*: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / за ред. М.С. Курача, І.В. Цісарук. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2025. Вип. 3. С. 138-141.

8. Марущак О.В., Савчук І.В., Казьмірчук Н.С. Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. Вип. 50. С. 322-326.

9. Методичні засади використання технологій STEM-освіти в гімназії: методичний посібник [Електронне видання] / Рогоза В.В., Левченко Ф.Г. та ін. Київ: Педагогічна думка, 2025. 198 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745291/1/Rohoza-ta-in_Metodychnyy-posibnyk.pdf

10. Сидоренко В. Проектно-технологічна діяльність як основа реалізації змісту трудового навчання в загальноосвітній школі. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*. 2021. Вип. 4. С. 101-106. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1074>

11. Соловей В., Глуханюк В., Шимкова І. Інноваційна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами STEAM-проектування. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2020. Вип. 2. Ч. 1. С. 143-152. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2020.212119>

12. Цвілик С.Д., Шимкова І.В., Марущак О.В. Створення хмаро орієнтованого навчального середовища з виконання STEAM-проектів майбутніми вчителями технологій. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 88-94. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.19>

13. Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Никитюк Д.В. Формування ключових компетентностей учнів старшої школи засобами STEAM-проектів на уроках технологій. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 121-124.

14. Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Рахманов А.А. Використання цифрових технологій та 3D-моделювання у навчанні деревообробки як елемент STEAM-освіти. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 217-220.

15. Kudria O., Skovronskyi B., Marushchak O., Honcharova N., Sippii V. The Role of Innovative Techniques in Development of STEM-education in Ukraine. *ACADEMIA: Higher Education Policy Network. Special issue: «War, education and development: a pedagogical response to the challenges of modernity»*. 2024. № 35-36. P. 132-155. DOI: <https://doi.org/10.26220/aca.5006>

16. Skovronskyi B., Sippii V., Morin O., Ohrimenko Z., & Khrenova V. Design thinking in STEAM education curricula: development and evaluation of effectiveness. *Revista Eduweb*. 2025. 19(3), 184-198. DOI: <https://doi.org/10.46502/issn.1856-7576/2025.19.03.12>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.23>

Шимкова І.В., Бортник О.Б.
м. Вінниця, Україна
irina.shym22@gmail.com

МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ CANVA НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ОСНОВ ДИЗАЙНУ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ

Анотація. У тезах розглянуто методику використання онлайн-платформи Canva на уроках технологій у процесі вивчення основ дизайну в умовах профільного навчання старшокласників. Охарактеризовано дидактичний потенціал Canva як засобу формування дизайн-компетентності учнів. Запропоновано структуру методичних етапів роботи з платформою та типологію навчальних завдань.

Ключові слова: Canva, основи дизайну, уроки технологій, профільне навчання, старшокласники, цифрові технології, дизайн-компетентність.

Abstract. The theses examine the methodology of using the Canva online platform in technology lessons during the study of the design fundamentals in the context of specialized education for high school students. The didactic potential of Canva as a means of forming students' design competence is characterized. The structure of methodological stages of working with the platform and a typology of learning tasks are proposed.

Keywords: Canva, design fundamentals, technology lessons, specialized education, high school students, digital technologies, design competence.

Цифровізація сучасної освіти відкриває нові можливості для організації навчання в профільній школі. Особливо актуальним це є для технологічної освітньої галузі, зокрема при вивченні основ дизайну на уроках технологій, де цифрові інструменти є невід'ємною частиною майбутньої професійної діяльності учнів. Державний стандарт профільної середньої освіти (2024) закріплює необхідність формування інформаційно-цифрової компетентності в межах технологічної освітньої галузі [3]. У цьому контексті вибір конкретного цифрового інструменту для вивчення основ дизайну набуває методичного значення.

Серед цифрових інструментів, доступних для використання в закладах загальної середньої освіти, платформа Canva вирізняється низкою переваг: безкоштовний доступ для вчителів і учнів у межах Canva for Education, інтуїтивно зрозумілий інтерфейс, підтримка колаборативної роботи в реальному часі, широка бібліотека шаблонів, шрифтів та графічних елементів [1]. Зазначені характеристики роблять Canva ефективним інструментом для початкового і середнього рівнів вивчення основ дизайну на уроках технологій.

У нашому дослідженні ми виходимо з того, що ефективна методика використання Canva на уроках технологій має відповідати логіці дизайн-процесу і передбачати чотири методичні етапи (табл. 1).

Перший етап – ознайомлювально-інструментальний. Учні опановують інтерфейс Canva, функції роботи з елементами, шаблонами, кольоровими палітрами та типографією. Завдання цього етапу – знайомство з основними принципами композиції (контраст, повтор, вирівнювання, відстань) через редагування готових шаблонів [2].

Другий етап – аналітично-творчий. Учні аналізують приклади якісного дизайну, виконують вправи на розпізнавання і застосування дизайн-принципів. Практичні завдання: створення мудборду, розробка фірмового стилю для уявного проекту, робота з кольорознавством засобами Canva.

Таблиця 1

Методичні етапи використання Canva на уроках технологій

Етап	Методичні прийоми	Завдання у Canva
1. Ознайомлювально-інструментальний	Демонстрація, покрокова інструкція, навчальний показ	Редагування готового шаблону: зміна кольорів, шрифтів, компонування елементів
2. Аналітично-творчий	Аналіз зразків, порівняння дизайн-рішень, вправи на принципи композиції	Мудборд, добір кольорової палітри, розробка фірмового стилю
3. Проектний	Проектна діяльність, робота в групах (Canva Teams), peer-review	Постер для шкільного заходу, інфографіка, соціальна реклама
4. Презентаційно-рефлексивний	Публічний захист, взаємооцінювання, самооцінювання	Презентація через режим слайд-шоу Canva, публікація робіт за посиланням

Третій етап – проектний. Учні виконують міні-проекти з конкретним замовленням (постер для шкільного заходу, інфографіка до навчальної теми, соціальна реклама). Це відповідає компетентнісному підходу, що передбачає розв'язання реальних завдань засобами набутих умінь [5].

Четвертий етап – презентаційно-рефлексивний. Учні представляють роботи, обговорюють дизайн-рішення, здійснюють взаємооцінювання і самооцінювання. Canva забезпечує зручний формат для презентації через вбудований режим слайд-шоу та публікацію результатів.

Важливим методичним аспектом є диференціація завдань у Canva відповідно до рівня підготовки учнів: для базового рівня – робота з готовими шаблонами та їх модифікація; для поглибленого – розробка дизайну «з нуля» з дотриманням заданих дизайн-специфікацій. Така диференціація сприяє індивідуалізації навчання в умовах профільного класу [4].

Окремі елементи запропонованої методики були апробовані в межах студентської наукової роботи під час проходження педагогічної практики в закладах загальної середньої освіти м. Вінниці (учні 5-6 класів). Отримані результати свідчать про доцільність використання Canva на уроках технологій та слугують підґрунтям для подальшого дослідження в умовах профільного навчання старшокласників.

Перспективи подальших досліджень пов'язані із системною інтеграцією Canva та іншого цифрового інструментарію у навчальну програму, а також з дослідженням ефективності поєднання Canva з технологіями штучного інтелекту (Magic Studio) у контексті розвитку креативного мислення учнів.

Список використаних джерел:

1. Canva for Education: безкоштовний доступ для вчителів та учнів. URL: <https://www.canva.com/education/> (дата звернення: 01.03.2026).

2. Canva для навчання: ідеї створення матеріалів для всіх освітніх галузей. URL:

https://znayshov.com/News/Details/canva_dlia_navchannia_idei_stvorennia_materialiv_dlia_vsikh_osvitnikh_haluzei (дата звернення: 01.03.2026).

3. Державний стандарт профільної середньої освіти: затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25.07.2024 № 851. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-2024-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.03.2026).

4. Терещук А. Технологічна освіта у профільній середній школі: виклики та перспективи розвитку. *Збірник наукових праць Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка*. Серія педагогічна. Вип. 31. 2025. С. 261-264. URL: <https://ped-series.kpnu.edu.ua/article/view/353240> (дата звернення: 01.03.2026).

5. Шимкова І.В., Бортник О.Б., Нікітіна І.І. Педагогічні умови ефективної інтеграції цифрових технологій у профільне навчання основ дизайну. *Науковий альманах мистецтва та освіти: збірник наукових праць VI Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми»* (30 жовтня 2025 р., м. Вінниця) / О.В. Марущак (голова) та ін. [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 1. С.129-132 <https://doi.org/10.31652/3041-1017-SAAE-2025.1.37>.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.24>

Марущак О.В., Луцюк Д.В., Пашко Х.О.
м. Вінниця, Україна
oksana.marushchak@vspu.edu.ua

ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ЗЗСО ЯК ЗАСІБ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КОСТЮМА В СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ ОДЯГУ

Анотація. У статті обґрунтовано роль проєктно-технологічної діяльності учнів закладів загальної середньої освіти як ефективного інструменту трансформації традицій українського костюма в сучасному дизайні одягу. Розкрито етапи художнього проєктування виробів в етностилі та виокремлено ключові напрями інтерпретації народних мотивів через призму інноваційного STEAM-підходу. Особливу увагу приділено використанню цифрових технологій і 3D-моделювання як засобів віртуальної апробації творчих ідей, що сприяє формуванню технологічної культури та національної самоідентифікації школярів.

Ключові слова: заклад загальної середньої освіти, технологічна освіта, STEAM-освіта, проєктна діяльність, український народний костюм, етнодизайн, трансформація традицій.

Abstract. The article substantiates the role of project-technological activity of secondary school students as an effective tool for transforming the traditions of Ukrainian costume into modern clothing design. The author reveals the stages of artistic design of products in ethno-style and identifies the key directions for interpreting folk motifs through the prism of an innovative STEAM approach. Particular attention is paid to the use of digital technologies and 3D-modeling as means of virtual testing of creative ideas,

which contributes to the formation of technological culture and national self-identification of students.

Keywords: *secondary education institution, technological education, STEAM education, project activity, Ukrainian folk costume, ethnodesign, transformation of traditions.*

Сучасний етап розвитку освітньої діяльності в Україні характеризується глибокою трансформацією підходів до організації освітнього процесу, що зумовлено переходом до так званого проектно-технологічного типу культури. Цей тип виступає провідним способом організації людської діяльності на поточному етапі соціокультурного розвитку та співвідноситься з новими принципами життєдіяльності людини в інформаційному суспільстві [4]. Проектно-технологічна діяльність у закладах загальної середньої освіти (ЗЗСО) перестає бути просто методичним прийомом і стає системним феноменом, що інтегрує знання про перетворювальну діяльність, спрямовану на задоволення різноманітних потреб особистості та суспільства.

У контексті оновлення змісту технологічної освіти особливої ваги набуває підготовка підростаючого покоління до професійної діяльності в умовах динамічного соціально-економічного середовища. Формування технологічної культури учнів, зокрема її конструкторсько-проектувальної та проектно-художньої складових, стає пріоритетним завданням [4]. Технологія як галузь знань інтегрує відомості про способи обробки матеріалів, енергії та інформації, що ініціює необхідність синтезу традиційних технологічних умінь з художньо-естетичними пошуками. Саме в дизайні костюма цей синтез реалізується найбільш наочно, дозволяючи учням не лише опанувати техніки пошиття, а й глибинно розуміти етнокультурні коди свого народу.

Дизайн у системі сучасної освіти визначається як творча діяльність, що об'єднує досягнення інженерного конструювання, технології, економіки, соціології та мистецтва [4; 11]. Максимально розвинений стан проектно-технологічної діяльності характерний саме для дизайну, де прийоми, засоби та закономірності найбільш гармонійно відповідають структурі продуктивної освіти [11]. Проектно-технологічний тип організації освітньої діяльності орієнтований на мобільність щодо змін у суспільстві та сприяє формуванню мотивації до особистісно-значущого набуття знань.

Реалізація потенціалу проектно-технологічної діяльності в умовах ЗЗСО вимагає обрання такого об'єкта проектування, який би не лише відповідав техніко-технологічним вимогам навчальної програми, а й слугував потужним чинником національно-патріотичного виховання та самоідентифікації учнів. У цьому контексті особливого значення набуває етнодизайн як інтегративна галузь, що дозволяє поєднати інноваційні методи конструювання з трансляцією культурних смислів [3; 6; 11]. Процес художнього проектування одягу в шкільних майстернях трансформується з суто ремісничого навчання у творчу лабораторію, де відбувається глибока інтелектуальна рефлексія над історичною спадщиною.

Відтак, проектна діяльність стає дієвим інструментом дешифрування національних символів, де учень виступає не як пасивний споживач готових форм, а як дослідник-конструктор, здатний до адаптації традиційних елементів у сучасному соціокультурному просторі [4; 5; 9; 13]. Це зумовлює необхідність звернення до фундаментальних джерел вітчизняної матеріальної культури, серед яких центральне місце посідає вбрання як цілісна художня система.

Народний костюм є безцінним надбанням культури, накопиченим століттями, що виступає синтезом різних видів декоративної творчості. Дизайн сучасного

костюма не може розвиватися у відриві від національних традицій, оскільки саме в них закладено естетичний ідеал і ціннісні орієнтири нації [2]. Трансформація традицій у сучасному дизайні одягу – це складний процес переосмислення архаїчних форм, орнаментики та технік виконання через призму сучасних естетичних і функціональних вимог [3].

Переосмислення етнокультурної спадщини в межах проєктної діяльності учнів вимагає не лише емоційного сприйняття традиції, а й глибокого аналітичного підходу до її структурних компонентів. Це зумовлює необхідність переходу від загальних естетичних концепцій до вивчення архітектоники народного вбрання, де кожен елемент розглядається як частина цілісної художньо-конструктивної системи. У такому контексті трансформація традиційного костюма стає результатом свідомого оперування формою, лінією та декором, що дозволяє адаптувати автентичні зразки до запитів сучасної моди, зберігаючи при цьому їх семантичний стрижень. Саме через деконструкцію та наступний синтез візуальних характеристик народного одягу здобувачі освіти опановують логіку створення нового дизайну, що ґрунтується на виявленні фундаментальних закономірностей його побудови.

Процес формоутворення костюма супроводжується постійною пульсацією між народженням простих геометризованих конфігурацій та накопиченням складних декоративних ознак [4]. У наукових дослідженнях виокремлюють два ключові напрями використання етнічних мотивів у сучасному дизайні:

1. Використання орнаменту як декоративного акценту, що виступає композиційним центром виробу.
2. Використання елементів традиційного крою як основи для силуетного рішення сучасного одягу [2].

Зазначені конструктивно-декоративні напрями не лише визначають естетичний вектор проєктування, а й є інструментами глибинної концептуалізації образу в контексті сучасної культури. Такий підхід дозволяє розглядати учнівську проєктну діяльність як динамічний процес, де технічні прийоми роботи з костюмом стають формою міжкультурної комунікації. У цьому контексті трансформація традиційних елементів перестає бути суто художнім пошуком і набуває ознак глобального діалогу, де локальні коди органічно вписуються у світовий простір.

Інтеграція декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну базується на принципах культурної гібридності та глокалізації, де глобальні модні тренди адаптуються до локальної ідентичності [3]. Для учнів ЗЗСО вивчення народного костюма стає джерелом творчого натхнення, що дозволяє надавати їхнім проєктам ознак унікальності та автентичності. Системне впровадження принципів глокалізації в освітній процес потребує чіткої диференціації ключових характеристик народного вбрання та визначення конкретних векторів їхньої адаптації до потреб сучасної молоді. Для забезпечення змістової цілісності проєктів учнів доцільно структурувати взаємозв'язок між автентичними ознаками костюма, методами їх дизайнерської інтерпретації та відповідними освітніми завданнями. Такий аналітичний підхід дозволяє виокремити найперспективніші аспекти трансформації традицій, що сприяють розвитку професійних та особистісних компетентностей школярів, як це продемонстровано в табл. 1.

Успішність проєктування швейних виробів у закладах загальної середньої освіти забезпечується за умови дотримання правильної логічної послідовності етапів виконання творчих завдань. Проєктування – це послідовні дії від визначення проблеми до розроблення рішення, яке задовольняє суспільні та індивідуальні потреби [4; 9]. Процес створення сучасного одягу на основі традицій включає чотири основні етапи: організаційно-підготовчий, конструкторський, технологічний

та заключний.

Організаційно-підготовчий етап – дослідження та концептуалізація. На цьому етапі учні здійснюють пошук та аналіз проблеми, вибір теми проєкту та збір інформації. У контексті трансформації українського костюма важливо провести глибоке дослідження етнографічних особливостей регіону, вивчити семантику народної вишивки та традиційні способи з'єднання деталей. Першим кроком є розроблення технічного завдання, в якому обґрунтовується призначення виробу (наприклад, шкільна форма в етностилі або вечірня сукня з елементами плахти).

Таблиця 1

Концептуальні засади трансформації характеристик українського костюма в проєктно-технологічній діяльності учнів ЗЗСО

Характеристика традиційного костюма	Сучасна інтерпретація в дизайні	Значення для проєктування та наукове обґрунтування	Приклади практичної реалізації в учнівських проєктах
Лаконічність і чіткість конструкції (прямокутний крій, модульність)	Мінімалістичний крій з акцентом на архітектуру та геометрію	Спрощення технологічного циклу. Обґрунтування: використання прямолінійних форм знижує когнітивне навантаження на етапі конструювання, дозволяючи зосередитись на композиційному пошуку	Проектування сукні-туніки або світшота на основі крою традиційної сорочки «установкового» типу
Натуральність матеріалів (льон, конопля, вовна)	Використання екотканин, перероблених матеріалів, принципи slow fashion	Екологічне виховання. Обґрунтування: робота з автентичними фактурами формує в учнів екологічну відповідальність і розуміння сталого розвитку як основи сучасного дизайну	Виготовлення колекції аксесуарів (шоперів, панам) з невивішеного льону або домотканого полотна з використанням технік аплікації
Семіотика та символіка орнаменту	Стилізовані цифрові принти, машинна вишивка, лазерне гравіювання	Розвиток візуальної грамотності. Обґрунтування: переосмислення традиційного коду через графічну стилізацію сприяє опануванню методів деконструкції та цифрових інструментів дизайну	Розроблення авторського паттерну в графічних редакторах (на основі регіональної вишивки) для термодруку на футболках
Функціональність і багатозаровість	Модульність, трансформованість, адаптивність до міського середовища	Формування ергономічного мислення. Обґрунтування: вивчення функціональних особливостей (знімні деталі, підперізування) розвиває здатність учнів створювати практичні речі	Проект жилета-трансформера або спідниці з елементами традиційної плахти, що адаптується під різні типи фігури та стилі

Наступним кроком є розроблення технічної пропозиції, що розпочинається з розгляду ескізів моделей-аналогів [4]. Учні аналізують, як сучасні дизайнери, такі

як Jean Paul Gaultier або Valentino, використовують українські мотиви у своїх колекціях, що дає поштовх до власного творчого пошуку [2]. Аналіз форми виробу та його композиційне рішення здійснюється відповідно до призначення, матеріалів і тенденцій сучасного формотворення.

Конструкторський етап – художньо-технічне втілення ідеї. Цей етап передбачає пошук оптимального рішення шляхом розроблення великої кількості ескізів і рисунків. Учні досліджують варіанти конструкції з урахуванням вимог дизайну, виконують економічну оцінку та екологічну експертизу проекту [4; 9]. Важливим методом на цьому етапі є макетування з умовного матеріалу, що дозволяє відпрацювати форму виробу ще до розкрою основної тканини.

Всі пропозиції детально аналізуються й обирається найкращий варіант для подальшого розроблення. У цей період учні складають конструкторську документацію, розробляють лекала та проводять розрахунки припусків на вільне облягання. На думку низки дослідників, використання графічного дизайну дозволяє візуалізувати майбутню модель та експериментувати з колористикою орнаменту [10; 17].

Технологічний етап – практична реалізація та контроль якості. Технологічний етап є найвідповідальнішим, оскільки він передбачає безпосереднє виготовлення виробу. Робота розпочинається з добору матеріалів, обладнання та інструментів. Учні виконують технологічні операції – розкрій тканини, з'єднання деталей, оброблення зрізів і вузлів. Особлива увага приділяється декоративному оздобленню – вишивці, аплікації чи мереживу, що мають трансформувати традиційні мотиви у сучасну естетику.

У процесі виготовлення учні знайомляться зі складними стадіями виробництва, що імітують умови реального швейного підприємства [4]. Поточний контроль якості дозволяє вчасно вносити зміни в конструкцію або технологію обробки. Важливо, щоб учні усвідомлювали зв'язок між властивостями тканини та обраним методом технологічної обробки.

Заключний етап – оцінювання та презентація результатів. Завершальний етап полягає в оцінюванні якості готового виробу та аналізі підсумків проекту. Захист творчих проектів може бути організований у вигляді дефіле, виставок або ярмарок. Така форма презентації посилює комунікативні здібності учнів, розвиває вміння аргументовано представляти свій задум і публічно захищати результати власної праці.

Інтеграція STEAM-підходу (Science, Technology, Engineering, Art, Mathematics) у проєктну діяльність учнів відкриває нові можливості для трансформації традицій. Використання інноваційних технік дозволяє поєднати архаїчні ремесла з високими технологіями, що відповідає викликам сучасності. STEAM-проєкти на уроках технологій сприяють формуванню ключових компетентностей учнів через міждисциплінарний підхід [1; 6; 14; 16].

У процесі проектування одягу STEAM-компоненти реалізуються таким чином [16; 2]:

- science (наука) – дослідження хімічного складу текстильних волокон, вивчення властивостей натуральних барвників і впливу різних режимів волого-теплової обробки на тканину;

- technology (технології) – використання сучасного обладнання, зокрема швейних машин з програмним управлінням для вишивання складних орнаментів та застосування хмаро орієнтованих середовищ для спільної роботи над проєктом;

- engineering (інженерія) – конструювання та моделювання складних форм

одягу, розроблення трансформованих елементів костюма, що вимагають точних інженерних розрахунків;

– art (мистецтво) – художня стилізація традиційних орнаментів, створення гармонійної колористичної гами, розроблення цілісного художнього образу в стилі етномодерн;

– mathematics (математика) – обчислення параметрів викрійки за формулами, розрахунок витрат тканини та фурнітури, економічне обґрунтування вартості проєкту.

Теоретично обґрунтована структура STEAM-компонентів знаходить своє безпосереднє відображення у конкретних творчих розробках учнів, де кожен етап проєктування стає кроком до створення автентичного, але функціонального виробу. Такий підхід дозволяє трансформувати складні етнографічні джерела у зрозумілі для молоді дизайнерські рішення, зберігаючи при цьому ціннісний зв'язок між поколіннями.

Реалізація творчих задумів учнів часто базується на конкретних етнографічних джерелах. Наприклад, проєкт з виготовлення сучасної жіночої жилетки може бути натхненний традиційним жупаном або керсеткою. Учні адаптують автентичний крій до сучасних умов, використовуючи джинсову тканину або екошкіру, але зберігаючи при цьому характерний силует та оздоблення тасьмою з квітковим мотивом.

Іншим яскравим прикладом є створення шкільної форми з елементами етностилю. В основі таких моделей лежить вишивка у вигляді давніх українських оберегів, яка інтегрується в лаконічні жакети або спідниці-міді. Дизайнерський вибір на користь натуральних тканин та ергономічних форм робить такий одяг практичним для повсякденного використання, одночасно виховуючи в учнів повагу до свого коріння.

Зазначені приклади вказують на те, що успішність трансформації традиційних елементів у сучасному дизайні залежить від глибини аналітичної підготовки та варіативності обраних методів переосмислення етнографічних джерел. Проєктна діяльність учнів у цьому контексті набуває ознак творчого експерименту, де автентичний зразок виступає не як об'єкт для копіювання, а як концептуальна основа для створення принципово нового продукту.

Для систематизації практичного досвіду впровадження таких рішень у контексті STEAM-підходу доцільно виокремити ключові об'єкти проєктування, що мають найвищий потенціал для інтеграції традицій та інновацій. Це дозволяє простежити логіку трансформації від первинного джерела до готового виробу, який відповідає ергономічним та естетичним запитам сучасної молоді. Узагальнені результати такого підходу, що ілюструють синергію етнографічної спадщини та сучасних технологічних рішень, представлено у табл. 2.

Упровадження інструментів 3D-моделювання та спеціалізованого програмного забезпечення в освітній простір ЗЗСО зумовлює якісну трансформацію етапу художнього проєктування, перетворюючи його на високоефективний процес віртуальної апробації творчих ідей. Використання цифрових технологій, як зазначають науковці, дозволяє учням здійснювати віртуальну експлуатацію спроектованих моделей, що відкриває безмежні можливості для варіативного експериментування з фактурами, колористичними рішеннями та пластичними властивостями текстильних матеріалів без залучення реальних ресурсів [10; 12; 15; 17]. Такий підхід мінімізує матеріальні витрати на етапі пошукового макетування, що є важливим для раціоналізації освітнього процесу в умовах обмеженого ресурсного забезпечення шкільних майстерень.

Крім того, хмаро орієнтоване освітнє середовище забезпечує синергію колективної та індивідуальної роботи, дозволяючи оперативно вносити корективи в конструкцію виробу ще до моменту його фізичного втілення [15-17]. Це сприяє формуванню у здобувачів освіти системного бачення дизайн-проєкту, де естетика етнодизайну гармонійно поєднується з точними інженерними розрахунками.

Важливим аспектом є також профорієнтаційний вектор такої діяльності. Опанування навичок цифрового дизайну та тривимірної візуалізації адаптує учнів до вимог глобальних креативних індустрій, де цифрова трансформація та сталий розвиток постають ключовими стандартами професійної діяльності [15-17]. Отже, інтеграція 3D-технологій у процес вивчення та трансформації традиційного костюма не лише збагачує інструментарій учня-дизайнера, а й виступає гарантом відповідності вітчизняної технологічної освіти світовим технологічним трендам.

Таким чином, проєктна діяльність учнів ЗЗСО як засіб трансформації традицій українського костюма в сучасному дизайні одягу є надзвичайно актуальним напрямом сучасної технологічної освіти. Вона дозволяє органічно поєднати збереження культурної спадщини з викликами цифрового світу та вимогами креативної економіки. Через синтез технологічних знань і художніх умінь учні не лише створюють функціональні речі, а й глибинно опановують національну ідентичність.

Таблиця 2

Матриця трансформації етнографічних джерел у сучасному дизайні одягу та аксесуарів (у контексті учнівських проєктів)

Об'єкт проєктування	Традиційне джерело	Сучасні інновації та технологічні прийоми	Науково-методичне обґрунтування та приклади реалізації
Худі з елементами етнодекору	Чоловіча або жіноча вишиванка	Трикотажне полотно (футер), крій «оверсайз», комп'ютерна вишивка	Адаптація семіотики до молодіжної моди. Використання вишивки на спортивному одязі (наприклад, орнамент «восьмикутна зірка» на рукавах худі) дозволяє інтегрувати символіку в повсякденний гардероб
Етно-рюкзак (міський аксесуар)	Тканий килим, плахта або традиційна торба	Елементи 3D-друку для фурнітури, вологостійкий канвас, лазерне різання шкіри	Технологічна інтеграція. Обґрунтування: поєднання архаїчних фактур (імітація ткацтва) з функціональною фурнітурою (фастекси, карабіни) розвиває інженерне мислення учнів
Спідниця-плахта (urban-style)	Традиційний поясний одяг українців	Джинсова тканина, кишені «карго», асиметричні застібки, знімні модулі	Принцип модульності та ергономіки. Трансформація двоплахтового одягу в багатофункціональну спідницю-трансформер з використанням зносостійкого деніму
Інтер'єрна дизайнерська лялька	Лялька-мотанка, традиційна текстильна іграшка	Цифрове моделювання аксесуарів, використання екологічного наповнювача	Формування графічної культури. Проєктування пропорцій ляльки та її вбрання у векторних редакторах перед безпосереднім виготовленням

Застосування етапів проєктно-технологічної діяльності – від ґрунтового організаційно-підготовчого дослідження до публічного захисту результатів –

забезпечує формування в учнів ключових компетентностей XXI ст. Упровадження STEAM-підходу, цифрових технологій та 3D-моделювання модернізує процес навчання, роблячи його привабливим для сучасної молоді та конкурентоспроможним на глобальному рівні. Трансформація орнаменту, крою та матеріалів традиційного вбрання в сучасні моделі одягу стає ефективним інструментом патріотичного виховання та професійного самовизначення школярів, перетворюючи їх на активних творців національної культури майбутнього.

Список використаних джерел:

1. Kudria O., Skovronskiy B., Marushchak O., Honcharova N., Sippi V. The Role of Innovative Techniques in Development of STEM-education in Ukraine. *ACADEMIA: Higher Education Policy Network. Special issue: «War, education and development: a pedagogical response to the challenges of modernity»*. 2024. № 35-36. P. 132-155. DOI: <https://doi.org/10.26220/aca.5006>
2. Григорова Л.С. Форми та ознаки народного українського костюму і використання їх у сучасному дизайні одягу. *Professional Art Education*. 2022. Vol. 3 (2). 13-22. DOI: <https://doi.org/10.34142/27091805.2022.3.02.02>
3. Марущак О.В. Інтеграція декоративно-ужиткового мистецтва і дизайну: синергія традицій та інновацій. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 277-280.
4. Марущак О.В. Проектно-технологічна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів технологій з дизайну костюма. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Ч. 3. С. 165-172.
5. Марущак О.В., Горбенко І.В., Клоченок Д.К. Дизайн як проектна складова підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2014. Вип. 38. С. 339-344.
6. Марущак О.В., Зузяк Т.П. Формування у майбутніх педагогів професійної компетенції з дизайн-проектування засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т.Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки*. Чернігів: НУЧК, 2020. Вип. 8(164). С. 209-215. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.3905849>.
7. Марущак О.В., Король В.П. Дизайн як змістовна основа формування у майбутнього вчителя технологій технологічної компетентності. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова. Серія № 13. Проблеми трудової та професійної підготовки*: зб. наук. пр. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 9. С. 42-46.
8. Марущак О.В., Король В.П. Формування у майбутнього вчителя технологій професійної компетентності з основ дизайну. *Дизайн-освіта майбутніх фахівців: теорія і практика*: матеріали II Всеукр. наук.-практ. заочної конф., (21–22 берез. 2017 р., м. Полтава) / уклад. Є.В. Кулик, І.В. Савенко; Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка, каф. основ виробництва та дизайну. Полтава: ПНПУ імені В.Г. Короленка, 2017. С. 62-71.
9. Марущак О.В., Савлук В.М., Свята М.В. Технологія проектно-технологічного навчання майбутнього вчителя технологій дизайну костюма як

засіб підготовки суб'єкта інноваційної педагогічної діяльності. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 135-140.

10. Марущак О.В., Шевченко М.О. Проектування моделей одягу засобами графічного дизайну у професійній підготовці майбутнього вчителя трудового навчання та технологій. *Графічна підготовка як складова професійної освіти вчителя трудового навчання і технологій*: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 15-18.

11. Марущак О.В., Савчук І.В., Казьмірчук Н.С. Дизайн у системі професійної підготовки майбутніх учителів технологій. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2018. Вип. 50. С. 322-326.

12. Савлук В.М., Свята М.В., Шимкова І.В. STEAM-проектування інтер'єрної пляшки як засіб розвитку творчих здібностей учнів базової школи. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. Вип. 1. С. 131-136.

13. Сидоренко В. Проектно-технологічна діяльність як основа реалізації змісту трудового навчання в загальноосвітній школі. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*. 2021. Вип. 4. С. 101-106. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1074>

14. Соловей В., Глуханюк В., Шимкова І. Інноваційна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами STEAM-проектування. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2020. Вип. 2. Ч. 1. С. 143-152. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2020.212119>

15. Цвілик С.Д., Шимкова І.В., Марущак О.В. Створення хмаро орієнтованого навчального середовища з виконання STEAM-проектів майбутніми вчителями технологій. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 88-94. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.19>

16. Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Никитюк Д.В. Формування ключових компетентностей учнів старшої школи засобами STEAM-проектів на уроках технологій. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 121-124.

17. Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Рахманов А.А. Використання цифрових технологій та 3D-моделювання у навчанні деревообробки як елемент STEAM-освіти. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 217-220.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.25>

Гуцалюк А.І., Самборська О.В.
м. Хмельницький, Україна
marad0na230493@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ ВИШИВКИ

Анотація. У публікації розглянуто теоретичні та практичні аспекти формування художньо-естетичної компетентності учнів мистецьких шкіл у процесі опанування сучасної вишивки. Визначено роль вишивального мистецтва як складного культурного коду та дієвого інструменту естетичного виховання. Зроблено висновок про ефективність поєднання традиційних технік із інноваційними підходами для розвитку креативності та національної самосвідомості особистості.

Ключові слова: художньо-естетична компетентність, мистецька школа, сучасна вишивка, декоративно-ужиткове мистецтво, освітній процес, художній образ.

Abstract. The report examines the theoretical and practical aspects of forming the artistic and aesthetic competence of art school students in the process of mastering modern embroidery. The role of embroidery art as a complex cultural code and an effective tool for aesthetic education is determined. The conclusion is made about the effectiveness of combining traditional techniques with innovative approaches for the development of creativity and national self-awareness of the individual.

Keywords: artistic and aesthetic competence, art school, modern embroidery, decorative and applied arts, educational process, artistic image.

У сучасному освітньому просторі України мистецька освіта розглядається як стратегічний ресурс формування національної ідентичності та розвитку творчого потенціалу особистості [1].

Формування художньо-естетичної компетентності учнів мистецьких шкіл засобами сучасної вишивки є багатограним процесом, що поєднує технічну майстерність, засвоєння етнокультурних кодів та розвиток інноваційного художнього мислення. Вишивка, як один із найдавніших видів декоративно-ужиткового мистецтва, трансформувалася з побутового ремесла у складну філософську та художню систему, яка сьогодні стає дієвим інструментом естетичного виховання в мистецькій освіті.

Художньо-естетична компетентність учня мистецької школи – це інтегрована особистісна якість, що виявляється у здатності сприймати, інтерпретувати та створювати художні образи, спираючись на емоційно-чуттєвий досвід та систему ціннісних орієнтацій. Відповідно до сучасних стандартів, спеціальні компетентності майбутнього митця охоплюють творчий пошук (здатність знаходити креативні рішення), культурно-мистецьку обізнаність, здатність до реалізації задуму в матеріалі, а також аналітичне мислення, що передбачає вміння проводити аналіз та синтез у контексті мистецької діяльності [1]. Навчальна діяльність у цьому контексті постає як фундамент естетико-виховної системи, де учень не просто засвоює матеріал, а пізнає себе через творчість. Естетична компетентність формується через взаємодію з художніми цінностями, що вимагає «творчого подолання особистого почуття» для глибшого переживання мистецького твору.

Вивчення історії вишивки є невід'ємною частиною формування когнітивного компонента компетентності. Українська народна вишивка постає як складний культурний код, що акумулює тисячолітній досвід етносу та його космогонічні уявлення [2]. Генеза вишивального мистецтва на території України сягає глибин неолітичних культур, де спіральні та ромбічні мотиви Трипілья стали фундаментом геометричного коду орнаменту. Скіфо-сарматський період збагатив мистецтво технологічною складністю золотого шитва, де античні майстри поєднували грецьку технічну досконалість із місцевими зооморфними сюжетами. Важливим етапом розвитку стало давньоруське гаптування «у прикріп», що поширилося після 988 року, а згодом – епоха «козацького бароко», коли вишивка стала символом шляхетності [3].

Художньо-технологічна специфіка творів вишивки становить систему, де кожен прийом є засобом творення образу. Зокрема, у мистецьких школах учні опановують класифікацію швів: глухі (лічильні та вільні) та наскрізні (мережки, вирізування). Лічильні техніки (низь, лиштва) формують розуміння ритму та впорядкованості, тоді як наскрізні техніки розвивають тонке естетичне сприйняття через гру світла й тіні. Складні ажурні прийоми, такі як «солов'їні вічка» або «вирізування», перетворюють полотно на подобу мережива, де порожнеча стає активним елементом композиції. У вільних техніках (художня гладь) учні «малюють» голкою, що дозволяє створювати складні образи зі світлотіньовим моделюванням [4].

Якість вишитого твору визначається дотриманням технологічних вимог: рівномірністю натягу нитки, ідентичністю довжини стібків та чистотою вивороту. Поєднання художньої та технологічної діяльності створює умови для самореалізації особистості та підвищує інтерес до національної спадщини.

Ефективність формування компетентностей забезпечується дотриманням специфічних педагогічних умов. Першочерговою є орієнтація на цінності художньої творчості, де освітній процес спрямовується на те, щоб художня предметність набула для учня особистісного значення. Важливою умовою є стимулювання художньо-творчої активності, що реалізується через демократизацію та діалогізацію взаємодії вчителя та учня на засадах особистісно-орієнтованого підходу [5]. Збагачення художньо-творчого досвіду відбувається не лише через практичну роботу, а й через відвідування виставок або вивчення інноваційних цифрових проєктів. Метод проєктів у цьому контексті є одним із найефективніших засобів, оскільки відкриває можливості для самостійного дослідження теми та творчої самореалізації.

Отже, техніка сучасної вишивки є ефективним засобом розвитку художньо-творчих здібностей. Вона дозволяє учням експериментувати з фактурою та кольором, водночас зберігаючи глибинний зв'язок із народною традицією від трипільської спіралі до авангардних панно епохи модерну.

Список використаних джерел:

1. «Загальна естетична компетентність, художньо-образне мислення учнів як інтегрований результат навчання, виховання розвитку» URL: <https://www.mdpi.com/2073-8994/12/11/1829> (дата звернення: 17.03.2026).
2. Магія української вишивки. URL: <https://www.lsl.lviv.ua/index.php/uk/virtualna-galereya/magiya-ukrayinskoyi-vyshyvky/> (дата звернення: 17.03.2026).
3. Багатовікові традиції українського гаптування. URL: <https://etnoxata.com.ua/statti/vishivanki-istorija-i-suchasnist/bagatovikovi-traditsiji-ukrajinskogo-gaptuvannja/> (дата звернення: 17.03.2026).

4. Федоренко О. Ю. Полтавська сорочка на тлі українського народного вбрання (за матеріалами особистої колекції). Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістр за спеціальністю 023 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» – Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв, Київ 2023. Магістерська робота на правах рукопису.

5. Педагогічні умови формування художньо-творчої компетентності майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. Олена Семенова, аспірантка кафедри образотворчого мистецтва Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини URL: https://dspace.udpu.edu.ua/bitstream/6789/10441/1/pedagogichni_ymovi.pdf (дата звернення: 19.03.2026).

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.26>

Бабчук Ю.М., Чадюк Г.Ф., Семенець В.Д.
м. Вінниця, Україна
babchuk@vspu.edu.ua
gallinkachaduk@gmail.com
semenets.marynika@gmail.com

ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ ЗАСОБАМИ BLENDER У ХУДОЖНЬО-ПРОЄКТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНО- УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА

Анотація. У статті досліджено можливості інтеграції технологій 3D-моделювання у художньо-проектну діяльність майбутніх фахівців декоративно-ужиткового мистецтва. Розкрито педагогічний потенціал використання програмного середовища Blender у процесі професійної підготовки студентів. Представлено практичний досвід реалізації навчального проєкту — створення декоративного воза: від ескізного проектування та цифрового моделювання до матеріального втілення. Проаналізовано вплив використання 3D-технологій на розвиток художньо-графічної компетентності, просторового мислення та творчої самореалізації студентів.

Ключові слова: 3D-моделювання, Blender, декоративно-ужиткове мистецтво, художньо-проектна діяльність, цифрові технології, компетентності.

Abstract. The article explores the possibilities of integrating 3D modeling technologies into the artistic and design activities of future specialists in decorative and applied arts. The pedagogical potential of using the Blender software environment in the process of professional training of students is revealed. The practical experience of implementing an educational project - creating a decorative cart - is presented: from sketch design and digital modeling to material embodiment. The impact of using 3D technologies on the development of artistic and graphic competence, spatial thinking and creative self-realization of students is analyzed.

Keywords: 3D modeling, Blender, decorative and applied arts, artistic and design activities, digital technologies, competencies.

Сучасні тенденції розвитку мистецької освіти визначаються активною інтеграцією цифрових технологій у процес професійної підготовки фахівців. У сфері декоративно-ужиткового мистецтва це проявляється у поєднанні традиційних ремісничих технік із інноваційними засобами художнього проектування. Такий синтез сприяє не лише розширенню творчих можливостей студентів, але й підвищенню якості освітнього процесу загалом [4]. Одним із ключових інструментів сучасного цифрового середовища є технології 3D-моделювання, які дозволяють здійснювати віртуальне конструювання виробів, їх візуалізацію та оптимізацію ще до етапу матеріального втілення. Використання тривимірного моделювання у навчальному процесі забезпечує можливість багатоваріантного пошуку форм, аналізу конструктивних особливостей та удосконалення художнього образу виробу [1, 2].

Проблематика цифровізації мистецької освіти висвітлюється у працях вітчизняних і зарубіжних дослідників, які акцентують увагу на необхідності формування цифрової та художньо-графічної компетентностей. Окремі дослідження присвячені використанню 3D-технологій у дизайні та образотворчому мистецтві [4], проте питання їх інтеграції у сферу декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема через застосування програмного забезпечення Blender, потребує подальшого наукового осмислення.

Blender — багатофункціональне програмне середовище з відкритим кодом, що поєднує інструменти моделювання, текстурування, освітлення та рендерингу. Його доступність і широкі функціональні можливості роблять його доцільним для використання у системі мистецької освіти. Інтеграція Blender у художньо-проектну діяльність студентів дозволяє реалізувати низку важливих дидактичних завдань. Зокрема, вона сприяє формуванню просторового мислення, розвитку навичок цифрового моделювання, удосконаленню композиційного бачення та підвищенню рівня художньо-графічної компетентності. Водночас цифрові технології не замінюють традиційні засоби художньої діяльності, а виступають як ефективне доповнення, що розширює межі творчого процесу [3].

Практичне застосування зазначеного підходу нами було реалізовано у межах навчальної дисципліни «Художнє проектування та моделювання в декоративному мистецтві», спрямованого на створення декоративного воза як об'єкта декоративно-ужиткового мистецтва. Даний виріб було обрано не випадково, оскільки він поєднує конструктивну складність із багатими можливостями декоративного оздоблення, що дозволяє комплексно розвивати професійні компетентності студентів.

На першому, концептуальному етапі, здійснювався пошук ідеї виробу. Студенти 3 курсу спеціальності 23 «Образотворче мистецтво, декоративне мистецтво, реставрація» аналізували традиційні зразки українського декоративного мистецтва, визначали стилістичні особливості, формували загальну композицію та функціональне призначення об'єкта. Важливим результатом цього етапу стало створення ескізів, які відображали основні конструктивні та декоративні рішення майбутнього виробу.

Наступним етапом стало тривимірне моделювання у середовищі Blender. На цьому етапі студенти здійснювали побудову цифрової моделі воза, що включала каркас конструкції, колеса, а також декоративні елементи (рис. 1). Особлива увага приділялася пропорційності, конструктивній логіці та деталізації форми.

Використання інструментів полігонального моделювання дозволило створити точну геометрію виробу, а застосування скульптурних засобів — опрацювати декоративні елементи, зокрема орнаменти та стилізовані мотиви. Таким чином,

поєднання різних інструментів програми забезпечило комплексний підхід до формоутворення.

Важливим етапом стала візуалізація створеної моделі (рис. 2) Налаштування матеріалів, текстур і освітлення дозволило отримати фотореалістичні зображення виробу, що забезпечило можливість оцінити його естетичні характеристики ще до виготовлення. Візуалізація також виконувала функцію презентації проєкту, що є важливим компонентом сучасної професійної діяльності.

Рис.1 Моделювання декоративного воза в середовищі Blender (етап створення конструктивних елементів та базових форм).

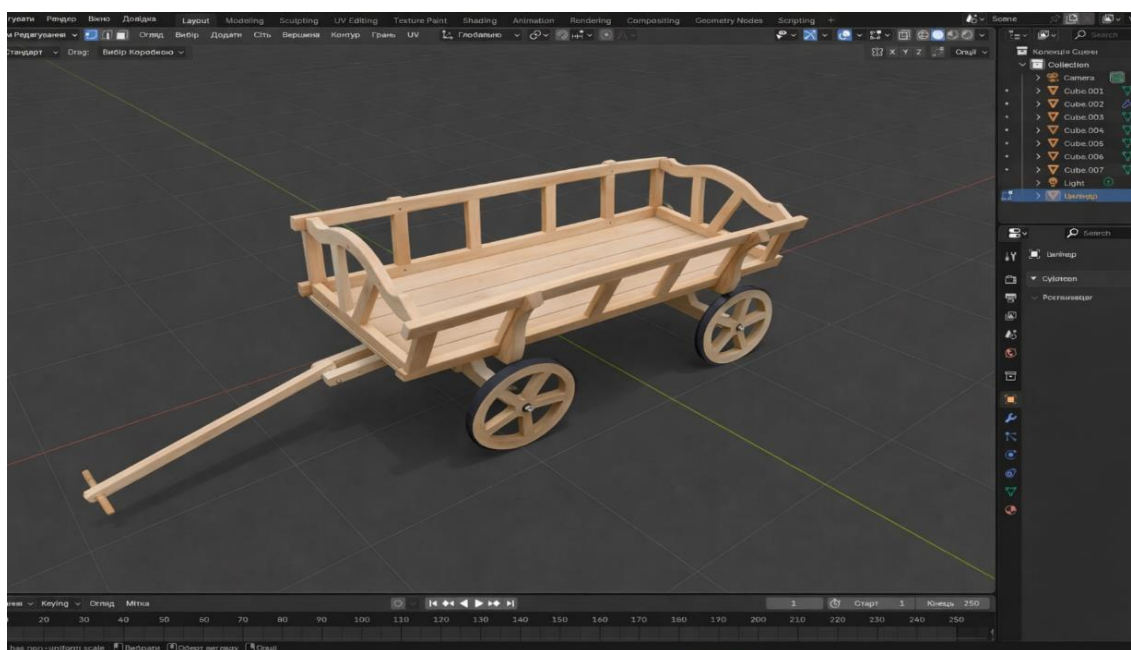

Рис. 2 Візуалізація 3D-моделі декоративного воза в Blender.

Завершальним етапом стала реалізація проєкту у матеріалі. На основі створеної 3D-моделі студенти виготовили декоративний віз із використанням традиційних матеріалів, зокрема деревини (рис. 3). Цифрова модель виконувала роль проєктної основи, що забезпечило точність відтворення конструкції, узгодженість елементів і раціональність технологічного процесу.

Рис. 3 Процес виготовлення та оздоблення декоративного воза на основі створеної 3D-моделі

Результати впровадження 3D-моделювання у художньо-проєктну діяльність студентів засвідчили його високу ефективність. Зокрема, було відзначено суттєве підвищення рівня сформованості художньо-графічної компетентності, розвиток просторового та конструктивного мислення, формування навичок проєктної діяльності. Крім того, використання цифрових технологій сприяло зростанню мотивації студентів до навчання, активізації їхньої творчої діяльності та підвищенню рівня самостійності у виконанні завдань. Важливим є також те, що студенти отримали досвід повного циклу створення виробу — від ідеї до матеріального втілення.

Інтеграція 3D-моделювання у мистецьку освіту відкриває широкі перспективи для подальшого розвитку. Зокрема, перспективним є поєднання цифрового проєктування з технологіями цифрового виробництва, такими як 3D-друк або комп'ютеризована обробка матеріалів. Не менш важливим є розвиток міждисциплінарних зв'язків, що сприяє формуванню комплексного професійного мислення.

Таким чином, використання технологій 3D-моделювання у художньо-проєктній діяльності студентів сприяє модернізації змісту мистецької освіти, забезпечує її відповідність сучасним вимогам та формує конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати у цифровому середовищі. Інтеграція технологій 3D-моделювання засобами Blender у художньо-проєктну діяльність майбутніх фахівців

декоративно-ужиткового мистецтва є обґрунтованим і ефективним напрямом модернізації мистецької освіти.

Практичний досвід реалізації навчального проекту зі створення декоративного вазона підтверджує доцільність поєднання цифрових і традиційних технологій у процесі професійної підготовки студентів. Використання 3D-моделювання забезпечує підвищення якості проектних рішень, розвиток ключових і фахових компетентностей, а також формування готовності до сучасної художньо-проектної діяльності.

Список використаних джерел:

1. Бабчук Ю. М., Коломієць Д. І. Використання майбутніми вчителями трудового навчання та майстрами виробничого навчання комп'ютерних програм для проектування виробів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 24. Київ–Вінниця. 2010. С. 216–221.

2. Бабчук Ю. М., Коломієць Д. І., Макар З. Ю. Навчання майбутніх учителів технологій проектуванню та виготовленню меблів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Вип. 44. Київ–Вінниця. 2016. С. 270–276.

3. Надкернична Т. М., Луцкевич В. А., Луцкевич В. А. 3D моделювання в програмі Blender. *Збірник доповідей XI Всеукраїнської науково-практичної конференції «Прикладна геометрія, інженерна графіка та об'єкти інтелектуальної власності»*. Випуск 11. С. 137-139.

4. Швець О. А., Коломієць Д.І., Бабчук Ю.М. Сучасні технології художньої обробки деревини у змісті професійної підготовки майбутніх фахівців. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Друк плюс», 2024. Вип. 73. С. 124-133.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.27>

Шимкова І. В., Мельник В. А., Рибачук О. Ф.
м. Вінниця, Україна
irina.shym22@gmail.com

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНУ ПІДГОТОВКУ УЧНІВ ЗЗСО

Анотація. У тезах розглядаються методичні засади впровадження цифрових технологій у художньо-графічну підготовку учнів 7 класу в контексті компетентісно орієнтованої технологічної освіти. Визначено структуру художньо-графічної компетентності учнів основної школи та обґрунтовано роль цифрових інструментів у її формуванні. Запропоновано класифікацію цифрових платформ для навчання графічного дизайну за функціональним призначенням: онлайн-редактори шаблонного типу (Canva, Adobe Express), векторні графічні редактори (Figma, Vectr) та інструменти для презентації проєктів (Google Slides, Genially). Сформульовано методичні принципи добору й використання цифрових інструментів: інструментальна доцільність, поступове ускладнення та проєктна

інтеграція. Описано структуру уроку з графічного дизайну, що забезпечує єдність художнього й технологічного складників підготовки учнів.

Ключові слова: цифрові технології, художньо-графічна підготовка, графічний дизайн, технологічна освіта, цифрова компетентність, Canva, Figma, проектне навчання, основна школа.

Abstract. *The paper examines the methodological principles of integrating digital technologies into the artistic and graphic training of 7th-grade students within the framework of competency-based technology education. The structure of students' artistic and graphic competency is defined, and the role of digital tools in its development is substantiated. A classification of digital platforms for teaching graphic design is proposed according to their functional purpose: template-based online editors (Canva, Adobe Express), vector graphic editors (Figma, Vectr), and project presentation tools (Google Slides, Genially). Methodological principles for selecting and using digital tools are formulated: instrumental appropriateness, gradual complexity, and project integration. The structure of a graphic design lesson that ensures the unity of artistic and technological components of students' preparation is described.*

Keywords: *digital technologies, artistic and graphic training, graphic design, technology education, digital competency, Canva, Figma, project-based learning, secondary school.*

Сучасна освітня парадигма орієнтована на підготовку учня, здатного ефективно діяти в цифровому суспільстві, де візуальна комунікація та медіаграмотність стають невід'ємними складниками загальної культури особистості. Графічний дизайн як навчальна галузь перебуває на перетині художнього та технологічного знання, що передбачає розвиток образного мислення, опанування принципів композиції, кольорознавства, типографіки – і водночас вимагає практичного освоєння сучасних цифрових інструментів. Державний стандарт базової середньої освіти (2020) окреслює цифрову компетентність як наскрізну, що зумовлює необхідність її цілеспрямованого формування вже в 5-9 класах, зокрема в контексті технологічної освітньої галузі [1]. Відтак питання методично обґрунтованого впровадження цифрових платформ у художньо-графічну підготовку учнів 7 класу набуває як теоретичного, так і суто практичного значення.

У педагогічній науці художньо-графічна підготовка учнів розглядається як цілісний процес формування системи спеціальних знань, умінь і ціннісних орієнтацій у сфері візуального проектування. Дослідники виокремлюють три взаємопов'язані компоненти художньо-графічної компетентності: *когнітивний* (знання основ композиції, кольору, форми, знакових систем), *операційно-діяльнісний* (практичні графічні вміння, у тому числі цифрові), *ціннісно-естетичний* (здатність до художньої оцінки та рефлексії) [2; 5]. Цифрові технології органічно вписуються в цю структуру як сучасний інструментальний засіб, що не замінює фундаментальні художні знання, а розширює можливості їхнього практичного застосування. Питання формування художньо-графічної компетентності учнів ЗЗСО засобами інноваційних методик розглядається в сучасних педагогічних дослідженнях [5], що підтверджує актуальність пошуку нових підходів до організації цього процесу.

Аналіз сучасного ринку освітніх цифрових платформ дозволяє виділити кілька груп інструментів, придатних для використання в 7 класі за критеріями безкоштовності, доступності через браузер та методичної доцільності [3].

Перша група – **онлайн-редактори шаблонного типу** (*Canva, Adobe Express*). Ці платформи надають готові шаблони, що дозволяють учням швидко отримати естетично завершений результат, водночас формуючи розуміння принципів

макетування, роботи з типографікою та фірмовим стилем. Canva має спеціальну освітню версію Canva for Education з розширеними можливостями для класної роботи та спільного редагування. Методично ці інструменти найбільш доцільні на початкових етапах освоєння дизайну — для формування «дизайн-мислення» та базових уявлень про композиційну рівновагу [3; 4].

Друга група – **векторні графічні редактори** (*Figma, Vectr*). Figma є індустріальним стандартом у сфері UI/UX-проектування та графічного дизайну, що робить її освоєння практично значущим для учнів з орієнтацією на дизайнерські професії. Для 7 класу Figma доцільна на етапі поглибленого вивчення: робота зі стилями, компонентами, напрямними та сітками формує системне розуміння принципів візуальної організації простору. Vectr – спрощена альтернатива, орієнтована на початківців, що дозволяє засвоїти основи векторної графіки без перевантаження інтерфейсу [3].

Третя група – **інструменти для презентації та захисту проєктів** (*Google Slides, Genially*). Вони забезпечують розвиток умінь публічного представлення результатів власної проєктної діяльності — невід’ємної складової технологічної компетентності. Genially дозволяє створювати інтерактивні матеріали з анімацією та гіперпосиланнями, що підвищує рівень залученості аудиторії та мотивацію авторів [4].

Ефективне впровадження цифрових технологій у художньо-графічну підготовку потребує дотримання низки методичних принципів [2; 3]. По-перше, принцип *інструментальної доцільності*: цифровий інструмент обирається виходячи з конкретної навчальної задачі – Canva для засвоєння принципів макетування, Figma для розуміння модульних сіток, Vectr для опанування векторної графіки. По-друге, принцип *поступового ускладнення*: освоєння інструментів відбувається від простого до складного – від шаблонних редакторів до професійних векторних середовищ. По-третє, принцип *проєктної інтеграції*: кожен цифровий інструмент освоюється в контексті цілісного навчального проєкту – розробки логотипу, плакату, фірмового стилю шкільного заходу тощо.

Структура окремого уроку з використанням цифрових графічних інструментів передбачає: *мотиваційно-орієнтувальний етап* (аналіз зразків реального графічного дизайну, постановка творчої задачі); *операційно-інструментальний етап* (освоєння нових функцій платформи через покрокові інструкції або відеотьюторіали); *творчо-практичний етап* (самостійне виконання дизайнерського завдання); *рефлексивно-оцінювальний етап* (взаємооцінювання за критеріями художньої якості, функціональності та технічного виконання). Така структура забезпечує єдність художнього й технологічного складників підготовки та відповідає компетентісно орієнтованій моделі сучасного уроку [1; 2].

Методично обґрунтоване впровадження цифрових технологій у художньо-графічну підготовку учнів 7 класу є закономірною відповіддю на вимоги сучасної освітньої парадигми та потреби цифрового суспільства. Систематичне використання платформ Canva, Adobe Express, Figma, Vectr та Genially у контексті проєктно-орієнтованого навчання дозволяє одночасно формувати художню грамотність, технологічну культуру та цифрову компетентність учнів. Ключовою умовою ефективності є дотримання принципів інструментальної доцільності, поступового ускладнення та проєктної інтеграції, що перетворює цифровий інструмент із самоцілі на засіб розвитку творчої особистості. Перспективою подальших досліджень є розробка цілісного навчально-методичного комплексу з графічного дизайну для 7–9 класів із використанням інструментів штучного інтелекту як допоміжного засобу генерації та аналізу візуальних образів.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-p> (дата звернення: 10.03.2025).
2. Нич Т. В. Методика навчання основ графічного дизайну майбутніх учителів образотворчого мистецтва : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.02. Київ, 2016. 288 с.
3. Heller S., Talarico L. Design Education: Objects and Ideas. New York : Allworth Press, 2016. 304 p.
4. Сервіс Genially для створення інтерактивного контенту: все геніальне – просто. *На Урок*. 2021. URL: <https://naurok.com.ua/post/servis-genially-dlya-stvorennya-interaktivnogo-kontentu-vse-genialne-prosto> (дата звернення: 10.03.2026)
5. Шимкова І. В., Бортник О. Б., Табачук М. С. Інноваційні методики формування художньо-графічної компетентності учнів ЗЗСО. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: збірник наукових праць / С. Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 109–111.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.28>

Стрембіцький Д., Івацко Т.С., Цвілик С.Д.
м. Вінниця, Україна
tsvilyksv@gmail.com

МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ КОМП'ЮТЕРНОГО НАВЧАННЯ ГРАФІЧНИХ ЗНАНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Анотація. В статті йдеться про систему комп'ютерного навчання графічних знань. Встановлено, що для успішного вирішення педагогічних завдань теоретичної і практичної частин графічної підготовки в закладах загальної середньої освіти доцільним є напрацювання інтерактивних курсів на засадах мультимедійних технологій. За умов такого інноваційного навчання зростає ефективність застосування наочності, коли демонструються просторові моделі, візуалізується процес перетворення просторової моделі в епюр, усвідомлюються перетворення комплексного креслення, алгоритмізується порядок і систематизуються правила розв'язання різних завдань.

Ключові слова: графічна підготовка, заклади загальної середньої освіти, алгоритм, комп'ютерне навчання.

Abstract. The article deals with the system of computer-aided learning of graphic knowledge. It has been established that for the successful solution of pedagogical tasks of theoretical and practical parts of graphic training in secondary education institutions it is advisable to develop interactive courses based on multimedia technologies. Under the conditions of such innovative learning, the effectiveness of the use of visualization increases when spatial models are demonstrated, the process of transforming a spatial model into a diagram is visualized, the transformations of a complex drawing are realized, the order is algorithmized and the rules for solving various tasks are systematized.

Keywords: graphic training, secondary education institutions, algorithm, computer training.

Перед сучасною педагогічною наукою й практикою постає завдання забезпечити глибоке й міцне засвоєння учнями змісту навчання та розвиток творчого потенціалу кожного з них. Педагогічним забезпеченням цього соціального замовлення є індивідуалізація й диференціація навчальної діяльності. В реальному освітньому процесі її здійснення пов'язане із певними труднощами (обмежені організаційні можливості, слабка інформаційна забезпеченість управління навчальною діяльністю в умовах традиційних педагогічних систем тощо). В той же час, індивідуально-диференційований підхід реалізується періодично й значною мірою залежить від педагогічної майстерності викладача. Певні організаційні обмеження (час, місце, ситуаційна складова) накладають відбиток на результативність навчання навіть, якщо воно реалізується досвідченим педагогом, зокрема: своєчасне виявлення та врахування різних ситуацій, що виникають на занятті в кожного учня, оперативне ухвалення адекватних рішень з динаміки навчання.

Сучасні комп'ютерні освітні технології потребують напрацювання відповідного методичного забезпечення. Педагогічний процес традиційно поєднує та взаємобумовлює інформаційну (навчальну), виховну та розвивальну функції. Кожна з них є невід'ємною складовою освітнього процесу, в якому методи навчання відіграють визначальну роль у його ефективності.

Якісно нові можливості інновацій в освіті відкриваються з упровадженням у навчальний процес комп'ютерів, програмних продуктів, інтерактивних курсів, що є гнучкими та адаптованими до різних педагогічних завдань. Застосування комп'ютера у навчанні дозволяє вирішувати одночасно декілька проблем. З одного боку - це індивідуальний підхід, коли вчитель за допомогою комп'ютера й програмного забезпечення індивідуально працює з кожним учнем. При цьому кожен учень обирає темп, що дозволяє йому максимально засвоїти предмет. З другого боку - це те, що за умов традиційних методів навчання й подання інформації, навчальні програми є складними й важкими для засвоєння. Терміни навчання при цьому є усталеними нормами, збільшити їх неможливо. Тому потужним засобом модернізації освітнього процесу, адекватним вимогам сьогодення, є застосування комп'ютерів.

Дослідження сучасних науково-педагогічних праць М. Жалдака, Р. Гуревича, М. Кларіна, О. Машбиця, В. Монахова, Е. Носенко, Є. Полат, С. Сисоєвої, С. Ракова, Н. Тализіної та інших свідчить, що проблеми напрацювання методики використання комп'ютерних технологій (КТ) є актуальними й відкритими для вивчення, зокрема й під час навчання графічних дисциплін у ЗЗСО. Значної уваги дослідженню проблеми комп'ютеризації навчання графічних та спеціальних дисциплін підготовки вчителя трудового навчання та технологій присвячено роботи викладачів кафедри технологічної освіти, економіки і безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського В.С. Гаркушевського, О.В. Марущак, С.Д. Цвілик, І.В. Шимкової, В.В. Солов'я, В.С. Глуханюка, А.В. Іванчука та інших.

Одним із завдань теоретичного і практичного навчання технологій учнів ЗЗСО є посилення фундаментальної підготовки, що забезпечує актуальність та наявність графічних знань, підвищення мотивації до самостійної науково-дослідної роботи (учнівські наукові, технічні гуртки) із застосуванням КТ. Практичні заняття мають на меті поглиблене вивчення, розширення, деталізацію знань, одержаних на теоретичних заняттях, з використанням КТ. Практичні заняття виступають засобом оперативного зворотного зв'язку.

Для успішного вирішення педагогічних завдань теоретичної і практичної частин графічної підготовки в ЗЗСО доцільним є напрацювання інтерактивних курсів на засадах мультимедійних технологій. За умов такого інноваційного навчання зростає ефективність

застосування наочності, коли демонструються просторові моделі, візуалізується процес перетворення просторової моделі в епюр, усвідомлюються перетворення комплексного кресленика, алгоритмізується порядок і систематизуються правила розв'язання різних завдань.

Інтерактивність у навчанні графічних знань на засадах комп'ютерних технологій митлумачимо, як характер та способи спільної діяльності учителя й учнів. Такі способи організації навчання графічних знань можуть і мають поєднуватись з традиційними для системного й свідомого, глибокого й науково-обґрунтованого засвоєння змісту навчання, створення умов для самостійного його опанування.

Педагогічний процес впливає на формування особистості учня в цілому та його ставлення до певного предмету зокрема. Під час проектування змісту навчання графічних дисциплін та алгоритмів пізнавальної діяльності учнів важливим завданням є спрямування на усебічний розвиток учня, визначення способів та засобів збудження інтересу учня до навчання, здійснення позитивних впливів на учня у відношенні до предмету, взаємний розвиток інтелекту і графічних здібностей, умінь та навичок, що складають основу графічних компетентностей учня, збудження інтересу до самонавчання і самоосвіти.

Одним з важливих аспектів успішного вирішення такого завдання є просторове й технічне мислення як процес самостійної роботи учня. У розвитку змісту навчання графічних дисциплін акцент педагогічного процесу закономірно зміщується у бік самостійної роботи щодо засвоєння системи знань з дисципліни. Тут починається процес самостійного мислення, пошуку рішення проблеми, формується вміння глибше проникати в сутність навчального предмету. Як показує практика, учні справляються з цим завданням у вивченні й інших дисциплін, багато за власною ініціативою, самостійно переходять до використання й практичного застосування систем комп'ютерної графіки (Компас, AutoCAD, Paint). Це є переконливим свідченням того, що боротьба з «машинізацією мислення» (обмеження використання комп'ютерів в навчанні) є всього лише протиставленням гуманітарного знання технічному, що понижує рівень засвоєння значної кількості інформації та пригноблює процес розвитку технічного й просторового мислення під час навчання графічних дисциплін. Будь-яка галузь знань має прикладний логічний аспект і допускає формалізований, системний підхід. В оперуванні технічними й геометричними об'єктами цей аргумент є переконливим щодо розвитку творчих здібностей учнів, пошуку ними способів розв'язання складних графічних завдань.

У моделюванні змісту навчання та алгоритмів графічної діяльності учнів ми розглядаємо інший педагогічний аспект – здійснення виховних впливів. Через різні причини (пропуски занять, індивідуальні здібності, слабка пропедевтична (попередня) підготовка) деякі учні старшої та професійної школи не в змозі виконувати певні алгоритми пізнавальної діяльності, дотримуватись графіка засвоєння навчального матеріалу. Можливість наздогнати і влитися в цей процес вони одержують за допомогою своїх однокласників в класі або групі під час самостійної роботи. Практика свідчить, що залучення успішних учнів до консультацій з їхніми відстаючими товаришами по класу або групі сприяє розвитку обох сторін такого спілкування. За таких умов успішні учні закріплюють свої знання, підвищують свій авторитет в групах. З іншого боку, спрацьовує атмосфера змагання, що стимулює відстаючих учнів здобувати та долати прогалини в знаннях - вони прагнуть стати успішними. У взаємній самостійній роботі формуються особистісні якості лідерства та комунікативні (колективні й індивідуальні) здібності учнів. Можна стверджувати, що використання в такому процесі сучасних інформаційних технологій посилює процес взаємного навчання, в результаті вирівнюється рівень знань у класі і групі, учителям відкривається можливість роботи з групою на вищому рівні, зміцнюється навчальна дисципліна.

Реалізація дидактичних можливостей комп'ютерів у практичному запровадженні в освітній процес частині викликає необхідність напрацювання нових підходів у методиці

формування практичних навичок з графічних дисциплін: проведення практичних занять, подачі навчального матеріалу, встановлення його обсягу і співвідношення між аудиторною й самостійною роботою. Процес викладу основ графічних знань поділений з точки зору наступності до традиційного методу навчання на теми: основні правила виконання зображень, проєкціювання на 1, 2, 3 площини проєкцій, моделювання геометричних тіл і об'єктів тощо.

Рівень підготовленості учнів є визначальною умовою успішності засвоєння графічних дисциплін, складається з низки компонентів. Основними компонентами можна вважати такі:

- певний рівень розвитку просторових уявлень (уміння читати і виконувати побудови в комплексних проєкціях);
- уміння й навички складання ескізів геометричних об'єктів (зображення форми й проставлення розмірів).

Просторові уявлення учнів складають основу просторового мислення, без якого неможливим є операції сприймання, усвідомлення, оперування геометричними просторовими об'єктами. Без такого розвитку графічних знань навчання будь-яких тем предмету буде неефективними.

Інформація в освоєнні системи графічних знань носить більшою мірою інструктивний характер і служить для опредмечування знань. Відповідно часове подання інформації має бути супутнім до часу її застосування. Методика алгоритмічного навчання креслення на засадах комп'ютерних технологій в старшій і професійній школі проєктується так, щоб процес створення (всі його стадії, з одночасним освоєнням команд зі створення креслення) і редагування креслення відбувався в аудиторії, на практичному занятті під наглядом вчителя або викладача з його консультаціями з певних виникаючих проблем.

Завдяки такому режиму роботи, в учня вивільняється час для самостійного опрацювання навчального матеріалу. Виключається можливість несамотійного виконання креслень. Такий режим роботи на практичних заняттях, коли рівень здатностей з виконання креслень вирівнюється у всієї групи, дає можливість педагогу змістити акцент роботи у бік опрацювання систематизованого й узагальненого навчального матеріалу на вищому науково обґрунтованому рівні.

Команди зі створення, редагування креслення й управління основними функціями вивчаються не окремим курсом, а в процесі практичного застосування, що забезпечує їхнє усвідомлення. Якщо ж навчальний матеріал влітається в канву практичного застосування крок за кроком, маючи логічне пояснення, то він виступає вже в ролі помічника, що істотно полегшує креслярську працю, запам'ятовується усвідомлено й міцніше. У цьому випадку створення креслення для учнів з примусового перетворюється на цікавий пізнавальний і творчий процес. Вони усвідомлюють переваги створення креслення в системах Компас, AutoCAD у порівнянні з ручним.

Якщо під час навчання теоретичних основ креслення учні вже володіють комп'ютерною технологією, то при «зануренні» у систему графічних знань відпадає необхідність витрат навчального часу на її засвоєння. За таких умов досягається подвійний ефект: успішне використання системи в засвоєнні курсу й підготовка на рівні сучасних комп'ютерних технологій учнів.

Перші заняття комп'ютерного навчання креслення є певною мірою напруженими як для учнів, так і для вчителів або викладачів. Інтенсивність і особливості навчання такі, що не дозволяють учням відволікатися від суті того, що відбувається на занятті. Кожен освоює команди в синхронному режимі зі всією групою і складність тут полягає в тому, що рівень підготовленості в учнів різний, відповідно неоднаковий рівень засвоєння навчального матеріалу. Від учнів вимагається зосередженість, дисципліна, активність їхньої розумової роботи, неприпустимість психологічної відсутності. Інакше неуспішний учень випадає із загального режиму навчання. Такий режим роботи спрямовано на формування серйозного

відношення до предмету, що вивчається. Вчителеві важливо на цьому етапі терпляче й неухильно працювати з групою, долаючи сумніви учнів у засвоєнні системи.

Пізнавальна й практична діяльність під час навчання графічних дисциплін системах Компас, AutoCAD пов'язана з формуванням низки практичних навичок, тобто доведення дій учнів до рівня, коли орієнтовна частина процесу застосування знань скорочується. Це можливо лише за умов виконання значної кількості вправ. Можна вважати, що на початковому етапі (періоді) навчання, це однаково корисно як для засвоєння навчального матеріалу, так і для вивчення команд. У цей період навчання відпрацьовуються: правила побудови проєкцій геометричних об'єктів за координатами; побудова аксонометричних проєкцій геометричних об'єктів.

Графічне відображення системи понять базується на певних правилах нарисної геометрії і здійснюється певними командами програми. Тому багаторазове відпрацювання певних дій сприяє багатогранному засвоєнню навчального матеріалу з креслення та комп'ютерних графічних програм і, як наслідок, полегшує процес виконання конструкторської документації, спонукає мотивацію й інтерес до навчання. Графічна робота учнів систематизується та алгоритмізується. Наприклад, відмінність у кількості виконуваних завдань пояснюється тим, що практично кожне наступне завдання виконується на основі попередньо виконаного завдання, і тому учням немає необхідності виконувати повторні побудови рамки креслення з основним написом, осей координат, вихідних умов для поточного завдання.

На другому етапі з упровадженням у навчання автоматизованого контролю графічних компетентностей, є можливість проведення контрольних-тренувальних вправ в режимах «самоконтролю» й «контролю» з оцінкою практичних навичок. Це сприятиме зменшенню навантаження щодо кількості виконуваних завдань.

Проведення контрольних-тренувальних вправ з допомогою програмного комплексу забезпечує автоматизований контроль теорії з певної теми, дозволяє визначити готовність кожного учня до виконання практичних завдань з теми.

Для захисту практичних завдань кожен учень має пройти автоматизований контроль практичних навичок з теми. Успішне виконання контролю за результатами практичного запровадження майже на 90% свідчить про самостійне виконання цих завдань. Тому оцінка, отримана за наслідками такого контролю, визначає підсумкову оцінку за виконання практичних завдань. Для визначення остаточної оцінки вчитель або викладач оцінює якість виконаних побудов, їхню точність і достатність.

У навчання графічних знань однією з складових оцінювання якості засвоєння і формування предметних компетентностей є виконання запланованих графічних робіт. За наявності комп'ютерних контрольних-тренувальних вправ, особливо в режимі самоконтролю, потреба у значній кількості графічних завдань відпадає.

Програмні комплекси автоматизованого контролю знань і практичних навичок з дисципліни призначені для здійснення самоконтролю учнів в процесі засвоєння теоретичного матеріалу і придбання практичних навичок для виконання завдань, а також, для здійснення періодичного контролю рівня освоєння теорії і придбаних навичок розв'язання завдань. Автоматизований контроль теоретичних знань здійснюється традиційним способом тестування. Для реалізації контролю практичних навичок з графічних дисциплін може бути розроблена програма спеціалізованого графічного редактора, з мінімальним набором команд, необхідних для виконання побудов.

Таким чином, різними засобами підтримки процесу комп'ютерного навчання визначено свою дидактичну комірку відповідно до їхніх можливостей. Загальну модель навчання графічних дисциплін з використанням комп'ютерних технологій на засадах алгоритмізації пізнавальної діяльності учнів ЗЗСО схематично представлено на рис. 1.

Реалією сьогодення є поєднання комп'ютерних та традиційних (безмашинних) технологій графічної підготовки учнів середньої освіти. Головною умовою достатньо швидкого й правильного виконання побудов в графічному редакторі є знайомство користувача з основними принципами роботи.

Рис. 1. Модель навчання графічних дисциплін з використанням комп'ютерних технологій на засадах алгоритмізації пізнавальної діяльності учнів середньої та професійної школи:

Рациональна дидактично обґрунтована послідовність засвоєння навчального матеріалу за новою комп'ютерною технологією є такою: теоретичний курс; вивчення теоретичного матеріалу за допомогою комп'ютера; усвідомлення й закріплення теорії за допомогою інтерактивних курсів; формування й розвиток графічних практичних умінь з використанням САПР; оцінювання набутих теоретичних знань і практичних умінь з використанням автоматизованого контролю знань в режимі самоконтролю, контролю, модулю.

Список використаних джерел:

1. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д., Шимкова І.В. Особливості графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій на засадах компетентнісного підходу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: «ВПЦ», 2018. С. 96-104.
2. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Наступність у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки у ВНЗ педагогічного профілю. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: збірник наукових праць*. Львів. 2006 . С. 523-527.
3. Глуханюк В.М., Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Застосування системи управління навчанням COLLABORATOR у створенні електронного освітнього середовища з підготовки педагогів середньої та професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця :

ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 62. С. 5-18.

4. Гуревич Р.С., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Алгоритмізація пізнавальної діяльності студентів під час вивчення нарисної геометрії і креслення у ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 55. 350 с.

5. Гуревич Р.С., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. Графічна підготовка майбутніх учителів технологій і креслення в умовах інформатизації освітнього процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наук. пр.* Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 54. С. 50-56.

6. Цвілик С.Д. Застосування наступності у формуванні наукових понять у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: Збірник наукових праць*. Вінниця, 2004. Вип. 10. С. 197-199.

7. Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С., Шимкова І.В. Організація проектної діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами хмарних сервісів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. Вип. 50. С. 410-414.

8. Цвілик С.Д., Сологуб Ю.С., Злагодняк М.С. Комп'ютерно-орієнтоване навчання креслення учнів профільної школи засобами системи КОМПАС 3D. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 18-24.

9. Цвілик С.Д., Головін Р.О., Томашенко В.А. Особливості педагогічних програмних засобів комп'ютерно-орієнтованого навчання графічних знань учнів старшої школи. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 117-124.

10. Цвілик С.Д., Романюк Н.І. Комплексне методичне забезпечення як фактор реалізації наступності у проведенні самостійної роботи. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: збірник наукових праць*. Вінниця, 2003. Вип. 9. С. 121-123.

11. Цвілик С.Д., Шимкова І.В., Марущак О.В. Створення хмаро орієнтованого навчального середовища з виконання STEAM-проектів майбутніми вчителями технологій. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 88-94. <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.19>

12. Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Обґрунтування компетентнісної графічної підготовки вчителя трудового навчання та технологій і викладача професійної освіти засобами матричного моделювання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наук. праць*. Вип. 53. Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. С. 227-234.

13. Iryna Shymkova, Oksana Marushchak, Svitlana Tsvilyk, Vitaliy Hlukhaniuk, Volodymyr Harkushevskiy. Application of upcycling technology in the project activity of future teachers of labor education and technology. ENVIRONMENT. TECHNOLOGY. RESOURCES. Proceedings of the 15 th International Scientific and Practical Conference on June 27 th–28th, 2024. Volume II, I: Rezekne Academy of Technologies, Rezekne,

Latvia, 2024. P. 485-492. <https://journals23.rta.lv/index.php/ETR/issue/view/212>

14. Iryna Shymkova, Svitlana Tsvilyk, Vitalii Hlukhaniuk, Viktor Solovei, Volodymyr Harkushevskiy USE OF Learning management system ILIAS in teaching technologies for intending teachers of secondary and vocational education. Rezekne: Rezeknes Tehnologiju akadēmija. 2021. Volume V. p. 470-482. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6313>.

15. Shymkova, I., Tsvilyk, S., Hlukhaniuk, V., Marushchak O. Content modeling and organization of environmental training of the future labor training teacher in higher education institutions. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION/ Proceedings of the International Scientific Conference. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. Volume I, May 26th, 2023. 275-288. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7129/6078> .
<https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7129>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.29>

Марущак О.В., Долечек Д.Г., Біль Т.О.
м. Вінниця, Україна
oksana.marushchak@vspu.edu.ua

ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ

Анотація. У статті розглянуто теоретичні та практичні аспекти художньої обробки деревини як складника декоративно-ужиткового мистецтва. Проаналізовано класифікацію традиційних видів різьблення та технологічні особливості токарства. Особливу увагу приділено обґрунтуванню авторської концепції декоративної композиції «Лелече гніздо», що базується на мультимодальному синтезі пірографії, дот-арту, пап'є-маше та інкрустації. Доведено, що інтеграція різнорідних технік і поєднання геометричних форм дозволяє досягти унікальної художньої фактури та глибини символічного образу.

Ключові слова: декоративно-ужиткове мистецтво, художня обробка деревини, пірографія, дот-арт, пап'є-маше, інкрустація, авторський стиль.

Abstract. The article examines the theoretical and practical aspects of artistic wood processing as a component of decorative and applied arts. The classification of traditional types of carving and technological features of woodturning are analyzed. Particular attention is paid to the justification of the author's concept of the decorative composition «Stork's Nest», based on a multimodal synthesis of pyrography, dot-art, papier-mâché, and inlay. It is proved that the integration of heterogeneous techniques and the combination of geometric shapes allows achieving a unique artistic texture and depth of the symbolic image.

Keywords: decorative and applied arts, artistic wood processing, pyrography, dot-art, papier-mâché, inlay, author's style.

Декоративно-ужиткове мистецтво посідає важливе місце у створенні естетично цілісного простору сучасного суспільства, оскільки воно формує гармонійно художню образність у поєднанні з практичним призначенням виробів [5]. Особливе значення в

цій сфері має деревина, як один з найдавніших і найпоширеніших матеріалів, який люди здатні використати у творчості.

Використання деревини у декоративно-ужитковому мистецтві нині є не лише продовженням усталених традицій, а й важливим напрямом розвитку актуальних художніх практик, що відповідають естетичним і культурним запитам сучасної людини.

Традиційні методи обробки деревини в системі декоративно-ужиткового мистецтва представляють собою складний синтез технічної майстерності та художнього проектування. Провідне місце серед них посідає різьблення, яке класифікується за характером взаємодії майстра з площиною та об'ємом матеріалу. Диференціація різьблення на площинне, рельєфне та об'ємне зумовлена необхідністю створення різноманітних візуальних ефектів – від графічності орнаменту до складної пластики скульптурних композицій.

Морфологічна класифікація різьблення спирається на три фундаментальні категорії, кожна з яких має специфічне технологічне обґрунтування:

Наскрізна (ажурна) техніка базується на методах пропилювання та прорізування, де видалення фону дозволяє досягти ефекту легкості та прозорості виробу. Такий підхід трансформує деревину в динамічну мереживну структуру, де світло стає активним елементом художньої композиції.

Глухе різьблення, включаючи плоске та рельєфне, характеризується збереженням цілісності фонові площини. Художній образ тут формується шляхом заглиблення або вивищення елементів орнаменту над поверхнею, що дозволяє майстру варіювати гру світлотіні без порушення конструктивної міцності заготовки.

Скульптурне різьблення представляє найвищий ступінь пластичної виразності, оскільки передбачає створення повнооб'ємних фігур. Цей вид вимагає від майстра просторового мислення та розуміння анатомічних або архітектонічних пропорцій.

Окремим синтетичним напрямом постає будинкове різьблення, яке виступає засобом художньої організації архітектурного середовища. Його специфіка полягає в інтеграції вищезгаданих типів різьблення для оздоблення фасадів, лиштви та інших елементів споруд, що забезпечує єдність утилітарної функції та естетичного наповнення екстер'єру.

Поряд з різьбленням вагоме значення має токарство (виточування), технологічна сутність якого полягає у використанні радіальної симетрії. Завдяки поєднанню механічного обертання деревини та точного маніпулювання ручними різцями стає можливим створення ідеально збалансованих форм. Ця техніка є домінуючою у виробництві побутових предметів (посуду), галантерейних виробів (прикрас) та іграшок, де функціональність виробу органічно поєднується з лаконічною естетикою точених ліній. Його реалізовано в авторській декоративній композиції «Лелече гніздо».

Ідея роботи полягає у відображенні краси природи та циклічності життя. Центральним сюжетом обрано образ лелек біля гнізда на тлі пейзажу (рис. 1). В українській культурі лелека є потужним архетипом, що символізує дім, добробут і родинне щастя [2-4].

Просторова організація композиції передбачає основний формат у вигляді прямокутної основи з ДВП. Для підсилення візуальної динаміки використано додаткові круглі елементи – великі кола з геометричними мандалами (стилізовані Сонце та Місяць) та менші дерев'яні заготовки з рослинними мотивами (рис. 2). Це створює багатозаровий зв'язок між сюжетом і декоративною площиною.

Концептуальна основа нашої творчої кваліфікаційної роботи базується на експериментальному поєднанні різноманітних технік декоративно-ужиткового

мистецтва, а саме пірографії, дот-арту, пап'є-маше та інкрустації. Вибір такого мультимодального підходу зумовлений прагненням створити складну художню фактуру, де графічна чіткість випалювання гармоніює з об'ємною пластикою та ритмічним кольоровим декором.

Рис. 1. Ескіз авторської декоративної композиції «Лелече гніздо».

Рис. 2. Композиційна структура творчої роботи «Лелече гніздо».

Використання пірографії (художнього випалювання) під час виконання творчої роботи обґрунтоване її здатністю створювати стійкі лінійно-графічні зображення на органічних субстратах (деревині, фанері) (рис. 3). Технологічний процес базується на термічній трансформації поверхні матеріалу під впливом розігрітого ніхромового пера електровипалювача.

Варіювання товщини дроту та температурного режиму дозволяє досягати широкого діапазону тональних нюансів – від тонких контурних ліній до глибоких насичених плям, що забезпечує високу деталізацію авторського задуму.

Декоративність виробу ми підсилили за допомогою техніки дот-арту (точкового розпису). Її роль полягає у створенні складних геометричних або абстрактних композицій (зокрема, мандал) через ритмічне нанесення окремих точок фарби.

Ключовим чинником якості тут є реологічна характеристика фарби (оптимальна в'язкість для формування сферичного відбитка) та використання каліброваних інструментів – дотсів. Застосування трафаретної розмітки забезпечує сувору композиційну симетрію, що є важливим для гармонійного візуального сприйняття малюнка (рис. 4).

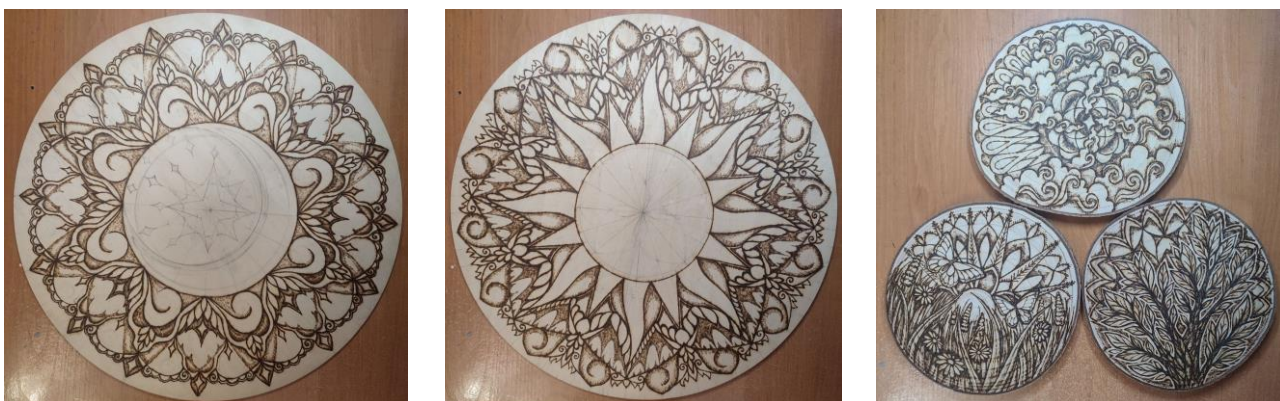

Рис. 3. Створення лінійно-графічних зображень на фанері і деревині за допомогою електровипалювача.

Рис. 4. Точковий розпис мандал за допомогою дотсів (дот-арт).

Для створення рельєфних акцентів і складних об'ємних форм, що виходять за межі площини основи, у проєкт інтегрована техніка пап'є-маше. Висока адгезія паперової маси до дерев'яних поверхонь дозволяє органічно поєднувати ці матеріали.

У творчій роботі ми застосували два способи виконання пап'є-маше:

- класичне багатшарове наклеювання (тиснення), яке забезпечує високу міцність конструкції за рахунок перехресного накладання десятків шарів просоченого клеєм паперу;
- метод паперового тіста (маса), який наближає процес до скульптурного ліплення, дозволяючи формувати масивні елементи з характерною шершавою фактурою, що створює цікавий візуальний контраст з гладкими ділянками дерева.

Завершальним етапом художньої організації виробу є інкрустація – включення до композиції інеродних декоративних елементів (стразів, намистин, дзеркальних вставок). Це дозволяє досягти ефекту мозаїчності та підсилити світлотіньову гру виробу. Поряд з класичною інкрустацією передбачено використання інтарсії – врізання фрагментів деревини інших порід. Це підкреслює шляхетність основного матеріалу та демонструє високий рівень володіння техніками столярного декорування.

Синтез зазначених технік в авторському проєкті сприяє вирішенню комплексного творчого завдання, а саме поєднанню традиції народного ремесла (пірографія, інтарсія) з сучасними декоративними течіями (дот-арт) та об'ємно-просторовим моделюванням (пап'є-маше). Це забезпечує унікальність авторського

стилю та високу художню цінність кваліфікаційної роботи.

Проведене дослідження та практична реалізація авторського проєкту дозволяють сформулювати такі висновки. Традиційні методи обробки деревини, зокрема різьблення та токарство, залишаються фундаментальною базою для художньої творчості, де технологічна доцільність (міцність заготовки, вибір напрямку волокон) безпосередньо корелює з естетичною виразністю майбутнього виробу. Авторський підхід до поєднання пірографії, дот-арту та пап'є-маше демонструє широкі можливості для експериментів з фактурою. Використання пап'є-маше як адгезивного шару для створення рельєфу на дерев'яній основі розширює межі традиційного деревообробництва, перетворюючи площинний виріб на об'ємно-просторову композицію. Інтеграція інкрустації та інтарсії в поєднанні з сучасним точковим розписом дозволяє гармонізувати класичний «теплий» матеріал деревини з акцентними декоративними елементами. Це забезпечує складну візуальну динаміку та світлотіньову гру, що є важливим для створення конкурентоспроможних об'єктів сучасного мистецтва.

Запропонована методика синтезу технік є ефективною формою професійної самореалізації майбутнього фахівця, оскільки вона вимагає одночасного володіння навичками графіки, ліплення, столярства та методиками точного декорування, що в сукупності формує унікальний авторський стиль.

Список використаних джерел:

1. Бабчук Ю.М., Чадюк Г.Ф., Крот О.А., Кузнець Ю.О. Декоративне керамічне панно в дизайні інтер'єру. *Science and society: modern trends in a changing world. Proceedings of the 2nd International scientific and practical conference.* MDPC Publishing. Vienna, Austria. 2024. Pp. 441-445.

2. Марущак О.В., Довженко М.В., Мудрак Н.В. Стилізація та декоративна інтерпретація як особливий вид художньої творчості. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 34-39.

3. Марущак О.В., Кравець В.М., Мудрак Н.В. Декоративний рисунок як універсальний інструмент умовно-декоративного сприйняття світу. *Актуальні питання науки, освіти і суспільства: теорія і практика*: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (м. Умань, 28 жовтня 2022 р.): у 2 ч. Умань: ЦФЕНД, 2022. Ч. 1. С. 73-74.

4. Марущак О.В., Романенко С.В., Будикіна Б.С., Павловська Є.А. Художньо-образна мова формування декоративної композиції. *Scientific Research: Theoretical Foundations and Practical Applications. Proceedings of the VII International scientific and practical conference.* (January 24-26, 2024) Vienna, Austria, International Scientific Unity. 2024. Pp. 57-61.

5. Марущак О.В., Романенко Т.М., Шевченко М.О. Декоративно-ужиткове мистецтво як елемент підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій до естетичного виховання учнівської молоді. *Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій середньої школи: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі Поділля», 2018. Вип. 1. С. 204-207.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.30>

Михайлик А.С., Хренова В.В.
м. Хмельницький
alionamehiylek@gmail.com

ЗМІШАНІ ТЕКСТИЛЬНІ ТЕХНІКИ В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ

Анотація. У тезах розглянуто особливості застосування змішаних текстильних технік у сучасному мистецтві та їх роль у трансформації традиційних форм. Проаналізовано художньо-виразні можливості поєднання різних матеріалів і технологій у створенні сучасних текстильних об'єктів.

Ключові слова: змішані техніки, художній текстиль, сучасне мистецтво, експеримент, асамбляж, фактура.

Abstract. The theses examine the features of using mixed textile techniques in contemporary art and their role in the transformation of traditional forms. The artistic and expressive possibilities of combining different materials and technologies in the creation of contemporary textile objects are analyzed.

Keywords: mixed textile techniques, contemporary art, artistic textiles, mixed media, assemblage, texture.

Сучасний художній текстиль у світовому та українському мистецькому просторі характеризується активними процесами трансформації, що зумовлені зміною художнього мислення та переосмисленням традицій. Текстиль перестає функціонувати виключно як декоративно-ужитковий елемент і дедалі частіше набуває статусу самостійного виду сучасного мистецтва. Відбувається розширення меж застосування традиційних технік, що сприяє інтеграції текстилю в контекст актуальних художніх практик, таких як інсталяція, об'єкт і просторові композиції [1; 3].

Традиційні техніки - ткацтво, вишивка, килимарство - сьогодні виступають не лише як засіб створення орнаментальних або декоративних виробів, а як основа для подальших експериментів. Митці активно трансформують ці техніки, поєднуючи їх із новітніми матеріалами та нетрадиційними способами обробки. У результаті цього процесу формується новий напрям - змішані текстильні техніки (mixed media textile art), що передбачають синтез різних художніх засобів у межах одного твору.

Проблематика розвитку художнього текстилю розглядалася у працях таких дослідників, як З. Чегусова, Т. Кара-Васильєва, Г. Стельмащук [1; 2; 3]. У їхніх дослідженнях простежується еволюція текстильного мистецтва від традиційних форм до сучасних експериментальних практик. Особлива увага приділяється зміні функцій текстилю, його переходу від утилітарності до концептуальності. Водночас питання використання змішаних технік як окремого художнього явища потребує більш глибокого аналізу.

Змішані текстильні техніки слід розглядати не лише як поєднання різних технологій та матеріалів, але й як концептуальний підхід до створення художнього образу. У цьому контексті вибір матеріалу, його фактури та способу обробки підпорядковується загальній ідеї твору. Такий підхід дозволяє митцям вільно експериментувати, руйнуючи усталені канони та створюючи нові форми художнього вираження [1].

Однією з характерних ознак сучасного художнього текстилю є прагнення до об'ємності та просторовості. Традиційні площинні гобелени поступово поступаються місцем тривимірним композиціям, що взаємодіють із простором. У таких роботах

широко застосовуються техніки плетіння, в'язання, аплікації, нашарування тканин та інших матеріалів. Завдяки цьому створюється ефект рельєфності та багат шаровості, що посилює художню виразність твору [3].

Важливим напрямом розвитку змішаних технік є поєднання різноманітних матеріалів. Сучасні митці активно вводять у свої твори метал, пластик, деревину, скло та інші нетекстильні елементи. Таке поєднання дозволяє створювати нові фактурні та візуальні ефекти, розширюючи можливості текстильного мистецтва. Особливо цікавим є використання металевих конструкцій або сіток як основи для текстильних композицій, що поєднують у собі елементи вишивки, плетіння та колажу.

Рис. 1. Сучасний об'ємний гобелен (експериментальне ткацтво).

Серед змішаних технік важливе місце займає асамбляж — художній прийом, що передбачає створення композиції з різнорідних матеріалів і готових об'єктів. У текстильному мистецтві асамбляж проявляється у поєднанні тканин, ниток, мережива, друкованих зображень та інших елементів. Такий підхід дозволяє створювати складні багат шарові композиції, що мають як декоративну, так і концептуальну функцію.

Рис. 2. Текстильний асамбляж на металевій основі (змішана техніка).

Суттєвим аспектом розвитку сучасного текстилю є також звернення до екологічної проблематики. Використання вторинних матеріалів (upcycling) стає важливим засобом художнього висловлювання. Залучення старих тканин, мотузок, сіток та інших предметів побуту надає творам додаткового змістового навантаження, пов'язаного з темами пам'яті, часу та трансформації. У таких роботах особливого значення набуває сам матеріал, який несе в собі певну історію.

Колористика композицій та арт-об'єктів виконаних у змішаних текстильних техніках також зазнає змін. Поєднання різних матеріалів і текстур створює складні кольорові взаємодії, які не завжди можна досягти завдяки використанню традиційних технік. Вкраплення ниток різного походження, фарбованих тканин, а також введення нетекстильних елементів сприяє виникненню нових візуальних ефектів. Важливу роль відіграє світло, яке по-різному взаємодіє з різними поверхнями, підсилюючи декоративні та просторові характеристики твору.

Рис. 3. Текстильна інсталяція з вторинних матеріалів (upcycling).

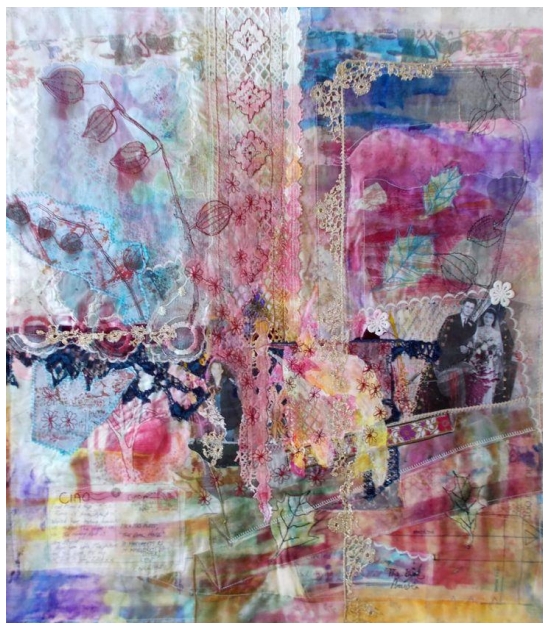

Рис. 4. Багат шаровий текстильний колаж.

Таким чином, змішані текстильні техніки є одним із найперспективніших напрямів розвитку сучасного мистецтва. Вони поєднують традиційні ремісничі практики з інноваційними підходами, відкриваючи нові можливості для творчого самовираження. Завдяки експериментам із матеріалами, формою та простором художній текстиль інтегрується в глобальний мистецький контекст, набуваючи нових функцій і значень.

Список використаних джерел:

1. Чегусова З. А., Кара-Васильєва Т. В., Придатко Т. О. *Людмила Жоголь. Чарівниця художнього текстилю*. Київ : Либідь, 2008. 264 с.
2. Стельмашук Г. Г. *Український народний одяг*. Львів : Априорі, 2019. 256 с.
3. Кара-Васильєва Т. В. *Український художній текстиль ХХ століття*. Київ : Либідь, 2005. 280 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.31>

Зубленко Д.В., Цвілик Р.О., Цвілик С.Д.
м. Вінниця, Україна
tsvilysv@gmail.com

ФОРМОУТВОРЕННЯ ПОВЕРХОНЬ ОБЕРТАННЯ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ГРАФІЧНИХ ПРОГРАМ

Анотація. Встановлено, що в процесі графічної підготовки комп'ютерні програми виконують низку інтегральних функцій: керуюча (програми виконують певні традиційні функції вчителя, містять команди не лише щодо роботи на комп'ютері, але й дають різні вказівки учням щодо алгоритму їхніх дій та їхньої перевірки тощо); навчальна (програми спрямовують навчання, виходячи з наявних в учнів знань й індивідуальних здібностей); діагностична (тестові програми, призначені для діагностування, оцінювання або перевірки знань, здібностей, умінь); тренувальна (програми, розраховані на повторення або закріплення пройденого і не містять нового навчального матеріалу); вимірювальна і контролююча функції (програми, що дозволяють отримати й записувати інформацію, управляти діями здобувачів освіти).

Ключові слова: кресленик, алгоритм, тривимірна модель, комп'ютерне моделювання, команди.

Abstract. It has been established that in the process of graphic training, computer programs perform a number of integral functions: control (programs perform certain traditional functions of a teacher, contain commands not only for working on a computer, but also give various instructions to students regarding the algorithm of their actions and their verification, etc.); educational (programs direct learning based on the knowledge and individual abilities of students); diagnostic (test programs designed to diagnose, evaluate or verify knowledge, abilities, skills); training (programs designed to repeat or consolidate what has been learned and do not contain new educational material); measuring and controlling functions (programs that allow you to receive and record information, manage the actions of students).

Keywords: drawing book, algorithm, three-dimensional model, computer modeling, commands.

Вимогою сьогодення є використання комп'ютерних систем у процесі проектування й виготовлення виробів будь-якої галузі виробництва. Вчені констатують, що нині існуючі теорії навчання в чистому вигляді не можуть бути безпосередньо використані для розробки навчальних програм, а існуючі спроби будувати комп'ютерне навчання відповідно до них поки що малоефективні. Однією з причин такої педагогічної поразки є складність технологізації педагогічних систем на нинішньому рівні їхнього розвитку.

Ученими сформульовано низку вихідних вимог до розробки систем комп'ютерного навчання, а саме [1-5]:

- комп'ютерні системи навчання створюються на основі змістового аналізу об'єктів засвоєння. Різнemu змісту мають відповідати різні системи (одна і та ж система функціонально не задовольняє вимоги різних навчальних предметів);

- кожна система навчання, заснована на використанні комп'ютерів, створюється для засвоєння системи понять, представленої мовою певних дій і операцій суб'єкта; цілісність системи понять визначається цілісністю і внутрішнім зв'язком дій, що забезпечують її, і операцій;

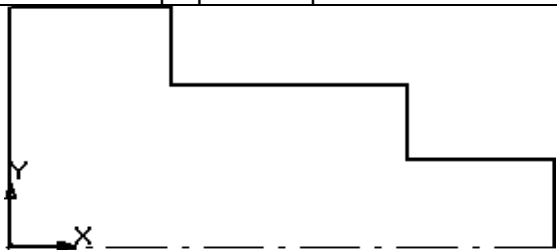
- оскільки комп'ютерні системи навчання пов'язані в першу чергу з передачею учням оперативного змісту понять, то в створенні й освоєнні таких систем необхідно розділяти об'єктні й оперативні аспекти моделювання, що представляються рівноправно, але за провідної ролі оперативної сторони, що забезпечує розгорнутий аналіз змісту об'єкту самим учнем;

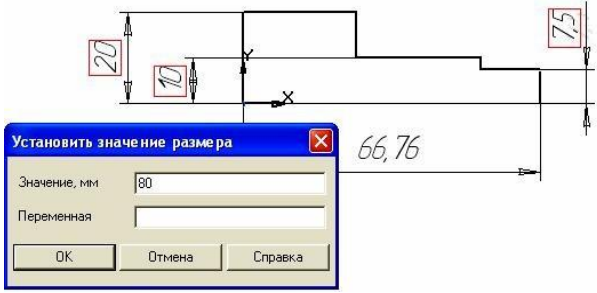
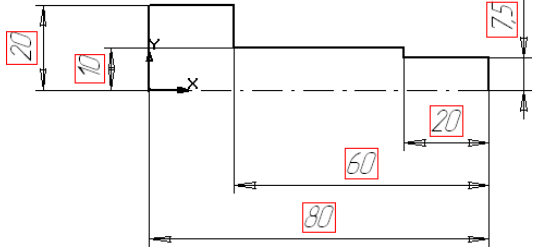
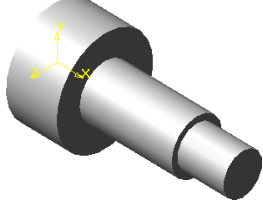
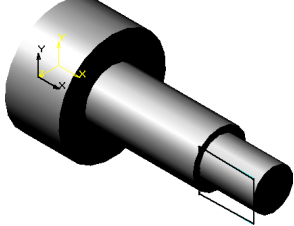
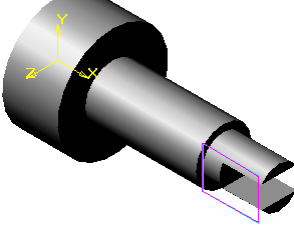
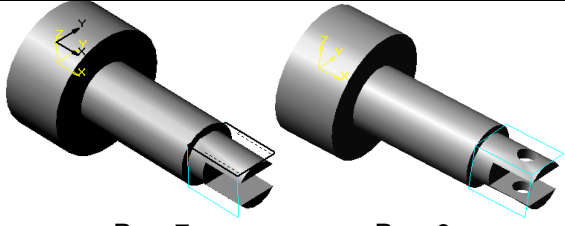
- створення комп'ютерних систем навчання здійснюється шляхом розгорнутого вивчення способів застосування в різних ситуаціях.

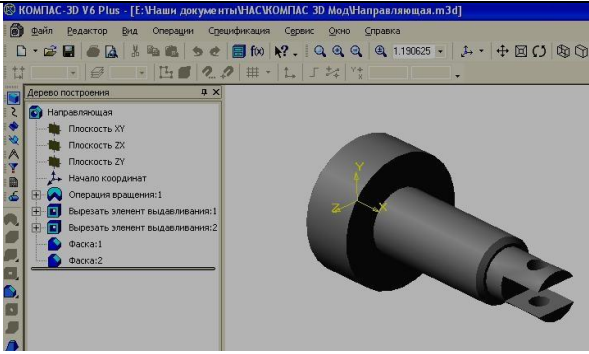
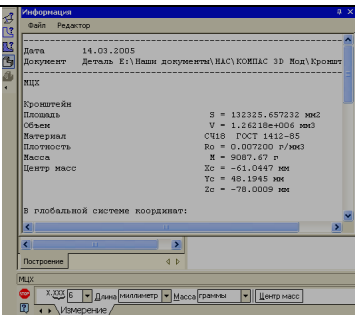
Інтерактивне навчання засобами комп'ютерних програм має на меті глибше й самостійне засвоєння графічних знань. У комп'ютерному класі доступ до цього курсу, що функціонує в режимі «Самоконтроль», наданий учням ЗЗСО для одержання необхідної інформації з теорії виконання правильних побудов, проведення самостійного тестування практичних навичок. Такий підхід до надання користування інтерактивним курсом систематизує процес самонавчання оскільки учень, студент для правильного виконання поставленого завдання має постійно працювати за наступною схемою: завдання - інтерактивний курс - інформація з теми завдання - автоматизований контроль - відповідь - результат (у разі негативного результату: інтерактивний курс - інформація з теми завдання).

Розглянемо методику створення моделі у КОМПАС-3D на прикладі деталі циліндричної форми (табл.1). Почнемо формування моделі з побудови **ескізу**, що є контуром половини валу й вісь обертання (рис. 1). Використовуючи панель геометрії, зображаємо вісь, далі довільну ламану лінію, що повторює конфігурацію вала, без дотримання розмірів.

Таблиця 1

№	Етапи створення моделі	Графічне зображення
1.	Будуємо ескіз, що є контуром половини валу й вісь обертання (рис. 2). Використовуючи панель геометрії, зображаємо вісь, далі довільну ламану лінію, що повторює конфігурацію вала, без дотримання розмірів.	 <p style="text-align: center;">Рис. 1.</p>

2.	Проставляємо параметрично керовані розміри, використовуючи панель розмірів.	 <p>Рис. 2.</p>
3.	Задаємо усі можливі розміри майбутньої моделі й формуємо ескіз.	 <p>Рис. 3.</p>
4.	Обираємо операцію обертання на панелі «Редагування деталі» в стрічці параметрів об'єктів. Задаємо всі необхідні дані і натискаємо кнопку «Створити».	 <p>Рис. 4.</p>
5.	Відніманням виконаємо проріз трьома площинами: введемо нову площину, дотичну до циліндричної поверхні. Обираємо «Допоміжну геометрію» кДотичну площину. Зазначаємо на моделі грань, до якої буде будуватися додаткова площина, та вказуємо одну з можливих площин проекцій - фронтальну. З'явиться фантом дотичної площини (рис. 5).	 <p>Рис. 5.</p>
6.	На новій допоміжній площині будуємо другий ескіз, профіль прорізу, проставляємо розміри і закриваємо ескіз. Для побудови ескізу можна використовувати не дотичну, а фронтальну площину, тоді проріз вирізається у двох напрямках. Одержуємо прямокутний проріз (рис. 6). Подібний проріз можна побудувати іншим способом: додаванням частин циліндричної поверхні, що формуються витискуванням двох секторів кіл.	 <p>Рис. 6.</p>
7.	Виконаємо отвори циліндричної форми: створимо ще одну допоміжну площину, дотичну до тієї ж грані. Тепер ця площина є паралельною Площині ZX (рис. 7). Створюємо новий ескіз на допоміжній горизонтальній площині, зображаємо коло і встановлюємо за допомогою розмірів його положення і діаметр, виконуємо операцію витискування (рис. 8).	 <p>Рис. 7</p> <p>Рис. 8.</p>

<p>8. На заключному етапі формуємо фаски: обираємо ребро, у даному випадку – це коло, натискаємо на панелі «Побудова деталі» кнопку <Фаска>, в стрічці параметрів об'єктів встановлюємо необхідні параметри, після чого обираємо кнопку «Створити». Вказуємо друге ребро і повторюємо операцію формування фаски. Результатом таких дій є одержання варіанту комп'ютерної моделі вала (рис. 9).</p>	 <p style="text-align: center;">Рис. 9.</p>
<p>9. Для виконання розрахунків на міцність, на панелі Вимірювання варто натиснути кнопку <МЦХ моделі>, після чого з'явиться діалогове вікно «Інформація». Відповідно до визначеної точності розрахунку необхідно встановити кількість значущих цифр та одиниці вимірювання в стрічці параметрів об'єктів. Додатково можна включити прапорець Відрисувати центр ваги. Результати розрахунків відобразяться у діалоговому вікні (рис. 10).</p>	 <p style="text-align: center;">Рис. 10.</p>

Висновки. Важливим аспектом комп'ютерного моделювання є застосування імітаційних програм, що представляють той або інший аспект реальності за допомогою обмеженого числа параметрів для вивчення його основних структурних або функціональних характеристик. Моделюючі програми вільної композиції надають в розпорядження учня основні елементи й типи функцій для моделювання певної реальності. Програми типу «мікросвіт», схожі імітаційно-моделюючі, проте не відображають реальність; в ідеалі - уявне навчальне середовище, що створюється за участю вчителя.

Інструментальні програмні засоби забезпечують виконання конкретних операцій, наприклад, обробку тексту, складання таблиць, редагування графічної інформації.

В процесі графічної підготовки комп'ютерні програми виконують низку інтегральних функцій: керуючу - програми виконують певні традиційні функції вчителя, наприклад, управління в класі. Вони містять команди не лише щодо роботи на комп'ютері, але й дають різні вказівки учням щодо алгоритму їхніх дій та їхньої перевірки тощо; навчальну - програми спрямовують навчання, виходячи з наявних в учнів знань й індивідуальних здібностей. Дані програми припускають засвоєння нової інформації; діагностичну - тестові програми, призначені для діагностування, оцінювання або перевірки знань, здібностей, умінь; тренувальну - програми, розраховані на повторення або закріплення пройденого і не містять нового навчального матеріалу; вимірювальну і контролюючу - програми, що дозволяють отримати й записувати інформацію, управляти діями здобувачів освіти.

Список використаних джерел:

1. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д., Шимкова І.В. Особливості графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій на засадах компетентнісного підходу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: «ВПЦ», 2018. С. 96-104.

2. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Наступність у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки у ВНЗ педагогічного профілю. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: збірник наукових праць*. Львів. 2006 . С. 523-527.

3. Глуханюк В.М., Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Застосування системи управління навчанням COLLABORATOR у створенні електронного освітнього середовища з підготовки педагогів середньої та професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 62. С. 5-18.

4. Гуревич Р.С., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Алгоритмізація пізнавальної діяльності студентів під час вивчення нарисної геометрії і креслення у ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 55. 350 с.

5. Гуревич Р.С., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. Графічна підготовка майбутніх учителів технологій і креслення в умовах інформатизації освітнього процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наук. пр.* Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 54. С. 50-56.

6. Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С., Шимкова І.В. Організація проектної діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами хмарних сервісів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. Вип. 50. С. 410-414.

7. Цвілик С.Д., Сологуб Ю.С., Злагодняк М.С. Комп'ютерно-орієнтоване навчання креслення учнів профільної школи засобами системи КОМПАС 3D. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 18-24.

8. Цвілик С.Д., Головін Р.О., Томашенко В.А. Особливості педагогічних програмних засобів комп'ютерно-орієнтованого навчання графічних знань учнів старшої школи. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 117-124.

9. Цвілик С.Д., Романюк Н.І. Комплексне методичне забезпечення як фактор реалізації наступності у проведенні самостійної роботи. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: збірник наукових праць*. Вінниця, 2003. Вип. 9. С. 121-123.

10. Цвілик С.Д., Шимкова І.В., Марущак О.В. Створення хмаро орієнтованого навчального середовища з виконання STEAM-проектів майбутніми вчителями технологій. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 88-94. <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.19>

11. Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Обґрунтування компетентнісної графічної підготовки вчителя трудового навчання та технологій і викладача професійної освіти засобами матричного моделювання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наук. праць*. Вип. 53. Редкол. Київ-

Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. С. 227-234.

12. Iryna Shymkova, Oksana Marushchak, Svitlana Tsvilyk, Vitaliy Hlukhaniuk, Volodymyr Harkushevskiy. Application of upcycling technology in the project activity of future teachers of labor education and technology. ENVIRONMENT. TECHNOLOGY. RESOURCES. Proceedings of the 15 th International Scientific and Practical Conference on June 27 th–28th, 2024. Volume II, I: Rezekne Academy of Technologies, Rezekne, Latvia, 2024. P. 485-492. <https://journals23.rta.lv/index.php/ETR/issue/view/212>

13. Iryna Shymkova, Svitlana Tsvilyk, Vitalii Hlukhaniuk, Viktor Solovei, Volodymyr Harkushevskiy USE OF Learning management system ILIAS in teaching technologies for intending teachers of secondary and vocational education. Rezekne: Rezeknes Tehnologiju akadēmija. 2021. Volume V. p. 470-482. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6313>.

14. Shymkova, I., Tsvilyk, S., Hlukhaniuk, V, Marushchak O. Content modeling and organization of environmental training of the future labor training teacher in higher education institutions. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION/ Proceedings of the International Scientific Conference. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. Volume I, May 26th, 2023. 275-288. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7129/6078> .
<https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7129>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.32>

Шинін О.С., Данилюк С.М., Стадник Л.Г.
м. Вінниця, Україна
shininaleksander@gmail.com

ХУДОЖНЬО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ АКРИЛУ ТА ТЕКСТУРНОЇ ПАСТИ В СУЧАСНОМУ ДЕКОРАТИВНОМУ ЖИВОПИСІ

Анотація. У статті досліджено художньо-технологічні особливості застосування змішаної техніки (Mixed Media) у сучасному декоративному живописі на прикладі поєднання акрилових фарб і текстурних паст. Обґрунтовано, що синергія цих матеріалів дозволяє трансформувати традиційну площинну мову живопису у складну візуально-пластичну систему. Проаналізовано генезис змішаних технік від витоків кубізму до сучасності, а також детально розглянуто фізико-хімічні властивості акрилових сполук, що забезпечують високу адгезію та довговічність творів. Особливу увагу приділено розробленню алгоритмізованої послідовності творчого процесу. Визначено основні естетичні переваги техніки. Практичну значущість дослідження проілюстровано на прикладі флористичних мотивів, де пластичні властивості паст дозволяють досягти максимальної образної переконливості та автентичності авторського жесту.

Ключові слова: декоративний живопис, змішана техніка, Mixed Media, акрилові фарби, текстурна паста, рельєф, фактура, адгезія, флористичні мотиви.

Abstract. The article explores the artistic and technological features of the use of mixed media in modern decorative painting using the example of a combination of acrylic paints and texture pastes. It is substantiated that the synergy of these materials allows

transforming the traditional planar language of painting into a complex visual and plastic system. The genesis of mixed media from the origins of cubism to the present day is analyzed, and the physicochemical properties of acrylic compounds that ensure high adhesion and durability of works are considered in detail. Special attention is paid to the development of an algorithmized sequence of the creative process. The main aesthetic advantages of the technique are identified. The practical significance of the study is illustrated using the example of floral motifs, where the plastic properties of the paste allow achieving maximum figurative persuasiveness and authenticity of the author's gesture.

Keywords: *decorative painting, mixed media, Mixed Media, acrylic paints, texture paste, relief, texture, adhesion, floral motifs.*

Сучасний декоративний живопис активно збагачується новими матеріалами і техніками, що дозволяють художникам розширювати межі традиційної площинно-декоративної мови. Одним з найперспективніших напрямів є поєднання акрилових фарб з текстурною пастою – змішана техніка, що вводить у декоративний твір реальний тривимірний рельєф, фактурне багатство та нові пластичні можливості. Актуальність дослідження цієї техніки зумовлена її широким поширенням у сучасній художній практиці та недостатньою розробленістю в навчально-методичній літературі з декоративного живопису.

Потреба у науковому осмисленні зазначених засобів виразності зумовлена тим, що сучасний живопис не просто механічно використовує нові матеріали, а трансформує вже існуючий досвід експериментального мистецтва минулого століття. Це актуалізує розгляд змішаної техніки не як випадкового набору інструментів, а як цілісної художньої стратегії, що має глибоке історичне коріння. Відтак, розуміння сучасних пластичних можливостей поєднаних акрилових фарб з текстурною пастою стає можливим лише за умови ретельного вивчення генезису «Mixed Media», де кожен елемент наділявся особливим концептуальним змістом.

У загальному розумінні змішана техніка передбачає свідоме поєднання двох або більше різнорідних матеріалів в одному творі, де кожен з них виконує специфічну художню функцію. Витоки цього підходу сягають кубізму початку ХХ ст., коли П. Пікассо та Ж. Брак уперше почали вводити в живописну поверхню реальні предмети – папір, тканину, пісок. Пізніше дадаїсти і сюрреалісти довели цей принцип до концептуального рівня, а в другій половині ХХ ст. змішана техніка стала самостійним напрямом у мистецтві. Сьогодні вона органічно вписана в практику сучасного декоративного живопису, поєднуючи традиційну образотворчу мову з новими матеріальними можливостями.

Разом з тим, ефективна реалізація творчого задуму в межах цієї стратегії вимагає не лише знання історичного контексту, а й глибокого розуміння технологічної природи взаємодії компонентів. Оскільки декоративний ефект у Mixed Media досягається через нашарування різних субстанцій, ключовим чинником стає їх фізико-хімічна спорідненість, що забезпечує структурну цілісність твору. Саме такий синергетичний зв'язок простежується у використанні сучасних полімерних сполук, де функціональні властивості основи безпосередньо зумовлюють фінальний естетичний результат.

У змішаній техніці акрил і текстурна паста є технічно і художньо взаємодоповнюючими матеріалами. Текстурна паста – акрилове середовище з мінеральним або полімерним наповнювачем – після висихання утворює міцний рельєф і відповідає за пластичний вимір твору. Акрилові фарби, нанесені поверх висохлої пасти, забезпечують колір, тональні співвідношення і живописну глибину.

Оскільки обидва матеріали виготовлені на акриловій основі, між шарами утворюється надійна хімічна адгезія, що гарантує довговічність і цілісність поверхні твору. Таким чином, паста і акрил утворюють органічну художньо-технологічну систему, в якій кожен матеріал посилює виразні можливості іншого.

Визначена технологічна взаємозумовленість матеріалів диктує чітку послідовність творчого процесу, що в науково-методичному аспекті постає як алгоритмізована поетапність дій. Робота розпочинається з підготовчого етапу, на якому здійснюється ґрунтування основи (полотна або картону) акриловим складом для створення оптимального адгезійного шару. Наступна фаза передбачає безпосереднє формування рельєфу, зокрема, згідно з ескізом за допомогою мастихіна чи інших інструментів наносяться фактурні елементи, після чого триває процес повної дегідратації пасти. Третій етап переводить роботу в площину колористичного вирішення, де через лесування та тонування виявляється архітектоніка рельєфу. Завершується цикл деталізацією живописної тканини твору та фінальною лакуванням поверхні, що виконує як захисну, так і естетично-моделюючу функцію.

Синергія акрилових фарб і текстурних паст зумовлює появу низки специфічних експресивних якостей, що трансформують площинну поверхню живопису у складну візуально-пластичну систему. Насамперед це виявляється у набутті твором реального *просторового виміру*, де рельєфні елементи стають активними учасниками композиції. Завдяки фізичній об'ємності матеріалу виникає динамічна взаємодія поверхні зі світлоповітряним середовищем. Гра світла й тіні (світлотіньове моделювання) постійно змінює характер сприйняття художнього образу залежно від ракурсу огляду та інтенсивності освітлення, що додає твору часової та просторової глибини.

Важливим аспектом функціонування даної техніки є створення особливого *візуально-тактильного резонансу*. Свідоме протиставлення інертних гладких площин та активних рельєфних ділянок збагачує художню мову твору гострими фактурними контрастами. Це не лише посилює композиційну виразність, а й активізує чуттєве сприйняття глядача, стимулюючи тактильні асоціації та поглиблюючи емоційний контакт з артефактом.

Водночас використання текстурної основи суттєво розширює *колористичний потенціал* живопису. Специфіка взаємодії рідкого пігменту з тривимірним рельєфом призводить до природної диференціації колірних шарів. Фарба акумулюється у заглибленнях пасти, створюючи насичені тональні акценти, тоді як виступаючі частини залишаються світлішими. Такий фізико-механічний розподіл барвника дозволяє досягти ефекту об'ємності та хроматичної насиченості навіть за умови мінімального живописного втручання, що підкреслює структурну логіку зображення.

Підсумковим чинником художньої цінності цієї техніки є її *ексклюзивність*. Оскільки процес ручного моделювання текстурної маси характеризується високим ступенем авторської імпровізації та неповторністю пластичного жесту, кожен твір набуває ознак унікальності. Відсутність можливості точного технологічного відтворення рельєфу детермінує справжню автентичність художнього продукту, що є важливим у контексті сучасного декоративно-прикладного мистецтва.

Зазначені теоретичні та технологічні переваги знаходять своє найбільш виразне практичне підтвердження у жанрі флористики, де морфологія природних форм ідеально корелює з пластикою рельєфних матеріалів. Декоративний живопис із зображенням квітів і рослин є особливо вдячною сферою для застосування змішаної техніки. Природні форми квіткових образів – округлі пелюстки, рельєфні

серединки, пружні стебла, щільні колоски пшениці – природно піддаються тривимірному моделюванню пастою. Наприклад, рельєфна пелюстка маку чи соняшника набуває відчутної матеріальності та переконливості, а колоски пшениці, змодельовані пастою і вкриті охрою та золотистим акрилом, отримують вагомість і символічну наповненість, що підсилює їхнє образне звучання у загальній композиції. Поєднання рельєфних квіткових елементів з більш стриманим площинним фоном дозволяє розставляти чіткі композиційні акценти та створювати відчуття глибини й просторового руху у площинному декоративному творі.

Відтак, змішана техніка на основі акрилу і текстурної пасти є органічним розвитком художніх можливостей декоративного живопису, що відповідає як традиціям народного рельєфного мистецтва, так і сучасним тенденціям пошуку нових засобів виразності. Ця техніка збагачує традиційну площинно-декоративну мову живопису об'ємністю, фактурністю та матеріальною виразністю, надаючи кожному твору неповторного індивідуального характеру. Свідоме і майстерне її застосування відкриває широкі можливості для розвитку авторської художньої мови у сфері декоративного живопису.

Список використаних джерел:

1. Антонович Є.А., Захарчук-Чурай Р.В., Станкевич М.Є. Декоративно-прикладне мистецтво. Львів, 1993. 185 с.
2. Змішана техніка (Mixed Media) / Art-L: художня майстерня [Електронний ресурс]. URL: <https://art-l.dp.ua/technique/mixed-media/> (дата звернення: 01.03.2026).
3. Марущак О.В., Висоцька О.В., Павлик С.О. Декоративний рисунок як методологічна основа стилізації, архітектоники та принципів композиції у просторових мистецтвах. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2025. Вип. 8.
4. Марущак О.В., Масюк В.О. Декоративність як форма організації художнього образу. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2022. Вип. 5. С. 187-192.
5. Марущак О.В., Микитюк Д.В., Павелко А.В. Еволюція декоративного рисунка в українському народному мистецтві. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 45-50.
6. Марущак О.В., Осіпчук Т.О., Павловська Є.А. Стилізація природних форм у декоративному мистецтві. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 90-96.
7. Мудрак Н.В., Мельник Ю.І., Марущак О.В. Особливості створення стилізованої композиції з елементами архітектури та пейзажу. *Modern Systems of Science and Education in the European Union and World: Materials of the V International Research and Practical Internet Conference (January, 27, 2024): collection of abstracts [for the general ed. PhD Serhii Onyshchenko]. Zdar nad Sazavou: «DEL s.z.»*, 2024. P. 18-20.

8. Музика О.Я., Сотська Г.І. Живопис: матеріали і техніки. Київ: Талком, 2024. 260 с.

9. Текстурна паста: що це таке та як з нею працювати / Panda Market [Електронний ресурс]. URL: <https://panda-market.com.ua> (дата звернення: 28.02.2026).

10. Шинін О.С., Марущак О.В., Юкальчук Л.П. Особливості становлення та розвитку рельєфної пластики в Україні. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. пр. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 6. С. 183-189.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.33>

Дишкант Д.І., Паламарчук В.О., Цвілик С.Д.
м. Вінниця, Україна
tsvilyksv@gmail.com

ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНИХ ПРИПИСІВ У СТВОРЕННІ 3D-МОДЕЛЕЙ ГЕОМЕТРИЧНИХ ТІЛ

Анотація. У статті розглянуто сутність тривимірного моделювання геометричних тіл засобами логічних операцій у середовищі КОМПАС-3D. Встановлено, що у 3D-моделюванні можливим є динамічне відображення форми геометричного тіла засобами його обертання, зміни просторового положення, наближення або віддалення від спотерігача. Цей процес є інтерактивним, а саме: здійснюючи певні переміщення геометричних об'єктів здобувачі освіти можуть краще вивчати просторову будову тіла та його розташування у просторі, здійснювати певні побудови з відтворення зовнішньої та внутрішньої форми та трансформації тіл.

Ключові слова: ескіз, кресленик, геометричні тіла, 3D-модель, комп'ютерне моделювання, логічні операції.

Abstract. The article considers the essence of three-dimensional modeling of geometric bodies by means of logical operations in the KOMPAS-3D environment. It is established that in 3D modeling it is possible to dynamically display the shape of a geometric body by means of its rotation, change of spatial position, approach or distance from the observer. This process is interactive, namely: by making certain movements of geometric objects, students can better study the spatial structure of the body and its location in space, carry out certain constructions to reproduce the external and internal shape and transformation of bodies.

Keywords: sketch, drawing book, geometric bodies, 3D model, computer modeling, logical operations.

За умов комп'ютерного навчання графічних знань інформація поступає до здобувачів освіти вербальними та візуальними каналами. Ефективність навчання значно зростає під час 3D-моделювання, коли здобувачі освіти активно досліджують геометричні об'єкти, виявляють певні закономірності й самостійно формулюють висновки. За таких умов формується важливий аспект графічної культури - просторове мислення.

Низка дослідників відзначають значні можливості використання комп'ютера як інструменту моделювання. Моделювання технічних і фізичних явищ, просторових об'єктів

на комп'ютері замінює реальний простір віртуальним і досліди, що проводилися раніше в окремих освітніх закладах, в природничо-наукових лабораторіях (складні, високовартісні й небезпечні досліди), просторові перетворення геометричних і технічних об'єктів; явища, недоступні для спостереження, моделюються і стають доступними [1-3; 5; 7; 8].

Безперечно, що деталізоване створення віртуальних моделей сприяє відображенню їхніх геометричних форм і властивостей. У 3D-моделюванні можливим є динамічне відображення форми геометричного тіла засобами його обертання, зміни просторового положення, наближення або віддалення від спотерігача. Цей процес є інтерактивним, а саме: здійснюючи певні переміщення геометричних об'єктів здобувачі освіти можуть краще вивчати просторову будову тіла та його розташування у просторі, здійснювати певні побудови з відтворення зовнішньої та внутрішньої форми та трансформації тіл [4; 6-9].

Під час 3D-моделювання варто дотримуватись певних методологічних засад, а саме: поступовість у розгляді від простих (базових) до складних геометричних тіл; упровадження інтерактивних методів і форм навчання, коли здобувачі освіти активно взаємодіють з 3D-моделями (створюють і змінюють форму і положення тіла, вивчають його властивості); інтеграція комп'ютерних та традиційних методів навчання віртуальних моделей з аналітичними розрахунками та геометричними побудовами, що сприятиме забезпечує комплексному засвоєнню графічних знань; обов'язкове обговорення, аналіз й формулювання висновків щодо одержаних результатів процесу моделювання та спостережень за діяльністю здобувачів освіти [12-16].

Процес створення твердотільної моделі у сучасних системах складається з трьох пропедевтичних моделей: (*інформаційна* – опис, рисунок тощо; *даних* - складна конструкція подається у вигляді окремих простих базових тіл: призма, циліндра, сфери, конуса тощо; *зберігання* - на основі заданих розмірів створюються базові тіла в комп'ютері) та логічних операцій їхньої обробки для створення віртуальної моделі (об'єднання, віднімання, перетин). Саме за такою схемою створюється модель складної форми.

Загальний принцип формування об'ємних базових тіл у КОМПАС-3D - це переміщення у просторі певного контуру (плоска ламана лінія, просторова крива лінія). Приклади створення геометричних тіл різної конфігурації подано на рис. 1-3. Основними операціями моделювання є наступні:

- операція витискування – витискування плоского контуру (ескізу) в напрямі нормалі до цього контуру (рис. 1);
- операція обертання – обертання контуру навколо вісі, що лежить у площині контуру (рис. 2);
- кінематична операція – переміщення контуру вздовж напрямної (рис. 3);
- операція за перерізами – побудова тривимірного об'єкта за кількома контурами (перерізами), площини яких паралельні (рис. 4).

Операції мають модифікації, що дозволяють розширювати можливості конструювання моделі. Зокрема, у витискуванні багатокутника можливо додатково задавати напрям і кут нахилу, і тоді замість призми одержати зрізану піраміду.

Для моделювання складних конструкцій основних операцій буває недостатньо. Така конструкція одержується об'єднанням (додаванням) і відніманням додаткових об'ємів. Перед побудовою кожного додаткового об'єму створюється новий контур (ескіз). Прикладами додавання об'єму слугують виступи, ребра жорсткості, бобишки, а прикладами віднімання об'єму – отвори, вирізи, канавки, проточки тощо.

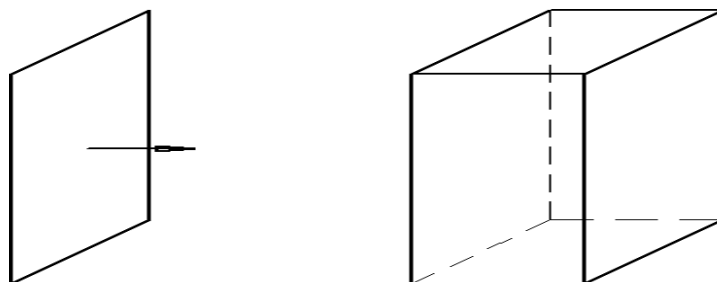

Рис. 1. Створення прямокутної призми.

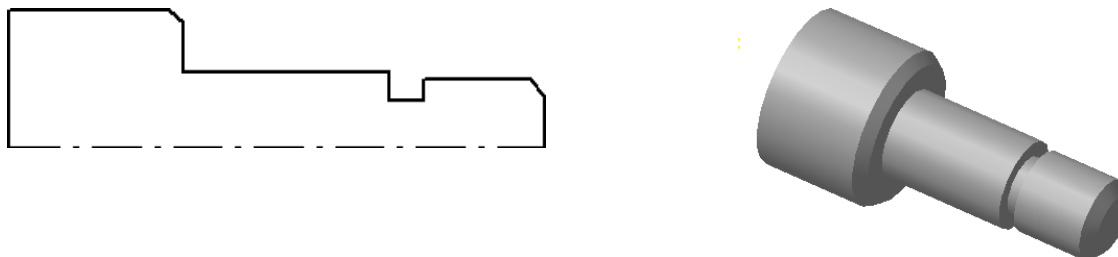

Рис. 2. Створення поверхні обрєтання змінного перерізу.

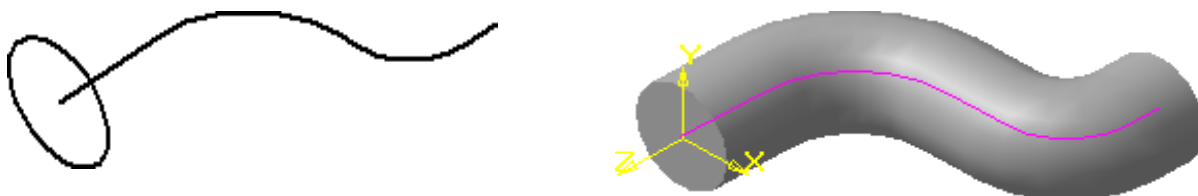

Рис. 3. Створення трубчастої поверхні.

Рис. 4. Моделювання за перерізами

У графічному редакторі КОМПАС-3D плоску фігуру, за допомогою якої формується тіло, називають ескізом, а спосіб переміщення – операцією. Ескіз розташовується в одній із стандартних площин проєкцій на одній з плоских граней, що належать моделі, або на допоміжній площині, положення якої визначено користувачем.

У процесі конструювання об'ємних моделей варто використовувати такі поняття: грань – гладка частина поверхні (плоска чи криволінійна); ребро – пряма чи крива лінія перетину двох сусідніх граней; вершина – точка перетину ребер; тіло моделі – частина простору, що обмежена гранями моделі (цій частині присвоюються властивості матеріалу, з якого згодом буде виготовлена деталь). За створеною моделлю можна визначити масо-інерційні характеристики і виконувати розрахунки на міцність, теплові розрахунки тощо.

Побудову нової моделі варто починати з аналізу інформаційної моделі і уявного поділу на окремі прості тіла (призму, циліндр, конус тощо). Потім визначається базове тіло, до якого будуть додаватися або відніматися інші елементи конструкції.

Комп'ютерне моделювання тривимірних моделей надає можливості їхнього використання в проєктній діяльності як для побудови креслеників, так і для виконання різноманітних розрахунків на міцність, теплостійкість, довговічність тощо. За допомогою комп'ютера значно скорочуються витрати часу на виготовлення конструкторської документації і поліпшується якість її виготовлення, точність розрахунків. Засобами комп'ютерного моделювання можна створювати різноманітні складні моделі як за формою, так і за розмірами. Саме моделювання геометричних об'єктів є важливим процесом просторового уявлення й усвідомлення задуму конструктора, наступним кроком проєктної діяльності якого є створення робочих креслеників деталей, конструкторської, нормативно-довідкової та технологічної документації тощо. Значною перевагою комп'ютерного моделювання є створення баз даних про геометричні об'єкти, їхнє збереження та поширення для можливого застосування у сучасних системах автоматизованого проєктування.

Важливим аспектом сьогодення є інструменталізація освітнього процесу щодо технологічного забезпечення й напрацювання методики навчання графічних знань, а саме: забезпечення освітнього процесу продуктивним комп'ютерним обладнанням - комп'ютери з достатньою продуктивністю графічної системи, якісні монітори, можливо, спеціалізовані пристрої віртуальної або доповненої реальності; підготовка викладачів з освоєння програмного забезпечення та напрацювання методик роботи з 3D-моделями, залучення технологій віртуальної (VR) та доповненої (AR) реальності, що дозволяють досліджувати зсередини внутрішню будову геометричного тіла та поєднувати віртуальні моделі з реальним світом. Штучний інтелект (ШІ) та машинне навчання нині активно використовуються у створенні адаптивних навчальних систем, що дозволяють будувати індивідуальну освітню траєкторію кожного учасника освітнього процесу.

Список використаних джерел:

1. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д., Шимкова І.В. Особливості графічної підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій на засадах компетентнісного підходу. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини*. Умань: «ВПЦ», 2018. С. 96-104.

2. Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Наступність у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки у ВНЗ педагогічного профілю. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній освіті: досвід, проблеми, перспективи: збірник наукових праць*. Львів. 2006. С. 523-527.

3. Глуханюк В.М., Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Застосування системи управління навчанням COLLABORATOR у створенні електронного освітнього середовища з підготовки педагогів середньої та професійної освіти. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : збірник наукових праць. Вінниця : ТОВ «Друк плюс», 2021. Вип. 62. С. 5-18.

4. Гуревич Р.С., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Алгоритмізація пізнавальної діяльності студентів під час вивчення нарисної геометрії і креслення у ВНЗ. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи*. Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2017. Вип. 55. 350 с.

5. Гуревич Р.С., Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С. Графічна підготовка майбутніх учителів технологій і креслення в умовах інформатизації освітнього процесу. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова*. Серія №5. *Педагогічні науки: реалії та перспективи: Зб. наук. пр.*

Київ: НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2016. Вип. 54. С. 50-56.

6. Цвілик С.Д. Застосування наступності у формуванні наукових понять у змісті природничо-математичної та спеціальної підготовки. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: Збірник наукових праць*. Вінниця, 2004. Вип. 10. С. 197-199.

7. Цвілик С.Д., Гаркушевський В.С., Шимкова І.В. Організація проектної діяльності майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами хмарних сервісів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: Збірник наукових праць*. Вінниця: ТОВ «Планер», 2018. Вип. 50. С. 410-414.

8. Цвілик С.Д., Сологуб Ю.С., Злагоднюк М.С. Комп'ютерно-орієнтоване навчання креслення учнів профільної школи засобами системи КОМПАС 3D. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 18-24.

9. Цвілик С.Д., Головін Р.О., Томашенко В.А. Особливості педагогічних програмних засобів комп'ютерно-орієнтованого навчання графічних знань учнів старшої школи. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених: Збірник наукових праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]*. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2024. Вип. 3. С. 117-124.

10. Цвілик С.Д., Романюк Н.І. Комплексне методичне забезпечення як фактор реалізації наступності у проведенні самостійної роботи. *Актуальні проблеми трудової і професійної підготовки молоді: збірник наукових праць*. Вінниця, 2003. Вип. 9. С. 121.123.

11. Цвілик С.Д., Шимкова І.В., Марущак О.В. Створення хмаро орієнтованого навчального середовища з виконання STEAM-проектів майбутніми вчителями технологій. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 88-94. <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.19>

12. Шимкова І.В., Гаркушевський В.С., Цвілик С.Д. Обґрунтування компетентнісної графічної підготовки вчителя трудового навчання та технологій і викладача професійної освіти засобами матричного моделювання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наук. праць*. Вип. 53. Редкол. Київ-Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2019. С. 227-234.

13. Iryna Shymkova, Oksana Marushchak, Svitlana Tsvilyk, Vitaliy Hlukhaniuk, Volodymyr Harkushevskiy. Application of upcycling technology in the project activity of future teachers of labor education and technology. ENVIRONMENT. TECHNOLOGY. RESOURCES. Proceedings of the 15 th International Scientific and Practical Conference on June 27 th–28th, 2024. Volume II, I: Rezekne Academy of Technologies, Rezekne, Latvia, 2024. P. 485-492. <https://journals23.rta.lv/index.php/ETR/issue/view/212>

14. Iryna Shymkova, Svitlana Tsvilyk, Vitalii Hlukhaniuk, Viktor Solovei, Volodymyr Harkushevskiy/ USE OF Learning management system ILIAS in teaching technologies for intending teachers of secondary and vocational education. Rezekne: Rezeknes Tehnologiju akadēmija. 2021. Volume V. p. 470-482. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/6313>.

15. Hlukhaniuk V, Solovei V., Tsvilyk S., Shymkova I. STEAM Education as a Benchmark for Innovative Training of Future Teachers of Labour Training and Technology. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION. Proceedings of the International Scientific Conference. Volume I, May 22th–23th, 2020. Rēzekne : Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija,

2020. P. 211–221. DOI: <https://doi.org/10.17770/sie2020vol1.5000>

16. Shymkova, I., Tsvilyk, S., Hlukhaniuk, V, Marushchak O. Content modeling and organization of environmental training of the future labor training teacher in higher education institutions. SOCIETY. INTEGRATION. EDUCATION/ Proceedings of the International Scientific Conference. Rēzekne: Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija. Volume I, May 26th, 2023. 275-288. <http://journals.rta.lv/index.php/SIE/article/view/7129/6078> .
<https://doi.org/10.17770/sie2023vol1.7129>

РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ДИТЯЧИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ХУДОЖНИХ І МИСТЕЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ, ПРОФЕСІЙНОЇ ТА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.34>

Марущак О.В., Нечипорук Д.В., Поліщук В.В.
м. Вінниця, Україна
oksana.marushchak@vspu.edu.ua

ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ STEM- ПІДХОДУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті обґрунтовано роль проєктно-технологічної діяльності як фундаментальної основи реалізації STEM-підходу в освітній галузі «Технології». Розкрито потенціал уроків технологій як інтегративного середовища, де відбувається синтез природничо-наукових, інженерних і математичних знань у процесі створення реального продукту. Особливу увагу приділено трансформації компетентнісного поля учнів в умовах викликів Індустрії 4.0 та необхідності післявоєнної відбудови України. У роботі деталізовано роль кожного компонента STEM у структурі проєктної діяльності та проаналізовано зміну педагогічної парадигми – перехід учителя від ролі транслятора інструкцій до ролі фасилітатора та ментора. Доведено, що реалізація концепції «навчання через дію» (*learning by doing*) засобами методу проєктів забезпечує формування критичного мислення та інженерної грамотності сучасного фахівця.

Ключові слова: освітня галузь «Технології», STEM-освіта, компетентнісний підхід, проєктно-технологічна діяльність, міждисциплінарна інтеграція.

Abstract. The article substantiates the role of project-technological activity as a fundamental basis for implementing the STEM approach in the educational field of «Technology». The potential of technology lessons as an integrative environment where the synthesis of natural science, engineering and mathematical knowledge occurs in the process of creating a real product is revealed. Special attention is paid to the transformation of the competence field of students in the conditions of the challenges of Industry 4.0 and the need for post-war reconstruction of Ukraine. The paper details the role of each STEM component in the structure of project activity and analyzes the change in the pedagogical paradigm – the transition of the teacher from the role of a translator of instructions to the role of a facilitator and mentor. It is proven that the implementation of the concept of «learning by doing» (*learning by doing*) by means of the project method ensures the formation of critical thinking and engineering literacy of a modern specialist.

Keywords: educational field of «Technology», STEM education, competency-based approach, project-technological activity, interdisciplinary integration.

Сучасна епоха, позначена стрімким розвитком високих технологій та переходом до індустрії 4.0, висуває безпрецедентні вимоги до інтелектуального та творчого потенціалу особистості. У цьому контексті STEM-освіта (Science, Technology, Engineering, Mathematics) постає не лише як методичний підхід, а як

фундаментальна реакція на виклики глобалізованого світу, де здатність розв'язувати комплексні проблеми стає ключовою ознакою успішного фахівця [1; 10]. Упровадження STEM-орієнтованого навчання в український освітній простір, зокрема в межах реформи «Нова українська школа» (НУШ), зумовлене необхідністю підготовки науково-технічної еліти, спроможної забезпечити сталий економічний розвиток та національну безпеку держави [2].

Водночас успішна реалізація цих стратегічних завдань на рівні загальної середньої освіти вимагає пошуку такого прикладного середовища, де теоретичні концепти природничо-математичних дисциплін могли б трансформуватися у реальні інноваційні рішення. З огляду на це, логічним центром тяжіння для впровадження STEM-підходу стає освітня галузь «Технології», яка за своєю природою є найбільш праксеологічною та інтегративною. Саме в її межах відбувається безпосередній синтез теоретичних знань з природничих наук, математики та інформаційних технологій у процесі створення конкретного матеріального або цифрового продукту [1; 6; 10; 11]. Проектно-технологічна діяльність у цьому контексті розглядається як стрижень, навколо якого вибудовується міждисциплінарна інтеграція, що дозволяє учням усвідомити цілісність навколишнього світу та практичну значущість академічних знань [4; 8; 10].

Дослідження О. Кудрі та співавторів [1] акцентує увагу на тому, що STEM-освіта стала феноменом, який змінює парадигму освіти XXI ст., оскільки вона спрямована на формування не просто набору знань, а комплексу компетентностей, необхідних для адаптації у швидкозмінному цифровому середовищі. Важливо підкреслити, що в умовах воєнного стану в Україні роль STEM-підходу ще більше зростає, оскільки фахівці з інженерним мисленням і навичками критичного аналізу є особливо важливими для підтримки життєзабезпечення громад і майбутньої післявоєнної відбудови.

Для вчителя технологій STEM-підхід – це не просто методична інновація, а природне середовище діяльності [3; 5; 8; 9-11]. Якщо раніше ми акцентували увагу переважно на операційних навичках (умінні обробляти матеріал), то сьогодні майстерня чи кабінет технологій перетворюються на дослідницьку лабораторію. Тут учнівський проект стає «точкою збирання», де абстрактні формули з фізики чи математики матеріалізуються у функціональні вироби.

Для того, щоб перехід від академічної теорії до практичного втілення був системним, важливо чітко диференціювати роль кожного компонента STEM у структурі проектно-технологічної діяльності. Розглянемо, як саме інтеграція цих напрямів на уроках технологій формує фундамент для професійної реалізації майбутнього фахівця (табл. 1).

Проектно-технологічна діяльність учнів на уроках технологій базується на засадах конструктивізму, де знання не передаються у готовому вигляді, а самостійно «будуються» суб'єктом навчання у процесі активної взаємодії з матеріалами та інформацією [4; 10]. Це дозволяє перейти від традиційної репродуктивної моделі навчання, зосередженої на копіюванні зразків, до творчо-пошукової моделі, яка стимулює ініціативність і креативність.

Наукове визначення проектно-технологічної компетентності трактує її як здатність особистості застосовувати знання, уміння та власний досвід у предметно-перетворювальній діяльності [4; 10]. У контексті STEM ця компетентність набуває додаткових вимірів, оскільки вимагає інтегрованого використання різноманітних інструментів і засобів інших наук для досягнення цілком реального, відчутного практичного результату [3; 9; 11].

Трансформація змістового наповнення цієї компетентності в умовах

міждисциплінарної інтеграції об'єктивно зумовлює перегляд традиційних педагогічних стратегій. Оскільки процес розв'язання комплексних проблем вимагає від учнів високого рівня автономії та варіативності пошукових дій, докорінної зміни зазнає й архітектура взаємодії між суб'єктами освітнього процесу. Відтак, упровадження проєктного методу змінює роль учителя. Він стає фасилітатором, ментором та організатором пізнавальної діяльності, який скеровує учнів на шлях самостійного відкриття знань, а не просто виступає транслятором технологічних інструкцій. Такий підхід забезпечує реалізацію концепції «навчання через дію» (learning by doing), що є наріжним каменем STEM-підходу.

Таблиця 1

**Роль STEM-компонентів
у проєктно-технологічній діяльності на уроках технологій**

Напрямок розвитку	Ключові компетентності та навички	Приклади реалізації на уроках технологій (практичний кейс)	Обґрунтування та вплив на майбутню професію
Science (наука)	Дослідницькі навички, матеріалознавчий аналіз, екологічне мислення	Випробування матеріалів: дослідження гігроскопічності деревини, міцності текстильних волокон або теплопровідності різних видів пластику для 3D-друку	Формує здатність до наукового обґрунтування вибору матеріалів, що є важливим для інженерів-конструкторів та екологів
Technology (технології)	Цифрова грамотність, керування складними системами, робота з ПЗ	Цифрове виробництво: створення векторної моделі виробу для лазерного різання, програмування режимів роботи верстатів з ЧПК, використання мобільних застосунків для візуалізації інтер'єру	Забезпечує адаптивність до Industry 4.0; учень опановує логіку взаємодії «людина – машина», необхідну в будь-якому сучасному виробництві
Engineering (інженерія)	Конструкторське мислення, прототипування, технічне проєктування	Метод інженерного дизайну: розроблення кінематичних схем іграшок, проєктування ергономічних меблів, створення прототипів засобів малої механізації для допомоги громаді	Розвиває здатність бачити «шлях виробу» від ідеї до функціонуючого об'єкта; виховує винахідників, здатних відновлювати інфраструктуру
Mathematics (математика)	Обчислювальне мислення, бюджетування, геометричне моделювання	Економіка та розрахунки: обчислення собівартості виробу, мінімізація відходів при розкроюванні (оптимізація), побудова складних розгортки геометричних тіл	Навчає фінансової грамотності та точності; це основа для підприємницької діяльності та раціонального управління ресурсами

Підсумовуючи викладений матеріал, варто зазначити, що трансформація освітньої галузі «Технології» в координатах STEM-дискурсу перетворює її з

допоміжного прикладного напрямку на фундаментальний інструмент формування інженерно-технологічного світогляду. Доведено, що саме через проєктну діяльність реалізується конвергенція природничих і математичних знань, що дозволяє подолати фрагментарність учнівських уявлень про сучасне виробництво. Такий перехід від репродуктивних методик до конструктивістських моделей навчання створює умови для глибокої інтелектуалізації праці, де створення будь-якого продукту супроводжується аналітичним пошуком, цифровим моделюванням та економічним прогнозуванням.

Водночас важливим чинником успіху цієї моделі є зміна професійної ідентичності вчителя, чия діяльність зміщується у площину коучингу та фасилітації, стимулюючи суб'єктну позицію учня. У ширшому соціальному контексті, акцентуація на проєктно-технологічній компетентності виступає не лише відповіддю на запити Індустрії 4.0, а й дієвим механізмом підготовки кадрового резерву для повоєнного відновлення України, здатного до генерації та впровадження високотехнологічних рішень. Таким чином, STEM-орієнтоване навчання на уроках технологій постає як цілісна педагогічна система, що інтегрує академічні стандарти з реальними викликами сучасної цивілізації.

Список використаних джерел:

1. Kudria O., Skovronskyi B., Marushchak O., Honcharova N., Sippi V. The Role of Innovative Techniques in Development of STEM-education in Ukraine. *ACADEMIA: Higher Education Policy Network. Special issue: «War, education and development: a pedagogical response to the challenges of modernity»*. 2024. № 35-36. P. 132-155. DOI: <https://doi.org/10.26220/aca.5006>
2. Зоря Ю., Качкар Є. STEM: основні поняття та підходи. Черкаси, 2020. 18 с. URL: https://oipopop.ed-sp.net/public/attached_files/metod_mat_zk.pdf
3. Марущак О. Інноваційні підходи до інтеграції STEAM технологій у професійну підготовку майбутніх учителів технологій: Матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського «Технологічна освіта: сучасні реалії та перспективи розвитку» 28 лютого 2025 року). XI Міжнар. наук.-практ.ї конф. «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку», присвяченої пам'яті член кореспондента НАПН України Віктора Сидоренка (1 березня 2025 року) / за заг. ред. Д. Кільдерова, В. Харламенко. Київ, 2025. С. 189-194.
4. Марущак О.В. Проектно-технологічна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів технологій з дизайну костюма. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Ч. 3. С. 165-172.
5. Марущак О.В., Терещенко Р.М., Зубленко Д.М. Методики STEAM-навчання у формуванні компетентностей майбутніх учителів технологій. *Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти*: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / за ред. М.С. Курача, І.В. Цісарук. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2025. Вип. 3. С. 138-141.
6. Методичні засади використання технологій STEM-освіти в гімназії: методичний посібник [Електронне видання] / Рогоза В.В., Левченко Ф.Г. та ін. Київ: Педагогічна думка, 2025. 198 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745291/1/Rohoza-ta-in_Metodychnyy-posibnyk.pdf
7. Сидоренко В. Проектно-технологічна діяльність як основа реалізації змісту трудового навчання в загальноосвітній школі. *Modern Information Technologies and*

Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems. 2021. Вип. 4. С. 101-106. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1074>

8. Соловей В., Глуханюк В., Шимкова І. Інноваційна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами STEAM-проектування. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету.* 2020. Вип. 2. Ч. 1. С. 143-152. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2020.212119>

9. Цвілик С.Д., Шимкова І.В., Марущак О.В. Створення хмаро орієнтованого навчального середовища з виконання STEAM-проектів майбутніми вчителями технологій. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті.* Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 88-94. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.19>

10. Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Никитюк Д.В. Формування ключових компетентностей учнів старшої школи засобами STEAM-проектів на уроках технологій. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених:* зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 121-124.

11. Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Рахманов А.А. Використання цифрових технологій та 3D-моделювання у навчанні деревообробки як елемент STEAM-освіти. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми:* зб. наук. праць / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 217-220.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.35>

Корницька Л.А.
м. Хмельницький, Україна
lorakrona@ukr.net

ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «ХУДОЖНІЙ ТЕКСТИЛЬ» ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Анотація. *Тези висвітлюють процес курсового проектування під час якого формуються фахові компетентності здобувачів першого (бакалаврського) рівня мистецької освіти спеціалізації «художній текстиль». Подається структура та послідовність виконання курсової роботи. Показана процедура композиційного пошуку: побудови композиції, мотивів, орнаментики та техніки втілення у художній текстильний виріб.*

Ключові слова: *художній текстиль, композиція, курсова робота, прийоми декорування, текстильний виріб.*

Abstract. *The theses highlight the process of course design, during which professional competencies of applicants for the first (bachelor's) level of art education in the specialization "artistic textiles" are formed. The structure and sequence of coursework are presented. The procedure for compositional search is shown:*

construction of composition, motifs, ornamentation and techniques of embodiment in an artistic textile product.

Keywords: *artistic textiles, composition, term paper, decoration techniques, textile product.*

Художній текстиль – один із наймасовіших видів традиційного декоративно-ужиткового та сучасного промислового мистецтва. Художнє декорування тканин відоме з найдавніших часів – з часів коли виникло саме мистецтво виготовлення тканин. Декорування тканин – це естетична потреба людини в красі, що забезпечує емоційну складову в атмосфері щоденного побуту.

У програму підготовки фахівця декоративного мистецтва спеціалізації «художній текстиль» входить вивчення та подальше застосування багатих традицій українського декоративно-ужиткового народного мистецтва вже у своїх творах в художньому декоруванні тканин (вишивка, ткацтво, набивання, розпис, аплікація тощо).

Завдання на курсове проектування з композиції художніх виробів передбачає творчу інтерпретацію та використання традиційних як мотивів, так і технік під час вирішення цих завдань у створенні власних творів. Вивчення зразків народного ткання, вишивки, набивання, тобто різних видів декорування тканин, а також їх композицій, ритміки елементів орнаментів, колористичного рішення та технологічних прийомів, дає можливість провести паралелі у спільності характерних рис мотивів у різних техніках виконання орнаментальних композицій в традиційному декоруванні тканин.

Під час виконання курсової роботи здобувачі першого (бакалаврського) рівня мистецької освіти спеціалізації «художній текстиль» набувають фахових компетентностей бачити і використовувати народні традиції декорування під час створення власних композицій вже сучасних текстильних творів, зберігаючи автентичність, національні особливості орнаментики чи традиційні техніки. На початку семестру студенти отримують завдання наприклад, на створення проекту сувенірної хустини.

У ході виконання завдання курсової роботи студенти вивчають традиції оформлення українських хусток кінця XIX початку XX століття: композиційне розташування елементів на площині хустини, орнаменту, колористику, характер мотивів тощо.

Робота над курсовою роботою закріплює теоретичні знання з історії орнаменту, правила організації та створення різних типів орнаментальних композицій, визначення стилістики мотивів орнаментів, що дає можливість у створенні власного проекту художнього текстильного виробу.

Формування фахових компетентностей відбувається під час виконання курсової роботи й передбачає певну послідовність виконання певних завдань, а саме:

- дослідження структури та композиції орнаментів тканин та хусток, включаючи їх замальовки, фото або ілюстрації (накопичення емпіричного матеріалу);
- робота над композицією – ескізування (пошук композиційних рішень) для виконання практичної частини курсової роботи;
- виконання створеної композиції в натуральну величину (рисунок);
- виконання проекту в кольорі.

Під час дослідження прийомів декорування (вишивки, набивання (друк), розпису тощо) текстильних народних виробів здобувач має трансформувати

обраний мотив в композицію власного виробу з урахуванням пластичних якостей тканини, її структури, фактури, щільності і в залежності від цього обрати тип побудови композиції – статичну чи динамічну, симетричну чи асиметричну, а також техніку виконання. Також потрібно зазначити, що окрім рапортних композицій в асортименті текстильних виробів можуть мати місце й такі, що не мають рапортної побудови.

Якщо обирається композиція, зокрема для декорування хустки, за класичними схемами або більш вільного трактування з динамічною побудовою, то маємо зважати на якісний склад тканини та її щільність (шовкові, вовняні, бавовняні), щоб визначитись зі способом технологічного оздоблення текстильного виробу на основі використання мотивів народної орнаментики (чи вишивки, чи друку, чи розпису тощо).

Слід зауважити, що композиційні схеми українських хусток, їх мотиви, традиційні прийоми декорування та колористичне вирішення були сталими на протязі довгого часу, однак сучасні художники можуть інтерпретувати традиції згідно власного задуму і поставленого завдання не втрачаючи при цьому народної автентики за рахунок мотивів, символів чи техніки виконання.

Завдання здобувача полягає у тому, щоби знайти лаконічне та оригінальне рішення в умовах вузьких меж тематики, пов'язати композиційне рішення з матеріалом та подальшою технологією для його втілення.

Мотиви, які обираються для трансформації у сучасний виріб мають бути орнаментально впізнаваними, легко читатися, композиція має бути виконана в єдиній стилістиці, пластика тканини має відповідати ритмічному та пластичному строю рисунка та узгоджуватися з ним масштабно. Для цього необхідно володіти художньо-естетичним смаком, відчуттям міри, розумінням можливого практичного використання виконаного виробу з цим зображенням.

Також потрібно розуміти, що будь-яке орнаментальне зображення в утилітарній речі має викликати позитивні емоції: відчуття радості, задоволення, гордості тощо. Тобто характер зображення – композиції (у нашому випадку) хустини, має бути виправданим темою, нести певне змістове навантаження.

Роботу над окремою текстильною композицією слід починати з монокомпозиції, графічно, без уведення кольорових плям. Виразними засобами та умовами рішення монокомпозиції вважається:

- членування форми;
- ритмічна організація елементів композиції на площині;
- визначення композиційного центру чи точки розвитку композиції.

Усі елементи композиції мають створювати стійку візуальну рівновагу, статичну чи динамічну. Акценти здійснюються за рахунок товщини ліній або ж уведенням у графіку монокомпозиції кольору, а також зміною щільності окремих орнаментальних деталей, наприклад не заливка деталі прямою, а пророблення її різної щільності ліній (штрихів) чи крапок.

Тематика композиції хустини, її розмір, призначення, вибір тканини і техніки виконання – це те коло питань, з якими стикається студент при вирішенні завдання курсової роботи.

Як вже зазначалося вище, що традиційно хустка зберігає класичний тип композиції, в основі якої зазвичай лежить принцип симетричної побудови. В сучасній композиційній схемі часто має місце вільне, часто асиметричне

трактування; також можливе акцентування кутів хустки чи центральної її частини; а також можна змістити композиційний центр чи вирішити по різному кути тощо. Єдиною сталою умовою в композиції хустки є правильний квадрат площини, в якому розгортається його декорування. Тому, мотиви та елементи композиції також мають бути підпорядковані логіці форми квадрату.

Після виконання графічної частини роботи визначається колористика, вводяться кольори згідно правилам гармонізації кольорових сполучень у поєднанні плям та ліній, що підсилює емоційну характеристику конкретного художнього образу з конкретної теми.

Далі здійснюється затвердження чистового проєкту за обраною тематикою. Критеріями оцінки виконаного проєкту є виразність композиції, акуратність виконання та культура подачі.

Отже, виконання завдань курсової роботи потребує як дослідницько-аналітичних умінь, так і умінь із зібраного емпіричного матеріалу створити новий сучасний текстильний виріб, композиція якого базується на ретельному вивченні народних традицій, що й формує необхідні фахові компетентності у здобувачів першого (бакалаврського) рівня мистецької освіти спеціалізації «художній текстиль».

Список використаних джерел:

1. Супрун Н. П. Художнє оформлення текстильних матеріалів: навч. посібник / Н. П. Супрун, М. В. Колосніченко, О. К. Суворова. К.: КНУТД, 2012. 135 с.
2. Художнє проектування виробів: курс лекцій для студентів спеціальності 182 «Технології легкої промисловості» денної форми навчання/ уклад. В.В. Панасюк. Луцьк: ТК Луцького НТУ, 2017. 153 с.
3. Яремків М. Композиція: Навчальний посібник. Тернопіль: Підручники і посібники, 2009. 112 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.36>

Нагайчук О.В., Ватралуєк В.Я.
м. Умань, Україна
nagaychuk.ov@gmail.com

СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ 7–9 КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Анотація. У статті обґрунтовано проблему стимулювання інтелектуальної активності здобувачів освіти старшого підліткового віку (7-9 класи) в процесі вивчення освітньої галузі «Технології». Проаналізовано сутність та структуру інтелектуальної активності як цілісної якості особистості. Розкрито дидактичний потенціал проєктно-технологічної діяльності, евристичних методів (метод фокальних об'єктів, морфологічний аналіз, елементи ТРВЗ) та STEM-підходу для активізації пізнавальної самостійності школярів. Визначено комплекс дидактичних умов ефективного інтелектуального розвитку на уроках технологій. Наведено результати педагогічного експерименту, які підтверджують ефективність розробленої методики.

Ключові слова: інтелектуальна активність, уроки технологій, проєктно-технологічна діяльність, евристичні методи, дидактичні умови, творчий проєкт.

Abstract. *The article substantiates the problem of stimulating the intellectual activity of older adolescents (grades 7-9) in the process of studying Technology. The essence and structure of intellectual activity as a holistic personality trait are analyzed. The didactic potential of project-technological activity, heuristic methods (method of focal objects, morphological analysis, TRIZ elements) and the STEM approach for activating the cognitive independence of schoolchildren is revealed. A set of didactic conditions for effective intellectual development in technology lessons is determined. The results of the pedagogical experiment confirming the effectiveness of the developed methodology are presented.*

Key words: *intellectual activity, technology lessons, project-technological activity, heuristic methods, didactic conditions, creative project.*

Сучасний етап розвитку інформаційного суспільства та високотехнологічного виробництва висуває нові вимоги до випускників закладів загальної середньої освіти. Пріоритетом стає не просто накопичення певного обсягу знань, а здатність до нестандартного мислення, генерування інноваційних ідей та швидкої адаптації до змін. З огляду на це, ключовим завданням сучасної школи є розвиток інтелектуального потенціалу підростаючого покоління. Особлива роль у цьому процесі належить освітній галузі «Технології», яка завдяки своїй практичній спрямованості та широкому застосуванню методу проектів володіє унікальним інструментарієм для трансформації пасивного сприйняття інформації в активну інтелектуальну та перетворювальну діяльність. Сучасні уроки технологій — це вже не просто репродуктивне виконання трудових операцій, а складний процес проектно-технологічної діяльності, який вимагає від учнів високого рівня пізнавальної самостійності. [1, с. 51]. Однак практика свідчить, що вчителі технологій часто стикаються з проблемою зниження пізнавального інтересу та інертністю мислення учнів 7–9 класів, що зумовлює потребу в оновленні методичних підходів до стимулювання їхньої інтелектуальної активності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема інтелектуального розвитку особистості перебуває в центрі уваги багатьох учених. Психологічні аспекти інтелектуальної активності ґрунтовно досліджували Д. Богоявленська (яка розглядала її як міру інтелектуальної ініціативи та цілісну якість особистості) [2, с. 73], М. Холодна, Ж. Піаже, М. Смульсон [5]. Окремі аспекти організації проектно-технологічної діяльності учнів на уроках технологій досліджували В. Бербец, О. Коберник, В. Сидоренко, А. Терещук, С. Ящук [1; 3], та ін. Попри значну кількість наукових розвідок, питання комплексного стимулювання інтелектуальної активності підлітків на уроках технологій в умовах цифровізації освіти та впровадження STEM-підходу потребує подальшого вивчення.

Мета статті – теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність методики стимулювання інтелектуальної активності учнів 7-9 класів у процесі проектно-технологічної діяльності на заняттях технологій.

Виклад основного матеріалу дослідження. У психологічній науці фундаментальні основи розуміння інтелектуальної активності закладені в працях Л. Виготського, С. Рубінштейна, О. Леонтьєва, М. Смульсон та ін. Зокрема, М. Смульсон зазначала, що будь-яка діяльність людини, у тому числі й пізнавальна, є активною за своєю природою, адже мислення завжди має цілеспрямований і мотивований характер [5, с. 92].

У контексті нашого дослідження ми спираємося на концепцію Д. Богоявленської, згідно з якою інтелектуальна активність – це не просто сума когнітивних навичок, а

інтегральна властивість особистості, що являє собою органічну єдність пізнавальних (операційних) та мотиваційних факторів. Структура інтелектуальної активності охоплює три взаємопов'язані критерії [4]: мотиваційний (потреба в пізнанні, інтерес до технічної творчості), когнітивно-операційний (володіння евристичними методами, здатність до аналізу та генерування ідей) та емоційно-вольовий (наполегливість у подоланні технологічних труднощів, здатність до рефлексії).

Старший підлітковий вік (7-9 класи) є сенситивним періодом для розвитку інтелектуальної сфери. У цей час відбувається інтенсивний перехід від наочно-образного до абстрактно-логічного, рефлексивного мислення. Учням стає властивою критичність розуму, схильність до експериментування та прагнення доводити власні гіпотези [5]. Водночас зростає потреба в соціальному визнанні та самоствердженні, що вимагає зміни педагогічних підходів: відмови від репродуктивних завдань (роботи за шаблоном) на користь дослідницької, проблемно-пошукової діяльності.

Розроблена нами методика базується на системному впровадженні евристичних методів та елементів теорії розв'язання винахідницьких задач (ТРВЗ) на різних етапах виконання творчих проєктів.

Зокрема, на організаційно-підготовчому та конструкторському етапах ми інтегрували:

Метод фокальних об'єктів (7 клас) – для подолання психологічної інерції шляхом перенесення властивостей випадкових предметів на об'єкт проектування (наприклад, розробка «розумного» одягу з нестандартними властивостями).

Метод ідеальності та морфологічний аналіз (8 клас) – для системного пошуку нових компонувальних рішень та вибору оптимальних матеріалів.

Алгоритм розв'язання винахідницьких задач та метод Дельфі (9 клас) – для виявлення та усунення технічних і фізичних суперечностей у складних конструкторських задачах [3].

Для забезпечення ефективності розробленої методики ми виокремили та апробували комплекс *дидактичних умов*:

1. Створення сприятливого психологічного мікроклімату та суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Трансформація ролі вчителя з авторитарного транслятора знань у фасилітатора, який створює атмосферу психологічної безпеки та право на помилку.

2. Забезпечення особистісної та практичної значущості об'єктів проектування. Виріб має задовольняти реальні потреби учня, його родини чи громади, що виступає потужним внутрішнім мотиватором.

3. Систематичність та поступове ускладнення проблемно-пошукових завдань. Перехід від маніпулятивного конструювання до повністю самостійної розробки інноваційного продукту [4].

4. Інтеграція традиційних технологій із цифровими інструментами (STEM-підхід). Використання комп'ютерного 3D-моделювання (Tinkercad, SketchUp) на етапі ескізування суттєво осучаснює процес та стимулює просторове мислення цифрового покоління школярів.

5. Рефлексивне управління навчально-пізнавальною діяльністю. Систематичне залучення учнів до аналізу власних дій, оцінювання альтернатив та обґрунтування технологічних виборів [4].

Для перевірки ефективності запропонованої методики нами було проведено педагогічний експеримент, у якому взяли участь учні 7-9-х класів (експериментальна та контрольна групи). На констатувальному етапі було виявлено переважно середній та низький рівні сформованості інтелектуальної активності в обох групах, причому більшість школярів тяжіли до репродуктивної праці і зазнавали труднощів під час генерування власних ідей.

Під час формувального етапу в освітній процес експериментальної групи (ЕГ) було впроваджено розроблену систему проблемних ситуацій, творчих завдань та STEM-проектів із дотриманням визначених дидактичних умов. Натомість контрольна група (КГ) продовжувала навчання за традиційною методикою.

Контрольний зріз зафіксував позитивну динаміку в експериментальній групі. Так, кількість учнів ЕГ із *високим (творчим) рівнем* інтелектуальної активності зросла з 12% до 36% (у КГ цей показник змінився незначно – з 12,5% до 16%). Відсоток школярів ЕГ із *низьким (репродуктивно-наслідувальним) рівнем* різко скоротився – з 44% до 12% (у КГ відбулося лише незначне зниження з 41,5% до 36%).

Окрім кількісних змін, ми спостерігали якісні зрушення у діяльності учнів експериментальної групи: підвищилася їхня пізнавальна ініціатива, зник страх перед складними завданнями, підлітки почали активно використовувати міжпредметні зв'язки (знання з фізики, геометрії) для виконання розрахунків, а також демонстрували вищу самостійність у пошуку інформації.

На основі результатів дослідження розроблено методичні рекомендації для вчителів технологій щодо відмови від готових алгоритмів на користь проблематизації та активізації самостійної пошукової діяльності школярів.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, результати теоретичного аналізу та педагогічного експерименту дають підстави стверджувати, що освітня галузь «Технології» має потужний дидактичний потенціал для розвитку мислення здобувачів освіти. Впровадження розробленої методики, яка органічно поєднує проєктну діяльність з евристичними методами (ТРВЗ, метод фокальних об'єктів), елементами STEM-освіти та базується на комплексі обґрунтованих дидактичних умов, забезпечує суттєве підвищення рівня інтелектуальної активності учнів 7-9 класів. Процес навчання трансформується з репродуктивного ремесла на середовище активного інтелектуального пошуку та творчого розвитку особистості.

Перспективи подальших досліджень убачаємо у вивченні можливостей інтеграції технологій штучного інтелекту (AI) та доповненої реальності (AR) у процес проєктування для подальшого розвитку технічного мислення старшокласників.

Список використаних джерел:

1. Інноваційні педагогічні технології у трудовому навчанні : навч.-метод. посіб. / за заг. ред. О. М. Коберника, Г. В. Терещука. Тернопіль ; Умань, 2007. 208 с.
2. Інтелектуальний розвиток підлітків у процесі проєктно-технологічної діяльності : монографія / О. В. Нагайчук. МОН України, Уманський держ. пед. ун-т імені Павла Тичини. Умань : Візаві, 2021. 202 с.
URL:<https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/16445> (дата звернення: 28.02.2026).
3. Методика технологій: проєктно-технологічний підхід : навч. посіб. / В. В. Бербец, Н. В. Дубова, О. М. Коберник [та ін.] ; за заг. ред. О. М. Коберника, В. К. Сидоренка. Умань : КопіЦентр, 2007. 204 с.
4. Нагайчук О. В. Активізація інтелектуальної діяльності учнів основної школи на уроках трудового навчання. *Modern research in worlds science. Proceedings of the 8th International scientific and practical conference*. SPC "Sci-conf.com.ua". Lviv, Ukraine. 2022. Pp. 650-656. URL: <https://dspace.udpu.edu.ua/handle/123456789/15731> (дата звернення: 28.02.2026).
5. Смульсон М. Л. Психологія розвитку інтелекту. Київ : Ін-т психології ім. Г. С. Костюка АПН України, 2011. 276 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.37>

Васільєв В. І.
м. Полтава, Україна
vikktorrr87@gmail.com

ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ДО НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У тезах обґрунтовується зміст та структура понятійного конструкту «формування пізнавального інтересу особистості учня до навчання технологій». Доведено, що формування пізнавального інтересу особистості учня до навчання технологій є багатокomпонентним інтегрованим психолого-педагогічним процесом, який включає розвиток в учнів мотиваційного, когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного його компонентів.

Ключові слова: формування, пізнавальний інтерес, особистість учня, навчання технологій.

Abstract. The theses substantiate the content and structure of the conceptual construct "formation of cognitive interest of the learner's personality in learning technologies." It has been proven that the formation of a student's cognitive interest in learning technologies is a multi-component integrated psychological and pedagogical process, which includes the development of students' motivational, cognitive, emotional-value and activity components.

Keywords: formation, cognitive interest, student personality, technology learning.

Спрямованість розвитку сучасної вітчизняної освіти на формування активної, творчої та компетентної особистості учнівської молоді актуалізує проблему формування її пізнавального інтересу як важливого чинника стимулювання освітньої діяльності та ефективного оволодіння знаннями, уміннями та ціннісними орієнтаціями [2; 4]. Пізнавальний інтерес виступає дієвим засобом активізації предметного шкільного навчання учнів, ефективно сприяє розвитку їхнього творчого мислення та мотивує до здійснення навчальної діяльності. Особливого значення цей різновид інтересу має для технологічної освітньої галузі, оскільки вивчення шкільного предмету «Технології» поєднує в собі набуття теоретичних знань із їхнім практичним застосуванням у творчій проектно-технологічній діяльності [3].

Дослідження вітчизняних науковців у галузі теорії і методики технологічної освіти переконливо засвідчують, що на результативність навчання учнів технологій суттєво впливає сформованість пізнавального інтересу до проектно-технологічної діяльності [7]. У науково-педагогічних працях сучасних вітчизняних (Л. Бутузова, С. Горчинський, О. Нагайчук, С. Назарець, І. Носова та ін.) та зарубіжних (G. Schraw, S. Lehman, G. Falloon, M. Hatzigianni, M. Bower, A. Forbes, M. Stevenson та ін.) учених формування пізнавального інтересу до предметного шкільного розглядається як складне психолого-педагогічне явище, яке поєднує в собі емоційні, мотиваційні та пізнавальні складові навчання учнів. А сам процес формування пізнавального інтересу обумовлений здебільшого організацією активної навчально-пізнавальної діяльності учнів, застосуванням вчителями методів інтерактивного навчання, технологій STEM-освіти та проектно-технологічної діяльності [9].

Вітчизняні дослідники технологічної освітньої галузі О. Коберник, В. Мадзігон, Л. Оршанський, В. Сидоренко, А. Терещук, Д. Тхоржевський та С. Ящук зазначають,

що уроки з технологій суттєво впливають на формування інтересу учнів до предметного шкільного навчання, оскільки передбачена на них практична діяльність включає реалізацію творчих ідей та створення цікавих для учнів матеріальних об'єктів [6].

Метою проведеного нами теоретичного дослідження стало обґрунтування змісту та структури понятійного конструкту «формування пізнавального інтересу особистості учня до навчання технологій».

У педагогічній науці пізнавальний інтерес визначається як стійка орієнтація особистості на пізнавальний процес із проявами позитивно-емоційного ставлення до навчання та спрямованості на самостійне оволодіння новими знаннями та вміннями [2; 4; 8]. В технологічній освітній галузі пізнавальний інтерес обумовлює стимулювання активної проектно-технологічної діяльності учнів шляхом поєднання набутих учнями теоретичних знань із їхнім практичним застосуванням.

Формування пізнавального інтересу до навчання технологій нами визначається як процес цілеспрямованого педагогічного розвитку внутрішньої мотивації учнів на оволодіння техніко-технологічними знаннями та трудовими вміннями в процесі активної проектно-технологічної діяльності.

У структурі пізнавального інтересу учнів до вивчення технологій нами виділяються такі взаємопов'язані складові:

- мотиваційний компонент, як ключовий чинник ефективного навчання технологій, обумовлює формування в учнів внутрішньої потреби у набутті нових знань та прагнення до саморозвитку і самореалізації [1];

- когнітивний компонент визначає спрямованість учнів на набуття на уроках нових знань про техніку і технології, конструкційні матеріали і трудові операції, необхідні для проектування та виготовлення виробів [2; 3; 5];

- емоційно-ціннісний компонент визначає ставлення учнів до навчання технологій, де позитивні емоції покращують ефективність формування спочатку зацікавленості, а, з часом, і стійкого інтересу до предметного шкільного навчання [4];

- діяльнісний компонент визначається готовністю учнів до активної проектно-технологічної діяльності в процесі виконання творчих, проблемних завдань, пов'язаних зі STEM-освітою, цифровими технологіями, що суттєво підвищує ефективність формування пізнавального інтересу учнів до навчання технологій [3; 7; 9].

Наш досвід дослідження формування пізнавального інтересу особистості учня до навчання технологій доводить, що створення на уроках технологій сприятливого освітнього простору засобами проектно-технологічної діяльності ефективно сприяє підвищенню мотивації учнів до навчання технологій, забезпечує розвиток їхнього техніко-технологічного творчого мислення, дієво стимулює самостійність, активність та творчу ініціативу школярів.

Можна зробити висновок, що формування пізнавального інтересу особистості учня до навчання технологій є багатокомпонентним інтегрованим психолого-педагогічним процесом, який включає розвиток в учнів мотиваційного, когнітивного, емоційно-ціннісного та діяльнісного його компонентів. Ефективність цього процесу визначається використанням сучасних методик навчання технологій, практичною його спрямованістю, створенням творчого освітнього простору та професійно-педагогічною майстерністю вчителя технологій. Перспективним напрямом подальших досліджень вважаємо обґрунтування педагогічних умов формування пізнавального інтересу особистості учня до навчання технологій та впровадження інноваційних методів, форм організації та засобів навчання технологій.

Список використаних джерел:

1. Бутузова Л., Коржевська Н. Психологічні особливості мотивації учіння підлітків. *Формування особистості в освітньо-виховному середовищі навчального закладу : проблеми і пошуки*. Житомир: ФОП Левковець, 2015. Вип. 2. С. 21–23.
2. Горчинський С. В. Інтерес до навчального предмету як особливий вид пізнавального інтересу. *Молодь і ринок*. 2008, № 6 (41). С. 139–142.
3. Нагайчук О. В. Інтелектуальний розвиток учнів 5-9 класів засобами проєктно-технологічної діяльності у процесі трудового навчання: дис. ... канд. педагог. наук: 13.00.02. Київ, 2010. 275 с.
4. Назарець Л. М. Особливості емоційної регуляції в формуванні пізнавальних інтересів підлітків: дис. ... канд. психол. наук: 19.00.07. Рівне, 2009. 219 с.
5. Носова І. О., Кондратенко Г. М. Методика використання опорних конспектів для активізації пізнавальної діяльності учнів на заняттях з трудового навчання. URL: http://nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Nchnpu_13/2010_7/30.pdf (дата звернення 21.12.2025).
6. Оршанський Л., Нищак І., В. Ясеницький. Вітчизняні науково-педагогічні школи у галузі теорії та методики трудового навчання. *Молодь і ринок*. 2021. №11–12 (197–198). С. 21–26.
7. Теорія і методика навчання технологій : навчальний посібник для здобувачів освіти ступеня молодший бакалавр та бакалавр за спеціальністю А4 Середня освіта (за спеціальностями) / І. П. Андрощук, І. В. Андрощук, В. В. Бербец, Т. М. Бербец та ін. / за заг. ред. О. М. Коберника. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2025. 692 с.
8. Schraw G., Lehman S. Situational Interest: A Review of the Literature and Directions for Future Research. *Educational Psychology Review*. 2001. № 13. P. 23–52.
9. Falloon G., Hatzigianni M., Bower M., Forbes A., Stevenson M. «Understanding K-12 STEM Education: a Framework for Developing STEM Literacy». *Journal of Science Education and Technology*. 2020. №29. P. 369–385.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.38>

Марущак О.В., Глуханюк Я.В., Табачук М.С.
м. Вінниця, Україна
oksana.marushchak@vspu.edu.ua

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ДЕРЕВООБРОБКИ

Анотація. У статті науково обґрунтовано комплекс педагогічних умов, що забезпечують ефективність використання проєктних технологій у процесі формування компетентностей з деревообробки в учнів 10-11 класів. Розкрито зміст ключових, предметних і проєктно-технологічних компетентностей через призму художньої обробки деревини з акцентом на переході від репродуктивного навчання до продуктивної творчої діяльності. Особливу увагу приділено цифровізації освітнього середовища, фасилітативній ролі вчителя, диференціації навчання за допомогою «Піраміди планування» та стимулюванню мотивації через

виставкову діяльність. Доведено, що системна інтеграція визначених умов сприяє професійному самовизначенню старшокласників та їхній успішній соціалізації в умовах технологічного суспільства.

Ключові слова: *технологічна освіта, компетентнісний підхід, проектні технології, педагогічні умови, деревообробка.*

Abstract. *The article scientifically substantiates a set of pedagogical conditions that ensure the effectiveness of the use of design technologies in the process of forming woodworking competencies in students of grades 10-11. The content of key, subject and design-technological competencies is revealed through the prism of artistic woodworking with an emphasis on the transition from reproductive learning to productive creative activity. Special attention is paid to the digitalization of the educational environment, the facilitatory role of the teacher, differentiation of learning using the «Planning Pyramid» and stimulation of motivation through exhibition activities. It is proven that the systemic integration of the specified conditions contributes to the professional self-determination of high school students and their successful socialization in the conditions of a technological society.*

Keywords: *technological education, competency-based approach, design technologies, pedagogical conditions, woodworking.*

Трансформаційні процеси в національній системі освіти України, зумовлені викликами постіндустріального суспільства та необхідністю інтеграції в європейський освітній простір, висувають нові вимоги до підготовки випускників старшої школи. Технологічна освітня галузь у цьому контексті набуває особливого значення, оскільки вона є ланкою, що безпосередньо поєднує теоретичні знання з фундаментальних наук з практичною перетворювальною діяльністю людини. Одним з найбільш перспективних напрямів у структурі профільного навчання залишається деревообробка, яка в сучасних умовах еволюціонує від ремісничих технік до високотехнологічного процесу, що поєднує дизайн, матеріалознавство та цифрове моделювання [3; 4; 11]. Формування в учнів 10-11 класів системи компетентностей з деревообробки вимагає впровадження інноваційних педагогічних технологій, серед яких провідне місце посідає метод проектів. Ефективність цієї технології залежить від створення комплексу педагогічних умов, які забезпечують перехід від пасивного засвоєння навичок до активного творчого пошуку та професійного самовизначення.

Сучасна парадигма освіти в Україні базується на компетентнісному підході, який орієнтує навчальний процес на досягнення ієрархічно підпорядкованих результатів: ключових, загальнопредметних і предметних компетентностей. У контексті старшої школи, де навчання має профільний характер, зміст технологічної освіти реалізується через окремі предмети, курси за вибором або модульні технології, що дозволяє диференціювати вимоги до засвоєння матеріалу на базовому та профільному рівнях. Зазначена концептуальна спрямованість детермінує необхідність пошуку таких дидактичних інструментів, які б забезпечили не лише засвоєння академічних знань, а й їхню конвертацію у практично значущий досвід. Провідну роль у цьому процесі відіграє перехід від репродуктивного навчання до продуктивної діяльності, де центральним інтегративним новоутворенням виступає здатність учня до повного циклу перетворення матеріалу – від ідеї до готового виробу.

Проектно-технологічна компетентність розглядається як здатність учня застосовувати набуті знання, уміння та особистий досвід у предметно-перетворювальній діяльності, що завершується створенням суспільно значущого продукту. Для профілю художньої обробки деревини характерним є гармонійне

поєднання художньої, національної та технічної складових, що визначає специфіку змісту навчання [1-5]. Такий міждисциплінарний характер підготовки зумовлює трансформацію ролі старшокласника з пасивного виконавця технологічних операцій на активного суб'єкта творчості, що іманентно передбачає розширення меж професійної грамотності. Це означає, що учень старшої школи має не лише оволодіти техніками різання чи з'єднання деталей, а й розуміти естетичну цінність виробу, його етнокультурний контекст та економічну доцільність. Саме така багатоаспектність компетентнісного становлення майбутнього фахівця або освіченого споживача вимагає наукового обґрунтування та впровадження конкретних педагогічних умов, які б системно забезпечували ефективність використання проєктних технологій у деревообробній галузі.

Реалізація окреслених завдань вимагає системної структуризації складників підготовки старшокласників, що дозволяє диференціювати вимоги до їхніх навчальних досягнень і забезпечити цілісність освітнього процесу. Системне впровадження проєктних технологій у галузі деревообробки не лише сприяє засвоєнню вузькоспеціалізованих навичок, а й забезпечує формування комплексних особистісних утворень, що корелюють з державними стандартами профільної освіти. З огляду на це, виникає необхідність деталізації змістового наповнення рівнів компетентностей, які інтегрують у собі теоретичну базу, практичний інструментарій та здатність до інноваційної діяльності. Саме така ієрархічна модель, представлена у табл. 1, дозволяє простежити трансформацію загальнонавчальних умінь у конкретні професійно-орієнтовані результати в контексті художньої праці.

Перша педагогічна умова – організація динамічного технологічного середовища за допомогою мультимедіа. В умовах відкритого інформаційного простору традиційні методи навчання деревообробки мають бути доповнені сучасними цифровими інструментами. Встановлено, що використання мультимедійних засобів у процесі художньої обробки деревини активізує пізнавальну діяльність учнів, розвиває логічне мислення, увагу та пам'ять [3; 4; 9; 11].

Цифровізація технологічної освіти передбачає застосування:

- електронних підручників та енциклопедій, де за допомогою гіпертекстових технологій учні можуть швидко знаходити інформацію про породи деревини, способи їх з'єднання чи історичні стилі меблів;
- 3D-моделювання та віртуального конструювання, що дозволяє учням експериментувати з формою та кольором виробу до початку роботи з матеріалом;
- веб-квестів, де учні обирають певні професійні ролі (дизайнер, технолог, економіст) і працюють над вирішенням комплексних завдань у мережі.

Використання мультимедіа є ефективним засобом підвищення якості знань, оскільки воно забезпечує наочність складних технологічних процесів, які важко продемонструвати наживо, наприклад, внутрішню будову столярних вузлів або динаміку висихання деревини.

Друга педагогічна умова – трансформація ролі вчителя технологій у фасилітатора та тьютора. Це зумовлено зміною цільових орієнтирів сучасної школи – від накопичення репродуктивної інформації до розвитку когнітивної автономії учня. У проєктному навчанні вчитель технологій перестає бути транслятором готових знань і стає організатором освітнього простору. Одним з ключових аспектів є фасилітація – полегшення процесу навчання через підтримку та стимулювання групової динаміки [8]. Наукова доцільність такої трансформації полягає в актуалізації внутрішнього потенціалу старшокласника, де педагог створює умови для самостійного конструювання знань, а не їх пасивного споживання.

Фасилітатор не визначає єдино правильне розв'язання проблеми, а діє як

провідник, що забезпечує психологічний комфорт та інтелектуальну свободу в майстерні. Основні принципи фасилітації на уроках деревообробки включають нейтралітет, повагу до мудрості групи та створення ситуації успіху «тут і зараз». Завдяки зміщенню акценту з директивного контролю на партнерську підтримку, учень позбавляється страху помилки, що є важливим під час творчого пошуку у роботі з матеріалом. Учитель у ролі тьютора здійснює персоналізований педагогічний супровід, допомагаючи учням прояснити ідеї, обмежити межі завдання та вибудувати індивідуальну траєкторію виконання проєкту. Така стратегія «непомітного керівництва» дозволяє старшокласникам відчувати повну суб'єктну відповідальність за кінцевий результат – від ескізу до готового виробу, що прямо корелює з вимогами до формування професійної грамотності в деревообробній галузі.

Таблиця 1

**Структурно-функціональна характеристика рівнів компетентностей
учнів старшої школи у процесі деревообробки**

Рівень компетентності	Науково-педагогічне обґрунтування	Основні характеристики та прояви в деревообробці	Приклади практичної реалізації
Ключова компетентність	Виступає фундаментом для соціалізації та професійної мобільності; забезпечує здатність оперувати інформацією в сучасному технологічному середовищі	Математичне моделювання майбутніх виробів, вільне володіння фаховою термінологією, цифрова грамотність під час автоматизованого проєктування	Розрахунок необхідної кількості пиломатеріалів та їх вартості; створення 3D-моделі виробу в середовищі CAD
Предметна компетентність	Формує базис техніко-технологічної підготовки; базується на знанні матеріалознавства та дотриманні алгоритмів ручної та механізованої праці	Глибоке знання фізико-механічних властивостей деревини, досконале володіння інструментарієм для різання, з'єднання та оздоблення поверхонь	Виконання художньої різьби (геометричної, рельєфної); вибір оптимального виду клею чи лаку залежно від породи дерева
Проектно-технологічна компетентність	Є інтегративним показником, що відображає готовність учня до самостійної творчої діяльності та створення конкурентоспроможного інтелектуального продукту	Здатність до покрокового планування діяльності: від ідейного задуму та ескізу до маркетингового обґрунтування та публічного захисту готового виробу	Розроблення та виготовлення авторського елемента інтер'єру; проведення SWOT-аналізу власного проєкту для визначення його ринкової привабливості

Третя педагогічна умова – диференціація та індивідуалізація навчання через «Піраміду планування». Оскільки учні 10-11 класів мають різні рівні мотивації та психофізіологічні особливості, диференційоване навчання стає запорукою успіху. Цей підхід передбачає адаптацію методів і завдань до індивідуальних потреб учнів, замість того, щоб змушувати їх адаптуватися до єдиного шаблону [7]. Така стратегія актуалізує пошук дієвих дидактичних інструментів, здатних забезпечити варіативність

освітньої траєкторії в межах одного учнівського колективу. Провідне місце серед таких інструментів посідає методика «Піраміда планування» [7], яка дозволяє ієрархічно структурувати навчальний зміст відповідно до когнітивних можливостей старшокласників, не порушуючи при цьому цілісності освітнього процесу.

Методологічна доцільність використання зазначеної моделі полягає у чіткому розмежуванні рівнів засвоєння матеріалу, де фундаментом або основою піраміди виступають базові знання та навички, якими мають оволодіти абсолютно всі учні. У контексті деревообробки цей рівень охоплює фундаментальні технологічні операції та неухильне дотримання правил безпечної життєдіяльності, що формує інваріантну складову компетенції. Наступним етапом, що відповідає середній частині піраміди, є матеріал, орієнтований на більшість здобувачів освіти. Він передбачає перехід від репродуктивного відтворення до елементів самостійного конструювання типових виробів і проведення первинних економічних розрахунків, зокрема визначення собівартості продукту. Вершину цієї ієрархічної структури становить складний, творчо-пошуковий зміст, доступний лише окремим учням з високим рівнем творчої активності. Цей рівень реалізується через залучення старшокласників до розроблення авторських конструкцій, опанування технік художнього різьблення та використання високотехнологічного обладнання, що дозволяє максимально розкрити індивідуальний потенціал обдарованої молоді.

Диференціація може здійснюватися за ступенем складності завдань, ступенем самостійності учнів або за обсягом додаткового змісту. Важливо, щоб оцінювання мало формувальний характер. Воно повинно бути сигналом для підтримки, а не просто констатацією помилки. Коли виникає вибір між суворим дотриманням стандарту та реальними потребами дитини, пріоритет у диференційованому навчанні завжди віддається особистості учня.

Четверта педагогічна умова – формування мотиваційно-ціннісного компонента через виставкову та творчу діяльність. Мотиваційно-ціннісний компонент визначає ставлення особистості до праці та її готовність до саморозвитку. Він є системою цінностей та переконань, що стимулюють творчу активність. Показником сформованості цього компонента є рівень професійних інтересів учня та його здатність усвідомлювати відповідальність за виконання конкретних дій.

Ефективним засобом стимулювання мотивації є виставкова діяльність. Участь у міжнародних, всеукраїнських або шкільних виставках дозволяє учням:

- презентувати готові вироби та відчути себе справжніми фахівцями;
- ознайомитися з професійним рівнем однолітків і майстрів;
- оволодіти новинками техніки і технології виробництва.

Участь у виставках і конкурсах (наприклад, «На Урок», міські виставки творчих робіт) стає підсумком проєктної діяльності, де оновлення експозиції відбувається після завершення кожного чергового проєкту. Це створює «ситуацію успіху», яка є особливо важливою для формування позитивної самооцінки та ініціативності старшокласників.

Аналіз педагогічних умов використання проєктних технологій у процесі формування компетентностей з деревообробки в учнів старшої школи дозволяє зробити висновок, що успіх навчання залежить від цілісності створеного освітнього середовища. Інтеграція мультимедійних засобів та ІКТ забезпечує сучасний рівень наочності та візуалізації задумів, що відповідає когнітивним особливостям покоління Z. Трансформація ролі вчителя від авторитарного транслятора до фасилітатора створює атмосферу психологічного комфорту, де учень не боїться експериментувати та брати на себе відповідальність за результат.

Диференційований підхід, реалізований через гнучкість методів та оцінювання,

дозволяє кожному учню знайти свою нішу в технологічній діяльності – від технічного виконання до художнього дизайну чи економічного менеджменту проєктів. Формування мотиваційно-ціннісного компонента через виставкову діяльність і соціально значущі проєкти сприяє успішній професійній орієнтації та соціалізації випускників.

Список використаних джерел:

1. Гаркушевський В.С., Гуцько М.С., Андрусишена Д.А. Розвиток технологічних компетентностей учнів профільної школи в процесі навчання художньої обробки деревини. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2023. Вип. 6. С. 118-122.
2. Марущак О.В. Проектно-технологічна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів технологій з дизайну костюма. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Ч. 3. С. 165-172.
3. Марущак О.В., Дишкант Д.І., Рибачук О.Ф. Система компетентностей з деревообробки як важлива складова технологічної освіти старшокласників. *Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти*: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / за ред. М.С. Курача, І.В. Цісарук. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2025. Вип. 3. С. 123-126.
4. Марущак О.В., Степанюк А.Ю. Організаційно-педагогічні умови формування у старшокласників компетентностей з основ деревообробки. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 133-138. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.28>
5. Сидоренко В. Проектно-технологічна діяльність як основа реалізації змісту трудового навчання в загальноосвітній школі. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*. 2021. Вип. 4. С. 101-106. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1074>
6. Соловей В., Глуханюк В., Шимкова І. Інноваційна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами STEAM-проектування. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету*. 2020. Вип. 2. Ч. 1. С. 143-152. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2020.212119>
7. Степанова-Камиш А. Диференційоване навчання: навіщо і як проводити. URL: <https://nus.org.ua/2021/10/16/dyferentsiojovane-navchannya-navishho-i-yak-provodyty/>
8. Топол В. Що таке фасилітація і як вона може допомогти вчителю в класі. URL: <https://nus.org.ua/2020/11/27/shho-take-fasylytatsiya-i-yak-vona-mozhe-dopomogty-vchytelyu-v-klasi/>
9. Цвілик С.Д., Шимкова І.В., Марущак О.В. Створення хмаро орієнтованого навчального середовища з виконання STEAM-проектів майбутніми вчителями технологій. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 88-94. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.19>
10. Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Никитюк Д.В. Формування ключових компетентностей учнів старшої школи засобами STEAM-проектів на уроках

технологій. *Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених*: зб. наук. праць / С.Д. Цвілик (голова) [та ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2025. Вип. 4. С. 121-124.

11. Шимкова І.В., Нікітіна І.І., Рахманов А.А. Використання цифрових технологій та 3D-моделювання у навчанні деревообробки як елемент STEAM-освіти. *Сучасні тенденції підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми*: зб. наук. праць / О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2024. Вип. 7. С. 217-220.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.39>

Земенко А. А.
м. Полтава, Україна
andrewzemenko@gmail.com

МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У тезах теоретично обґрунтовуються методологічні підходи до формування в учнів 5–9 класів екологічної компетентності у процесі навчання технологій. Доведено, що використання компетентнісного, діяльнісного, інтегративного та проєктно-технологічного методологічних підходів обумовлює застосування інноваційних педагогічних технологій, надає практико-орієнтованої спрямованості навчання та сприяє створенню в ЗЗСО екологічно орієнтованого освітнього простору.

Ключові слова: методологія, формування, екологічна компетентність, учні, урок технологій.

Abstract. The theses theoretically substantiate methodological approaches to the formation of environmental competence in students of grades 5–9 in the process of learning technologies. It has been proven that the use of competency-based, activity-based, integrative, and project-technological methodological approaches necessitates the use of innovative pedagogical technologies, provides a practice-oriented focus on learning, and contributes to the creation of an environmentally oriented educational space in educational institutions.

Keywords: methodology, formation, ecological competence, students, technology lesson.

Розвиток сучасного суспільства відбувається в умовах загострення проблем екології, що актуалізує сформованість відповідальної екологічної поведінки громадян України. Екологічна освіта, у цьому контексті, як важлива складова загальної освіти і культури людини, спрямовується на формування однієї з ключових компетентностей – екологічної компетентності учнів Нової української школи [3].

Державним стандартом базової середньої освіти задекларовано, що екологічна компетентність включає усвідомлення взаємозв'язку між станом довкілля та діяльністю людини, здатної до прийняття екологічно доцільних рішень та відповідального ставлення до ресурсів природи [1]. Вивчення шкільного

предмету «Технології», пов'язаного з використанням конструкційних матеріалів технологічних процесів та природних ресурсів, актуалізує формування цієї важливої особистісної якості в учнів 5–9 класів.

Уроки технологій в ЗЗСО передбачають виготовлення учнями виробів у процесі проектно-технологічної діяльності і, тому, мають великі потенційні можливості для усвідомлення учнями наслідків виконуваних ними технологій обробки конструкційних матеріалів для довкілля, що дієво сприяє формуванню екологічної компетентності [6].

Понятійний конструкт «екологічна компетентність учнів» розглядається в численних наукових розвідках зарубіжних та вітчизняних науковців як інтегративна особистісна характеристика, що складається зі знань, умінь, ціннісних ставлень і практичних дій, спрямованих на збереження довкілля [2; 4; 7]. Сучасні дослідження доводять, що екологічна освіта має спрямовуватися на формування у здобувачів освіти системного мислення та виховання відповідального ставлення до ресурсів природи.

Інтеграція екологічної освіти у зміст технологічної освітньої галузі дає змогу формувати в учнів раціональні навички природокористування. Сучасні наукові розвідки М. Горват, О. Коберника, А. Могіш, Г. Пустовіта, переконливо доводять ефективність використання у процесі формування в учнів екологічної компетентності STEM-підходу, проектно-технологічної діяльності та проблемної організації навчання технологій [5].

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування методологічних підходів до формування в учнів 5–9 класів екологічної компетентності у процесі навчання технологій. Розуміючи екологічну компетентність як складну інтегративну характеристику особистості учня, яка включає систему набутих знань та досвіду взаємодії з природою, прояви ціннісних ставлень до неї та здатність до екологічно відповідальної діяльності у довкіллі, ми виділяємо в структурі цієї компетентності такі складові компоненти:

- ціннісно-мотиваційний, який визначає ставлення та спрямованість особистості учня на об'єкти природи;
- когнітивний, що характеризує знання учнів з проблем екології та шляхів їхнього вирішення;
- діяльнісний визначає зміст практичної природоохоронної діяльності учнів та збереження довкілля.

Формування в учнів 5–9 класів на уроках технологій зазначених складових екологічної компетентності нами обґрунтовується на засадах компетентнісного, діяльнісного, проектно-технологічного та інтегративного методологічних підходів.

Компетентнісний методологічний підхід визначає спрямованість навчання технологій на формування готовності учнів до застосування набутих знань із природоохоронної діяльності у актуальних ситуаціях їхньої життєдіяльності. Для цього на уроках технологій під час проектування та виготовлення виробів учні мають навчитися раціональному та відповідальному використанню конструкційних матеріалів і ресурсів.

Діяльнісний методологічний підхід передбачає участь учнів на уроках технологій у практичній діяльності з розв'язування техніко-технологічних задач із виготовлення спроектованих виробів, що ефективно сприяє усвідомленню ними важливості екологічно-відповідального використання конструкційних матеріалів і природних ресурсів.

Інтегративний методологічний підхід передбачає поєднання екологічної тематики навчання на уроках технологій із іншими шкільними предметами,

сприяючи формуванню цілісного уявлення про взаємозв'язок і взаємовплив техніко-технологічних і природних процесів.

Проектно-технологічний методологічний підхід є дієвим засобом формування екологічної компетентності учнів 5–9 класів на уроках технологій шляхом проектування та виготовлення безпечних з екологічної точки зору виробів, використовуючи вторинно конструкційні матеріали та мінімізуючи обсяги відходів, що підлягають утилізації. Підвищуючи мотивацію учнів до навчання технологій, сприятливе освітнє середовище проектно-технологічної методології забезпечує ефективне формування екологічно-відповідальної поведінки, стимулює самостійність та творче екологічне мислення.

Отже, завдання формування ціннісно-мотиваційного, когнітивного та діяльнісного компонентів екологічної компетентності учнів 5–9 класів на уроках технологій доцільно розв'язувати на засадах компетентнісного, діяльнісного, інтегративного та проектно-технологічного методологічних підходів, якими визначається використання інноваційних педагогічних технологій, практико-орієнтована спрямованість навчання та створення в ЗЗСО екологічно орієнтованого освітнього простору. Серед перспективних напрямів подальших досліджень вбачаємо обґрунтування педагогічних моделей входження екологічного змісту навчання у зміст технологічної освітньої галузі.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт базової середньої освіти: Постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoi-serednoyi-osviti-i300920-898> (дата звернення: 03.02.2026).
2. Могіш А. В., Горват М. В. Формування екологічної компетентності учнів початкової школи засобами краєзнавчої роботи. *Освіта і формування конкурентоспроможності фахівців в умовах євроінтеграції: збірник тез доповідей ІХ Міжнародної науково-практичної конференції, 23–24 жовтня 2025 р., Мукачево / Ред. кол.: Л. І. Капітан (гол. ред.) та ін. Ужгород – Мукачево : РІК-У, 2025. С. 197–199.*
3. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої школи. URL: <http://mon.gov.ua/%D0%9D%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D0%BD%D0%B8%202016/12/05/konczepczya.pdf> (дата звернення: 12.02.2026).
4. Пустовіт Г. П. Формування екологічної компетентності учнів початкової школи у процесі краєзнавчої роботи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*. 2019. № 4 (86). С. 107–116.
5. Теорія і методика навчання технологій : навчальний посібник для здобувачів освіти ступеня молодший бакалавр та бакалавр за спеціальністю А4 Середня освіта (за спеціальностями) / І. П. Андрощук, І. В. Андрощук, В. В. Бербец, Т. М. Бербец та ін. / за заг. ред. О. М. Коберника. Вінниця : ТОВ «ТВОРИ», 2025. 692 с.
6. Marc J. de Vries. Handbook of Technology Education (Springer International Handbooks of Education). Springer, 2018. 972 p.
7. Wiek A., Keeler L., Redman C. Key competencies in sustainability: A reference framework for academic program development. *Sustainability Science*. 2011. № 6(2). P. 203–218.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.40>

Лазарук О.О.
м. Хмельницький, Україна
lazaruk777rrr@gmail.com

ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИЙ ТА ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ САМЧИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ У СТВОРЕННІ СУЧАСНИХ ТВОРІВ ТЕКСТИЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ТА ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МИТЦІВ

Анотація. У роботі досліджено художньо-творчий та освітній потенціал самчиківського розпису у контексті сучасного декоративного мистецтва. Проаналізовано основні композиційні та стилістичні особливості цього виду народного мистецтва, а також можливості їх інтерпретації у сучасному текстильному мистецтві. Особливу увагу приділено використанню мотивів самчиківського розпису під час створення авторської декоративної композиції у техніці килимової вишивки та їх значенню у формуванні фахових компетентностей майбутніх митців.

Ключові слова: самчиківський розпис, декоративне мистецтво, художній текстиль, килимова вишивка, орнамент, мистецька освіта, фахові компетентності.

Annotation. The theses examine the artistic and educational potential of Samchykivka painting in the context of contemporary decorative art. The stylistic and compositional features of Samchykivka painting are analyzed, as well as the possibilities of their creative interpretation in modern textile art. Special attention is paid to the use of Samchykivka painting motifs in the creation of an author's decorative composition in the carpet embroidery technique. The role of traditional folk art in the formation of professional competencies of future artists and in the development of their creative thinking is also considered.

Key words: Samchykivka painting, decorative art, artistic textile, carpet embroidery, ornament, art education, professional competencies.

Українське декоративно-прикладне мистецтво є важливою складовою національної культурної спадщини та одним із провідних засобів збереження і трансляції традиційних художніх цінностей. Упродовж багатьох століть воно формувалося під впливом історичних, соціальних і культурних процесів, відображаючи світоглядні уявлення українського народу, його естетичні ідеали та духовні орієнтири. Народне мистецтво виступає не лише засобом художнього вираження, але й важливим носієм культурної пам'яті, що передається від покоління до покоління.

У сучасному мистецькому просторі особливого значення набуває переосмислення народних художніх традицій та їх трансформація у нові види творчої діяльності. Самчиківський розпис – це не просто декоративна традиція минулого, а потужний ресурс для сучасного українського етнодизайну. Його інтеграція у новітні мистецькі практики, зокрема в текстильне мистецтво, відкриває широкі можливості як для творчого переосмислення спадщини, так і для фахової підготовки художників [1].

Звернення до традиційних форм декоративного мистецтва сприяє збереженню національної культурної ідентичності, а також відкриває широкі можливості для творчого експерименту та розвитку сучасного мистецтва. У цьому контексті особливу

увагу привертають локальні художні осередки народного мистецтва, які зберегли автентичні традиції та сформували власні стилістичні особливості.

Одним із яскравих прикладів такого мистецького явища є самчиківський розпис, який сформувався на території Поділля, зокрема у селі Самчики Хмельницької області, та став вагомим елементом української декоративної культури. Цей вид народного мистецтва виник як форма декоративного оздоблення житлових приміщень і предметів побуту, однак з часом набув самостійного художнього значення та став важливим напрямом декоративного розпису [2].

Самчиківський розпис вирізняється своєю декоративною виразністю, яскравою кольоровою гамою та оригінальною орнаментальною системою, що робить його впізнаваним серед інших видів українського народного розпису. Основу композицій становлять стилізовані рослинні мотиви, серед яких особливе місце займають декоративні квіти, листя, гілки, ягоди та інші елементи рослинного світу. Окрім рослинних мотивів, у композиціях часто використовуються образи птахів, які у народній символіці уособлюють гармонію, щастя, добробут та духовне піднесення. Такі образи не лише збагачують декоративну структуру композиції, але й надають їй символічного змісту [3].

Орнаментальні форми самчиківського розпису відзначаються узагальненістю та декоративною стилізацією природних елементів. Майстри не прагнуть до реалістичного відтворення природних форм, натомість вони узагальнюють і трансформують їх відповідно до законів декоративної композиції. Художньо-творчий потенціал самчиківського розпису полягає у можливості його адаптації та інтерпретації у різних видах сучасного мистецтва. Традиційні орнаментальні мотиви можуть трансформуватися відповідно до сучасних художніх тенденцій, зберігаючи при цьому характерні стилістичні особливості народного мистецтва. Завдяки цьому самчиківський розпис виступає важливим джерелом натхнення для сучасних художників, дизайнерів та майстрів декоративного мистецтва. Особливо перспективним напрямом є використання стилістики і мотивів самчиківського розпису у художньому текстилі.

Текстильне мистецтво має значні можливості для творчих експериментів із формою, кольором, фактурою та композиційною організацією декоративних елементів. Поєднання традиційних орнаментальних мотивів із сучасними текстильними техніками дозволяє створювати нові художні образи, які поєднують у собі традицію та сучасність. Художньо-творчий потенціал самчиківського розпису в текстильному мистецтві розкривається через трансформацію традиційних площинних композицій у фактурні вироби.

Монументальність форм, масивність деталей, характерна для самчиківки зубчаста та хвиляста лінія контуру, а також виразна контрастна колористика органічно адаптуються до техніки килимової вишивки. Під час перенесення автентичних орнаментальних мотивів на текстильну основу, візуальна мова розпису збагачується новими тактильними характеристиками. Текстура пряжі створює гру світлотіні, надаючи композиції об'єму та глибини. Це дозволяє сучасному митцю переосмислити архаїчні символи та інтегрувати їх в актуальний сучасний дизайн, зберігаючи при цьому первісну експресію народного малярства.

Одним із прикладів такого творчого переосмислення є створення авторської декоративної композиції «Єдність початків», виконаної у техніці килимової вишивки. У процесі розробки композиції було використано характерні орнаментальні елементи самчиківського розпису, зокрема стилізовані рослинні мотиви, ритмічне повторення декоративних форм та контрастні кольорові поєднання. Центральний композиційний

елемент, як це є в традиційних самчиківських розписах, виступає домінантою всієї композиції та об'єднує інші декоративні елементи у цілісну художню структуру.

Техніка килимової вишивки є однією з ефективних текстильних технік для створення декоративних композицій. Вона дозволяє формувати ворсову поверхню, що надає виробу об'ємності, фактурності та пластичної виразності. Завдяки використанню ниток різної товщини, щільності, довжини ворсу та кольору формується багат шарова текстильна структура, яка підсилює декоративний ефект композиції. Фактурна поверхня килимової вишивки створює своєрідну гру світла і тіні, що робить орнаментальні форми більш пластичними та виразними. Окрім художнього значення, самчиківський розпис має також значний освітній потенціал. Використання стилістики та елементів цього виду народного мистецтва у процесі підготовки майбутніх фахівців декоративного мистецтва сприяє формуванню їх фахових компетентностей, розвитку художнього мислення та творчих здібностей.

Залучення студентів до вивчення традиційних орнаментальних систем допомагає глибше зрозуміти закономірності декоративної композиції та принципи художньої стилізації. У процесі фахової підготовки здобувачі освіти розвивають дослідницькі та аналітичні навички, вивчаючи історичні джерела, семантику народного орнаменту та регіональні художні особливості Поділля.

Процес розробки композиції, такої як «Єдність початків» стимулює формування проектно-композиційної компетентності. Студенти опановують методи стилізації автентичних мотивів, вчаться адаптувати ескіз до технологічних вимог текстильного виконання, гармонізувати пропорції, ритміку та колірні рішення в межах заданої стилістики.

Практична реалізація проекту в техніці килимової вишивки забезпечує вдосконалення технологічних та матеріалознавчих навичок. Майбутні митці на практиці досліджують взаємодію інструментарію, різних видів пряжі та текстильної основи. Зрештою, глибоке занурення у стилістику самчиківського розпису сприяє формуванню ціннісно-світоглядної позиції фахівця, виховуючи повагу до народних українських традицій та здатність створювати сучасний, конкурентоспроможний мистецький продукт, заснований на національних культурних кодах.

У процесі вивчення самотності самчиківського розпису здобувачі освіти опановують основні принципи декоративної композиції, зокрема ритмічну організацію орнаменту, симетрію, пропорційність та гармонійне поєднання кольорів. Важливим аспектом є також формування навичок стилізації природних форм, що дозволяє трансформувати реальні природні об'єкти у декоративні образи. Такі навчальні завдання сприяють розвитку художньої уяви, естетичного смаку та професійних умінь майбутніх митців.

Крім того, залучення студентів до вивчення традиційного народного мистецтва сприяє формуванню національної культурної ідентичності та усвідомленню значення культурної спадщини у сучасному мистецькому просторі. Самчиківський розпис виступає важливим джерелом художнього досвіду, який може бути творчо переосмислений у сучасних формах декоративного мистецтва.

Таким чином, самчиківський розпис має значний художньо-творчий та педагогічний потенціал. Його використання у сучасному текстильному мистецтві дозволяє створювати оригінальні авторські композиції, що поєднують традиційні орнаментальні мотиви з новими художніми засобами виразності.

Водночас, залучення цього виду народного мистецтва до освітнього процесу сприяє формуванню професійних компетентностей майбутніх митців декоративного мистецтва, розвитку їхнього творчого мислення та збереженню національних мистецьких традицій. Теоретичний аналіз самчиківського розпису дозволяє розкрити

глибоку семантику та стилістичні особливості цього унікального виду народного малярства Поділля, зокрема філософський концепт дуалізму та неперервності буття, що ліг в основу авторської композиції. Трансформація візуальної мови розпису у тактильний матеріал пряжі текстильної композиції не лише зберігає автентичну динаміку її ліній, але й надає їй нового просторового звучання завдяки грі світлотіні на ворсовій поверхні.

Створення декоративної композиції із застосуванням стилістики самчиківського розпису сприяє комплексному розвитку ключових фахових компетентностей, успішно інтегруючи дослідницькі, проектно-композиційні та технологічні навички роботи з матеріалом.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що використання стилістики та елементів самчиківського розпису у сучасні техніки художнього текстилю є глибоко перспективним напрямом розвитку українського етнодизайну. Такий підхід дозволяє не лише зберігати та популяризувати національну культурну спадщину, переосмислюючи її у нових формах, але й створювати актуальний мистецький продукт, здатний гідно представляти українські візуальні традиції у сучасному культурному просторі.

Список використаних джерел:

1. Гурська Л. О. Традиційні художні промисли України: навчальний посібник. Київ: Каравела, 2020. 240 с.
2. Культурна спадщина Поділля: матеріали науково-практичної конференції. Хмельницький: ХНУ, 2021. 156 с.
3. Пажимський О. М., Юхимович О. А. Магія самчиківського розпису. Хмельницький: Видавець Стасюк Л. С., 2016. 80 с.
4. Художній текстиль: технологія та проектування: методичні вказівки / уклад. Т. С. Савченко. Львів: ЛНАМ, 2022. 48 с.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.41>

Марущак О.В., Мординська Є.С., Погорілко В.І.
м. Вінниця, Україна
oksana.marushchak@vspu.edu.ua

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНСТРУКТОРСЬКИХ КЕЙС-СТАДІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У статті досліджено роль і місце технології кейс-стаді у розвитку критичного мислення учнів на уроках технологій у контексті реалізації концепції STEM-освіти. Проаналізовано сутність критичного мислення як багатовимірною феномену, що охоплює когнітивні, емоційні та рефлексивні аспекти інтелектуальної діяльності. Визначено ключові характеристики критичного мислення, релевантні для конструкторської діяльності, та систематизовано рівні його розвитку за концепцією Л. Елдер стосовно проектно-технологічного навчання. Особливу увагу приділено логічному аспекту мислення як інструменту верифікації конструкторських рішень. Доведено, що технологія кейс-стаді створює оптимальне дидактичне середовище для переходу учнів від репродуктивного копіювання до усвідомленого проектування. Здійснено порівняльний аналіз кейс-

методу з іншими інноваційними техніками, що дозволило обґрунтувати інтегративний потенціал кейсів.

Ключові слова: STEM-освіта, Нова українська школа, уроки технологій, проєктне навчання, конструкторська діяльність, критичне мислення, технологія кейс-стаді, інженерна грамотність.

Abstract. *The article explores the role and place of case study technology in the development of students' critical thinking in technology lessons in the context of implementing the STEM education concept. The essence of critical thinking as a multidimensional phenomenon that encompasses cognitive, emotional, and reflective aspects of intellectual activity is analyzed. The key characteristics of critical thinking relevant to design activity are identified, and the levels of its development are systematized according to L. Elder's concept of design and technological learning. Special attention is paid to the logical aspect of thinking as a tool for verifying design solutions. It is proven that case study technology creates an optimal didactic environment for students' transition from reproductive copying to conscious design. A comparative analysis of the case method with other innovative techniques is carried out, which allowed us to substantiate the integrative potential of cases.*

Keywords: *STEM education, New Ukrainian School, technology lessons, project-based learning, design activities, critical thinking, case study technology, engineering literacy.*

Сучасна освітня парадигма XXI століття зазнає фундаментальних трансформацій під впливом стрімкого науково-технологічного прогресу, дигіталізації та переходу до концепції індустрії 4.0. У цьому контексті STEM-освіта постає не просто як інтегрований підхід до вивчення природничих наук, технологій, інженерії та математики, а як комплексна відповідь на виклики майбутнього, спрямована на підготовку фахівців, здатних розв'язувати складні реальні проблеми. Центральною компетенцією, що визначає успішність особистості в такому середовищі, є критичне мислення – здатність аналізувати інформацію, висувати обґрунтовані гіпотези, оцінювати альтернативи та приймати виважені рішення [1]. Технологічна освітня галузь у системі загальної середньої освіти має унікальний потенціал для формування цієї якості, оскільки вона органічно поєднує теоретичні знання з практичною конструкторською діяльністю. Одним з найефективніших інструментів реалізації цього потенціалу є технологія кейс-стаді (case-study), яка дозволяє змодельовувати професійні виклики та занурити учнів у процес активного пошуку конструкторських рішень [9].

Водночас дієва імплементація методів активного навчання в технологічну освіту потребує ґрунтовного теоретичного переосмислення самого феномену критичного мислення, оскільки без розуміння його внутрішньої структури неможливо забезпечити перехід від механічного копіювання дій до усвідомленого проєктування. Відтак, критичне мислення в сучасній педагогічній науці розглядається як складне, багатовимірне явище, що охоплює когнітивні, емоційні та рефлексивні аспекти інтелектуальної діяльності людини [10]. Це не просто процес обробки даних, а активність розуму, спрямована на ідентифікацію та виправлення власних помилок, точність тверджень та обґрунтованість міркувань [3]. В умовах уроків технологій критичне мислення трансформується в інструмент проєктно-конструкторської діяльності, де учень змушений постійно оцінювати доцільність обраних матеріалів, ефективність технологічних операцій та функціональність створюваного об'єкта.

Аналіз наукових підходів дозволяє виділити основні характеристики критичного

мислення, які є релевантними для конструкторської діяльності. Насамперед, воно починається з постановки запитання та виявлення проблеми, яку необхідно вирішити. Інформація при цьому виступає не кінцевою точкою навчання, а відправним пунктом для розвитку ідей. Важливою є самостійність думки та свобода від шаблонів, що дозволяє учневі мислити поза встановленими рамками та пропонувати нестандартні рішення. Крім того, критичне мислення має соціальний характер, оскільки найкраще розвивається в процесі обговорення, дискусії та обміну ідеями.

Разом з тим, ефективне формування зазначених характеристик у межах освітнього процесу вимагає розуміння динамічної природи мислення, яке не є статичним утворенням, а проходить певні стадії когнітивної еволюції. Відтак, згідно з концепцією Лінди Елдер, процес розвитку критичного мислення проходить кілька стадій – від неусвідомленого мислення, підвладного упередженням, до доведеного мислення, що характеризується стабільним моніторингом власних стратегій та високим рівнем інтелектуальної чесності [2]. У контексті уроків технологій це означає перехід учня від простого копіювання зразка виробу до усвідомленого проектування, де кожен конструктивний елемент є результатом ретельного аналізу та вибору з-поміж альтернатив.

Для забезпечення практичної імплементації цієї теоретичної моделі в методику технологічної освіти виникає необхідність конкретизувати кожен етап розвитку мислення через специфічні прояви діяльності учня. Такий підхід дозволяє не лише діагностувати поточний рівень сформованості компетенцій, а й вибудовувати індивідуальну траєкторію розвитку учня. Систематизація рівнів розвитку критичного мислення у поєднанні з їх характеристиками в конструкторській діяльності та очікуваними навчальними результатами представлена у таблиці нижче.

Таблиця 1

Рівні розвитку критичного мислення в проєктно-технологічній діяльності

Рівень розвитку мислення	Характеристика в конструкторській діяльності	Результат на уроці технологій
Неусвідомлене	Виконання роботи за шаблоном без розуміння логіки конструкції	Виготовлення виробу з помилками, нездатність пояснити вибір матеріалу
Початкове	Розуміння наявності проблем у конструкції, перші спроби аналізу	Учень бачить недоліки виробу, але потребує допомоги вчителя для їх виправлення
Мислення, що розвивається	Наполегливість у вирішенні технічних суперечностей, використання логіки	Самостійне внесення змін у креслення на основі попередніх випробувань
Професійне (довершене)	Систематичний аналіз усіх етапів проєктування, прогнозування результатів	Створення інноваційного продукту з повним обґрунтуванням технологічного циклу

Представлена систематизація рівнів розвитку мислення наочно демонструє еволюцію учня від репродуктивного відтворення до творчого проєктування. Однак успішне проходження цих етапів і досягнення вищого ступеня автономності неможливе без активації внутрішніх механізмів верифікації думок. Саме тому аналіз рівневої структури мислення вимагає глибшого звернення до його фундаментального складника – логічної операціональності, яка забезпечує перевірку кожного конструкторського кроку на відповідність принципам доказовості та

надійності.

Особливе місце в системі критичного мислення займає логічний аспект, який виступає його змістовим та інструментальним осердям. Як зазначає український дослідник О. Тягло, критичне мислення – це сучасний вид логічного мислення, спрямований на перевірку надійності одержаних результатів і доказів [13]. У площині практичного навчання такий теоретичний концепт знаходить безпосереднє відображення на уроках технологій, де логічна верифікація трансформується у здатності учня ідентифікувати слабкі місця в конструкції, знаходити контраргументи проти неефективних рішень і помічати факти, що суперечать початковим гіпотезам [3]. Завдяки такій інтеграції аналітичних операцій у виробничий процес, критичне мислення стає фундаментом для формування інженерної грамотності та винахідницьких здібностей [1].

Проте ефективний розвиток цих здатностей потребує специфічного дидактичного середовища, яке б не просто декларувало необхідність аналізу, а створювало умови для реальної інтелектуальної напруги та багатоваріантного пошуку. Саме таким операційним простором у сучасній STEM-освіті постає технологія кейс-стаді, або метод конкретних ситуацій, що визнається однією з найзатребуваніших інноваційних технік [1]. Її сутність полягає в аналізі реальної або змодельованої проблемної ситуації, що потребує прийняття рішень у межах певних обмежень. На відміну від традиційних завдань, кейс не має єдиної правильної відповіді, що стимулює учнів до пошуку множинних варіантів розв'язання проблеми [8].

У технологічній освіті конструкторський кейс – це опис технічної суперечності або потреби, яку необхідно задовольнити у процесі створення матеріального об'єкта. Використання кейс-методу на уроках технологій дозволяє змістити акцент з пасивного засвоєння операцій на активне дослідження та творчу діяльність. Це підтверджується дослідженнями, проведеними в українських педагогічних університетах, де застосування кейс-стаді показало високу ефективність у формуванні когнітивних навичок та інженерного мислення майбутніх фахівців.

Зокрема, результативність упровадження кейс-технологій зумовлена їх здатністю забезпечувати комплексну реалізацію дидактичних завдань, спрямованих на розвиток розумових операцій високого рівня. У межах цього процесу пріоритетним стає розвиток аналітичних навичок, що виражаються в умінні класифікувати дані, відокремлювати суттєву інформацію від другорядної та ідентифікувати пропуски в наявних відомостях. Паралельно з цим відбувається стимулювання творчого мислення через необхідність генерації нестандартних ідей у ситуаціях невизначеності. Важливим додатковим ефектом є розвиток комунікативних компетенцій та емоційного інтелекту, оскільки розв'язання поставленої проблеми зазвичай реалізується через групову дискусію та спільний пошук компромісних рішень.

Попри унікальність кейс-методу, його потенціал у структурі STEM-освіти доцільно розглядати в системному взаємозв'язку з іншими інноваційними техніками, кожна з яких робить свій специфічний внесок у розвиток когнітивної сфери учня. Така компаративна характеристика дозволяє педагогу чітко диференціювати методичні інструменти залежно від поставлених цілей уроку. Порівняльний аналіз ключових інноваційних технік, їх функцій у STEM-навчанні та характеру впливу на складники критичного мислення наведено в табл. 2.

Визначена специфіка кожної техніки підтверджує, що саме кейс-стаді виступає тим інтегративним вузлом, який дозволяє поєднати когнітивний розвиток з практико-орієнтованим вектором технологічної освіти. Таке поєднання забезпечує перехід від

абстрактного аналізу до вирішення прикладних завдань, де застосування кейсів на уроках технологій дозволяє учням наочно побачити практичне значення теоретичних знань з фізики, математики та матеріалознавства. Як наслідок, навчання набуває особистісної значущості, що суттєво підвищує мотивацію до опанування складних технологічних процесів. У широкому контексті впровадження концепції Нової української школи, кейс-технологія трансформується у ключовий інструмент формування цілісного світогляду дитини та її здатності до гнучкої адаптації в динамічному технологічному середовищі.

Таблиця 2

Характеристика інноваційних технік у контексті розвитку критичного мислення

Тип інноваційної техніки	Основна функція в STEM	Вплив на критичне мислення
Кейс-стаді (Case-study)	Аналіз конкретних сценаріїв для ілюстрації концепцій	Оцінювання альтернатив, прийняття рішень на основі даних
Проектне навчання (PBL)	Створення інтегрованих рішень для складних проблем	Планування, моніторинг результатів, рефлексія
Дослідницьке навчання	Пошук рішень через експеримент та запитання	Висунення гіпотез, верифікація фактів
Симуляції та гейміфікація	Практика навичок у безпечному контрольованому середовищі	Прогнозування наслідків, швидка адаптація

Проведене дослідження дає підстави стверджувати, що виклики четвертої промислової революції актуалізують потребу у якісно новому рівні когнітивної підготовки учнів, де провідна роль належить здатності до критичного переосмислення інформації. У межах технологічної освіти цей процес виходить за межі суто інтелектуальних операцій, стаючи основою для свідомого вибору алгоритмів розв'язання інженерних завдань замість алгоритмічного відтворення зразків. Ключовим дидактичним ресурсом у цьому аспекті виступає методика конкретних ситуацій, яка завдяки своїй гнучкості та проблемно-орієнтованому характеру забезпечує практичне втілення теоретичних конструктів у реальні конструкторські проекти.

Застосування кейс-стаді дозволяє трансформувати освітній процес у дослідницьке поле, де відсутність апіорі визначеного результату змушує суб'єкта навчання використовувати арсенал логічної верифікації та креативного пошуку. Такий підхід ефективно знімає бар'єри між природничо-математичними дисциплінами та прикладним конструюванням, перетворюючи розрізнені знання з фізики чи матеріалознавства на дієвий інструментарій винахідника. Це сприяє не лише глибшому розумінню технологічних циклів, а й формуванню мотиваційної основи для подальшої професійної самореалізації у STEM-галузях.

Запропонована в роботі рівнева модель розвитку мислення створює надійне підґрунтя для педагогічного моніторингу та корекції освітнього поступу кожного учня. Системна робота з конструкторськими кейсами дозволяє послідовно переводити школярів від стадії стихійного сприйняття проблем до фази професійної рефлексії власних дій. У підсумку це забезпечує виконання стратегічного завдання сучасної школи – виховання адаптивної, інтелектуально автономної особистості, здатної не лише орієнтуватися в інтенсивному технологічному середовищі, а й активно

впливати на його розвиток через створення інноваційних продуктів.

Список використаних джерел:

1. Kudria O., Skovronskiy B., Marushchak O., Honcharova N., Sipi V. The Role of Innovative Techniques in Development of STEM-education in Ukraine. *ACADEMIA: Higher Education Policy Network. Special issue: «War, education and development: a pedagogical response to the challenges of modernity»*. 2024. № 35-36. P. 132-155. DOI: <https://doi.org/10.26220/aca.5006>
2. Етапи розвитку критичного мислення. URL: <https://uchoose.uacrisis.org/etapy-rozvytku-krytychnogo-myslennya/>
3. Лякішева А.В., Вітюк В.В., Кашуб'як І.О. Кейсбук методів і прийомів технології розвитку критичного мислення в Новій українській школі: навч.-метод. посіб. Луцьк: ФОП Іванюк В.П., 2022. 116 с.
4. Марущак О. Інноваційні підходи до інтеграції STEAM технологій у професійну підготовку майбутніх учителів технологій: Матеріали XIV Міжнар. наук.-практ. конф. пам'яті академіка Дмитра Тхоржевського «Технологічна освіта: сучасні реалії та перспективи розвитку» 28 лютого 2025 року). XI Міжнар. наук.-практ.ї конф. «Актуальні питання графічної підготовки: теорія, практика та шляхи розвитку», присвяченої пам'яті член кореспондента НАПН України Віктора Сидоренка (1 березня 2025 року) / за заг. ред. Д. Кільдерова, В. Харламенко. Київ, 2025. С. 189-194.
5. Марущак О.В. Проектно-технологічна діяльність у професійній підготовці майбутніх учителів технологій з дизайну костюма. *Збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету ім. П. Тичини*. Умань: ФОП Жовтий О.О., 2013. Ч. 3. С. 165-172.
6. Марущак О.В., Терещенко Р.М., Зубленко Д.М. Методики STEAM-навчання у формуванні компетентностей майбутніх учителів технологій. *Актуальні проблеми технологічної та професійної освіти*: збірник матеріалів III Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції / за ред. М.С. Курача, І.В. Цісарук. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2025. Вип. 3. С. 138-141.
7. Методичні засади використання технологій STEM-освіти в гімназії: методичний посібник [Електронне видання] / Рогоза В.В., Левченко Ф.Г. та ін. Київ: Педагогічна думка, 2025. 198 с. URL: https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/745291/1/Rohoza-ta-in_Metodychnyy-posibnyk.pdf
8. Основи кейс-технологій в освітньому процесі школи. URL: <https://oplatforma.com.ua/article/1203-ggg-17-m2-08-02-2020-osnovi-keys-tehnology-v-osvtnomu-protses-shkoli>
9. Пометун О. Як розвивати критичне мислення в учнів (з прикладом уроку). URL: <https://nus.org.ua/2017/09/12/krytychne-myslennya-2/>
10. Пометун О.І., Гупан Н.М. Розвиток критичного мислення учнів засобами шкільного підручника історії. *Проблеми сучасного підручника*. 2018. Вип. 20. С. 327-338. URL: <https://surl.li/kfpnjc>
11. Сидоренко В. Проектно-технологічна діяльність як основа реалізації змісту трудового навчання в загальноосвітній школі. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training: Methodology, Theory, Experience, Problems*. 2021. Вип. 4. С. 101-106. URL: <https://vspu.net/sit/index.php/sit/article/view/1074>
12. Соловей В., Глуханюк В., Шимкова І. Інноваційна підготовка майбутніх учителів трудового навчання та технологій засобами STEAM-проектування. *Збірник*

наукових праць Уманського державного педагогічного університету. 2020. Вип. 2. Ч. 1. С. 143-152. DOI: <https://doi.org/10.31499/2307-4906.2.2020.212119>

13. Тягло О.В. Критичне мислення. Харків: Основа, 2008. 236 с.

14. Цвілик С.Д., Шимкова І.В., Марущак О.В. Створення хмаро орієнтованого навчального середовища з виконання STEAM-проектів майбутніми вчителями технологій. *Проблеми та інновації в мистецькій, технологічній та професійній освіті*. Вінниця, 2025. Вип. 5. С. 88-94. DOI: <https://doi.org/10.31652/3041-1017-PIATE-2025.5.19>

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.42>

Крулик Б. В., Соловей О. С.
м. Хмельницький, Україна
krulykbogdan@gmail.com
sashamey71@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ ХОЛОДНОГО БАТИКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У доповіді розглянуто технологію виконання техніки холодного батіку та можливості її застосування в освітньому процесі. Проаналізовано основні етапи створення декоративної композиції у техніці холодного розпису тканини, зокрема підготовку ескізу, нанесення резервного контуру та роботу з фарбами. Визначено педагогічний потенціал цієї техніки у процесі художньо-трудої діяльності учнів, оскільки вона сприяє розвитку творчого мислення, формуванню естетичного смаку та практичних навичок роботи з текстильними матеріалами. Зроблено висновок про ефективність використання холодного батіку як засобу формування художньо-творчих компетентностей у процесі технологічної освіти.

Ключові слова: холодний батик, технологія виконання, декоративно-ужиткове мистецтво, текстиль, освітній процес, художня діяльність.

Abstract. The report considered the technology of performing the cold batik technique and the possibilities of its use in the educational process. The main stages of creating decorative compositions in the technique of cold fabric painting are analyzed, including sketch preparation, applying a reserve contour, and coloring the fabric with dyes. The pedagogical potential of this technique in artistic and technological education is highlighted, as it contributes to the development of creative thinking, aesthetic taste, and practical skills in working with textile materials. The use of cold batik in the educational process is considered an effective means of forming artistic and creative competencies of students.

Keywords: cold batik, technology of execution, decorative and applied art, textile art, educational process, artistic creativity.

Батик є однією з технік ручного розпису тканини, що належить до сфери декоративно-ужиткового мистецтва. Цей вид художньої діяльності базується на використанні спеціальних резервуючих речовин, які обмежують поширення фарби по поверхні тканини. Завдяки цьому створюється чіткий контур зображення, що дозволяє поєднувати графічну лінійність із живописними кольоровими переходами.

Батик широко застосовується для створення декоративних панно, предметів одягу, аксесуарів та елементів інтер'єру [2].

Батик має давню історію розвитку та походить із країн Південно-Східної Азії, зокрема Індонезії, де техніка розпису тканини з використанням резервуючих речовин сформувалася ще кілька століть тому. З часом цей вид мистецтва поширився у різних країнах світу та зазнав значних змін, що сприяло появі нових технічних і художніх різновидів батика. У європейському мистецькому середовищі батик набув популярності у XX столітті, коли художники почали активно використовувати його для створення декоративних панно та текстильних виробів.

Серед різновидів розпису тканини найбільш доступною для навчання вважається техніка холодного батика. Її характерною особливістю є використання резервної суміші, яка наноситься на тканину по контуру малюнка за допомогою спеціальної трубочки або іншого інструмента. Резерв утворює замкнені лінії, що не дозволяють фарбі виходити за межі окремих ділянок композиції. Такий принцип роботи забезпечує чіткість зображення та полегшує процес створення декоративних композицій [2].

Технологія виконання холодного батика передбачає послідовне виконання кількох етапів. Першим етапом є розробка ескізу майбутньої композиції. На цьому етапі визначається загальна ідея роботи, характер стилізації форм, ритмічна організація елементів та колористичне вирішення зображення. Ескіз виконує важливу роль у плануванні майбутнього декоративного твору, оскільки допомагає художнику передбачити композиційну структуру та взаємодію кольорових площин [1].

Особливе значення у процесі створення художнього виробу має композиційна організація зображення. Вона передбачає гармонійне поєднання форм, ритму, пропорцій та кольорових співвідношень. Саме композиція забезпечує цілісність декоративного твору та визначає його емоційний вплив на глядача. У техніці холодного батика композиційна структура часто ґрунтується на принципах стилізації природних мотивів, що дозволяє створювати виразні декоративні образи.

Наступним етапом є підготовка тканини до розпису. Найчастіше для холодного батика використовують натуральні тканини, зокрема шовк, бавовну або льон, оскільки вони добре вбирають фарбу та забезпечують рівномірне розподілення кольору. Тканину натягують на спеціальну рамку, що дозволяє уникнути деформації матеріалу під час роботи. Після цього малюнок переноситься на тканину за допомогою легкого контурного малювання або копіювання ескізу [2].

Важливим етапом технологічного процесу є нанесення резервного контуру. Резервуюча суміш створює бар'єр, який запобігає розтіканню фарби та дозволяє працювати з окремими фрагментами композиції. Саме завдяки резерву художник може використовувати різні кольори та створювати складні декоративні поєднання без змішування фарб на тканині.

Після висихання резерву виконується розпис тканини спеціальними фарбами для текстилю. Колір у техніці холодного батика наноситься поступово, від світлих до більш насичених відтінків. Завдяки прозорості фарб можна досягати плавних переходів кольору, створювати декоративні ефекти та підкреслювати пластичність форм. Заключним етапом є закріплення фарби, що забезпечує довговічність і стійкість зображення.

Використання техніки холодного батика в освітньому процесі має значний педагогічний потенціал. Робота з текстильними матеріалами сприяє розвитку дрібної моторики, художнього мислення та естетичного сприйняття. Під час виконання декоративних композицій учні ознайомлюються з основами композиції,

кольорознавства та стилізації природних форм. Це сприяє формуванню творчих здібностей і розвитку інтересу до декоративно-ужиткового мистецтва [3].

Крім того, виконання робіт у техніці холодного батика сприяє формуванню в учнів посидючості, уважності та здатності до послідовного виконання технологічних операцій. Поєднання художньої та технологічної діяльності створює сприятливі умови для розвитку творчої самореалізації особистості. У процесі роботи над декоративними композиціями учні не лише опановують технічні прийоми розпису тканини, а й розвивають власне образне мислення та естетичне сприйняття навколишнього світу.

Крім того, застосування техніки холодного батика у навчанні дозволяє поєднувати теоретичні знання з практичною діяльністю. Учні отримують можливість самостійно створювати художні вироби, експериментувати з кольором і фактурою тканини, а також розвивати власне образне мислення. Така діяльність сприяє формуванню творчої особистості та підвищує інтерес до художньо-технологічних дисциплін.

Отже, техніка холодного батика є ефективним засобом розвитку художньо-творчих здібностей учнів у процесі навчання. Вона поєднує елементи декоративного мистецтва та технологічної діяльності, що робить її важливим компонентом сучасної мистецької та технологічної освіти.

Список використаних джерел:

1. Методика створення творчої роботи в техніці холодного батика. URL: <https://ekhsuir.kspu.edu/items/b003b37d-730a-4ed7-95ce-de00ca2b2589> (дата звернення 08.03.2026)
2. Енциклопедія сучасної України. URL: <https://esu.com.ua/article-40735> (дата звернення 07.03.2026)
3. Технологія ручного розпису тканин – батик. URL: <https://naurok.com.ua/urok-prezentaciya-na-temu-tehnologiya-ruchnogo-rozpisu-tkanin---batik-87973.html> (дата звернення 10.03.2026)

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.43>

Красильникова І.В., Городинська Л.В., Терещенко Р.М.
м. Вінниця, Україна
ivs1327@gmail.com

РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ РЕМЕСЛ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ

Анотація. У тезах здійснено теоретичне обґрунтування можливостей різних видів народних ремесл як ефективного засобу розвитку креативності учнів у процесі навчання технологій. Розкрито сутність креативності як психолого-педагогічної категорії, визначено педагогічні умови її формування засобами традиційних і сучасних художньо-трудова практик. Доведено доцільність інтеграції елементів народного мистецтва у зміст технологічної освіти.

Ключові слова: креативність, технології, народні ремесла, технологічна освіта, творче мислення, педагогічні умови.

Abstract. *The thesis provides a theoretical substantiation of the potential of decorative and applied arts as an effective means of developing students' creativity in the process of labor education. The essence of creativity as a psychological and pedagogical category is clarified, and the pedagogical conditions for its development through traditional and modern artistic and labor practices are identified. The expediency of integrating elements of folk art into the content of technological education is proven. It is established that the use of decorative and applied arts contributes to the development of divergent thinking, aesthetic awareness, and students' ability for creative self-expression.*

Keywords: *creativity, labor education, decorative and applied arts, technological education, creative thinking, pedagogical conditions*

У сучасних умовах трансформації освіти, що орієнтується на компетентнісний підхід, особливого значення набуває формування креативності як однієї з ключових характеристик особистості XXI століття. Суспільний запит спрямований на підготовку не лише виконавців, а й активних, мобільних і творчих особистостей, здатних до інноваційної діяльності, критичного мислення та ефективного розв'язання нестандартних завдань. У зв'язку з цим у нормативних документах, зокрема в концепції Нової української школи, підкреслюється важливість розвитку наскрізних умінь, серед яких провідне місце посідають творчість, ініціативність і здатність до самореалізації [1].

У сучасній психолого-педагогічній науці креативність розглядається як якість, що формується в процесі навчання і виховання за відповідних умов, а не лише як вроджена здібність. Вона є складним утворенням, що поєднує інтелектуальні, мотиваційні, емоційні та діяльнісні складові [2; 6]. Водночас практика освітнього процесу демонструє певну невідповідність між декларованою необхідністю розвитку творчих здібностей і недостатнім використанням ефективних педагогічних засобів, зокрема виховних можливостей народних ремесел у навчанні технологій.

Результати досліджень учених з формування цінностей особистості свідчать, що креативність виявляється у здатності до дивергентного мислення, генерування нових ідей, гнучкого підходу до вирішення проблем і створення оригінальних продуктів діяльності [6]. Дослідники особистості також підкреслюють, що розвиток творчості є важливою складовою сучасної освіти [2; 4]. Паралельно у наукових працях, присвячених художньо-трудовій підготовці, акцентується значення залучення учнів до культурних традицій і практичної діяльності як чинників формування творчого потенціалу [3; 7; 8; 9; 10; 11]. Разом із тим проблема системного використання народних ремесел як засобу розвитку креативності в технологічній освіті потребує подальшого дослідження.

У цьому контексті актуальним є визначення педагогічних умов, що сприяють розвитку креативності учнів у процесі навчання технологій. Одним із перспективних напрямів виступає інтеграція традиційних ремесел із сучасними освітніми технологіями, що дозволяє поєднати культурну спадщину з інноваційними підходами до навчання. Такий підхід не лише сприяє збереженню національної ідентичності, але й підвищує мотивацію учнів і формує у них елементи дизайнерського мислення [3].

Креативність у навчанні технологій формується передусім через практичну діяльність, яка передбачає активну взаємодію мислення, емоцій і моторики. У

процесі виконання творчих завдань учні мають можливість експериментувати, комбінувати матеріали, створювати нові продукти та реалізовувати власні ідеї.

Народні ремесла як складова художньої культури мають значний освітній потенціал, оскільки:

- поєднують практичну та естетичну цінність діяльності;
- створюють умови для варіативності творчих рішень;
- сприяють розвитку образного та асоціативного мислення;
- формують ціннісне ставлення до культурної спадщини [10].

Ефективність розвитку креативності забезпечується за умов:

- поєднання традиційних технік із сучасними технологіями;
- організації проектної діяльності;
- використання інтерактивних методів навчання;
- урахування індивідуальних особливостей учнів;
- створення творчого освітнього середовища.

Особливого значення набуває осучаснення традиційних видів народного мистецтва (вишивка, писанкарство, витинанка, народна іграшка, соломоплетіння), що дає змогу інтегрувати їх у сучасний дизайн-простір і зробити більш привабливими для учнів. Це сприяє не лише відтворенню традицій, а й їх творчій інтерпретації.

Таким чином, використання народних ремесел у процесі технологічної освіти є дієвим засобом розвитку креативності, оскільки поєднує практичну діяльність, культурний контекст і можливості для самовираження особистості. Це сприяє формуванню компетентного, творчого та культурно свідомого учня.

Список використаних джерел:

1. Концепція Нової української школи: Міністерство освіти і науки України. Київ, 2016. 40 с.
2. Сікорський П.І. Нова педагогіка. Л. : Львівська політехніка, 2021. 540с.
3. Ткачук С.І., Коберник О.М. Основи теорії технологічної освіти : Навчальний посібник. Умань : Видавничо-поліграфічний центр «Візаві», 2014. 304с.
4. Сисоєва С. О. Основи педагогічної творчості : Підручник. Київ : Міленіум, 2006. 344с.
5. Березюк О.С., Власенко О.М. Дидактика: теорія і практика : Навчально-методичний посібник для студентів гуманітарних факультетів. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2017. 212 с.
6. Столяренко О.Б. Психологія особистості : Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2012. 280с.
7. Корець М., Іщенко С. Теорія і методика навчання технологій і технічних дисциплін. Київ : Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова. 209 с.
8. Маковічук О.В., Шульга А.В. Методика навчання технологічної освітньої галузі в початковій школі : Навчально-методичний посібник. Чернівці : Чернівецький нац. ун-т ім. Ю.Федьковича, 2022. 164с.
9. Марущак О. В., Савчук І.В. Формування духовно-матеріальної культури учнів старшої школи засобами гончарства. Science, research, development. Pedagogy. #3 (Наука, исследования, развитие. Педагогика. #3) : матеріали міжнародної науково-практичної конференції, (30.03.2018-31.03.2018, Rotterdam (The Netherlands) / Роттердам (Голландія). Warszawa, 2018. 156 с. С. 69-72.

10. Савчук І.В., Кашуба А.В. Декоративно-ужиткове мистецтво як чинник формування естетичних смаків сучасної молоді. Актуальні проблеми підготовки вчителя трудового навчання та технологій : теорія, досвід, проблеми : Зб. наук. пр. (Матеріали Всеукраїнської дистанційної науково-практичної конференції, 30 жовтня, 2018). Випуск 1. Вінниця : ВДПУ, 2018. С.195-198.

11. Савчук І.В., Тихолаз Д.В. Виховання художньо-естетичного смаку школярів засобами мистецтва писанкарства. Сучасні технології підготовки майбутніх учителів трудового навчання та технологій, педагогів професійної освіти і фахівців образотворчого та декоративного мистецтва: теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць. О.В. Марущак (голова) та [ін.]. Вінниця: ТОВ «Меркьюрі-Поділля», 2020. Вип. 2. С. 109-112.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.44>

Крулик Б. В., Юркова В. С.
м. Хмельницький, Україна
krulykbogdan@gmail.com
verkaurkova@gmail.com

ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ КОНТУРНОГО РІЗЬБЛЕННЯ ПО ДЕРЕВИНІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Анотація. У даній доповіді розглянуто педагогічний потенціал контурного різьблення по деревині, як засобу формування ключових і предметних компетентностей учнів у процесі художньої обробки деревини. Висвітлено значення цього виду декоративно-ужиткового мистецтва для розвитку технологічних умінь, художньо-естетичного мислення та творчих здібностей учнів. Охарактеризовано основні етапи технології виконання контурного різьблення та методичні особливості його навчання в умовах закладів загальної середньої та мистецької освіти. Наголошено на важливості використання проєктної діяльності та ознайомлення учнів із традиціями українського декоративного різьблення у формуванні їхньої мистецької компетентності.

Ключові слова: художня обробка деревини, контурне різьблення, технологічна освіта, мистецька освіта, декоративно-ужиткове мистецтво, проєктна діяльність.

Abstract. This report examines the pedagogical potential of contour wood carving as a means of forming key and subject competencies of students in the process of artistic woodworking. The importance of this type of decorative and applied art for the development of technological skills, artistic and aesthetic thinking and creative abilities of students is highlighted. The main stages of the technology of contour carving and the methodological features of its teaching in general secondary and art education institutions are characterized. The importance of using project activities and familiarizing students with the traditions of Ukrainian decorative carving in the formation of their artistic competence is emphasized.

Keywords: artistic wood processing, contour carving, technological education, art education, decorative and applied art, project activities.

Сучасний розвиток освіти в Україні характеризується переходом до компетентної моделі навчання, яка передбачає формування в учнів здатності застосовувати набуті знання, уміння та навички в практичній діяльності. У цьому контексті важливу роль відіграє технологічна та мистецька освіта, що спрямована на розвиток творчого потенціалу особистості, формування практичних умінь та професійної орієнтації учнів [1].

Одним із ефективних засобів реалізації компетентного підходу є залучення учнів до різних видів декоративно-ужиткового мистецтва, зокрема художньої обробки деревини. Цей напрям поєднує технологічну діяльність із художньо-творчим самовираженням і сприяє розвитку естетичного мислення, креативності та практичних навичок.

Особливе місце серед технік художнього різьблення займає контурне різьблення по дереву. Воно характеризується відносною простотою виконання, чіткістю декоративних ліній та широкими можливостями для створення орнаментальних композицій. Використання цієї техніки у навчальному процесі сприяє формуванню у здобувачів освіти комплексу ключових і предметних компетентностей, що відповідають сучасним освітнім стандартам [2].

Художня обробка деревини є важливим компонентом технологічної та мистецької освіти, що забезпечує розвиток практичних умінь, творчих здібностей і художнього мислення учнів. У процесі опанування технік різьблення учні знайомляться з властивостями матеріалу, технологією його обробки та основами декоративного оформлення виробів.

Контурне різьблення сприяє формуванню предметних компетентностей, пов'язаних із технологічною діяльністю. Учні опановують навички роботи з інструментами для різьблення, вивчають технологічну послідовність виконання робіт, навчаються правильно організовувати робоче місце та дотримуватися правил безпеки праці.

Не менш важливим є розвиток художньо-естетичної компетентності, що проявляється у здатності створювати орнаментальні композиції, використовувати елементи стилізації природних форм та застосовувати основи композиції в процесі виконання декоративних виробів [3].

Крім того, практична діяльність у сфері художньої обробки деревини сприяє формуванню ключових компетентностей, зокрема креативності, уміння працювати самостійно та в команді, здатності планувати власну діяльність і оцінювати результати виконаної роботи.

Навчання контурного різьблення передбачає ознайомлення учнів із технологією виконання декоративного різьблення. Основою цієї техніки є створення зображення за допомогою заглиблених ліній, які формують орнаментальний або сюжетний рисунок.

Першим етапом технологічного процесу є підготовка матеріалу. Для навчальної роботи зазвичай використовують м'які породи деревини, зокрема липу, осіку або вільху. Поверхня заготовки повинна бути ретельно вирівняною та відшліфованою.

Другим етапом є створення та перенесення ескізу майбутнього виробу. Учні можуть розробляти власні композиції або використовувати традиційні орнаментальні мотиви. Перенесення рисунка на поверхню деревини здійснюється за допомогою олівця, шаблонів або копіювального паперу.

Наступним етапом є виконання різьблення, яке здійснюється за допомогою спеціальних інструментів: ножів для різьблення або різців. Найчастіше

використовується косий ніж (косяк), що дозволяє виконувати чіткі та акуратні контурні лінії. Під час роботи важливо дотримуватися правильного кута нахилу інструмента та контролювати силу натиску.

Завершальним етапом є оздоблення виробу, яке може включати очищення поверхні, шліфування, тонування або покриття лаком для підкреслення декоративності різьблення.

Ефективність навчання контурного різьблення значною мірою залежить від правильно організованої методики навчального процесу. Важливим принципом є поступове ускладнення навчальних завдань: від виконання простих ліній і геометричних елементів до створення складних орнаментальних композицій.

Доцільним є використання наочних методів навчання, які передбачають демонстрацію зразків виробів, фотографій та відеоматеріалів із технікою виконання різьблення. Це сприяє кращому розумінню технологічного процесу та формує уявлення про художні можливості різьблення по дереву.

Важливим є також залучення учнів до проектної діяльності, що передбачає створення власних декоративних виробів. У процесі роботи над проектами учні розробляють ескізи, планують технологічні операції та оцінюють результати своєї діяльності.

Контурне різьблення є важливою складовою українського декоративно-ужиткового мистецтва. Орнаментальні мотиви, що використовуються у різьбленні, часто мають символічне значення та відображають культурні традиції різних регіонів України.

Ознайомлення учнів із традиційними зразками різьблення сприяє формуванню їхньої культурної та мистецької компетентності. Учні отримують можливість не лише опанувати технічні прийоми роботи з матеріалом, але й усвідомити значення народного мистецтва як важливого елементу національної культурної спадщини.

Отже, контурне різьблення по дереву має значний педагогічний потенціал у процесі формування ключових і предметних компетентностей учнів. Використання цієї техніки у навчальному процесі сприяє розвитку технологічних умінь, художньо-естетичного мислення та творчих здібностей.

Поєднання практичної діяльності з вивченням традицій декоративно-ужиткового мистецтва дозволяє створити умови для всебічного розвитку особистості учня та формування інтересу до художньої обробки матеріалів.

Перспективи подальших досліджень можуть бути пов'язані з удосконаленням методики навчання різних технік художнього різьблення та розробленням сучасних освітніх програм із художньої обробки деревини.

Список використаних джерел:

1. Світличний О. М. Сучасні техніки в художній обробці дерева. *Вісник мистецтва*. 2018. № 1. С. 51-56.
2. Гавриляк С. М. Майстри народного різьблення та їх твори в Україні. *Народне мистецтво України*. Львів: Видавництво «Мистецтво», 2004. С. 33-39.
3. Лебедев І. В. 3D-друк у мистецтві дерева: новітні тенденції. *Вісник сучасного мистецтва*. Львів: ЛНУ, 2018. С. 92-95.

<https://doi.org/10.31652/3083-7871-2026-4.45>

Красильникова І.В., Вариченко А.Є., Жук В.О.

м. Вінниця, Україна

ivs1327@gmail.com

ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ТА ЗВИЧАЇВ

Анотація. У статті розглядається проблема формування цінностей особистості сучасного школяра засобами народних традицій та звичаїв. Обґрунтовано значення етнокультурної спадщини у виховному процесі, визначено основні підходи до інтеграції етнографічного компонента в освітній простір школи. Акцентовано увагу на ролі традицій і звичаїв у формуванні моральних, духовних і національних цінностей учнів.

Ключові слова: цінності, особистість школяра, народні традиції, звичаї, виховання, національна ідентичність, культурна спадщина.

Abstract. The article considers the problem of forming the values of the personality of a modern schoolchild by means of folk traditions and customs. The importance of ethnocultural heritage in the educational process is substantiated, the main approaches to integrating the ethnographic component into the educational space of the school are determined. Attention is focused on the role of traditions and customs in the formation of moral, spiritual and national values of students.

Keywords: values, personality of a schoolchild, folk traditions, customs, upbringing, national identity, cultural heritage.

У сучасному освітньому просторі України особливої актуальності набуває проблема формування цінностей особистості школяра. Динамічні соціокультурні зміни, глобалізаційні процеси та трансформація моральних орієнтирів зумовлюють необхідність пошуку ефективних засобів виховання підростаючого покоління. Одним із таких засобів є народні традиції та звичаї, які виступають носіями духовного досвіду нації та важливим чинником формування ціннісних орієнтацій.

Проблема формування цінностей особистості широко висвітлена у працях вітчизняних і зарубіжних учених. Зокрема, І. Бех наголошує на особистісно орієнтованому підході у вихованні, який передбачає розвиток внутрішнього світу дитини [1]. В. Сухомлинський підкреслює важливість духовного виховання через прилучення до культурних надбань народу [2]. Значну увагу ролі традицій у вихованні приділяли К. Ушинський та сучасні дослідники освітньої філософії [3; 4; 5; 6].

Формування цінностей особистості є складним і багатовимірним процесом, який охоплює моральний, духовний, культурний та соціальний аспекти. У цьому контексті народні традиції та звичаї виступають як важливий педагогічний ресурс, що сприяє передачі соціального досвіду від покоління до покоління [6].

Народні традиції відображають систему моральних норм і ідеалів, що формувалися протягом століть. Вони включають календарно-обрядові свята, фольклор, народні ремесла, звичаї повсякденного життя. Їх використання у

виховному процесі сприяє формуванню у школярів таких цінностей, як повага до родини, любов до рідної землі, відповідальність, толерантність та працьовитість.

Важливим є те, що народні традиції мають синкретичний характер, поєднуючи в собі естетичні, моральні та пізнавальні компоненти. Саме це забезпечує їхню ефективність як виховного засобу. Наприклад, участь у народних обрядах сприяє не лише засвоєнню знань про культуру, а й формуванню емоційного зв'язку з нею, що є необхідною умовою становлення ціннісних орієнтацій.

Особливе значення має інтеграція народознавчого компонента у зміст навчальних дисциплін. На уроках української літератури учні ознайомлюються з усною народною творчістю, що формує їхнє уявлення про моральні ідеали народу. На уроках історії розглядаються традиції та звичаї як елементи культурної спадщини, а на уроках трудового навчання та технологій вивчаються народні ремесла, орнаментика, символіка. Така міжпредметна інтеграція сприяє формуванню цілісного світогляду школярів [2; 8].

Значну роль відіграє позакласна та виховна робота. Організація народних свят, таких як Андріївські вечорниці, Різдвяні та Великодні обряди, сприяє активному залученню учнів до культурної практики. Участь у таких заходах дозволяє школярам не лише спостерігати, а й безпосередньо переживати традиції, що значно підвищує ефективність виховного впливу.

Варто також підкреслити роль народного мистецтва як засобу формування естетичних і духовних цінностей. Вивчення народної пісні, танцю, декоративно-ужиткового мистецтва сприяє розвитку творчих здібностей учнів, формує їхній естетичний смак і повагу до культурної спадщини [9; 10; 11].

Окремої уваги заслуговує використання інтерактивних методів навчання. Проектна діяльність, дослідницькі роботи, майстер-класи з народних ремесел, театралізації обрядових дійств дозволяють учням виступати активними учасниками освітнього процесу. Такий підхід сприяє розвитку критичного мислення, самостійності та відповідальності [7].

Крім того, формування цінностей значною мірою залежить від створення відповідного освітнього середовища. Шкільний простір має бути насичений елементами національної культури: оформлення класів у традиційному стилі, використання символіки, організація тематичних виставок. Це сприяє постійному зануренню учнів у культурний контекст.

Не менш важливою є взаємодія школи з родиною, оскільки саме сім'я є первинним носієм традицій. Спільні заходи за участю батьків, залучення родин до відтворення звичаїв сприяють наступності виховного процесу та зміцненню зв'язку поколінь.

Також варто враховувати вікові та індивідуальні особливості школярів у процесі формування цінностей. Для школярів важливим є емоційне сприйняття традицій, їх осмислення та критичне переосмислення. Тому педагог має добирати відповідні методи та форми роботи залежно від вікової категорії учнів.

У контексті сучасних викликів важливим є поєднання традиційних і інноваційних підходів. Використання цифрових технологій (віртуальні екскурсії, мультимедійні презентації, онлайн-проекти) дозволяє зробити процес ознайомлення з народною культурою більш доступним і привабливим для сучасних школярів [7].

Таким чином, системне та цілеспрямоване використання народних традицій і звичаїв у освітньому процесі забезпечує ефективне формування цінностей особистості школяра, сприяє розвитку його духовного світу та формуванню національної ідентичності.

Отже, народні традиції та звичаї є важливим засобом формування цінностей особистості сучасного школяра. Їх використання в освітньому процесі сприяє розвитку духовності, національної свідомості та моральних якостей учнів. Ефективність цього процесу залежить від системності, педагогічної доцільності та інтеграції традицій у різні види діяльності школярів.

Список використаних джерел:

1. Бех І.Д. Виховання особистості : Підручник для студентів вищих навчальних закладів. К. : Либідь, 2008. 848 с.
2. Виховання національно свідомого, патріотично зорієнтованого молодого покоління, створення умов для його розвитку як чинник забезпечення національних інтересів України : аналіт.-інформ. Матеріали / О.В. Бабак [та ін.]; голова ред. кол. В.І.Довженко; Держ. Комі. України у справах сім'ї та молоді. К. : [б.в.], 2003. 191с.
3. Перспективні освітні технології : науково-методичний посібник / А.М. Алексюк [та ін.]; заг. Ред. Г.С. Сазоненко. К. : Гопак, 2000. 560 с.
4. Духовно-моральне виховання особистості: інноваційний підхід : навч.-метод. Посібник /Т.Д. Дем'янюк [та ін.]; Ін-т інновац. Технологій і змісту освіти, Рівнен. Держ. Гуманіт. Ун-т, Н.-д. лаб. Інновац. Виховних технологій, Навч.-метод. центр Відділу освіти Березнів. Райдержадмін. К. : Волинські обереги; Рівне: [б.в.], 2003. 316 с.
5. Нова українська школа : поради для вчителя / за заг. ред. Н.М. Бібік. К. : Літера ЛТД, 2029. 208 с.
6. Столяренко О.Б. Психологія особистості : Навчальний посібник. К. : Центр учбової літератури, 2012. 280с.
7. Сікорський П.І. Нова педагогіка. Л. : Львівська політехніка, 2021. 540 с.
8. Савчук І.В. Педагогічна взаємодія між шкільними уроками як важливий чинник художньо-трудової підготовки учнів. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. / редкол.: І.А.Зязюн (голова) та ін. Київ-Вінниця: ДОВ „Вінниця”, 2008. Вип.16. С. 213 - 218.
9. Савчук І.В. Педагогічні умови естетичного виховання учнів загальноосвітньої школи. Молодь і ринок. Дрогобич : ДДПІ, 2010. № 12. С. 82-85.
10. Савчук І.В. Педагогічна система художньо-трудової підготовки та умови формування естетичних смаків школярів засобами декоративно-ужиткового мистецтва. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*. 2010.04.28. № 25. С. 67-74.
11. Формування естетичних смаків у учнів 5-9 класів на уроках обслуговуючої праці в процесі вивчення декоративно-ужиткового мистецтва. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців : методологія, теорія, досвід, проблеми* : зб. наук. пр. / редкол. : І.А. Зязюн (голова) та ін. Київ – Вінниця : ДОВ «Вінниця», 2006. Вип. 12. С. 67-71.

НАШІ АВТОРИ

Бабчук Юрій Миколайович – доктор філософії, старший викладач кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Біль Тетяна Олександрівна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Борсук Віолета Миколаївна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Бортник Олег Богданович - здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Будикіна Богдана Сергіївна – здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Валігура Юрій Вікторович – здобувач ступеню вищої освіти магістра гуманітарно-технологічного факультету Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, м. Кременець

Вариченко Аліна Євгенівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Васільєв Віктор Ігорович - здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Ватралюк Валерія Ярославівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету інженерних технологій та професійної освіти Уманського національного університету, м. Умань;

Висоцький Дмитро Володимирович – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Гаркушевський Володимир Савич – кандидат технічних наук, , доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Глуханюк Віталій Миколайович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки

життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Глуханюк Ярослав Васильович – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Голінська Тетяна Миколаївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Гончар Анюта Сергіївна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Городинська Лариса Василівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Гриценко Лариса Олександрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної світи Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Грінченко Олена Володимирівна - здобувачка другого (магістерського) рівня вищої освіти факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Гуцалюк Аліна Іванівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького Національного університету, м. Хмельницький

Данилюк Софія Миколаївна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Дишкант Діана Ігорівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавр факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Долечек Дар'я Геннадіївна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Дуднік Валерія Віталіївна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Жеребцова Олена Сергіївна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного

педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Жук Володимир Олександрович – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Земенко Андрій Анатолійович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Зубленко Дмитро Михайлович - здобувач ступеню вищої освіти бакалавр факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Зух Мирослава Олегівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Іванова Ельвіра Вікторівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Іванчук Анатолій Васильович – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Івацко Тетяна Сергіївна – доктор філософії (PhD), викладач вищої категорії, педагогічне звання "викладач–методист" Державного навчального закладу "Вище професійне училище №7 м. Вінниця"

Камінський Володимир Вікторович - здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Каплична Катерина Сергіївна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Ковальчук Василь Орестович – здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Корницька Лариса Анатоліївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, м. Хмельницький

Коропатов Сергій Вікторович – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Красильникова Ірина Валеріївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Крулик Богдан Володимирович – старший викладач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, м. Хмельницький

Кудря Оксана Володимирівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Кузнець Юлія Олексіївна - здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Лаврик Сергій Леонідович – здобувач першого (бакалаврського) рівня вищої освіти факультету технологій та дизайну Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Лазарук Оксана Олександрівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького Національного університету, м. Хмельницький

Лиховид Єлизавета Сергіївна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Луцюк Дар'я Вікторівна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Марущак Оксана Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Марчак Евеліна Костянтинівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького Національного університету, м. Хмельницький

Мельник Ілля Володимирович - здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Мельник Владислав Анатолійович - здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Миколюк Олександра Олексіївна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Михайлик Альона Сергіївна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра Гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького Національного університету, м. Хмельницький

Мокрогуз Максим Олександрович - здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Мординська Євгенія Сергіївна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Нагайчук Олена Валеріївна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри технологічної освіти Уманського національного університету, м. Умань

Недовес Марія Віталіївна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Нечипорук Дмитро Віталійович – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Павлик Софія Олександрівна – здобувачка ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Паламарчук Володимир Олександрович - здобувач ступеню вищої освіти бакалавр факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Пашко Христина Олегівна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Перевознюк Анастасія Ігорівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Погорілко Владислав Ігорович – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Подольняк Станіслав Вікторович – кандидат фізико-математичних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій

та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Поліщук Владислав Володимирович – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Рибачук Олег Федорович – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Романюк Катерина Петрівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького Національного університету, м. Хмельницький

Руцький Іван Григорович – здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Самборська Олена Валентинівна - кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького Національного університету, м. Хмельницький

Семенець Вероніка Дмитрівна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Соловей Віктор Володимирович, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Соловей Олександра Сергіївна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького Національного університету, м. Хмельницький

Стадник Лідія Григорівна – здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Стрембіцький Данило Віталійович – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Табачук Максим Сергійович – здобувач ступеню вищої освіти магістра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця;

Терещенко Руслана Миколаївна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного

педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Титаренко Валентина Петрівна – доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В. Г. Короленка, м. Полтава

Хренова Вікторія Валеріївна – викладач кафедри технологічної та професійної освіти і декоративного мистецтва Хмельницького національного університету, м. Хмельницький

Цісарук Ірина Василівна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри теорії і методики трудового навчання та технологій Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка, м. Кременець

Цвілик Ростислав Олегович - здобувач ступеню вищої освіти бакалавра факультету мистецтв і художньо-освітніх технологій Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Цвілик Світлана Дмитрівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Цина Андрій Юрійович – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри теорії і методики технологічної освіти Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка, м. Полтава

Чадюк Галина Федорівна – майстер виробничого навчання кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Шимкова Ірина Вікторівна – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Шинін Олександр Степанович – Заслужений діяч мистецтв України, доцент, доцент кафедри образотворчого, декоративного мистецтва, технологій та безпеки життєдіяльності Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, м. Вінниця

Юркова Віра Сергіївна - здобувачка ступеню вищої освіти бакалавра гуманітарно-педагогічного факультету Хмельницького Національного університету, м. Хмельницький

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Глуханюк В.М., Будикіна Д. С. ФОРМУВАННЯ ПРОЄКТНОЇ КУЛЬТУРИ МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ТЕХНОЛОГІЙ ЯК СТРАТЕГІЧНИЙ РЕСУРС ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ОСВІТИ.....	3
Кудря О. В. ПРАКТИКО-ОРІЄНТОВАНА ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО РОЗРОБКИ І РЕАЛІЗАЦІЇ ДИДАКТИЧНИХ ПРОЄКТІВ.....	6
Ковальчук В.О. ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРИНЦИПІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ.....	9
Шимкова І.В., Камінський В.В. ЗАСТОСУВАННЯ МЕТОДИЧНИХ ПРИЙОМІВ РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ У ПРОЦЕСІ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	12
Цісарук І. В., Валігура Ю.В. МЕТОДИКА ОРГАНІЗАЦІЇ ТВОРЧИХ УЧНІВСЬКИХ ПРОЄКТІВ НА ЗАСАДАХ ІНТЕГРАЦІЇ ТЕХНОЛОГІЙ ТА ІНФОРМАТИКИ.....	15
Глуханюк В.М., Руцький І.Г. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІЖПРЕДМЕТНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	18
Грінченко О.В., Титаренко В.П. МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБИ ВИСТАВКОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	23
Шимкова І. В., Дуднік В. В., Мокрогуз М. О. ЕКОЛОГІЧНЕ ВИХОВАННЯ ЗАСОБАМИ ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	25
Гриценко Л. О., Лаврик С.Л. РОЛЬ РОБОТОТЕХНІКИ У РОЗВИТКУ КРЕАТИВНОСТІ ТА ХУДОЖНЬОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ.....	28

РОЗДІЛ 2. ТЕОРЕТИЧНІ Й МЕТОДИЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ ІНТЕГРАЛЬНОЇ ТА ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ТА ЇХНІХ СКЛАДОВИХ У МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Марущак О.В., Павлик С.О., Недовес М.В. КОМПОЗИЦІЙНІ ПРИНЦИПИ У ТРАДИЦІЙНОМУ ПЕТРИКІВСЬКОМУ РОЗПИСІ.....	31
Романюк К.П. ФОРМУВАННЯ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ ЧЕРЕЗ СИМВОЛІКУ КВІТКОВИХ МОТИВІВ У ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	35
Голінська Т.М., Каплична К.С. Перевознюк А.І. ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ МУРАЛУ В СУЧАСНОМУ ІНТЕР'ЄРІ.....	37
Соловей В.В., Іванова Е.В., Зух М.О. ГЕНЕЗИС ТА ХУДОЖНЬО-СТИЛЬОВІ ХАРАКТЕРИСТИКИ РУЧНОГО РОЗПИСУ ТЕКСТИЛЮ В ДЕКОРАТИВНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	42
Голінська Т.М., Миколюк О.О. ОСОБЛИВОСТІ ПЛАСТИЧНОЇ ІНТЕРПРЕТАЦІЇ РОСЛИННИХ ФОРМ У ВІТРАЖНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	47
Марчак Е.К. ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА ЗАСОБАМИ ТЕКСТИЛЬНОЇ ПЛАСТИКИ.....	49
Голінська Т.М., Борсук В.М. ДЕКОРАТИВНИЙ РОЗПИС В ПОЄДНАННІ З НОВІТНІМИ ТЕХНІКАМИ.....	52
Марущак О.В., Висоцький Д.В., Лиховид Є.С. ЕВОЛЮЦІЯ ХУДОЖНЬО-ТЕХНІЧНИХ ЗАСОБІВ ОЛІЙНОГО ЖИВОПИСУ ЯК СКЛАДНИК ФОРМУВАННЯ ГРАФІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ МИСТЕЦЬКОГО ПРОФІЛЮ.....	55
Голінська Т.М., Жеребцова О.С. ВІДОМІ МАЙСТРИ САМЧИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ.....	58
Іванчук А. В., Коропатов С. В. ПОЄДНАННЯ АНАЛОГІЇ ТА ГРАФІЧНИХ ОБРАЗІВ ПРИ ВИВЧЕННІ СКЛАДНИХ ТЕМ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «РОБОЧІ МАШИНИ».....	61
Голінська Т.М., Кузнець Ю.О. КОМПОЗИЦІЙНІ ОСОБЛИВОСТІ МАТЕРІАЛІВ ТА ТЕХНІК У СТИЛІСТИЦІ ҐУСТАВА КЛІМТА.....	66

Подольнчук С.В., Коропатов С. В., Мельник І. В. ЛИТТЯ ЗА МОДЕЛЯМИ, ЩО ВИПЛАВЛЯЮТЬСЯ, ЯК СКЛАДНИК ТЕХНІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТЕХНОЛОГІЙ.....	71
РОЗДІЛ 3. ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ, ПЕДАГОГІВ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ФАХІВЦІВ ОБРАЗОТВОРЧОГО ТА ДЕКОРАТИВНОГО МИСТЕЦТВА У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	
Марущак О.В., Гончар А.С., Мельник І.В. ДИЗАЙНЕРСЬКЕ МИСЛЕННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ СИНЕРГІЇ МИСТЕЦТВА ТА ІНЖЕНЕРІЇ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	74
Шимкова І.В., Бортник О.Б. МЕТОДИКА ВИКОРИСТАННЯ CANVA НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИВЧЕННІ ОСНОВ ДИЗАЙНУ В ПРОФІЛЬНІЙ ШКОЛІ.....	80
Марущак О.В., Луцюк Д.В., Пашко Х.О. ПРОЄКТНА ДІЯЛЬНІСТЬ УЧНІВ ЗЗСО ЯК ЗАСІБ ТРАНСФОРМАЦІЇ ТРАДИЦІЙ УКРАЇНСЬКОГО КОСТЮМА В СУЧАСНОМУ ДИЗАЙНІ ОДЯГУ.....	82
Гуцалюк А.І., Самборська О.В. ФОРМУВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ МИСТЕЦЬКИХ ШКІЛ ЗАСОБАМИ СУЧАСНОЇ ВИШИВКИ.....	91
Бабчук Ю.М., Чадюк Г.Ф., Семенець В.Д. ІНТЕГРАЦІЯ ТЕХНОЛОГІЙ 3D-МОДЕЛЮВАННЯ ЗАСОБАМИ BLENDER У ХУДОЖНЬО-ПРОЄКТНУ ДІЯЛЬНІСТЬ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДЕКОРАТИВНО- УЖИТКОВОГО МИСТЕЦТВА.....	93
Шимкова І. В., Мельник В. А., Рибачук О. Ф. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ВПРОВАДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНУ ПІДГОТОВКУ УЧНІВ ЗЗСО.....	97
Стрембіцький Д., Івацко Т.С., Цвілик С.Д. МОДЕЛЮВАННЯ СИСТЕМИ КОМП'ЮТЕРНОГО НАВЧАННЯ ГРАФІЧНИХ ЗНАТЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ.....	100
Марущак О.В., Долечек Д.Г., Біль Т.О. ТРАДИЦІЙНІ ТА ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО ХУДОЖНЬОЇ ОБРОБКИ ДЕРЕВИНИ В КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ АВТОРСЬКОГО ТВОРЧОГО ПРОЄКТУ....	107
Михайлик А.С., Хренова В.В. ЗМІШАНІ ТЕКСТИЛЬНІ ТЕХНІКИ В СУЧАСНОМУ МИСТЕЦТВІ.....	112

Зубленко Д.В., Цвілик Р.О., Цвілик С.Д. ФОРМОУТВОРЕННЯ ПОВЕРХОНЬ ОБЕРТАННЯ ЗАСОБАМИ КОМП'ЮТЕРНИХ ГРАФІЧНИХ ПРОГРАМ.....	115
Шинін О.С., Данилюк С.М., Стадник Л.Г. ХУДОЖНЬО-ТЕХНОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПОЄДНАННЯ АКРИЛУ ТА ТЕКСТУРНОЇ ПАСТИ В СУЧАСНОМУ ДЕКОРАТИВНОМУ ЖИВОПИСІ.....	120
Дишкант Д.І., Паламарчук В.О., Цвілик С.Д. ЗАСТОСУВАННЯ АЛГОРИТМІЧНИХ ПРИПИСІВ У СТВОРЕННІ 3D-МОДЕЛЕЙ ГЕОМЕТРИЧНИХ ТІЛ.....	124
 РОЗДІЛ 4. СУЧАСНІ ТЕХНОЛОГІЇ ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЗАКЛАДІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ, ДИТЯЧИХ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ХУДОЖНИХ І МИСТЕЦЬКИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ КЛЮЧОВИХ І ПРЕДМЕТНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У КОНТЕКСТІ ТЕХНОЛОГІЧНОЇ, ПРОФЕСІЙНОЇ ТА МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ	
Марущак О.В., Нечипорук Д.В., Поліщук В.В. ПРОЄКТНО-ТЕХНОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК ОСНОВА РЕАЛІЗАЦІЇ STEM- ПІДХОДУ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	130
Корницька Л.А., ФОРМУВАННЯ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ У ЗДОБУВАЧІВ ПЕРШОГО (БАКАЛАВРСЬКОГО) РІВНЯ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ «ХУДОЖНІЙ ТЕКСТИЛЬ» ПІД ЧАС ВИКОНАННЯ ЗАВДАНЬ КУРСОВОЇ РОБОТИ.....	134
Нагайчук О.В., Ватралюк В.Я. СТИМУЛЮВАННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ АКТИВНОСТІ УЧНІВ 7–9 КЛАСІВ НА ЗАНЯТТЯХ ТЕХНОЛОГІЙ ЗАСОБАМИ ПРОЄКТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	137
Васільєв В. І. ЗМІСТОВА ХАРАКТЕРИСТИКА ПОНЯТТЯ ФОРМУВАННЯ ПІЗНАВАЛЬНОГО ІНТЕРЕСУ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ ДО НАВЧАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ.....	141
Марущак О.В., Глуханюк Я.В., Табачук М.С. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ВИКОРИСТАННЯ ПРОЄКТНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ В УЧНІВ СТАРШОЇ ШКОЛИ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ З ДЕРЕВООБРОБКИ.....	143
Земенко А. А. МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ЕКОЛОГІЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ УЧНІВ 5–9 КЛАСІВ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	149
Лазарук О.О. ХУДОЖНЬО-ТВОРЧИЙ ТА ОСВІТНІЙ ПОТЕНЦІАЛ САМЧИКІВСЬКОГО РОЗПИСУ У СТВОРЕННІ СУЧАСНИХ ТВОРІВ ТЕКСТИЛЬНОГО МИСТЕЦТВА ТА ФОРМУВАННІ ФАХОВИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ МИТЦІВ.....	152

Марущак О.В., Мординська Є.С., Погорілко В.І. РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ УЧНІВ У ПРОЦЕСІ РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНСТРУКТОРСЬКИХ КЕЙС-СТАДІ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	155
Крулик Б. В., Соловей О. С. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ ХОЛОДНОГО БАТИКУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	161
Красильникова І.В., Городинська Л.В., Терещенко Р.М. РОЗВИТОК КРЕАТИВНОСТІ УЧНІВ ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ РЕМЕСЛ НА УРОКАХ ТЕХНОЛОГІЙ.....	163
Крулик Б. В., Юркова В. С. ТЕХНОЛОГІЯ ВИКОНАННЯ КОНТУРНОГО РІЗЬБЛЕННЯ ПО ДЕРЕВИНІ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ.....	166
Красильникова І.В., Вариченко А.Є., Жук В.О. ФОРМУВАННЯ ЦІННОСТЕЙ ОСОБИСТОСТІ СУЧАСНОГО ШКОЛЯРА ЗАСОБАМИ НАРОДНИХ ТРАДИЦІЙ ТА ЗВИЧАЇВ.....	169
Наші автори	172

ЕЛЕКТРОННЕ НАУКОВЕ ВИДАННЯ

НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ

*Збірник наукових праць
V Всеукраїнської науково-практичної конференції*

**ПРОЄКТУВАННЯ ЗМІСТУ І ТЕХНОЛОГІЙ
ХУДОЖНЬО-ГРАФІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ
ТА ХУДОЖНЬО-ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ
ВИЩОЇ ОСВІТИ (СТУДЕНТІВ) І МОЛОДИХ УЧЕНИХ**

Випуск IV

- Н 1** НАУКОВИЙ АЛЬМАНАХ МИСТЕЦТВА ТА ОСВІТИ: збірник наукових праць V Всеукраїнської науково-практичної конференції «Проектування змісту і технологій художньо-графічної підготовки та художньо-творчої діяльності здобувачів вищої освіти (студентів) і молодих учених» (27 березня 2026 р., м. Вінниця) / С.Д. Цвілик (голова) та ін. [Електронний ресурс]. Вінниця: ВДПУ ім. М. Коцюбинського, 2026. Вип. 4. (PDF, 184 с.).

Матеріали подаються в авторській редакції
Підписано до видання 21.04.2026 р.